

EDUCATIEVE BACHELOR SECUNDAIR ONDERWIJS

Bachelorproef

Jongeren financieel weerbaar de wereld in!

Financieel en economisch bewust worden in de derde
graad arbeidsmarktgerichte finaliteit

Voorwoord

De weg naar het behalen van ons diploma leerkracht was zonder twijfel een uitdagend maar leerrijk traject. Deze bachelorproef vormde daarin het sluitstuk, waarin we niet alleen onze passie voor economie konden uitdragen, maar ook konden bijdragen aan een doelgroep die in onze ogen vaak tussen de mazen van het net valt: leerlingen in de arbeidsmarktgerichte finaliteit. Het ontwikkelen van Finnex, een geïntegreerde cursus met een werkboek en een ondersteunende website, heeft ons niet alleen gevormd tot de leerkrachten die we nu zijn, maar gaf ons ook de kans om onze passie voor economie te vertalen naar praktisch en toegankelijk leermateriaal.

Dit werk kwam echter niet tot stand zonder de steun en begeleiding van een aantal mensen die we hierbij graag in de bloemetjes zetten.

Allereerst een welgemeende dank aan onze promotor, meneer Janssens, die heel wat uren heeft gespendeerd aan het nalezen van ons (toch wel erg uitgebreide) werkboek en deze bachelorproef. Zijn kritische blik en waardevolle feedback waren onmisbaar in het verfijnen van ons materiaal.

Onze appreciatie gaat ook uit naar mevrouw Vanfroyenhoven. Zij gaf ons het idee om deze bachelorproef samen aan te pakken en zette ons meteen op het juiste spoor. Haar aanmoediging om onze krachten te bundelen, leidde tot de uiteindelijke totstandkoming van Finnex.

Daarnaast willen we Sint-Martinusscholen Herk-de-Stad bedanken voor de mogelijkheid om ons werkboek en onze website in de praktijk te testen. Dankzij hun openheid konden we waardevolle inzichten verzamelen en onze cursus nog beter afstemmen op de noden van de leerlingen.

Ook onze mama's verdienen een speciale vermelding. Ze stelden zich vrijwillig op als strenge proeflezers van ons werkboek, onze website én deze bachelorproef. Met hun 'leerkrachtige oog' voor detail wisten ze zelfs de meest verborgen spel- en grammaticafouten eruit te vissen. Bedankt voor jullie geduld, scherpe blik en de nodige dosis humor om ons door de laatste loodjes heen te sleuren.

Verder willen we ook alle lectoren bedanken die ons gedurende deze opleiding hebben begeleid. Dankzij hun kennis en expertise kregen we de nodige bagage mee om dit project tot een goed einde te brengen.

En tot slot, beste lezer, willen we u bedanken voor uw interesse in onze bachelorproef. We hopen dat Finnex niet alleen een leermiddel is, maar ook een inspiratiebron kan zijn voor anderen die jongeren willen ondersteunen in hun economische en financiële groei. Veel leesplezier!

Ine Hendrickx & Hanne Motmans

Inhoudsopgave

Voorwoord.....	3
Inhoudsopgave.....	4
Inleiding.....	6
1 Verkennend onderzoek.....	7
1.1 Oriënteren en richten	7
1.1.1 Aanleiding voor het onderzoek.....	7
1.1.2 Beschrijving van het praktijkprobleem.....	8
1.1.3 Het onderzoeksdoel.....	9
1.1.4 Onderzoeksvraag met deelvragen	9
1.2 Plannen	10
1.3 Verzamelen en analyseren	11
1.3.1 Deelvraag 1: Waarom is financiële geletterdheid belangrijk voor jongeren in de huidige maatschappelijke context?.....	11
1.3.2 Deelvraag 2: Wat is de huidige stand van financiële geletterdheid onder jongeren op basis van recent onderzoek?	13
1.3.3 Deelvraag 3: Welke jongeren staan op het punt de arbeidsmarkt te betreden?	25
1.3.4 Deelvraag 4: Welke financiële en economische competenties/ kennis moeten de leerlingen uit de arbeidsmarktgerichte finaliteit bereiken op het einde van hun secundaire studies volgens de eindtermen en de leerplannen?	27
1.3.5 Deelvraag 5: Welke economische en financiële competenties zijn nodig om pasafgestudeerden voor te bereiden op het betreden van de arbeidsmarkt?	29
1.3.6 Deelvraag 6: Welk materiaal is er al beschikbaar voor jongeren over de economische en financiële competenties?	34
1.3.7 Deelvraag 7: Op welke manier kunnen leerkrachten deze kennis overdragen bij jongeren?	63
2 Ontwerpen	76
2.1 Eigen werkboek	76
2.2 Eigen website	78
Conclusie - Besluit.....	79
Literatuurlijst.....	84
Geraadpleegde werken	88
Bijlagen	89

Inleiding

Hoe kunnen we jongeren beter voorbereiden op hun financiële toekomst? Hoe zorgen we ervoor dat pasafgestudeerden niet alleen met een diploma, maar ook met de nodige economische en financiële competenties de arbeidsmarkt betreden? Deze vragen vormden het uitgangspunt van ons onderzoek. Tijdens onze studie naar de implementatie van de nieuwe eindtermen rond financiële en economische geletterdheid in de derde graad arbeidsmarktgerichte finaliteit, kwamen we tot een opvallende vaststelling: er bestaat nog geen specifiek leermiddel om deze cruciale competenties aan te leren.

Hoewel er binnen de doorstroom- en dubbele finaliteit wel handboeken en websites beschikbaar zijn, ontbreekt gericht materiaal voor leerlingen in de arbeidsmarktgerichte finaliteit. Deze vaststelling onderstreepte de noodzaak van een leermiddel dat zich specifiek richt op het aanleren van economische en financiële competenties bij deze doelgroep. Dit vormde het uitgangspunt voor de ontwikkeling van Finnex, een geïntegreerde cursus bestaande uit een werkboek en een ondersteunende website.

In het eerste deel van deze bachelorproef wordt de huidige stand van financiële en economische geletterdheid bij jongeren onderzocht. Wat houdt financiële geletterdheid precies in? Hoe staat het met de kennis van jongeren op dit vlak? En welke economische kennis wordt volgens de eindtermen verwacht tegen het einde van de derde graad arbeidsmarktgerichte finaliteit?

Het tweede deel gaat dieper in op de economische en financiële competenties die essentieel zijn voor jongeren die op het punt staan de arbeidsmarkt te betreden. Welke kennis en vaardigheden zijn noodzakelijk om hen optimaal voor te bereiden? En hoe kunnen we deze competenties effectief overbrengen?

Vervolgens wordt in het derde deel besproken welk educatief materiaal momenteel beschikbaar is voor het aanleren van deze competenties. Ook wordt ingegaan op de methodieken die leerkrachten gebruiken om deze kennis over te dragen aan hun leerlingen. Hieruit blijkt dat er een duidelijk tekort is aan specifiek leermateriaal voor de arbeidsmarktgerichte finaliteit.

Op basis van de inzichten uit het literatuur- en praktijkonderzoek werd Finnex ontwikkeld. In het vierde deel wordt de opbouw van deze cursus en de bijbehorende website toegelicht. Finnex biedt leerlingen niet alleen theoretische kennis, maar laat hen ook via praktijkgerichte oefeningen kennismaken met herkenbare situaties uit het dagelijkse leven. De rode draad doorheen het leermiddel is Julian, een pasafgestudeerde tiener die zijn eerste stappen zet in de financiële wereld. Via hem worden economische concepten concreet en toepasbaar gemaakt.

Daarnaast biedt de website ook mogelijkheden voor zelfstandige verwerking, wat bijzonder waardevol is voor jongeren in ziekenhuisscholen of detentiecentra. Deze doelgroep, die vaak minder aansluiting vindt bij klassikaal onderwijs, kan via Finnex toch toegang krijgen tot essentiële economische en financiële kennis.

Tot slot is het vermeldenswaardig dat enkele onderdelen van deze bachelorproef zijn gecontroleerd en verfijnd met behulp van AI, wat heeft bijgedragen aan de optimalisatie van de tekst (ChatGPT, 2025; Copilot, 2025)

Nieuwsgierig hoe we dit hebben aangepakt? Hoe Finnex inspeelt op de noden van deze specifieke doelgroep en hoe de website werd opgebouwd om zelfstandig leren te bevorderen? Lees verder en ontdek hoe Finnex jongeren stimuleert om financieel weerbaar de arbeidsmarkt te betreden.

1 Verkennend onderzoek

1.1 Oriënteren en richten

1.1.1 Aanleiding voor het onderzoek

Tijdens Ine haar stage kreeg ze de gelegenheid om enkele uren economie te geven aan het zevende jaar Bakkerij. Al snel besepte ze dat er geen gestructureerde inhoud was voor dit vak en moest ze zelf een onderwerp kiezen om aan de leerlingen te geven. Deze observatie wijst erop dat scholen dit vak op verschillende manieren invullen, wat resulteert in variërende beheersingsniveaus bij de leerlingen. Ze constateerde ook dat dit lesuur niet werd gebruikt voor onderwerpen die leerlingen na hun afstuderen echt nodig hebben.

Na bevraging bij enkele andere leerkrachten die lesgeven in de arbeidsfinaliteit, werd dit ook bevestigd. Leerlingen betreden vaak de arbeidsmarkt met onrealistische verwachtingen over het loon, de arbeidsvoorwaarden en andere aspecten.

Leerkrachten PAV van de Sint-Martinusscholen in Herk-de-Stad gaven aan dat het huidige aanbod aan leermiddelen vaak onvoldoende aansluit bij de noden van hun leerlingen. Ze ervaren dat veel methodes te theoretisch en taalintensief zijn, waardoor ze moeilijk toegankelijk zijn voor de doelgroep binnen de arbeidsfinaliteit. Er is een duidelijke behoefte aan praktijkgericht lesmateriaal dat aansluit bij de leefwereld van de leerlingen en verschillende competenties combineert, zoals taalvaardigheid, burgerschap en financiële geletterdheid.

Daarnaast ontbreekt het vaak aan mogelijkheden tot differentiatie, zoals visuele ondersteuning, vereenvoudigde instructies of begeleidende video's. Leerkrachten geven aan dat ze dergelijke aanpassingen nu zelf moeten ontwikkelen, wat veel tijd en energie vergt. Ze uiten dan ook de wens naar degelijk ondersteuningsmateriaal dat hen hierin kan begeleiden en ontlasten (*volledige vragenlijst is opgenomen in bijlage 1*).

Sinds 1 september 2023 zijn er nieuwe eindtermen voor de derde graad van het secundair onderwijs. Deze eindtermen omvatten ook de verwachting dat leerlingen van de arbeidsmarktgerichte finaliteit bepaalde economische en financiële competenties bereiken. Voorheen, in de oude eindtermen tot 1 september 2023, waren deze competenties niet opgenomen in het BSO-curriculum (Onderwijsdoelen, 2025).

Deze signalen vormen de aanleiding voor dit onderzoek: de behoefte aan praktijkgericht, laagdrempelig en flexibel inzetbaar leermateriaal voor economische en financiële educatie binnen de arbeidsmarktgerichte finaliteit.

1.1.2 Beschrijving van het praktijkprobleem

Veel jongeren die binnenkort van school gaan en de arbeidsmarkt betreden, hebben moeite met geld en werk. Dit probleem treft vooral jongeren die net beginnen te werken en weinig ervaring hebben met financiële zaken. Het speelt zich af in de overgang van school naar werk, zowel thuis – bij het beheren van hun inkomsten en uitgaven – als op de werkvloer, waar ze hun rechten en plichten vaak niet volledig begrijpen.

Het probleem ontstaat voornamelijk op het moment dat jongeren zelfstandig geld beginnen te verdienen en belangrijke financiële beslissingen moeten nemen. Ze geven soms te veel uit en komen daardoor aan het einde van de maand tekort. Sommigen maken schulden omdat ze onvoldoende inzicht hebben in hoe geldzaken werken. Zo gebruiken ze bijvoorbeeld hun kredietkaart zonder te beseffen hoeveel geld ze werkelijk uitgeven of lenen geld voor een grote aankoop, zoals een auto, zonder goed te begrijpen hoe ze dit later moeten terugbetalen.

Een gebrek aan financiële kennis kan ook gevolgen hebben voor hun werk. Jongeren weten mogelijk niet wat hun arbeidsrechten zijn, hoeveel uur ze mogen werken of wat ze moeten doen als ze ziek worden. Dit kan ertoe leiden dat ze ongunstige arbeidsvoorwaarden accepteren of in lastige situaties terechtkomen. Daarnaast kan hun toekomstperspectief beperkt worden als ze onvoldoende inzicht hebben in financiële planning. Zo kan een jongere die ervan droomt een eigen bedrijf te starten moeite hebben met het opstellen van een bedrijfsplan of het beheren van zijn financiën, wat het realiseren van zijn ambities bemoeilijkt.

Bovendien willen veel jongeren na hun middelbare school op eigen benen staan en grote financiële beslissingen nemen, zoals het kopen van een huis of een auto. Daarbij komen tal van economische en financiële competenties kijken: welke lening is het meest geschikt? Welke verzekeringen zijn nodig? Hoe moeten ze hun belastingbrief correct invullen? (Febelfin, 2023).

Om dit probleem aan te pakken, willen we een educatief pakket ontwikkelen binnen het leerplan van KOV dat de economische en financiële kennis van leerlingen versterkt. Aangezien de eindtermen grotendeels overeenkomen, is dit pakket ook inzetbaar binnen het GO!. Dit is essentieel, aangezien er momenteel een gebrek is aan geschikt lesmateriaal door de recent vernieuwde eindtermen (Onderwijsdoelen, 2025). Door jongeren beter voor te bereiden, kunnen ze met meer zelfvertrouwen de arbeidsmarkt betreden en bouwen ze aan een stabiele financiële toekomst.

1.1.3 Het onderzoeksdoel

Door dit onderzoek uit te voeren willen we scholen voorzien van diverse strategieën, lesmaterialen en praktische benaderingen om jongeren de nodige basiskennis van financiële geletterdheid volgens het leerplan mee te geven. Zo willen we ervoor zorgen dat jongeren voldoende kennis hebben om succesvol financiële beslissingen te nemen en hun financiële welzijn te verbeteren.

We streven ernaar om materiaal beschikbaar te stellen aan scholen voor de 3^e graad arbeidsmarktgerichte finaliteit, waarmee ze financiële en economische competenties kunnen ontwikkelen. Dit omvat zowel lesmateriaal voor traditioneel klasgebruik als online pakketten. Deze middelen kunnen waardevol zijn voor leerlingen die deelnemen aan duaal leren of die in een leefgroep verblijven.

1.1.4 Onderzoeksvraag met deelvragen

Onderzoeksvraag: Hoe kunnen we jongeren die op het punt staan de arbeidsmarkt te betreden, helpen om hun basiskennis van financiële geletterdheid te versterken?

Deelvragen:

1. Waarom is financiële geletterdheid belangrijk voor jongeren in de huidige maatschappelijke context?
2. Wat is de huidige stand van financiële geletterdheid onder jongeren op basis van recent onderzoek?
3. Welke jongeren staan op het punt de arbeidsmarkt te betreden?
4. Welke financiële en economische competenties/kennis moeten de leerlingen uit de arbeidsmarktgerichte finaliteit bereiken op het einde van hun secundaire studies volgens de eindtermen en de leerplannen?
5. Welke economische en financiële competenties zijn nodig om pasafgestudeerden voor te bereiden op het betreden van de arbeidsmarkt?
6. Welk materiaal is er al beschikbaar voor jongeren over de economische en financiële competenties?
7. Op welke manier kunnen leerkrachten deze kennis overdragen bij jongeren?

1.2 Plannen

Om het uitwerken van onze bachelorproef gestructureerd en efficiënt te laten verlopen, hebben we in een vroeg stadium een gedetailleerde planning opgesteld. Deze planning hielp ons om het werk te verdelen, deadlines te bewaken en overzicht te houden tijdens het hele proces. Door tussentijdse doelen vast te leggen, konden we stap voor stap toewerken naar een kwalitatief eindresultaat. Hieronder kan u onze planning terugvinden.

[HendrickxIne&MotmansHanne PlanningBP.xlsx](#)

Onderzoeksvraag	Onderzoeksmethode	mrt/24	apr/24	mei/24	jun/24	jul/24	aug/24	sep/24
Hoe kunnen we jongeren die op het punt staan de arbeidsmarkt te betreden, helpen om hun basiskennis van financiële geleterheid te versterken?	analyse + uitvoeren							
Deelvragen	Onderzoeksmethode	mrt/24	apr/24	mei/24	jun/24	jul/24	aug/24	sep/24
Deelvraag 1: Waarom is financiële geleterheid belangrijk voor jongeren in de huidige maatschappelijke context?	Literatuurstudie (bijzchoing UHasselt)							
Deelvraag 2: Wat is de huidige stand van financiële geleterheid onder jongeren op basis van recent onderzoek?	Literatuurstudie (bijzchoing UHasselt)							
Deelvraag 3: Welke jongeren staan op het punt de arbeidsmarkt te betreden?	Literatuurstudie							
Deelvraag 4: Welke financiële en economische competenties/kennis moeten de leerlingen uit de arbeidsmarktgerichte finaliteit bereiken op het einde van hun secundaire studies volgens de eindleren en de leerplannen?	Literatuurstudie							
Deelvraag 5: Welke economische en financiële competenties zijn nodig om passagestuudeerden voor te bereiden op het betreden van de arbeidsmarkt?	Literatuurstudie, enquête lin							
Deelvraag 6: Welk materiaal is er al beschikbaar voor jongeren over de economische en financiële competenties?	Literatuurstudie, vragenlijst lik							
Deelvraag 7: Op welke manier kunnen leerkrachten deze kennis overdragen bij jongeren?	Literatuurstudie, vragenlijst lik							
ONTWERPEN eigen cursus + website	Onderzoeksmethode	mrt/24	apr/24	mei/24	jun/24	jul/24	aug/24	sep/24
TH1: eigen (gedins)budget beheren	Ontwerpen							
TH2: sparen & beleggen	Ontwerpen							
TH3: arbeidsovereenkomst	Ontwerpen							
TH4: verantwoordelijkheid & aansprakelijkheid schadegeval	Ontwerpen							
TH5: overheid inkomsten & uitgaven + ongelijkheid verminderen	Ontwerpen							

Onderzoeksvraag	okt/24	nov/24	dec/24	jan/25	feb/25	mrt/25	apr/25	mei/25	jun/25
Hoe kunnen we jongeren die op het punt staan de arbeidsmarkt te betreden, helpen om hun basiskennis van financiële geleterheid te versterken?									
Deelvragen	okt/24	nov/24	dec/24	jan/25	feb/25	mrt/25	apr/25	mei/25	jun/25
Deelvraag 1: Waarom is financiële geleterheid belangrijk voor jongeren in de huidige maatschappelijke context?									
Deelvraag 2: Wat is de huidige stand van financiële geleterheid onder jongeren op basis van recent onderzoek?									
Deelvraag 3: Welke jongeren staan op het punt de arbeidsmarkt te betreden?									
Deelvraag 4: Welke financiële en economische competenties/kennis moeten de leerlingen uit de arbeidsmarktgerichte finaliteit bereiken op het einde van hun secundaire studies volgens de eindleren en de leerplannen?									
Deelvraag 5: Welke economische en financiële competenties zijn nodig om passagestuudeerden voor te bereiden op het betreden van de arbeidsmarkt?									
Deelvraag 6: Welk materiaal is er al beschikbaar voor jongeren over de economische en financiële competenties?									
Deelvraag 7: Op welke manier kunnen leerkrachten deze kennis overdragen bij jongeren?									
ONTWERPEN eigen cursus + website	okt/24	nov/24	dec/24	jan/25	feb/25	mrt/25	apr/25	mei/25	jun/25
TH1: eigen (gedins)budget beheren									
TH2: sparen & beleggen									
TH3: arbeidsovereenkomst									
TH4: verantwoordelijkheid & aansprakelijkheid schadegeval									
TH5: overheid inkomsten & uitgaven + ongelijkheid verminderen									

1.3 Verzamelen en analyseren

1.3.1 Deelvraag 1: Waarom is financiële geletterdheid belangrijk voor jongeren in de huidige maatschappelijke context?

Financiële geletterdheid vormt de basis voor het ontwikkelen van economische kennis en vaardigheden. Het is essentieel om eerst een goed begrip te krijgen van wat financiële geletterdheid precies inhoudt, voordat we dieper ingaan op begrippen zoals financieel en economisch bewustzijn. Dit begrip helpt ons niet alleen te begrijpen hoe jongeren hun financieel en economisch bewustzijn kunnen ontwikkelen, maar legt ook de basis voor het maken van verantwoorde financiële keuzes (bewijs nascholing UHasselt opgenomen in bijlage 6).

Volgens PISA 2022 wordt financiële geletterdheid gedefinieerd als het beschikken over kennis en inzicht met betrekking tot financiële concepten en risico's. Dit omvat zowel de manier van denken als het handelen die het domein financiële geletterdheid karakteriseert. De definitie reikt echter verder en benadrukt ook het belang van vaardigheden en attitudes die nodig zijn om effectieve beslissingen te nemen binnen verschillende financiële contexten, om het financiële welzijn van individuen en de samenleving te verbeteren en om deelname aan het economische leven mogelijk te maken. Dit verwijst naar het doel van het ontwikkelen van deze geletterdheid (bijvoorbeeld om effectieve financiële beslissingen te kunnen nemen) (Lermytte et al., 2024).

De Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) definieert "financiële educatie" als het proces waarbij consumenten en/of beleggers hun inzicht in financiële producten, concepten en risico's verbeteren. Dit proces helpt hen, door middel van informatie, begeleiding en/of objectieve adviezen, de nodige vaardigheden en het vertrouwen te ontwikkelen om bewuster te worden van financiële risico's en kansen, doordachte keuzes te maken, beter geïnformeerd te zijn over beschikbare hulp en effectieve maatregelen te nemen om hun financiële welzijn te verbeteren (Wikifin, 2024).

Financiële educatie is duidelijk geen einddoel, maar een middel om financieel welzijn te verbeteren en vast te houden (Placklé, I. & Van Cauteren, C., 2020).

In de huidige maatschappij erkennen beleidsmakers steeds meer dat jongeren financieel vaardig moeten zijn. De recente veranderingen in het financiële landschap maken het noodzakelijk voor jongeren om over voldoende financiële vaardigheden te beschikken, vooral door de opkomst van nieuwe financiële producten en diensten die hen confronteren met complexere beslissingen en risico's. De digitalisering van financiële diensten biedt tegelijkertijd kansen voor het verminderen van financiële uitsluiting, mits jongeren over de nodige financiële kennis en digitale vaardigheden beschikken (Lermytte et al., 2024).

Verder dragen wereldwijde trends zoals digitalisering, technologische veranderingen, klimaatverandering, pandemieën, globalisering en veranderingen in de aard van werk bij aan een verhoogde economische en financiële onzekerheid. Deze factoren benadrukken het belang van financiële educatie, niet alleen voor het individuele welzijn van jongeren, maar ook voor hun vermogen om zich aan te passen aan de dynamische economische omgeving (Lermytte et al., 2024).

Door het steeds complexere financiële landschap van vandaag en de schadelijke effecten van lage niveaus van financiële geletterdheid, zijn overheden, non-profitorganisaties en financiële instellingen begonnen met het bevorderen van financiële educatieprogramma's. Waar eerder de focus lag op volwassenen, is deze nu verschoven naar jongeren via schoolgebaseerde interventies. De rol van (student) leraars wordt daardoor steeds belangrijker. Financiële

begeleiding kan het best worden versterkt wanneer jongeren nog gewoontes aan het ontwikkelen zijn. Recente experimentele studies hebben aangetoond dat dergelijke programma's niet alleen de financiële kennis vergroten, maar ook de houding en het gedrag van leerlingen beïnvloeden (Iterbeke et al., 2020).

Naast de noodzaak van financiële geletterdheid is het van groot belang om alle jongeren gelijke kansen te bieden om hun financiële kennis en vaardigheden te ontwikkelen. Onderzoek toont aan dat het opleidingsniveau, inkomen en vermogen van ouders sterk samenhangen met de financiële geletterdheid van zowel volwassenen als jongeren. Ouders met een lager opleidingsniveau of inkomen beschikken vaak over minder middelen en kennis om hun kinderen hierin te begeleiden. Dit kan leiden tot een generatiekloof in financiële geletterdheid en vergroot de ongelijkheid, waarbij sociaal-economisch achtergestelde groepen verder achterop raken. Het risico is dat deze ongelijkheid in financiële geletterdheid en rijkdom zich over generaties heen versterkt. Om deze kloof te verkleinen, is het cruciaal dat jongeren ook via scholen of naschoolse programma's financiële educatie krijgen. Dit kan helpen de verschillen in financiële geletterdheid die voortkomen uit sociaal-economische ongelijkheid te verminderen en zorgen voor een breder begrip van financiële geletterdheid onder alle jongeren (Lermytte et al., 2024).

Specifiek voor financiële educatie tonen Iterbeke et al. (2020) via gerandomiseerde experimenten aan dat differentiatie en groepsvorming in de klas gunstig kunnen zijn. Hoewel er geen algemeen effect van deze differentiatietechnieken op de gemiddelde leerling werd vastgesteld, bleek dat deze aanpak wel een positief effect heeft op jongeren uit lage sociaal-economische milieus. Dit suggereert dat binnenklasdifferentiatie een krachtig instrument kan zijn om kwetsbare jongeren beter te ondersteunen. Het is mogelijk dat er een link bestaat tussen jongeren uit lagere sociaal-economische milieus (SES-score) en de arbeidsmarktgerichte finaliteit, maar op deze mogelijke samenhang gaan we in dit onderzoek niet verder in.

Castelein et al. (2016) definiëren binnenklasdifferentiatie als 'omgaan met verschillen tussen lerenden in een klas op een proactieve, positieve en planmatige manier om te komen tot verhoogde motivatie, welbevinden, leerwinst en/of leerefficiëntie. Proactief betekent dat een leraar zoveel mogelijk anticipeert op wat zich zou kunnen aanbieden in de klas en niet alleen reactief optreedt. Positief betekent de verschillen niet zien als een probleem dat 'weggewerkt' moet worden. De planmatigheid bij binnenklasdifferentiatie verwijst naar het bewust plannen van de aanpak zodat het geen toevallige reacties blijven (Struyven, Coubergs en Gheysens, 2015). Met gedifferentieerde ondersteuning voor alle lerenden – dus niet alleen voor de zwakkere lerenden of lerenden met leermoeilijkheden – worden de verschillen tussen lerenden daardoor niet noodzakelijk kleiner, maar kunnen ook vergroten of gelijk blijven (Placké, I. & Van Cauteren, C., 2020).

Specifiek voor Vlaanderen zijn de uitdagingen groot. Hoewel Vlaanderen internationaal bij de toppers blijft horen, tonen de cijfers een neerwaartse trend. Tussen 2012 en 2022 daalde de gemiddelde score van Vlaamse jongeren met 14 punten, terwijl deze in de meeste andere landen stabiel bleef. Bovendien is het aandeel laagpresteerders toegenomen, terwijl het aandeel toppers stabiel bleef. Dit wijst op een groeiende kloof in financiële geletterdheid tussen jongeren, wat verder wordt besproken in deelvraag 2 (Grommen, S., 2024).

1.3.2 Deelvraag 2: Wat is de huidige stand van financiële geletterdheid onder jongeren op basis van recent onderzoek?

Om de huidige stand van financiële geletterdheid onder jongeren te analyseren, baseren we ons op het meest recente PISA-onderzoek uit 2022. Dit onderzoek meet de vaardigheden van 15-jarige leerlingen in het toepassen van de financiële kennis en inzichten die ze zowel op school als daarbuiten hebben opgedaan. Dankzij de uitgebreide dataset van PISA kunnen we waardevolle vergelijkingen maken tussen de financiële geletterdheid van jongeren uit verschillende landen (Lermytte et al., 2024).

Raamwerk financiële geletterdheid

Binnen PISA wordt voor elk cognitief domein (lezen, wiskunde en wetenschappen) een specifiek raamwerk opgesteld om de competenties van leerlingen te testen. Het raamwerk voor financiële geletterdheid definieert wat het betekent om vaardig te zijn binnen dit domein en biedt een gestructureerde aanpak om de financiële kennis en vaardigheden van jongeren te beoordelen. Dit gebeurt aan de hand van drie centrale dimensies: inhoud, proces en context. Hieronder (figuur 1, 2 en 3) worden deze drie dimensies van het PISA 2022-raamwerk voor financiële geletterdheid verder toegelicht (Lermytte et al., 2024).

INHOUD	
De vier inhoudelijke categorieën omvatten kennis en begrip die essentieel zijn voor financiële geletterdheid.	
Geld en transacties	- Weten dat er verschillende vormen en doelen zijn van geld - Beheren van financiële transacties (zoals omgaan met geld, indienen van facturen)
Plannen en beheren van financiën	- Vaardigheden zoals monitoren, plannen en beheren van inkomen en uitgaven - Inzicht hebben in manieren waarop welvaart en financieel welzijn verbeterd kunnen worden
Risico en beloning	- Risico's kunnen identificeren, balanceren en afdekken (vb. het afsluiten van een verzekeringscontract) - Geld kunnen beheren in onzekere omstandigheden - Inzicht hebben in de mogelijke winsten en verliezen van verschillende financiële producten en in verschillende contexten (zoals een krediet met variabele rente en beleggingsproducten)
Financieel landschap	- Kennis van de eigenschappen en kenmerken van de financiële wereld - Inzicht hebben in de manieren waarop verschillende factoren (zoals technologie, innovatie, overheidsbeleid en wereldwijde maatregelen voor duurzame groei) het financiële landschap in de loop van de tijd kunnen veranderen

Figuur 1: PISA2022-raamwerk voor financiële geletterdheid - dimensie inhoud (Lermytte et al., 2024)

PROCES	
De vier procescategorieën verwijzen naar cognitieve processen. Ze beschrijven de vaardigheid van leerlingen om relevante concepten van het domein te herkennen, toe te passen, te begrijpen, te analyseren, te evalueren en een oplossing te suggereren.	
Financiële informatie identificeren	- Zoeken naar en toegang krijgen tot bronnen van financiële informatie - Identificeren en relevantie herkennen in bronnen van financiële informatie
Financiële informatie en situaties analyseren	- Het analyseren van informatie om relaties in financiële contexten te herkennen, om de onderliggende aannames of implicaties van een financiële kwestie in een financiële context te identificeren, om gekregen informatie te extrapoleren en om iets te herkennen dat niet expliciet is. - Deze procescategorie vereist een groot gamma aan cognitieve activiteiten in financiële contexten zoals het interpreteren, vergelijken en contrasteren, synthetiseren en veralgemenen van gegeven informatie
Financiële kwesties evalueren	- Het herkennen of opbouwen van een financiële verantwoording en uitleg op basis van financiële kennis en begrip toegepast in specifieke contexten - Het verklaren, beoordelen en generaliseren van financiële kwesties
Financiële kennis en inzichten toepassen	- Het nemen van doeltreffende beslissingen in een financiële situatie door kennis van financiële producten en contexten en begrip over financiële concepten te gebruiken

Figuur 2: PISA2022-raamwerk voor financiële geletterdheid - dimensie proces (Lermytte et al., 2024)

CONTEXT	
De vier contextcategorieën verwijzen naar situaties waarin financiële kennis, vaardigheden en inzichten zijn toegepast, gaande van het persoonlijke tot het mondiale.	
Onderwijs en werk	- Veel leerlingen zullen verder studeren na hun leerplicht, terwijl anderen op de arbeidsmarkt terechtkomen of reeds occasioneel werken buiten de schooluren.
Huis en gezin	- Financiële aspecten van het beheren van een huishouden Het gezin is de meest voorkomende samenlevingsvorm voor 15-jarige leerlingen, maar er zijn ook huishoudens die niet zijn gebaseerd op familierelaties, zoals gedeelde woningen waar jongeren vaak intrekken kort nadat ze het ouderlijk huis verlaten hebben.
Individu	- Persoonlijke financiën die belangrijk zijn voor 15-jarigen, zoals het gebruik van mobiele telefoons of laptops, het kopen van persoonlijke producten en diensten en contractuele aspecten zoals het aangaan van een lening
Maatschappij	- Individuele financiële beslissingen en gedragingen kunnen invloed hebben op en beïnvloed worden door de rest van de maatschappij. Dit omvat zaken als geïnformeerd zijn, inzicht hebben in de rechten en verantwoordelijkheden van consumenten, en het begrijpen van de doeleinden van belastingen en lokale overheidskosten.

Figuur 3: PISA2022-raamwerk voor financiële geletterdheid - dimensie context (Lermytte et al., 2024)

Hoe wordt financiële geletterdheid gemeten in PISA?

Na de ontwikkeling van het raamwerk voor financiële geletterdheid kan de cognitieve PISA-test worden opgesteld. Op basis van dit raamwerk worden diverse vragen geformuleerd om de financiële geletterdheid van de leerlingen te meten. In de onderstaande tabel (figuur 4) wordt de verdeling van de items over de drie dimensies van het raamwerk weergegeven (Lermytte et al., 2024).

Dimensie	Aantal items
Inhoud	Geld en transacties
	11
	Plannen en beheren van financiën
	16
	Risico en beloning
	12
	Financieel landschap
	7
Totaal inhoud	46
Proces	Financiële informatie identificeren
	7
	Informatie analyseren in een financiële context
	14
	Financiële kwesties evalueren
	15
	Financiële kennis en inzichten toepassen
	10
Totaal proces	46
Context	Onderwijs en werk
	4
	Huis en gezin
	13
	Individu
	26
	Maatschappij
	3
Totaal context	46

Figuur 4: Verdeling van de PISA2022 items voor financiële geletterdheid over de verschillende inhouds-, proces- en contextcategorieën (Lermytte et al., 2024)

Voor elke leerling wordt een specifieke set van items geselecteerd die zij moeten oplossen. Dit betekent dat elke leerling verschillende items krijgt om te beantwoorden. Om tot een totaalscore voor financiële geletterdheid te komen, wordt op basis van de items die de leerling heeft beantwoord een schatting gemaakt van de totaalscore, als de leerling alle beschikbare items had opgelost (Lermytte et al., 2024).

Om de totaalscore voor financiële geletterdheid op een betekenisvolle manier te kunnen interpreteren, worden, net zoals bij de cognitieve kerndomeinen, verschillende vaardigheidsniveaus vastgesteld. Deze niveaus helpen bij het inschatten van de moeilijkheidsgraad van de items, aangezien de vragen binnen de niveaus worden gerangschikt op basis van hun complexiteit. Bovendien stellen de vaardigheidsniveaus ons in staat om het prestatieniveau van leerlingen te bepalen. Ze geven dus een indicatie van hoe financieel vaardig de leerlingen zijn (Lermytte et al., 2024).

Prestaties financiële geletterdheid van 15-jarige leerlingen in Vlaanderen

Uit het PISA-onderzoek van 2022 blijkt dat Vlaamse 15-jarigen internationaal gezien nog steeds tot de top behoren op het gebied van financiële geletterdheid. De gemiddelde score voor financiële geletterdheid in Vlaanderen bedraagt 527 punten, wat vergelijkbaar is met de prestaties van Denemarken en Nederland. Vlaanderen scoort hiermee significant hoger dan het OESO-gemiddelde van 496 punten en beter dan de overige 17 deelnemende landen, die beduidend lager scoren (figuur 7) (Lermytte et al., 2024).

Naast de algemene score wordt er ook gekeken naar de verdeling van prestaties onder Vlaamse jongeren. Zo behaalt 16,5% van de Vlaamse 15-jarigen een topprestatie op het gebied van financiële geletterdheid. Dit percentage ligt aanzienlijk hoger dan het gemiddelde binnen de OESO-landen, waar slechts 10,6% tot de toppresterders behoort. Aan de andere kant haalt 12,0% van de Vlaamse leerlingen het PISA-referentiepunt voor financiële geletterdheid (niveau 2) niet. Deze laagpresteerders zijn onvoldoende in staat om zelfstandig eenvoudige financiële problemen op te lossen en verantwoorde financiële beslissingen te

nemen. Toch ligt dit aandeel in Vlaanderen lager dan het OESO-gemiddelde van 17,9% (Lermytte et al., 2024).

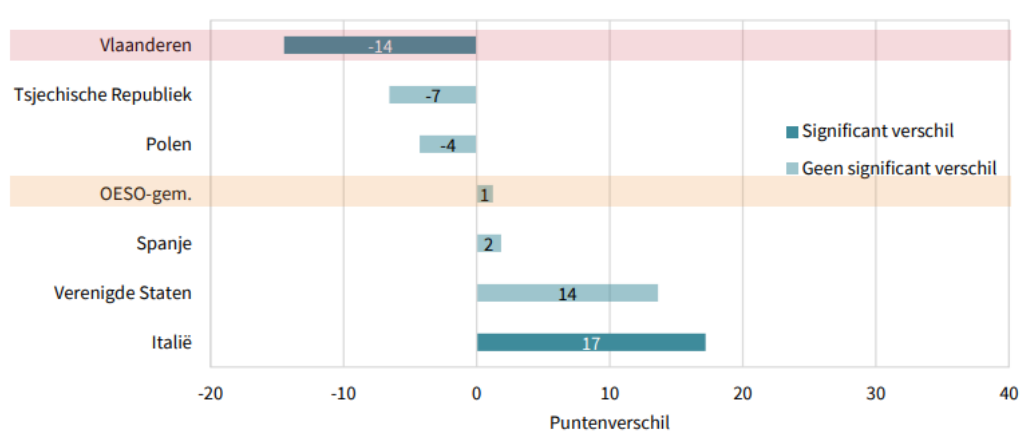
Een verdere analyse van de prestatieniveaus toont aan dat in Vlaanderen het grootste aandeel van de leerlingen op niveau 4 (27,4%) en niveau 3 (27,1%) presteert. Dit verschilt van het OESO-gemiddelde, waar de meeste leerlingen op niveau 3 (27,6%) en niveau 2 (22,5%) scoren. Dit suggereert dat Vlaamse jongeren gemiddeld sterker staan op het gebied van financiële geletterdheid dan hun internationale leeftijdsgenoten.

Hoewel Vlaanderen internationaal nog steeds bij de toppers hoort, laten de resultaten ook een zorgwekkende trend zien (figuur 5). De prestaties van Vlaamse jongeren zijn in de afgelopen tien jaar gedaald met 14 punten, terwijl de scores in de meeste andere landen stabiel zijn gebleven (figuur 6). Daarnaast is het aandeel laagpresteerders in Vlaanderen toegenomen tussen 2012 en 2022, terwijl het percentage toppers gelijk bleef. Dit wijst op een groeiende kloof in financiële geletterdheid tussen jongeren (Grommen, S., 2024).

Financiële geletterdheid			
Land	Gemiddelde	SE	95% BI
Vlaanderen	527	3,2	520-533
Denemarken	521	2,4	516-525
Canada	519	2,4	514-523
Nederland	517	4,4	508-526
Tsjechische Republiek	507	2,2	502-511
Oostenrijk	506	2,8	501-512
Polen	506	2,7	501-511
Verenigde Staten	505	4,9	496-515
OESO-gemiddelde	496	0,9	495-498
Portugal	494	2,4	490-499
Hongarije	492	3,1	486-499
Noorwegen	489	2,6	484-494
Spanje	486	2,7	481-491
Italië	484	3,1	477-490
Verenigde Arabische Emiraten	441	1,6	438-444
Bulgarije	426	3,7	419-433
Peru	421	3,0	415-427
Costa Rica	418	3,1	412-424
Brazilië	416	2,3	411-420
Saoedi-Arabië	412	2,6	407-418
Maleisië	406	2,9	400-412
Significant hoger dan Vlaanderen			
Niet significant verschillend van Vlaanderen			
Significant lager dan Vlaanderen			

Noot. SE = standaardfout. 95% BI = 95% betrouwbaarheidsinterval rond het gemiddelde

Figuur 5: Gemiddelde prestatie voor financiële geletterdheid (Lermytte et al., 2024)

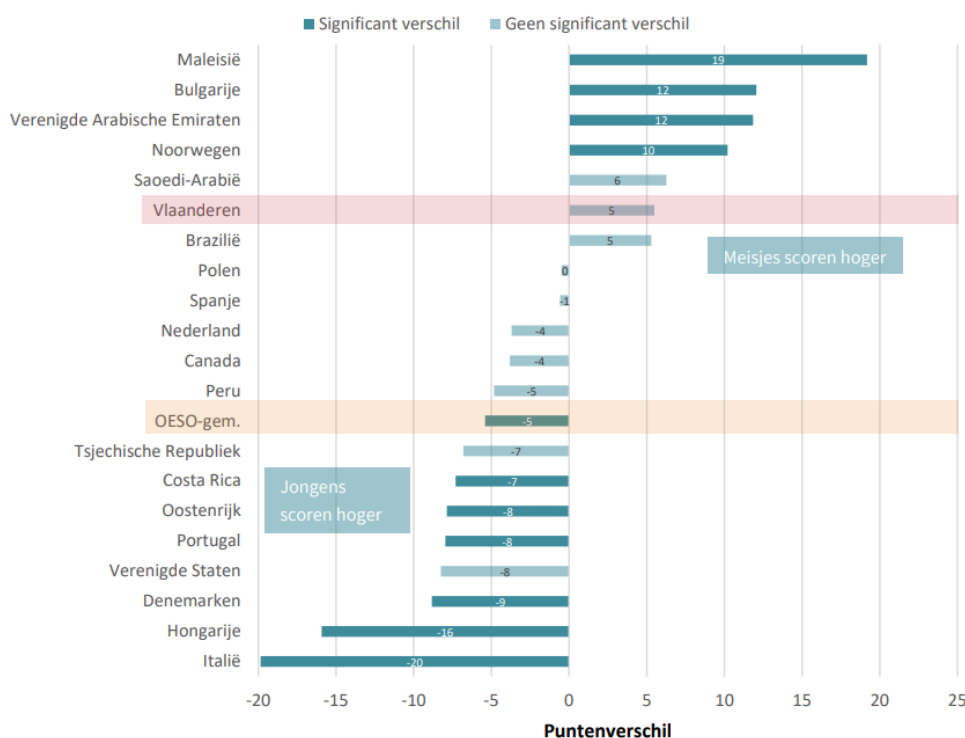

Figuur 6: Trend in gemiddelde prestatie voor financiële geletterdheid tussen 2012 en 2022 (Lermytte et al., 2024)

Verschillen in prestaties tussen 15-jarige leerlingen in Vlaanderen

Verschillen tussen meisjes en jongens

Figuur 7 illustreert de verschillen in gemiddelde prestaties op het gebied van financiële geletterdheid tussen jongens en meisjes in alle deelnemende landen. Bovenaan de figuur staan de landen waar meisjes hoger scoren dan jongens, terwijl onderaan de landen worden weergegeven waar jongens beter presteren dan meisjes. Op internationaal niveau is er geen eenduidig patroon zichtbaar tussen geslacht en financiële geletterdheid. In tien deelnemende landen, waaronder Vlaanderen, is het verschil in gemiddelde prestaties tussen jongens en meisjes statistisch niet significant (Lermytte et al., 2024).

Figuur 7: Geslachtsverschillen in gemiddelde prestatie voor financiële geletterdheid (Lermytte et al., 2024)

Verschillen tussen leerlingen uit verschillende socio-economische thuissituaties (SES)

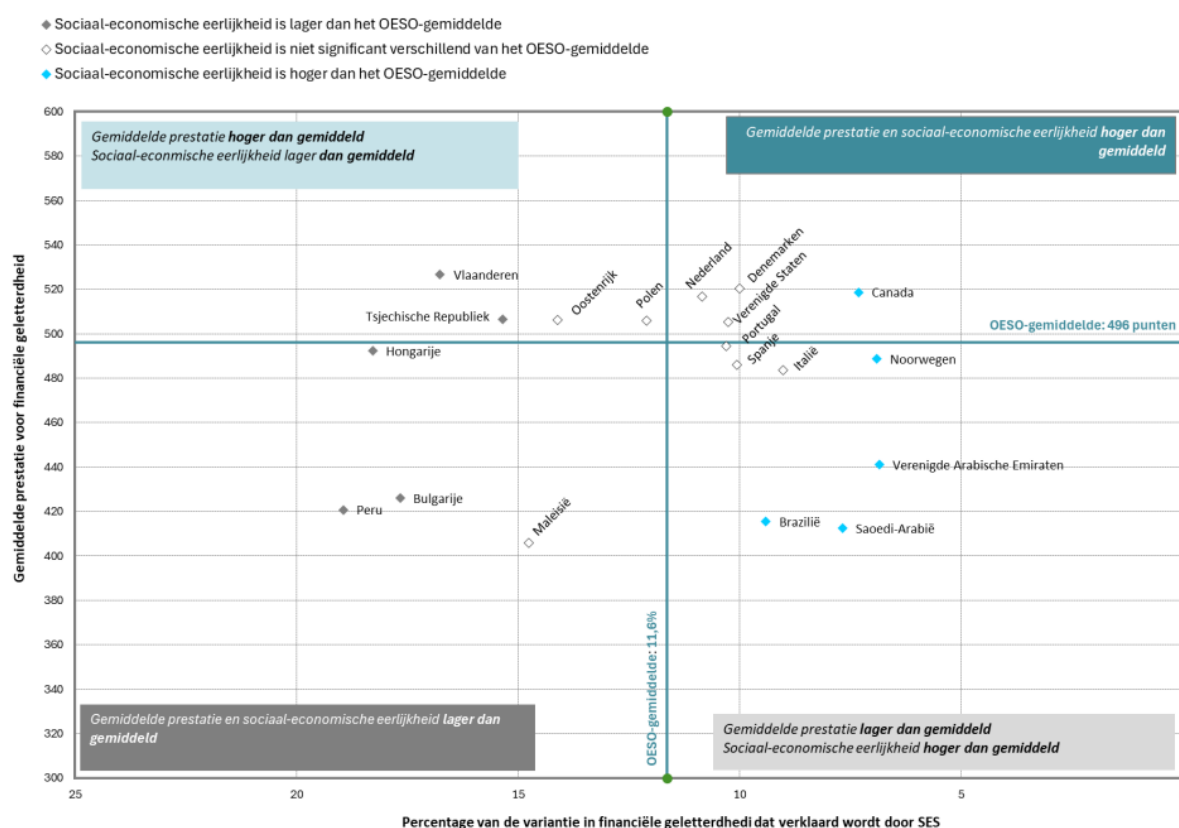
Om de SES van een leerling te meten, maakt PISA gebruik van de PISA-index van SES. Deze index is een samengestelde maat die informatie uit drie componenten combineert:

- het hoogste opleidingsniveau van de ouders
- de hoogste beroepsstatus van de ouders
- de economische, educatieve en culturele bezittingen waarover leerlingen thuis beschikken

PISA definieert sociaal-economische eerlijkheid als de mate waarin de thuissituatie van leerlingen hun schoolprestaties beïnvloedt. Hoe kleiner deze impact, hoe eerlijker het onderwijssysteem. Om de relatie tussen de socio-economische status van leerlingen en hun prestaties na te gaan, wordt gekeken naar de impact van SES op de scores binnen een land (Lermytte et al., 2024).

Binnen de OESO-landen wordt gemiddeld 11,6% van de variantie in financiële geletterdheid verklaard door de sociaal-economische status (SES) van leerlingen. In Vlaanderen is deze invloed met 16,8% aanzienlijk hoger dan het OESO-gemiddelde, wat betekent dat de thuissituatie daar een grotere rol speelt in de prestaties. Geen enkel ander OESO-land kent een sterkere invloed van SES op financiële geletterdheid dan Vlaanderen (Lermytte et al., 2024).

Figuur 8 visualiseert deze relatie door landen te positioneren op basis van hun gemiddelde prestaties en de impact van SES. Hoe verder landen aan de rechterkant van de figuur staan, hoe groter hun sociaal-economische eerlijkheid of, anders gezegd, hoe minder variantie in hun prestaties voor financiële geletterdheid verklaard wordt door de socio-economische thuissituatie van leerlingen. Vlaanderen bevindt zich in het kwadrant linksboven, wat betekent dat het een hoog prestatieniveau combineert met een lagere sociaal-economische eerlijkheid dan gemiddeld in de OESO (Lermytte et al., 2024).

Figuur 8: Samenhang tussen gemiddelde prestatie voor financiële geletterdheid en sociaal-economische eerlijkheid (Lermytte et al., 2024)

Figuur 9 toont de prestatieverschillen tussen leerlingen uit meer en minder bevoorrechte sociaal-economische milieus. Leerlingen worden in vier SES-groepen verdeeld, waarbij de laagste 25% de minst bevoorrechte en de hoogste 25% de meest bevoorrechte groep vormt (Lermytte et al., 2024).

Binnen de OESO-landen halen de minst bevoorrechte leerlingen gemiddeld 462 punten voor financiële geletterdheid (vaardigheidsniveau 2). In Vlaanderen scoren zij met 473 punten vergelijkbaar met het OESO-gemiddelde. Geen enkel land laat een significant hogere score zien voor deze groep (Lermytte et al., 2024).

De meest bevoorrechte leerlingen behalen gemiddeld 549 punten (vaardigheidsniveau 3) binnen de OESO, terwijl Vlaamse leerlingen uit deze groep significant beter presteren met 577 punten (vaardigheidsniveau 4) (Lermytte et al., 2024).

Gemiddeld is het verschil tussen de hoogste en laagste SES-groep binnen de OESO-landen 87 punten. In Vlaanderen bedraagt deze kloof 104 punten, wat significant groter is dan het OESO-gemiddelde (Lermytte et al., 2024).

	Gemiddelde score van leerlingen uit:		Scoreverschil
	25% minst bevoorrechte gezinnen	25% meest bevoorrechte gezinnen	
Vlaanderen	473	577	104
OESO	462	549	87

Figuur 9: De gemiddelde prestatie voor financiële geletterdheid (Wikifin, 2024)

Verschillen tussen leerlingen op basis van migratiestatus

PISA bepaalt de migratiestatus van leerlingen aan de hand van hun geboorteland en dat van hun beide ouders. In eerste instantie worden drie categorieën leerlingen onderscheiden:

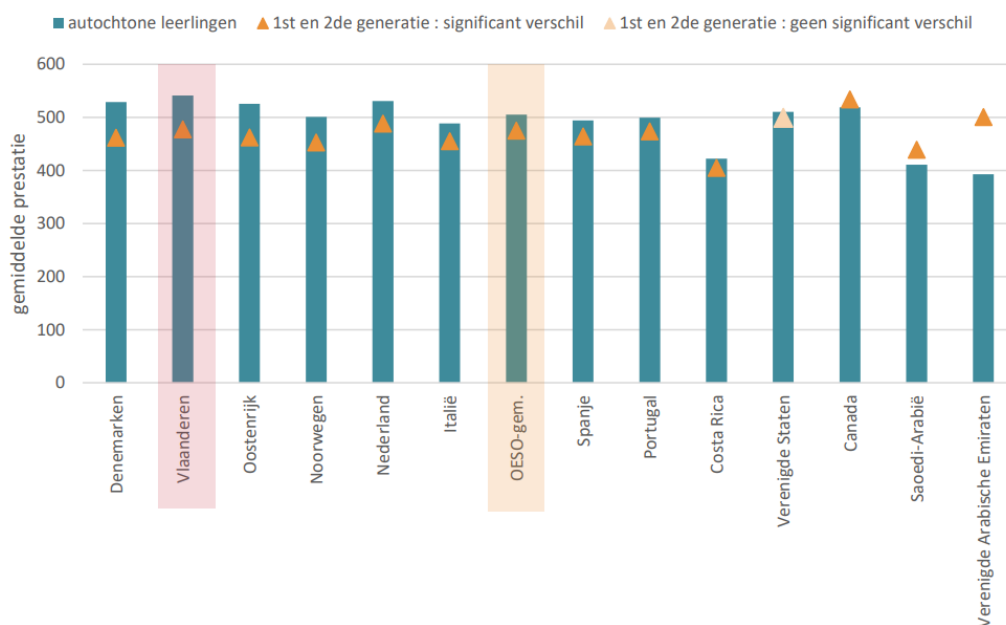
Autochtone leerling	Leerlingen waarvan één van de beide ouders (of allebei) geboren zijn in het land van de testafname – ongeacht het geboorteland van de leerling zelf.	Autochtone leerling
Tweede generatie leerling	Leerlingen geboren in het land van de testafname, maar waarvan beide ouders in een ander land zijn geboren.	Leerling met migratieachtergrond
Eerste generatie leerling	Leerlingen niet geboren in het land van de testafname, waarvan beide ouders ook in een ander land zijn geboren.	

Figuur 10 toont de gemiddelde prestaties voor financiële geletterdheid op basis van migratiestatus in landen met meer dan 5% leerlingen met een migratieachtergrond (Lermytte et al., 2024).

In de meeste landen presteren autochtone leerlingen beter dan leerlingen met een migratieachtergrond. Binnen de OESO-landen halen autochtone leerlingen gemiddeld 505 punten, wat significant hoger is dan de 475 punten van leerlingen met een migratieachtergrond (Lermytte et al., 2024).

Ook in Vlaanderen is dit verschil duidelijk: autochtone leerlingen scoren gemiddeld 541 punten, terwijl leerlingen met een migratieachtergrond 477 punten halen. Met een kloof van 64 punten heeft Vlaanderen de op één na grootste prestatiekloof op dit vlak (Lermytte et al., 2024).

Uitzonderingen zijn Canada, Saoedi-Arabië en de Verenigde Arabische Emiraten, waar leerlingen met een migratieachtergrond gemiddeld hoger scoren dan autochtone leerlingen (Lermytte et al., 2024).

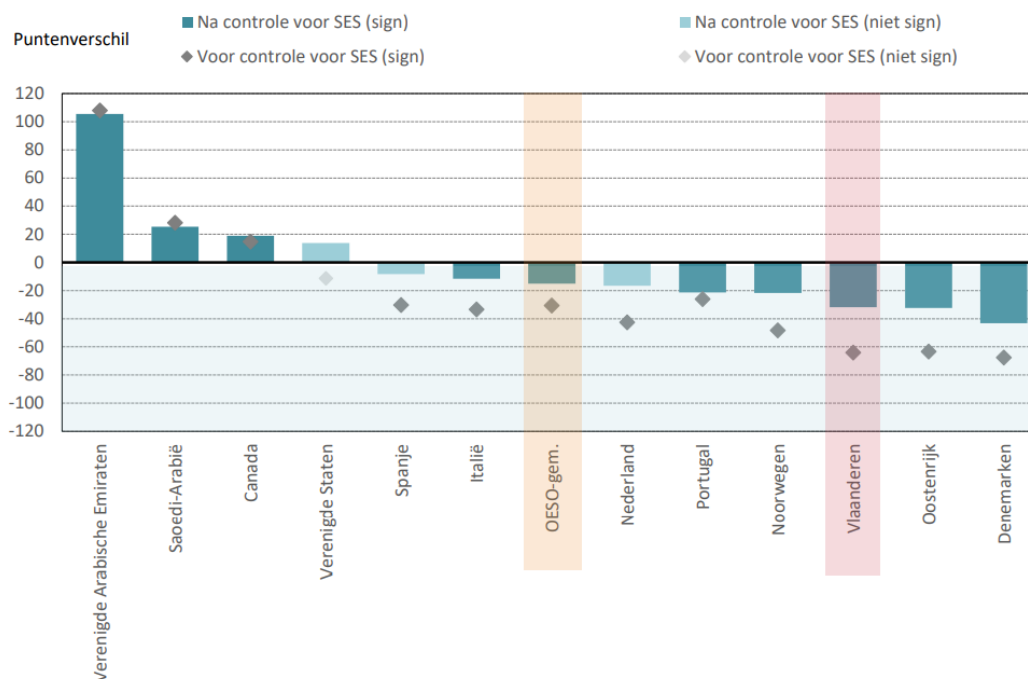

Figuur 10: Percentage leerlingen met een migratieachtergrond in de steekproef (Lermytte et al., 2024)

Uit het vorige onderdeel blijkt dat er in Vlaanderen grote prestatieverschillen zijn tussen autochtone leerlingen en leerlingen met een migratieachtergrond. Dit verschil kan deels verklaard worden door de sociaal-economische status (SES), aangezien gezinnen met een migratieachtergrond vaak een minder bevoorrechte achtergrond hebben (De Meyer et al., 2023). Aangezien de socio-economische status van leerlingen samenhangt met de prestatie voor financiële geletterdheid, verklaart SES mogelijk de prestatieverschillen tussen autochtone leerlingen en leerlingen met een migratieachtergrond (Lermytte et al., 2024).

Figuur 11 laat zien dat SES een deel, maar niet de volledige kloof in financiële geletterdheidsprestaties verklaart. Binnen de OESO-landen bedraagt het verschil tussen beide groepen gemiddeld 31 punten vóór controle voor SES en dit halveert tot 15 punten na controle. In Vlaanderen is de oorspronkelijke kloof 64 punten, die na controle voor SES afneemt tot 32 punten, maar nog steeds significant blijft (Lermytte et al., 2024).

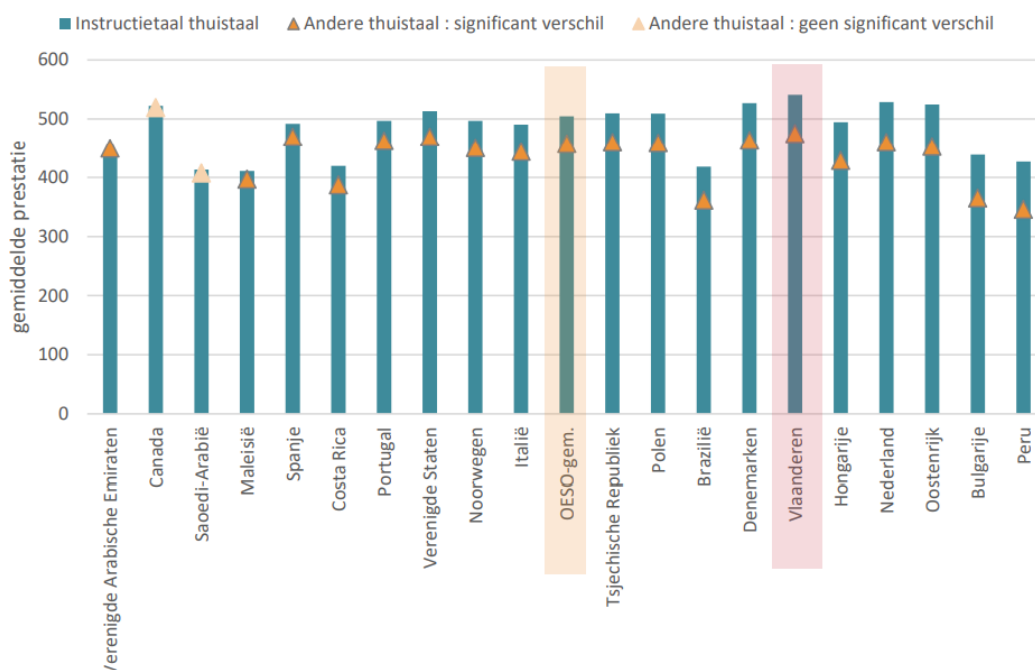
Alleen in Spanje en Nederland verdwijnt het prestatieverschil volledig wanneer rekening wordt gehouden met SES (Lermytte et al., 2024).

Figuur 11: Prestatieverschillen voor financiële geletterdheid tussen autochtone leerlingen en leerlingen met een migratieachtergrond - voor en na controle voor sociaal-economische status (Lermytte et al., 2024)

Ook hangt de migratiestatus van leerlingen samen met hun thuistaal: leerlingen met een migratieachtergrond spreken minder vaak de instructietaal (in Vlaanderen Nederlands) dan leerlingen zonder migratieachtergrond. Bovendien er is een samenhang tussen de taal die leerlingen thuis meestal spreken en hun prestatie voor financiële geletterdheid (Lermytte et al., 2024).

Figuur 12 toont dat leerlingen die thuis de instructietaal spreken gemiddeld beter presteren dan leerlingen die thuis een andere taal spreken. Gemiddeld overheen de deelnemende OESO-landen scoort de eerste groep gemiddeld 505 punten, terwijl de tweede groep gemiddeld 457 punten scoort. In Vlaanderen behalen leerlingen die thuis meestal de instructietaal spreken een gemiddelde score voor financiële geletterdheid van 541 punten. Leerlingen die thuis meestal een andere taal spreken behalen een significant lagere score van 475 punten. Enkel in Nederland (+69 punten) en Oostenrijk (+72 punten) is de kloof tussen beide groepen groter dan in Vlaanderen (+66 punten) (Lermytte et al., 2024).

Figuur 12: Prestatieverschillen voor financiële geletterdheid tussen leerlingen die thuis meestal de instructietaal spreken en leerlingen die thuis meestal een andere taal dan de instructietaal spreken (Lermytte et al., 2024)

De prestatieverschillen tussen beide groepen in Vlaanderen kunnen opgesplitst worden naargelang de migratiestatus van leerlingen (zie figuur 13). In Vlaanderen scoren autochtone leerlingen die thuis Nederlands spreken (547 punten) significant hoger dan leerlingen die thuis een andere taal spreken (491 punten). Voor leerlingen met een migratieachtergrond heeft thuistaal geen significant effect op financiële geletterdheid. Leerlingen met een migratieachtergrond die thuis meestal Nederlands of een Vlaams dialect spreken scoren gemiddeld 17 punten hoger dan leerlingen met een migratieachtergrond die thuis meestal een andere taal spreken, maar dit verschil is niet significant (Lermytte et al., 2024).

Na controle voor socio-economische status en thuistaal blijft migratiestatus een significante factor. Het prestatievoordeel voor autochtone leerlingen verkleint wel tot 17 punten, wat suggereert dat ook andere factoren een rol spelen in de prestatieverschillen (Lermytte et al., 2024).

	Gemiddelde score van leerlingen die		Scoreverschil
	thuis Nederlands of een Vlaams dialect spreken	thuis een andere taal spreken	
Autochtone leerlingen	547	491	56
Leerlingen met een migratieachtergrond	489	472	17

Figuur 13: Gemiddelde prestatie voor financiële geletterdheid volgens migratiestatus en thuistaal (Wikifin, 2024)

Verschillen tussen leerlingen op basis van onderwijsvorm

Naast verschillen op basis van leerlingkenmerken kunnen ook prestatieverschillen tussen onderwijsvormen in Vlaanderen worden weergegeven.

Figuur 14 toont de gemiddelde PISA-score voor financiële geletterdheid per onderwijsvorm, waarbij significante verschillen met ASO-leerlingen vetgedrukt zijn.

	Gemiddelde
ASO	589 (2,86)
BSO	410 (3,71)
KSO	516 (7,80)
TSO	508 (4,41)

Noot. De standaardfout wordt tussen haakjes weergegeven.

Figuur 14: Gemiddelde prestatie voor financiële geletterdheid naargelang onderwijsvorm (Lermytte et al., 2024)

Figuur 14 toont dat leerlingen in het ASO (doorstroomfinaliteit) de hoogste gemiddelde score voor financiële geletterdheid behalen, significant hoger dan alle andere onderwijsvormen. Leerlingen in het BSO (arbeidsmarktgerichte finaliteit) scoren het laagst, met een gemiddelde score die significant lager ligt dan die van de andere onderwijsvormen.

Leerlingen in het TSO en KSO (dubbele finaliteit) nemen een middenpositie in: zij scoren hoger dan leerlingen in het BSO (arbeidsmarktgerichte finaliteit), maar lager dan leerlingen in het ASO (doorstroomfinaliteit). Tussen TSO en KSO (dubbele finaliteit) zelf is er geen significant verschil (Lermytte et al., 2024).

Conclusie

Vlaamse leerlingen behalen gemiddeld de hoogste score voor financiële geletterdheid van alle deelnemende landen en regio's. Het percentage toppresterders (16,5%) ligt ruim boven het OESO-gemiddelde (10,6%), terwijl het aandeel leerlingen dat het basisniveau niet haalt (12%) lager is dan gemiddeld in de OESO (17,9%). Binnen de arbeidsmarktgerichte finaliteit zijn de verschillen vooral toe te schrijven aan een combinatie van onderwijsvorm, migratieachtergrond en socio-economische thuissituatie (Lermytte et al., 2024).

Toch moet deze topositie genuanceerd worden. De gemiddelde score in Vlaanderen is sinds PISA 2015 met 14 punten gedaald, terwijl in andere landen een stabiele of positieve trend zichtbaar is. Ook het aandeel toppresterders daalde met 8 procentpunten. Daarnaast zijn er aanzienlijke prestatieverschillen op basis van socio-economische status, migratieachtergrond en onderwijsvorm (Lermytte et al., 2024).

Deze resultaten onderstrepen dat de financiële geletterdheid van Vlaamse 15-jarigen onder druk staat en dat sociaal-economische ongelijkheden blijven doorwerken. Financiële vaardigheden zijn cruciaal voor iedereen en vooral voor leerlingen uit financieel kwetsbare gezinnen, die extra ondersteuning nodig hebben om zelfstandig en verantwoord financiële beslissingen te kunnen nemen (Lermytte et al., 2024).

De bevindingen benadrukken de noodzaak van educatief materiaal dat financiële competenties toegankelijk maakt voor alle leerlingen, met specifieke aandacht voor de arbeidsmarktgerichte finaliteit. Het werkboek dat in deze bachelorproef wordt ontwikkeld, speelt hierop in door essentiële financiële vaardigheden aan te leren en zo bij te dragen aan een meer inclusieve en rechtvaardige financiële educatie.

1.3.3 Deelvraag 3: Welke jongeren staan op het punt de arbeidsmarkt te betreden?

De doelgroep van ons onderzoek bestaat uit diverse groepen jongeren, voornamelijk in de leeftijdscategorie van 17 tot 19 jaar.

Jongeren die voltijds onderwijs volgen in het secundair onderwijs en zich in de arbeidsmarktgerichte finaliteit bevinden, worden voorbereid om binnen één à twee jaar af te studeren en de arbeidsmarkt te betreden. Specifiek richten we ons op leerlingen in het zesde (of zevende jaar) van het secundair onderwijs, die zich bevinden in de arbeidsmarktgerichte finaliteit van de Sint-Martinusscholen Herk-de-Stad, campus Amandina. In dit zesde (of zevende jaar) zijn er verschillende studierichtingen binnen de arbeidsmarktgerichte finaliteit die niet gerelateerd zijn aan economie en organisatie, maar toch algemene eindtermen moeten behalen met betrekking tot economische en financiële competenties. Op dit moment worden deze eindtermen echter nog niet bereikt binnen een specifiek vak.

Deze studierichtingen zijn basiszorg & ondersteuning, onderhoudsmechanica auto, sanitaire & verwarmingsinstallaties (SVI), lassen-constructie, elektrische installaties (ELI), brood- & banketbakkerij en restaurant & keuken (Sint-Martinusscholen, 2023).

Ten tweede zijn er de leerlingen die deelnemen aan duaal leren. Ze zijn niet voltijds op school, maar zullen binnen één à twee jaar afstuderen en de arbeidsmarkt betreden. Duaal leren omvat zowel onderwijs op school als praktijkervaring op de werkplek, waardoor leerlingen waardevolle ervaring opdoen voor hun toekomstige carrière.

In een duale opleiding behalen jongeren dezelfde diploma's als in het reguliere onderwijs, waardoor ze kunnen gaan werken of verder kunnen studeren. Echter, het behalen van het diploma is niet gegarandeerd. Om deel te nemen aan duaal leren, moet je minstens 16 jaar oud zijn, of 15 met de eerste twee jaar van het secundair onderwijs afgerond, zonder te slagen. Deelname aan duaal leren is mogelijk tot de leeftijd van 25 jaar voor de derde graad arbeidsmarktgerichte finaliteit of de dubbele finaliteit, zonder leeftijdsbeperking voor 7e jaren. Het verschil met een gewone stage is dat bij deze stage de leerlingen op de werkplek de vaardigheden toepassen die ze op school hebt geleerd, terwijl duaal leren de mogelijkheid biedt om nieuwe vaardigheden te verwerven op de werkplek binnen een gestructureerd opleidingsplan. Over het algemeen brengen leerlingen bij duaal leren meer tijd door op de werkvloer dan tijdens een stageperiode (Duaal Leren Vlaanderen, 2024).

Een deel van onze doelgroep bestaat ook uit jongeren die door ziekte of een ongeval langdurig afwezig zijn op hun reguliere school en daarom les volgen in een ziekenhuisschool (Vlaanderen.be, 2019). Wij focussen ons specifiek op leerlingen uit de derde graad die langdurig opgenomen zijn in ziekenhuisschool De Radar in Sint-Truiden, de enige ziekenhuisschool in Limburg (De Radar, 2020).

De Radar biedt gemiddeld 5 tot 7 uur les per week aan, met als doel de brug tussen de zieke leerling en zijn of haar thuisschool te behouden. Volgens directeur Vansichen zijn deze lessen van groot belang voor jongeren die tussen twee weken en één jaar in het ziekenhuis verblijven. Het onderwijs wordt afgestemd op de individuele noden van elke leerling en sluit aan bij het curriculum van de thuisschool, met aandacht voor zowel theoretische als praktische vakken (Plantyn, 2022). Deze aanpak bevordert een vlotte herinschakeling in het reguliere onderwijs na de opname.

Daarnaast telt De Radar een specifieke groep jongeren tussen 17 en 25 jaar die opgenomen zijn omwille van mentale gezondheidsproblemen. Voor deze jongeren ligt de focus, in de mate van het mogelijke, op een succesvolle terugkeer naar de arbeidsmarkt na hun verblijf.

Ook zijn er jongeren die door een instabiele thuissituatie tijdelijk in een leefgroep leven, maar later de arbeidsmarkt zullen betreden. We zullen ons hiervoor toespitsen op de vzw Elkeen die een leefgroep heeft in Hasselt waar jongeren tot 18 jaar maximum 4 maanden kunnen verblijven in geval van een vastgelopen of verontrustende leefsituatie. Het doel van vzw Elkeen is om de jongeren terug op weg te helpen naar een leefbare opvoedingssituatie waarbij ze de nodige kennis hebben om te participeren in de maatschappij. Dit doen ze zowel residentieel voor jongeren die verblijven in de leefgroep als aan huis voor jongeren die hier nood aan hebben (= ambulant) (vzw Elkeen, 2015).

Tot slot zijn er jongeren die door een jeugdrechter in een gemeenschapsinstelling zijn geplaatst. In deze instelling voorziet men pedagogische begeleiding door een team van begeleiders, leerkrachten, psychologen en maatschappelijk werkers voor deze jongeren. Daarnaast wordt er een specifiek aanbod op maat geboden, afgestemd op de individuele behoeften van elke jongere en binnen de mogelijkheden van de instelling. Samen met de jongere, ouders, consulent en jeugdrechter zoeken ze naar de meest geschikte vorm van ondersteuning.

Wij zullen ons richten op de gemeenschapsinstelling De Kempen, campus De Hutten in Mol. Op deze campus volgen de jongeren ook onderwijs. De lessen zijn opgesplitst in een halve dag praktijkles en een halve dag theorie. De theoretische lessen zijn: Nederlands, wiskunde, sociale vaardigheden, informatica, maatschappelijke vorming en sport. Ons educatief pakket sluit aan bij het vak maatschappelijke vorming. (Gemeenschapsinstelling De Kempen, 2024).

Hoewel deze bachelorproef en de praktische uitvoering ervan specifiek gericht zijn op leerlingen van het zesde jaar arbeidsmarktgerichte finaliteit van de Sint-Martinusscholen Herk-de-Stad, is de ontwikkelde online website breed inzetbaar. De website is ontworpen met het oog op flexibiliteit en toegankelijkheid, zo kunnen niet alleen reguliere leerlingen uit het secundair onderwijs, maar ook jongeren die deelnemen aan duaal leren, leerlingen uit ziekenhuisscholen, jongeren in een leefgroep en jongeren in een gemeenschapsinstelling op hun eigen tempo en volgens hun specifieke noden aan de slag gaan met de aangeboden inhoud. De website biedt een gestructureerde leeromgeving waarin zowel theoretische als praktische kennis op een interactieve manier wordt aangeboden.

1.3.4 Deelvraag 4: Welke financiële en economische competenties/ kennis moeten de leerlingen uit de arbeidsmarktgerichte finaliteit bereiken op het einde van hun secundaire studies volgens de eindtermen en de leerplannen?

In de arbeidsmarktgerichte finaliteit van de derde graad secundair onderwijs moeten leerlingen een reeks financiële en economische competenties verwerven die hen voorbereiden op zelfstandig functioneren in de maatschappij. De eindtermen leggen de nadruk op praktische vaardigheden en inzichten die essentieel zijn voor financieel bewustzijn en economisch redeneren. De leerplandoelen sluiten aan bij de eindtermen en bieden aanvullende uitleg over wat deze doelen (of eindtermen) precies inhouden (KOV, 2025; GO!, 2025).

Een eerste belangrijke competentie is het maken van onderbouwde keuzes binnen een persoonlijk of gezinsbudget. Leerlingen leren hierbij rekening te houden met de totale kostprijs en de financieringskost van aankopen. Dit omvat zowel eenmalige als terugkerende kosten, het belang van duurzame consumptie en het inschatten van de impact van consumentenkredieten. Het KOV-leerplan legt hier een sterke nadruk op door gesimuleerde budgettoefeningen en concrete casussen te integreren. Het GO!-leerplan vult dit aan met aandacht voor instanties zoals het OCMW, waar jongeren terecht kunnen voor financieel advies (KOV, 2025; GO!, 2025).

Daarnaast moeten leerlingen verschillende spaar- en beleggingsvormen kunnen vergelijken op basis van risico en rendement. Ze krijgen inzicht in inflatie en de gevolgen daarvan op koopkracht en spaargeld. Ook wordt het belang van een beleggersprofiel en de verschillende soorten beleggingen, zoals aandelen en obligaties, toegelicht. In het KOV-leerplan wordt bovendien verwezen naar de educatieve tools van Wikifin om dit inzicht te versterken (KOV, 2025; GO!, 2025).

Een ander essentieel aspect is de voorbereiding op de arbeidsmarkt. Leerlingen moeten de gevolgen van werken met een arbeidsovereenkomst begrijpen, zoals het verschil tussen bruto- en nettoloon, sociale zekerheidsbijdragen en het belang van veiligheid en welzijn op het werk. In het GO!-leerplan wordt hier extra aandacht aan besteed door de loonbrief en de rechten en plichten van werknemers en werkgevers concreet te behandelen. Ook wordt ingegaan op de stappen die schoolverlaters moeten ondernemen om toegang te krijgen tot de arbeidsmarkt (KOV, 2025; GO!, 2025).

Daarnaast verwerven leerlingen inzicht in verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid bij schadegevallen. Ze maken kennis met verschillende soorten verzekeringen die aansluiten bij hun leefwereld en leren hoe deze hen kunnen beschermen in uiteenlopende situaties. Het GO!-leerplan legt de nadruk op het onderscheid tussen wettelijk verplichte, contractueel verplichte en facultatieve verzekeringen. Daarnaast wordt het concept van de franchise toegelicht, evenals de invloed hiervan op schadevergoedingen. Het KOV-leerplan beklemtoont het belang van een goed begrip van verzekeringsvoorwaarden en de risico's die hiermee gepaard gaan, zodat leerlingen bewuste en geïnformeerde keuzes kunnen maken (KOV, 2025; GO!, 2025).

Tot slot leren leerlingen hoe de overheid via inkomsten en uitgaven een impact heeft op de samenleving en ongelijkheid tracht te beperken. Dit omvat de progressiviteit van de personenbelasting, het herverdelingsmechanisme en de rol van collectieve goederen en diensten. In het GO!-leerplan wordt bovendien de praktische toepassing hiervan behandeld door leerlingen een vereenvoudigde belastingaangifte te laten invullen, waarbij ze verschillende soorten inkomsten, belastingverminderingen en het aanslagbiljet leren interpreteren (KOV, 2025; GO!, 2025).

Het GO!-leerplan bevat een extra leerplandoel waarbij leerlingen de juridische en financieel-economische gevolgen van meerderjarigheid toelichten. Hierbij komen belangrijke aspecten aan bod, zoals handelsbekwaamheid, strafrechtelijke aansprakelijkheid en bankverrichtingen, zodat leerlingen een beter inzicht krijgen in hun rechten en verantwoordelijkheden zodra ze de leeftijd van 18 jaar bereiken (KOV, 2025; GO!, 2025).

Door deze eindtermen en leerplandoelen krijgen leerlingen binnen de arbeidsmarktgerichte finaliteit een stevige basis in financiële en economische geletterdheid. Ze leren niet alleen omgaan met hun persoonlijke financiën, maar ontwikkelen ook een bredere economische kennis die hen helpt om bewuste en duurzame keuzes te maken in hun toekomstige professionele en privéleven (KOV, 2025; GO!, 2025).

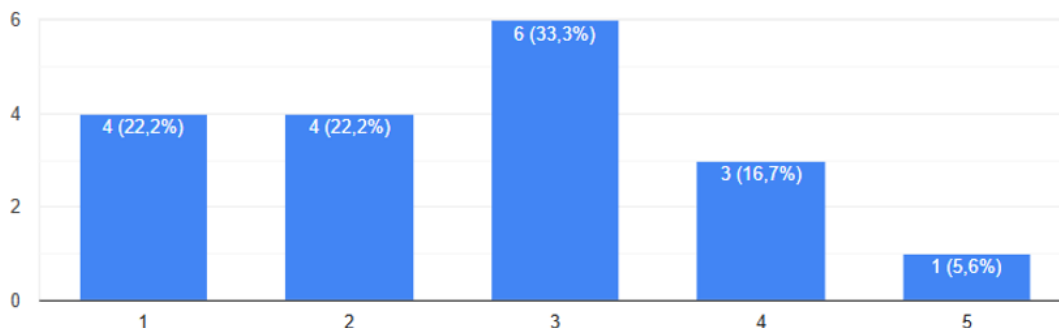
1.3.5 Deelvraag 5: Welke economische en financiële competenties zijn nodig om pasafgestudeerden voor te bereiden op het betreden van de arbeidsmarkt?

Uit zowel recente actualiteit als uit de resultaten van onze eigen enquête blijkt dat jongeren aangeven onvoldoende voorbereid te zijn op financieel en economisch vlak voor het dagelijks leven en de arbeidsmarkt. De enquête werd afgenomen bij leerlingen van de klassen waarin we nadien zelf les hebben gegeven op Sint-Martinusscholen in Herk-de-Stad. Hierbij werd gebruikgemaakt van een 5-puntenschaal volgens de Likert-methode om een nauwkeurige analyse van de antwoorden mogelijk te maken.

De Likert-schaal is een methode die toelaat om moeilijk te kwantificeren gegevens toch meetbaar te maken en te voorzien van een ordinaal meetniveau (Onderzoekdoen.nl, 2025). Uit de analyse van de antwoorden van 18 respondenten blijkt dat 14 leerlingen zichzelf een onvoldoende of matige score geven op het vlak van economische kennis en vaardigheden (figuur 15). Slechts één respondent beoordeelde zijn eigen kennis van basisbegrippen economie en financiën als ruim voldoende (figuur 16). Wanneer het ging over het begrijpen van verzekeringsdocumenten, een essentiële vaardigheid voor het dagelijks leven, gaven slechts 3 van de 18 respondenten aan dit voldoende te begrijpen (figuur 17).

10. Geef aan in hoeverre je het eens bent met de volgende stelling: Ik vind dat ik voldoende economische kennis en vaardigheden heb geleerd op school om voorbereid te zijn op de arbeidsmarkt en het dagelijkse leven.

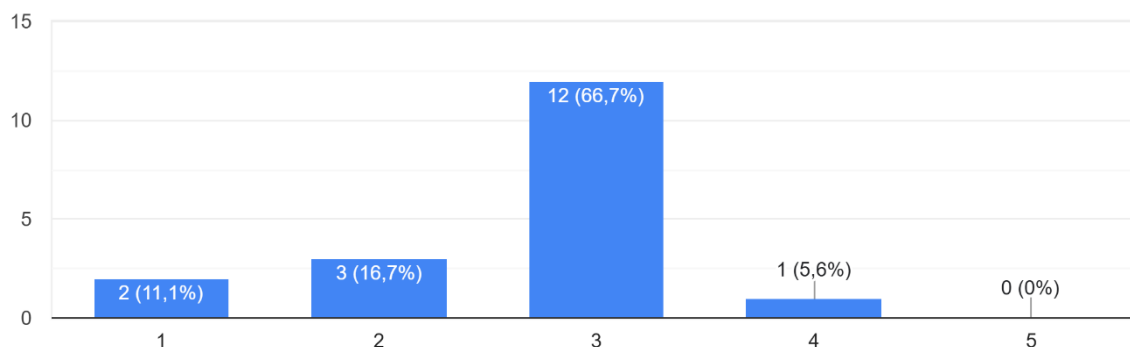
18 antwoorden

Figuur 15: enquête leerlingen Sint-Martinusscholen – vraag 10 (bijlage 2)

4. Hoe zou je je kennis van economische en financiële basisbegrippen beoordelen (zoals rente, inflatie, investeringen...)?

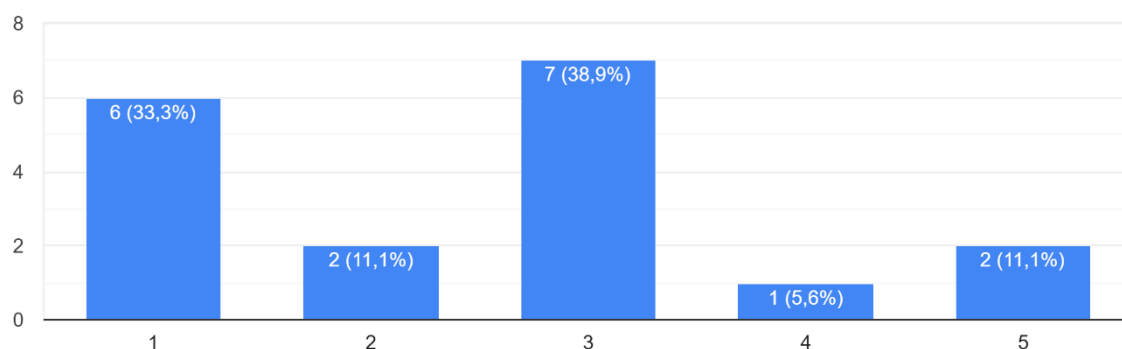
18 antwoorden

Figuur 16: enquête leerlingen Sint-Martinusscholen - vraag 4 (bijlage 2)

5. Hoe beoordeel je jezelf op het begrijpen van verzekeringsdocumenten?

18 antwoorden

Figuur 17: enquête leerlingen Sint-Martinusscholen - vraag 5 (bijlage 2)

Ook actuele onderzoeken bevestigen dit beeld. Zo toonde een recente bevraging van Hogeschool West-Vlaanderen (Howest) onder jongeren uit het vijfde en zesde middelbaar aan dat slechts 5% zich voldoende geïnformeerd voelt over financiële zaken zoals lonen, leningen en verzekeringen (Poortemans, J., 2025). Een derde van de ondervraagden voelt zich redelijk geïnformeerd, terwijl twee derde van de jongeren zijn financiële kennis als ontoereikend beoordeelt.

Er is dus duidelijk een dringende noodzaak om de economische en financiële competenties van jongeren beter te ontwikkelen binnen het secundair onderwijs. Dit roept de vraag op: welke specifieke economische en financiële competenties zijn essentieel om pasafgestudeerden voor te bereiden op de arbeidsmarkt én hen te ondersteunen in hun dagelijks leven?

Om hierop een antwoord te formuleren, richten we ons onder andere op de beroepskwalificaties die door de overheid zijn vastgelegd (Vlaanderen.be, 2024). Deze kwalificaties beschrijven de verwachtingen van werkgevers ten aanzien van de competenties van afgestudeerden uit de arbeidsmarktgerichte finaliteit. Daarnaast bieden de sleutelcompetenties van de overheid, en meer specifiek sleutelcompetentie 11, een overzicht

van de economische en financiële vaardigheden die als essentieel worden beschouwd voor jongeren in het secundair onderwijs (Onderwijsdoelen.be, 2025).

Beroepskwalificaties: een weergave van de verwachtingen van werkgevers

Beroepskwalificaties spelen een belangrijke rol in het secundair onderwijs en zijn sterk gericht op de verwachtingen van de arbeidsmarkt. Een beroepskwalificatie (BK) beschrijft de kennis en vaardigheden die nodig zijn om een specifiek beroep uit te oefenen. Deze kwalificaties worden opgesteld in samenwerking met de arbeidsmarkt en opleidingsverstrekkers, zodat werkgevers precies weten wat een leerling met een beroepskwalificatie kan (Vlaanderen.be, 2024).

Voorbeeld 1: onderhouds-mechanica auto/koetswerk

Een voorbeeld hiervan is de studierichting auto/koetswerk binnen de arbeidsmarktgerichte finaliteit. Met deze studierichting behalen studenten bij het afstuderen specifieke beroepskwalificaties en eventueel deelkwalificaties, afhankelijk van hun prestaties (AHOVOKS, 2025).

Mogelijke studiebewijzen bij afstuderen

1. Onderwijskwalificatie niveau 3: Koetswerk

Als een student zowel de algemene vorming als de beroepsgerichte vorming succesvol afrondt, ontvangt hij of zij het diploma van secundair onderwijs met onderwijskwalificatie niveau 3 in Koetswerk.

2. Bewijzen van beroepskwalificaties

Indien de student enkel de beroepsgerichte vorming met succes voltooit, kunnen de volgende beroepskwalificaties worden behaald:

- Voorbewerker carrosserie (BK-0120-3)
- Plaatwerker carrosserie (BK-0121-3)
- Demonteur - Monteur carrosserie (BK-0123-3)

In deze beroepskwalificaties binnen de Vlaamse kwalificatiestructuur zijn economische en financiële competenties beperkt aanwezig. De focus ligt voornamelijk op technische vaardigheden en kennis (AHOVOKS, 2025). Toch komen er enkele economische competenties aan bod:

- Basiskennis van kostprijsberekening
Deze beroepskwalificatie vereist een basiskennis van kostprijsberekening, wat impliceert dat de professional inzicht heeft in de financiële aspecten van de werkzaamheden.
- Gebruik van bedrijfseigen software
De demonteur/monteur gebruikt interne software voor het raadplegen van informatie en het registreren van werkzaamheden.
- Invullen van werkfiches
Het correct invullen van werkfiches is belangrijk voor facturatie en het bijhouden van uitgevoerde taken.

Voorbeeld 2: Elektriciteit – installatietechnieken

In de studierichting Elektriciteit - installatietechnieken binnen de arbeidsmarktgerichte finaliteit van het Vlaamse secundair onderwijs behalen studenten bij het afstuderen specifieke beroepskwalificaties en eventueel deelkwalificaties, afhankelijk van hun prestaties (AHOVOKS, 2025).

Mogelijke studiebewijzen bij afstuderen

1. Onderwijskwalificatie niveau 3: Elektriciteit - installatietechnieken

Als een student zowel de algemene vorming als de beroepsgerichte vorming succesvol afrondt, ontvangt hij of zij het diploma van secundair onderwijs met onderwijskwalificatie niveau 3 in Elektriciteit - installatietechnieken.

2. Bewijzen van beroepskwalificaties

Indien de student enkel de beroepsgerichte vorming met succes voltooit, kan de volgende beroepskwalificatie worden behaald:

- Elektrotechnisch installateur (BK-0139-4)

In de beroepskwalificatie Elektrotechnisch installateur binnen de Vlaamse kwalificatiestructuur zijn de economische en financiële competenties beperkt, maar ze zijn wel aanwezig en relevant voor de beroepspraktijk (AHOVOKS, 2025). De competenties die aan bod komen:

- Registratie van werkzaamheden en materialen
De elektrotechnisch installateur registreert de uitgevoerde werkzaamheden, gebruikte hoeveelheden, materialen en werktijden. Dit draagt bij aan een correcte facturatie en kostenbeheersing.
- Gebruik van bedrijfseigen software
Er is kennis vereist van bedrijfseigen software voor registratie en documentatie van werkzaamheden. Dit ondersteunt de administratieve en financiële processen binnen het bedrijf.
- Basiskennis van voorraadbeheer
De installateur beschikt over basiskennis van voorraadbeheer, wat essentieel is voor het efficiënt beheren van materialen en het voorkomen van overbodige kosten.
- Basiskennis van kantoorsoftware
Het gebruik van kantoorsoftware is noodzakelijk voor het opstellen van documenten, rapporten en het communiceren van informatie, wat indirect bijdraagt aan de economische aspecten van het beroep.

Conclusie

De beroepskwalificaties binnen de arbeidsmarktgerichte finaliteit van het Vlaamse secundair onderwijs zijn sterk gericht op de specifieke beroepspraktijk van verschillende studierichtingen. Hoewel de focus voornamelijk ligt op technische vaardigheden en vakkennis, zijn er toch enkele economische en financiële competenties aanwezig die bijdragen aan de professionele ontwikkeling van de leerlingen.

Zo zien we bij zowel de studierichting auto/koetswerk als bij elektriciteit-installatietechnieken elementen van kostprijsberekening, het gebruik van bedrijfseigen software en basiskennis van voorraadbeheer terugkeren. Deze competenties zorgen ervoor dat leerlingen niet enkel hun technische vaardigheden ontwikkelen, maar ook inzicht krijgen in enkele economische processen die relevant zijn voor hun toekomstige beroepspraktijk.

Ondanks de verschillen in inhoud en focus van de beroepskwalificaties, kunnen we concluderen dat economische en financiële competenties een noodzakelijke ondersteunende rol spelen, zelfs in technisch georiënteerde richtingen.

Sleutelcompetentie 11: economische en financiële competenties als weerspiegeling van de maatschappelijke verwachtingen

Sleutelcompetentie 11 richt zich op het ontwikkelen van economische en financiële geletterdheid bij leerlingen, zodat ze bewuste en verantwoorde keuzes kunnen maken in hun persoonlijke en maatschappelijke leven (Van Biesen, J., 2025). Deze competentie is essentieel voor het functioneren in een steeds complexere economische wereld.

Leerlingen ontwikkelen inzicht in consumptiegedrag, inkomensverwerving en financiële producten om budgettaire gevolgen op korte en lange termijn te kunnen inschatten. Ze leren over consumentenrecht, prijs-kwaliteitverhoudingen, beïnvloeding van koopgedrag, veilige betaalmiddelen en persoonlijke administratie, inclusief lenen, sparen, rente en fraude (Van Biesen, J., 2025).

Daarnaast krijgen ze inzicht in de werking van bedrijven en organisaties in zowel de profit- als non-profitsector en de rol van de overheid in de economie. Ze reflecteren over marktdynamieken en de invloed van de overheid op nationale en internationale economische systemen (Van Biesen, J., 2025).

Hieronder een overzicht van de te behalen eindtermen bij de sleutelcompetentie 11 in de 1^e graad B-stroom en 3^e graad arbeidsmarktgerichte finaliteit (Onderwijsdoelen.be, 2025).

Eindtermen economische en financiële competenties 1 ^e graad (B-stroom)	Eindtermen economische en financiële competenties 3 ^e graad (arbeidsmarktgerichte finaliteit)
- 11.01: De leerlingen beargumenteren hun keuzegedrag bij aankopen rekening houdend met hun behoeften, met een persoonlijk budget en een beschikbaar gezinsbudget en met factoren die hun koopgedrag beïnvloeden. - 11.02: De leerlingen beoordelen courante betaalmiddelen en courante verkoopkanalen op het vlak van veiligheid, risico's en kosten. - 11.03: De leerlingen lichten de rol van gezinnen, bedrijven en overheid in de economie toe.	- 11.01: De leerlingen beargumenteren binnen een persoonlijk of gezinsbudget keuzes bij aankopen rekening houdend met de totale kostprijs en de financieringskost. - 11.02: De leerlingen vergelijken sparen en beleggingsvormen op het vlak van risico en rendement. - 11.03: De leerlingen lichten gevolgen van het werken met een arbeidsovereenkomst en de toegang tot de arbeidsmarkt toe. - 11.04: De leerlingen lichten verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid bij een schadegeval toe. - 11.05: De leerlingen lichten toe hoe de overheid via inkomsten en uitgaven een impact heeft op de samenleving en ongelijkheid tracht te beperken.

Deze eindtermen komen grotendeels overeen met de eindtermen van deze sleutelcompetentie in de A-stroom of doorstroomfinaliteit.

1.3.6 Deelvraag 6: Welk materiaal is er al beschikbaar voor jongeren over de economische en financiële competenties?

Analyse van bestaande leermiddelen en evaluatie op basis van kwaliteitscriteria

We hebben gezocht naar handboeken die economische en financiële competenties behandelen, specifiek voor de arbeidsmarktgerichte finaliteit. Er bleek geen handboek te bestaan dat uitsluitend op deze doelgroep is afgestemd. We hebben wel het handboek Financiële en economische vorming derde graad van Pelckmans gevonden. Dit boek richt zich op de doorstroom- en dubbele finaliteit. Ondanks dit verschil in doelgroep konden we toch relevante informatie uit het handboek benutten, aangezien de leerplandoelen en inhouden grotendeels overeenkomen. Wel zal de aanpak van deze inhouden anders zijn in functie van de specifieke noden, beginsituatie en leerstijl van leerlingen binnen de arbeidsmarktgerichte finaliteit.

Ter ondersteuning van de didactische kwaliteit van leermiddelen werd in 2022 binnen het Expertisecentrum Onderwijs en Leren van Thomas More het project 'Wijze lessen' uitgevoerd, in opdracht van de Vlaamse Overheid (Bellens et al., 2022). Vertrekkend vanuit inzichten uit de cognitieve psychologie en onderzoek naar lerareneffectiviteit, werd een kwaliteitskader ontwikkeld met veertien criteria. Dit kader biedt leraren, schoolteams en ontwikkelaars houvast bij het selecteren, ontwerpen en gebruiken van doelgericht en doeltreffend leermateriaal voor het lager en secundair onderwijs. Het bestaat uit drie onderdelen: het kwaliteitskader zelf, een ondersteunende handleiding en overzichtelijke kwaliteitskaarten per criterium.

In deze bachelorproef wordt nagegaan in welke mate het gebruikte werkboek aan deze kwaliteitscriteria beantwoordt. De veertien kwaliteitscriteria zijn:

1. Het leermiddel verbindt nieuwe leerstof met relevante voorkennis bij leerlingen.
2. Het leermiddel bevat heldere en voor de leerlingen begrijpelijke taal.
3. Het leermiddel brengt een duidelijke structuur in de leerstof aan.
4. Het leermiddel laat toe om hetzelfde leerdoel bij alle leerlingen te bereiken.
5. Het leermiddel maakt abstracte begrippen concreet.
6. Het leermiddel biedt ondersteuning bij het uitvoeren van (complexe) opdrachten.
7. In het leermiddel zijn (geschreven of gesproken) woord en beeld optimaal op elkaar afgestemd.
8. Het leermiddel bevat opdrachten die leerlingen echt aan het denken zetten.
9. Het leermiddel ondersteunt de leraar om na te gaan in welke mate alle leerlingen de leerstof beheersen.
10. Het leermiddel biedt de mogelijkheid om oefeningen gespreid aan te bieden.
11. Het leermiddel wisselt doelgericht verschillende, soortgelijke oefeningen af.
12. Het leermiddel zet toetsing als leer- en oefenstrategie in.
13. Het leermiddel geeft feedback die leerlingen aan het denken zet.
14. Het leermiddel stimuleert het gebruik van effectieve leer- en studeerstrategieën door leerlingen.

Aangezien er slechts beperkt leermateriaal beschikbaar is dat specifiek afgestemd is op de arbeidsmarktgerichte finaliteit, hebben wij besloten om zelf een werkboek te ontwikkelen: Finnex. Bij het ontwerpen van dit werkboek werd bewust rekening gehouden met de leefwereld, beginsituatie en context van de doelgroep, namelijk leerlingen uit de arbeidsmarktgerichte finaliteit. We streven ernaar om leerinhouden aan te bieden die herkenbaar, relevant en haalbaar zijn voor deze leerlingen.

Daarnaast hebben we op basis van het werkboek een bijhorende website ontwikkeld. Deze digitale omgeving biedt scholen en leerkrachten de mogelijkheid om het lesmateriaal ook zelfstandig en digitaal te laten verwerken.

Om de didactische kwaliteit van ons werkboek en die van een bestaande methode (het boek van Pelckmans) objectief in kaart te brengen, hebben we beide leermiddelen geëvalueerd aan de hand van de veertien kwaliteitscriteria uit het kwaliteitskader voor leermiddelen (Bellens et al., 2022).

De bespreking van onze eigen cursus wordt steeds aangeduid in het blauw, zodat het onderscheid met de bestaande methode duidelijk blijft.

- **Verschillende criteria**
- Criterium in het handboek van Pelckmans
- **Criterium in het werkboek Finnex**

Criterium 1: Het leermiddel verbindt nieuwe leerstof met relevante voorkennis bij leerlingen.

Een goed leermiddel sluit aan bij de voorkennis van leerlingen om de overgang naar nieuwe leerstof soepel te maken. Dit criterium benadrukt het belang van het activeren en in kaart brengen van voorkennis, zodat leerlingen beter in staat zijn om nieuwe concepten te begrijpen en te verwerken (Bellens et al., 2022).

Het handboek van Pelckmans voldoet echter niet volledig aan dit criterium. Het biedt geen gestructureerde momenten om de voorkennis van leerlingen op te halen of te controleren. Daarnaast wordt er geen overzicht gegeven van eerder geziene leerstof die van belang is voor het huidige onderwerp. Hierdoor ontbreekt het aan een concrete terugkoppeling naar wat leerlingen al weten en wordt er geen aandacht besteed aan eventuele foutieve voorkennis of misconcepties die kunnen leiden tot onbegrip of verwarring bij het aanleren van nieuwe concepten. Figuur 18 illustreert hoe het boek van Pelckmans een thema introduceert (Claes et al., 2023).

Zonder deze verbinding tussen oude en nieuwe kennis kan het voor leerlingen lastiger zijn om de nieuwe stof volledig te begrijpen en toe te passen, wat de effectiviteit van het leermiddel in het leerproces kan verminderen (Claes et al., 2023).

In het werkboek van Finnex wordt deze verbinding wel expliciet gelegd, zoals je kan zien in figuur 19. Elk thema start met een interactieve padlet waarin leerlingen hun voorkennis noteren. Dit stimuleert niet alleen actieve betrokkenheid, maar biedt ook een duidelijk overzicht van de aanwezige kennis en mogelijke misconcepties. Door deze aanpak krijgen docenten direct inzicht in wat leerlingen al begrijpen en waar mogelijke foutieve opvattingen zitten.

Voorbeelden uit het handboek van Pelckmans

Figuur 18: Financiële en economische vorming derde graad pg. 6 (Claes et al., 2023)

Voorbeelden uit het werkboek Finnex

1 Hoe beheer ik mijn eigen (gezins)budget?

1.1 Inleiding

Hallo! Ik ben Olivier en ik werk bij de bank BNP Paribas Fortis. Ik help mensen in Vlaanderen om hun financiële zaken efficiënt te regelen. Dit betekent dat ik je bijsta bij het beheren van je rekeningen, maar ook bij het aanvragen van leningen, of het nu gaat om een woning, een auto of andere grote uitgaven. Samen kijken we naar de beste opties voor jouw situatie.

Laten we eens kijken wat je al weet over het (gezins)budget! Scan de QR-code en vul de padlet in.

Noteer hieronder één woord uit de ingevulde padlet waar je zelf nog niet aan had gedacht of welk woord je nog niet kent.

Na het afronden van dit thema noteer je in je eigen woorden hieronder wat jouw gekozen woord betekent.

Figuur 19: Finnex pg. 9

Criterium 2: Het leermiddel bevat heldere en voor de leerlingen begrijpelijke taal.

Het criterium van begrijpelijke taal is essentieel, omdat het leermiddel voor alle leerlingen toegankelijk en duidelijk moet zijn. Begrijpelijke taal helpt leerlingen de leerstof makkelijker te verwerken en zorgt ervoor dat iedereen, ongeacht taalniveau of achtergrond, de kernbegrippen en uitleg goed kan volgen (Bellens et al., 2022).

In het handboek *Financiële en economische vorming derde graad* van Pelckmans wordt hier over het algemeen aan voldaan. De leerstof is geschreven in heldere instructietaal, die afgestemd is op de belevingswereld van de leerlingen. De schooltaalwoorden en vaktermen die in de uitleg voorkomen, zijn eveneens herkenbaar en worden duidelijk gedefinieerd. Zo wordt op pagina 42 de betekenis van termen als "verantwoordelijkheid" en "aansprakelijkheid" op een begrijpelijke manier toegelicht (figuur 20). Vragen en opdrachten in het handboek zijn helder en eenduidig geformuleerd, wat de leerlingen helpt om zonder verwarring de instructies te begrijpen. Dit blijkt bijvoorbeeld uit de formuleringen op pagina 48 (figuur 21), waar opdrachten op een duidelijke manier worden gepresenteerd en afgestemd zijn op de doelgroep (Claes et al., 2023).

Toch kan de begrijpelijkheid van nieuwe concepten soms beter ondersteund worden door het gebruik van aanvullende middelen. Het handboek benut beperkte visuele hulpmiddelen of contextuele voorbeelden bij het introduceren van abstracte begrippen. Dit maakt het voor sommige leerlingen moeilijker om een goed begrip van de termen te ontwikkelen. Een voorbeeld hiervan is te vinden op pagina's 42-43 (figuur 22) waar nieuwe begrippen met weinig visuele ondersteuning of duidelijke voorbeelden worden gepresenteerd. Door beeldmateriaal en concrete contexten toe te voegen, zouden abstracte concepten beter verankerd kunnen worden, wat bijdraagt aan een nog diepgaander begrip van de leerstof voor alle leerlingen (Claes et al., 2023).

In het werkboek van Finnex is extra aandacht besteed aan begrijpelijke taal en de ondersteuning van nieuwe begrippen. Alle termen worden op een eenvoudige en duidelijke manier uitgelegd, steeds met concrete voorbeelden om abstracte concepten tastbaar te maken (bijvoorbeeld figuur 23). Om leerlingen te helpen bij het herkennen en onthouden van moeilijke woorden, worden deze in het rood aangeduid (figuur 24), waardoor ze gemakkelijk kunnen worden teruggevonden in de woordenlijst achteraan in het werkboek. Dit biedt leerlingen een handige houvast en stimuleert hen om actief met de begrippen aan de slag te gaan.

Naast de begrijpelijkheid van de tekst zelf, is ook de formulering van de opdrachten cruciaal. Net zoals in het handboek van Pelckmans zijn de opdrachten in Finnex helder en eenduidig geformuleerd, zodat leerlingen precies weten wat er van hen wordt verwacht (figuur 25). Bovendien wordt, waar mogelijk, gebruikgemaakt van ondersteunend beeldmateriaal om het begrip van de leerstof te versterken. Door de combinatie van talige en visuele ondersteuning kunnen leerlingen de inhoud niet alleen beter begrijpen, maar ook gemakkelijker onthouden en toepassen in verschillende contexten.

Voorbeelden uit het handboek van Pelckmans

1 Verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid

Soms doen zich onverwachte gebeurtenissen voor die schade veroorzaken, bijvoorbeeld een verkeersongeval met een deuk in de auto tot gevolg, een brand in de keuken waardoor een deel van de bezittingen beschadigd zijn. De nadelige gevolgen, zoals de deuk en beschadiging en verlies van bezittingen, worden materiële schade genoemd en wordt uitgedrukt in geld. Maar schade kan ook immaterieel zijn, zoals verdriet of psychisch lijden. Deze schade is niet direct in geld uit te drukken. De vergoeding die wordt uitgekeerd om immateriële schade te vergoeden heet smartengeld.

De begrippen verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid worden vaak met elkaar verward. Iemand die verantwoordelijk is, staat in voor zijn eigen handelen en is verplicht om iets wél of juist niet te doen. Misschien reed de bestuurder die het ongeval veroorzaakte wel te hard; misschien was de bewoner de frietketel vergeten uit te zetten.

Degene die aansprakelijk is, kan worden vervolgd en beboet of moet de schade vergoeden aan het slachtoffer. Iemand die verantwoordelijk is, is niet altijd aansprakelijk. Denk bijvoorbeeld aan een huishoudhulp die tijdens het strijken een kledingstuk beschadigt. De huishoudhulp is verantwoordelijk, maar niet aansprakelijk. De huishoudhulp moet de schade niet zelf vergoeden. De werkgever van de huishoudhulp is aansprakelijk en is hiervoor verzekerd.

Figuur 20: Financiële en economische vorming derde graad pg. 42 (Claes et al., 2023)

OPDRACHT 1 Bepaal wie verantwoordelijk en aansprakelijk is voor de geleden schade.

Tijdens de zwemles glijdt Jeroen (6 jaar) uit in de kleedkamers. De redder die net daarvoor de kleedkamers heeft gepoetst, is vergeten om een waarschuwingbord te zetten. Jeroen gaat samen met zijn mama naar de dokter, omdat hij te veel pijn heeft aan zijn knie.

DOC. 1

1	Wie is verantwoordelijk?	
2	Wie is aansprakelijk?	
3	Wie is de begunstigde?	

OPDRACHT 2 Benoem de partijen in de verzekeringsovereenkomst en bepaal wie verantwoordelijk en aansprakelijk is voor de geleden schade.

- a Vul betreffende deze schadegevallen de gegevens over de verzekeringsovereenkomst in.

Diarno is samen met zijn dochtertje Emmanuella (7 jaar) op bezoek bij tante Joselyn. Tijdens het spelen laat Emmanuella de tablet van haar tante vallen. Er is een grote barst in het scherm. Diarno heeft bij AXA al zijn verzekeringen voor het gezin geregeld.

DOC. 2

Figuur 21: Financiële en economische vorming derde graad pg. 48 (Claes et al., 2023)

1 Verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid

Soms doen zich onverwachte gebeurtenissen voor die schade veroorzaken, bijvoorbeeld een verkeersongeval met een deuk in de auto tot gevolg, een brand in de keuken waardoor een deel van de bezittingen beschadigd zijn. De nadelige gevolgen, zoals de deuk en beschadiging en verlies van bezittingen, worden materiële schade genoemd en wordt uitgedrukt in geld. Maar schade kan ook immaterieel zijn, zoals verdriet of psychisch lijden. Deze schade is niet direct in geld uit te drukken. De vergoeding die wordt uitgekeerd om immateriële schade te vergoeden heet smartengeld.

De begrippen verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid worden vaak met elkaar verward. Iemand die verantwoordelijk is, staat in voor zijn eigen handelen en is verplicht om iets wél of juist niet te doen. Misschien reed de bestuurder die het ongeval veroorzaakte wel te hard; misschien was de bewoner de frietketel vergeten uit te zetten.

Degene die aansprakelijk is, kan worden vervolgd en beboet of moet de schade vergoeden aan het slachtoffer. Iemand die verantwoordelijk is, is niet altijd aansprakelijk. Denk bijvoorbeeld aan een huishoudhulp die tijdens het strijken een kledingstuk beschadigt. De huishoudhulp is verantwoordelijk, maar niet aansprakelijk. De huishoudhulp moet de schade niet zelf vergoeden. De werkgever van de huishoudhulp is aansprakelijk en is hiervoor verzekerd.

De aansprakelijkheid is wettelijk vastgelegd in het Burgerlijk Wetboek, art. 1382. Wie iemand anders schade berokkent, is er voor aansprakelijk. (Burgerlijk Wetboek, art. 1382.) Zo kan een werkgever tijdens het uitvoeren van zijn arbeidscontract een aansprakelijkheid worden gesteld voor bedrog en zware fouten. Een werknemer die een arbeidsongeval veroorzaakt omdat hij de veiligheidsvoorschriften niet naleeft, maakt een zware fout en is dus wel verantwoordelijk en aansprakelijk.

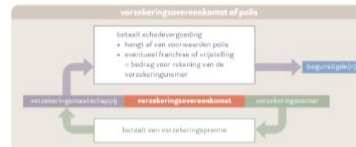
2 De verzekeringsovereenkomst

2.1 Rechten en plichten

Schade kan zware financiële gevolgen hebben. Heel wat mensen sluiten een verzekering af om zich in te dekken tegen de aansprakelijkheid bij een schadegeval. De verzekeringsovereenkomst is de financiële verplichting om de schade te vergoeden overnemen.

De afgesloten tussen de verzekeringsovereenkomst en de verzekeringnemer staan in een verzekeringsovereenkomst of verzekeringpolis. In de polis wordt vermeld tegen welke risico's en schadegevallen de verzekeringnemer en verzekeringnemer gedekt zijn. In ruil voor deze bescherming betaalt de verzekeringnemer een premie.

Bij een schadegeval is het voor de verzekeringsovereenkomst belangrijk om te weten wie aansprakelijk is voor de veroorzaakte schade, want dan betaalt ze een schadevergoeding aan de begunstigde. Dat is het slachtoffer dat de schade heeft opgelopen. De verzekeringnemer is dat niet altijd de begunstigde. De schadevergoeding waarop de begunstigde recht heeft, hangt af van de voorwaarden beschreven in de verzekeringpolis. Er wordt altijd rekening gehouden met de omvang en de oorzaak van de schade. Bij default ga je best naar de polis. Die stelt een proces-verbaal op waarmee je aanspraak doet bij de verzekeringsovereenkomst.

Figuur 22: Financiële en economische vorming derde graad pg. 42-43 (Claes et al., 2023)

Voorbeelden uit het werkboek Finnex

4.3 Verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid

Wie is nu verantwoordelijk en wie is aansprakelijk bij een schadegeval? Ik leg het hieronder even eenvoudig uit.

Voorbeeld 1: als de bestuurder te hard heeft gereden en daardoor een auto-ongeluk heeft veroorzaakt, is hij/zij verantwoordelijk voor dat ongeval.

Voorbeeld 2: als de bewoner van een huis vergeten was om zijn/haar elektrische fiets uit te trekken en hierdoor een brand heeft veroorzaakt, is hij verantwoordelijk voor de brand.

Verantwoordelijkheid

Een persoon die verantwoordelijk is, neemt verantwoordelijkheid voor zijn eigen daden en heeft de plicht om bepaalde handelingen wel of juist niet te verrichten. Om te weten wie verantwoordelijk is, kan je de vraag "**Wie heeft de schade veroorzaakt?**" stellen.

Voorbeeld 1: De auto van de bestuurder die te hard heeft gereden is van zijn/haar mama. Hierdoor zal volgens de wet de mama opdraaien voor de schade van het slachtoffer.

Voorbeeld 2: De bewoner van een huis die vergeten was zijn/haar elektrische fiets uit te trekken en hierdoor een brand heeft veroorzaakt, zal zelf aansprakelijk gesteld worden en zal dus zelf de schade moeten vergoeden (of zijn/haar verzekering).

Aansprakelijkheid

Een persoon die aansprakelijk is, kan worden vervolgd of beboet of moet de schade vergoeden aan het slachtoffer. Bij aansprakelijkheid moet men dus financieel instaan voor de schade die men veroorzaakt heeft, ongeacht of dit opzettelijk of per ongeluk was. Om te weten wie aansprakelijk is, kan je de vraag "**Wie moet de schade betalen?**" stellen.

Voorbeeld 1

Figuur 23: Finnex pg. 125

Een **budget** is een gedetailleerd plan dat aangeeft hoeveel geld beschikbaar is om uit te geven over een bepaalde periode. Vaak wordt een budget wekelijks of maandelijks opgesteld.

Bovendien bestaan er **twee soorten budgetten**: een **persoonlijk budget** en een **gezinsbudget**.

Figuur 24: Finnex pg. 10

1 Bekijk de video via de QR-code en schrijf een antwoord op de vragen in het kader. Leg ook uit waarom je dat antwoord geeft.

A) Situatie 1: De botsing

Wie is er verantwoordelijk?

Zira is verantwoordelijk omdat ze het ongeluk heeft veroorzaakt.

Wie is er aansprakelijk?

Zira is ook aansprakelijk omdat het haar auto was.

Figuur 25: Finnex pg. 126

Criterion 3: Het leermiddel brengt een duidelijke structuur in de leerstof aan

Een goed leermiddel biedt een heldere en logische structuur in de leerstof, zodat leerlingen de inhoud op een overzichtelijke en samenhangende manier kunnen verwerken. Dit criterium helpt de leraar en de leerlingen de leerstof stap voor stap te doorlopen, waarbij elk onderwerp aansluit bij eerder geleerde kennis (Bellens et al., 2022).

In het *Financiële en economische vorming* handboek van Pelckmans is er in zekere mate aan dit criterium voldaan. Het handboek biedt een duidelijk overzicht aan het begin van elk hoofdstuk waarin de leerdoelen worden aangegeven. Dit gebeurt bijvoorbeeld op pagina 5 (figuur 26), waar het gedeelte "Dit ga je leren" helder samenvat wat de leerlingen kunnen verwachten. Ook volgt de leerstof een logische opbouw die leerlingen aan de hand van een cursusstructuur op pagina 4 (figuur 27) wegwijs maakt (Claes et al., 2023).

Toch zijn er enkele tekortkomingen in de structuur en opbouw van de leerstof in dit handboek. Zo wordt nieuwe leerstof niet altijd stapsgewijs of in beheersbare delen weergegeven. In plaats daarvan is alle theorie op pagina 6 (figuur 28) direct na elkaar weergegeven zonder dat er tussenliggende oefeningen zijn om de begrippen meteen in te oefenen en te verwerken. Dit kan het voor sommige leerlingen uitdagend maken om de informatie goed te begrijpen en te onthouden (Claes et al., 2023).

Daarnaast ontbreekt een duidelijke samenhang tussen de verschillende thema's in de cursus, waardoor het moeilijker kan zijn voor leerlingen om verbanden te leggen tussen de onderwerpen. Een ander aandachtspunt betreft de symbolen die in de tekst worden gebruikt zonder toelichting. Zo wordt op pagina 83 (figuur 29) een rood plusteken herhaaldelijk ingezet, maar de betekenis ervan blijft onduidelijk. Dit kan verwarrend zijn en het risico vergroten dat leerlingen deze markeringen negeren of verkeerd interpreteren (Claes et al., 2023).

Het werkboek Finnex hanteert een gestructureerde aanpak. Het begint met een inleidende tekst waarin de verschillende onderdelen kort worden toegelicht (figuur 30), zodat leerlingen een duidelijk overzicht krijgen van wat ze zullen leren doorheen het werkboek. Elk thema start met een overzicht waarin de leerdoelen helder worden geformuleerd (figuur 31), waardoor leerlingen weten wat ze kunnen verwachten. Doorheen het werkboek worden verschillende symbolen gebruikt, maar in tegenstelling tot het handboek van Pelckmans worden deze symbolen aan het begin van het werkboek duidelijk uitgelegd (figuur 32). Bovendien wordt de theorie steeds afgewisseld met oefeningen, waardoor leerlingen de leerstof geleidelijk kunnen verwerken. De theorie wordt bovendien geïntroduceerd aan de hand van een herkenbaar voorbeeld, zodat leerlingen eerst zelf de concepten ontdekken voordat de theoretische uitleg volgt. Deze aanpak stimuleert actief leren en maakt de leerstof toegankelijker en beter gestructureerd.

Voorbeelden uit het handboek van Pelckmans

Werken met een arbeidsovereenkomst	
Info	6
1 De arbeidsovereenkomst	
2 De loonbrief	
3 Verschillende arbeidsovereenkomsten	10
Opdrachten	18
Synthese	18
Test jezelf	19

Figuur 26: Financiële en economische vorming derde graad pg. 5 (Claes et al., 2023)

Hoe werk je met Financiële en economische vorming?

De inhoud geeft aan wat je in dit thema zal onderzoeken. De doelen geven aan wat je moet bereiken.

Je verwerkt de leerstof. Je raadpleegt hiervoor materiaal op Pelckmans Portaal.

Alle info en leerstof staan samen.

Figuur 27: Financiële en economische vorming derde graad pg. 4 (Claes et al., 2023)

Figuur 28: Financiële en economische vorming derde graad pg. 6 (Claes et al., 2023)

4 De aankoop van een onroerend goed

Een onroerend goed of vastgoed omvat de grond en alles wat er vast op staat. De naam onroerend goed verwijst naar het feit dat het goed niet verplaatst kan worden. Er bestaan heel wat soorten onroerende goederen zoals appartementen, bouwgronden en huizen.

Bij de aankoop van een onroerend goed betaal je bovenop de afgesproken aankoopssom nog registratierechten of in het geval van een nieuwe woning btw aan de overheid.

Figuur 29: Financiële en economische vorming derde graad pg. 83 (Claes et al., 2023)

Voorbeelden uit het werkboek Finnex

WELKOM BIJ FINNEXT: JOUW GIDS NAAR EEN SLIMME START OP DE ARBEIDSMARKT!

Maak kennis met Julian, een jongere die net is afgestudeerd en klaarstaat om de volgende stap in het leven te zetten: de arbeidsmarkt betreden. Julian heeft grote dromen, maar ook heel wat vragen. Hoe werkt een contract? Hoe beheer ik mijn geld? Hoe bouw ik een financieel gezonde toekomst op? Net als Julian zullen veel van deze vragen ook bij jou opkomen en dat is precies waar dit werkboek bij kan helpen.

Samen met Julian ga je stap voor stap door de belangrijkste thema's die je nodig hebt om zelfstandig en zelfverzekerd aan je economische toekomst te werken. Elk hoofdstuk draait rond een van Julian's vragen, zoals:

- Hoe beheer ik mijn eigen (gezins)budget?
- Hoe kan ik sparen en beleggen?
- Hoe werk ik met een arbeidsovereenkomst?
- Wat houdt verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid bij een schadegeval in?
- Hoe beïnvloedt de overheid de samenleving met inkomsten en uitgaven en probeert ze ongelijkheid te verminderen?

Figuur 30: Finnex pg. 6

Dit ga je ontdekken:

In dit thema ontdek je alles wat je moet weten om je geld goed te beheren. Je leert onder andere:

- o wat een **budget** is en hoe je een **persoonlijk budget** en een **gezinsbudget** kunt onderscheiden.
- o hoe je een **overzicht** krijgt van **inkomsten** en **uitgaven**, zowel persoonlijk als binnen je gezin.
- o waarom het **belangrijk** is om je **budget** slim te **beheren** en waar je **hulp** kunt krijgen als dat nodig is.
- o wat het betekent om **duurzaam** te kopen en waarom dat een slimme keuze is.
- o of **geld lenen** echt geld kost en welke soorten leningen je kunt aangaan.
- o waarom **sparen** een goed idee kan zijn (of niet).

Verder ga je aan de slag met:

- o je **eigen budget beheren** via een leuk spel.
- o vaardigheden ontwikkelen om te **beslissen** of je een **uitgave** kunt **doen**, om je inkomsten en uitgaven in **balans** te houden en **kritisch** naar je budget te kijken.

Verdieping:

- o uitzoeken hoe de **prijs van een product** wordt bepaald.

Figuur 31: Finnex pg. 8

DE GEBRUIKTE SYMBOLEN	
Hieronder leggen we de symbolen uit die aan bod komen in dit werkboek.	
	
Dit symbool staat voor de kaders met belangrijke kennis in die je moet kennen of kunnen toepassen.	Dit symbool bevindt zich aan het einde van elk hoofdstuk, waar je de kans krijgt om te testen of je de leerstof goed hebt begrepen.
	
Dit symbool verwijst naar verdiepingso opdrachten, die een moeilijker niveau hebben. Ze bieden je extra kennis over het onderwerp, zodat je een breder en dieper inzicht kunt ontwikkelen.	Dit symbool verwijst naar 'spaced practice'. Dit is de methode waarbij eerder behandelde leerstof op verschillende momenten opnieuw wordt herhaald om het beter te onthouden. Onderzoek heeft aangetoond dat herhaling op verspreide tijdstippen het geheugen versterkt.

Figuur 32: Finnex t pg. 6

Criterium 4: Het leermiddel laat toe om hetzelfde leerdoel bij alle leerlingen te bereiken.

Een goed leermiddel moet alle leerlingen in staat stellen om dezelfde leerdoelen te bereiken, maar het moet ook rekening houden met de uiteenlopende leerbehoeften van de leerlingen. Differentiatie in het onderwijs is essentieel om ervoor te zorgen dat alle leerlingen de nodige ondersteuning krijgen om de doelen te behalen (Bellens et al., 2022).

Het handboek van Pelckmans biedt gestructureerde oefeningen die leerlingen helpen om verschillende deelvaardigheden één voor één te ontwikkelen. Op pagina 86-87 (figuur 33) bijvoorbeeld, worden oefeningen stapsgewijs aangepakt: elke stap focust op één specifieke vaardigheid. Deze aanpak helpt leerlingen om vaardigheden op te splitsen in behapbare stappen, wat bijdraagt aan een systematische opbouw van kennis en begrip (Claes et al., 2023).

Er zijn echter weinig opties binnen het handboek om te differentiëren met uiteenlopende niveaus van begeleiding, wat betekent dat leerlingen die extra hulp nodig hebben minder ondersteuning krijgen dan nodig is. Aan de andere kant biedt het handboek wel synthesevideo's (bijvoorbeeld op pagina 18), waarin de kern van de leerstof beknopt wordt uitgelegd (figuur 34). Deze video's zijn bedoeld voor leerlingen die de leerstof nog eens willen herhalen, wat vooral nuttig is voor visuele en auditieve herhaling en extra ondersteuning voor zelfstandige herhaling van de theorie (Claes et al., 2023).

Het werkboek Finnex t biedt daarentegen uitgebreide differentiatiemogelijkheden. Zo kunnen leerlingen verdiepingsoefeningen maken, aangeduid met een 'trapje' (figuur 35), die hen stimuleren om de leerstof op een andere manier te verwerken of toe te passen. Daarnaast krijgen leerlingen bij bepaalde opdrachten de keuze uit twee verschillende opties (figuur 36), zodat ze kunnen werken met voorbeelden die hen het meest aanspreken.

Vervolgens kunnen leerlingen bij Finnex t kiezen tussen het gebruik van de fysieke cursus of het digitale platform, wat flexibiliteit en differentiatie in leerstijl en voorkeuren bevordert. Op deze manier krijgen leerlingen meer autonomie in hun leerproces en kunnen ze op een manier leren die het beste bij hen past.

Voorbeelden uit het handboek van Pelckmans

O opdrachten

OPDRACHT 3 Behaer het persoonlijk budget van deze 18-jarigen voor de maand oktober.

Inkomsten en uitgaven van Emile

inkomsten deze maand

- studietoelagen: € 154,00

uitgaven deze maand

- gem. abonnement: € 12,00
- uitgaven: € 85,50
- vervoer: € 34,00
- cadeau: € 18,00

Het gaat dat ze over heeft op het einde van de maand (plaatst ze op haar spaar rekening). Ze spaart voor een nieuwe smartphone: € 499,99.

Inkomsten en uitgaven van Ayub

inkomsten deze maand

- studententijds supplement: € 134,00
- salaris: € 50,00

uitgaven deze maand

- gem. abonnement: € 15,00
- Spotify: € 4,99
- uitgaven: € 74,00
- games: € 21,00
- vervoerskosten: € 89,00

Ayub probeert spaarzaam te zijn, want hij wil heel graag mee op Italiëreis (is € 1.100,00). Hij heeft de voorbije maanden al € 851,00 gespaard.

a. Zet de soort inkomsten en uitgaven van Emile (tabel 1) op de juiste plaats in de tabel.

	INKOMSTEN	UITGAVEN
korte termijn		
lange termijn		

b. Markeer bij Ayub (tabel 2) met groen een voorbeeld van een eenmalige kost en met blauw een terugkerende kost.

c. Bereken het budget voor deze maand van Emile en Ayub (in euro).

	EMILE	AYUB
1. totale inkomsten (in euro)		
2. totale uitgaven (in euro)		
3. saldo (in euro)		
4. Is het budget in evenwicht?		

d. Wat kunnen Emile en Ayub doen om hun grotere aankoop te betalen?

e. De vader van Ayub verliest zijn werk. Daardoor geven Ayub's ouders de komende maanden geen salaris meer.

- Hoe kan hij extra inkomsten bekomen?
- Hoe kan hij zijn uitgaven bijsturen?

f. De smartphone die Emile graag wil, is net in de aanbieding (tabel 3). Heeft Emile voldoende terugbetalingscapaciteit om op deze aanbieding in te gaan? Verklaar.

AANBIEDING

Smartphone XXL

€ 499,99

€ 99,00

- abonnement € 35,99/maand*
- 4 GB data
- 128 GB opslag
- onbeperkt sms'en

* gebaseerd op 18 maanden

g. Hoe kunnen Emile en Ayub overzicht houden in hun persoonlijke administratie? Noteer drie tips uit het Ringier.

Figuur 33: Financiële en economische vorming derde graad pg. 86-87 (Claes et al., 2023)

S

synthese

Werken met een arbeidsovereenkomst

? Welke gevolgen heeft werken met een arbeidsovereenkomst?

de arbeidsovereenkomst

= een arbeidscontract waarin de rechten en plichten zijn vastgelegd

- veilige en gezonde arbeidsomstandigheden creëren
- arbeidsongevallenverzekering afsluiten
- loon betalen en (digitale) loonbrief bezorgen

WERKGEVER

↔

WERKNEMER

- taken uitvoeren
- afspraken respecteren

Figuur 34: Financiële en economische vorming derde graad pg. 18 (Claes et al., 2023)

Voorbeelden uit het werkboek Finnex

- 1 Alex heeft met de bank gesproken over de lening die hij wil afsluiten, deze informatie zie je op de eerste afbeelding. De bank heeft een overzichtstabel gemaakt met de kosten en details van deze lening. Bekijk deze tabel en beantwoord de vragen.

Kredietbedrag ⓘ
4.000,00 EUR

Looptijd lening ⓘ
24 maanden

Maandelijkse terugbetaling
175,61 EUR

JKP ⓘ
5,19%

Vaste debetrentevoet
5,19%

Totaal terug te betalen bedrag
4.214,64 EUR

Aanvragen

De rentevoeten en tarieven van bovenstaande simulatie zijn louter indicatief en kunnen wijzigen.
Lening op afbetaling, onderworpen aan Boek VII (titel 4, hoofdstuk 1) van het Wetboek Economisch Recht. Onder voorbehoud van aanvaarding van uw dossier.
Let op, geld lenen kost ook geld.

Figuur 3: lening *Belfius*

Aflossingstabel

	Resterend saldo	Kapitaal	Intrest	Aflossing/Maand	Totaal kapitaal	Totaal intrest
1	€ 3841,29	€ 108,71	€ 16,9	€ 175,61	€ 108,71	€ 16,9
2	€ 3681,91	€ 159,38	€ 16,23	€ 175,61	€ 318,09	€ 33,13
3	€ 3521,86	€ 160,06	€ 16,56	€ 175,61	€ 478,15	€ 49,69

Figuur 35: Finnex pg. 29

1.2.1 Het persoonlijk budget

- 1 Beluister één van de onderstaande fragment via de QR-code en los de vragen op.

Optie 1: de situatie van Christophe

Christophe Teirlinck kwam tien jaar geleden onverwachts in de schulden door een relatiebreuk en ontdekte pas later dat hij een schuld van 12 000,00 euro had, volledig op zijn naam. Hoewel hij inmiddels schuldenvrij is, heeft de impact van de schulden zijn leven sterk beïnvloed.

Optie 2: de situatie van Karen

Tien jaar geleden raakte Karen in financiële problemen door het faillissement van haar winkel, waardoor haar schulden opliepen tot 35 000,00 euro. Hoewel ze nu geen schulden meer heeft, heeft de ervaring van schulden een diepgaande invloed op haar leven gehad.

Figuur 36: Finnex pg. 10

Criterion 5: Het leermiddel maakt abstracte begrippen concreet.

Abstracte begrippen zijn vaak lastig voor leerlingen omdat ze moeilijk direct voor te stellen zijn. Een effectief leermiddel ondersteunt leerlingen bij het begrijpen van deze begrippen door ze concreet te maken met behulp van voorbeelden, visuele hulpmiddelen en toepassingsgerichte contexten (Bellens et al., 2022).

Het huidige handboek biedt enkele voorbeelden om abstracte begrippen inzichtelijk te maken, maar deze zijn beperkt in aantal en variatie. Op pagina 42 bijvoorbeeld wordt slechts één voorbeeld gebruikt om complexe begrippen als "aansprakelijkheid" en "verantwoordelijkheid" uit te leggen (figuur 37). Het leermiddel ontbreekt daarnaast aan mogelijkheden om leerlingen actief te betrekken bij het leren van deze abstracte concepten. Er zijn geen opdrachten waarin leerlingen worden uitgedaagd om zelf voorbeelden te bedenken of om te onderzoeken welke voorbeelden wel of niet bij een bepaald begrip passen. Hierdoor missen zij de kans om zich dieper met de abstracte begrippen bezig te houden en hun eigen begrip te ontwikkelen (Claes et al., 2023).

Het werkboek Finnex pakt dit anders aan. Elk abstract begrip wordt systematisch toegelicht aan de hand van verschillende voorbeelden (figuur 38), verspreid over uiteenlopende contexten. Bovendien worden leerlingen actief betrokken door opdrachten waarin ze zelf reflecteren, voorbeelden zoeken of begrippen toepassen op herkenbare situaties (figuur 39). Deze aanpak maakt de leerinhoud concreter en helpt leerlingen om abstracte begrippen beter te begrijpen én toe te passen in de praktijk.

Voorbeelden uit het handboek van Pelckmans

1 Verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid

Soms doen zich onverwachte gebeurtenissen voor die schade veroorzaken, bijvoorbeeld een verkeersongeval met een deuk in de auto tot gevolg, een brand in de keuken waardoor een deel van de bezittingen beschadigd zijn. De nadelige gevolgen, zoals de deuk en beschadiging en verlies van bezittingen, worden materiële schade genoemd en wordt uitgedrukt in geld. Maar schade kan ook immaterieel zijn, zoals verdriet of psychisch lijden. Deze schade is niet direct in geld uit te drukken. De vergoeding die wordt uitgekeerd om immateriële schade te vergoeden heet smartengeld.

De begrippen verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid worden vaak met elkaar verward. Iemand die verantwoordelijk is, staat in voor zijn eigen handelen en is verplicht om iets wél of juist niet te doen. Misschien reed de bestuurder die het ongeval veroorzaakte wel te hard; misschien was de bewoner de frietketel vergeten uit te zetten.

Degene die aansprakelijk is, kan worden vervolgd en behoort of moet de schade vergoeden aan het slachtoffer. Iemand die verantwoordelijk is, is niet altijd aansprakelijk. Denk bijvoorbeeld aan een huishoudhulp die tijdens het strijken een kledingstuk beschadigt. De huishoudhulp is verantwoordelijk, maar niet aansprakelijk. De huishoudhulp moet de schade niet zelf vergoeden. De werkgever van de huishoudhulp is aansprakelijk en is hiervoor verzekerd.

De aansprakelijkheid is wettelijk vastgelegd in het burgerlijk wetboek: 'Wie iemand anders schade berokkent, is ervoor aansprakelijk' (Burgerlijk wetboek, art. 1382).

Zo kan een werknemer tijdens het uitvoeren van zijn arbeidsovereenkomst enkel aansprakelijk worden gesteld voor bedrog en zware fouten. Een werknemer die een arbeidsongeval veroorzaakt omdat hij de veiligheidsvoorschriften niet naleeft, maakt een zware fout en is dus wel verantwoordelijk én aansprakelijk.

Figuur 37: Financiële en economische vorming derde graad pg. 42 (Claes et al., 2023)

Voorbeelden uit het werkboek Finnex

4.3 Verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid

Wiel is nu verantwoordelijk en wie is aansprakelijk bij een schadegeval? Ik leg het hieronder even eenvoudig uit.

Voorbeeld 1: als de bestuurder te hard heeft gereden en daardoor een auto-ongeluk heeft veroorzaakt, is hij/zij verantwoordelijk voor dat ongeval.

Voorbeeld 2: als de bewoner van een huis vergeten was om zijn/haar elektrische fiets uit te trekken en hierdoor een brand heeft veroorzaakt, is hij verantwoordelijk voor de brand.

Verantwoordelijkheid

Een persoon die verantwoordelijk is, neemt verantwoordelijkheid voor zijn eigen daden en heeft de plicht om bepaalde handelingen wel of juist niet te verrichten. Om te weten wie verantwoordelijk is, kan je de vraag "Wie heeft de schade veroorzaakt?" stellen.

Voorbeeld 1: De auto van de bestuurder die te hard heeft gereden is van zijn/haar mama. Hierdoor zal volgens de wet de mama opdraaien voor de schade van het slachtoffer.

Voorbeeld 2: De bewoner van een huis die vergeten was zijn/haar elektrische fiets uit te trekken en hierdoor een brand heeft veroorzaakt, zal zelf aansprakelijk gesteld worden en zal dus zelf de schade moeten vergoeden (of zijn/haar verzekering).

Aansprakelijkheid

Een persoon die aansprakelijk is, kan worden vervolgd of beboet of moet de schade vergoeden aan het slachtoffer. Bij aansprakelijkheid moet men dus financieel instaan voor de schade die men veroorzaakt heeft, ongeacht of dit opzettelijk of per ongeluk was. Om te weten wie aansprakelijk is, kan je de vraag "Wie moet de schade betalen?" stellen.

Voorbeeld 1

Figuur 38: Finnex pg. 127

Een **persoonlijk budget** bestaat uit de inkomsten en uitgaven van één persoon over een specifieke periode.

Het **beheren** van je persoonlijk budget is een belangrijke vaardigheid die je helpt om verstandig met geld om te gaan, zowel nu als in de toekomst. Het betekent dat je leert hoe je **je eigen financiën** kunt beheren door je inkomsten en uitgaven goed bij te houden. Je kan hiervoor hulp inschakelen bij organisaties zoals het CAW en het OCMW.

Een persoonlijk budget kunnen we opdelen in twee hoofdcategorieën: inkomsten en **uitgaven**.

4 Noteer enkele inkomsten en uitgaven die jij hebt.

Inkomsten (in euro)	Uitgaven (in euro)

Figuur 39: Finnex pg. 14

Criterion 6: Het leermiddel biedt ondersteuning bij het uitvoeren van (complexe) opdrachten.

Dit criterium is niet van toepassing op de thema's van het werkboek Finnex, omdat het leermiddel zich voornamelijk richt op het aanleren van basiskennis en praktische financiële vaardigheden in alledaagse situaties. De opdrachten zijn concreet, gestructureerd en toegankelijk en vragen geen complexe probleemoplossende vaardigheden. Hierdoor is er geen nood aan extra ondersteuning bij het uitvoeren van opdrachten.

Criterion 7: In het leermiddel zijn (geschreven of gesproken) woord en beeld optimaal op elkaar afgestemd.

Het gebruik van woorden en beelden die elkaar effectief aanvullen, helpt leerlingen bij het onthouden en beter begrijpen van complexe begrippen. Door visuele ondersteuning bij geschreven of gesproken tekst aan te bieden, krijgen leerlingen een duidelijker beeld van wat er wordt bedoeld (Bellens et al., 2022).

In het handboek van Pelckmans schieten de afbeeldingen tekort in het verduidelijken van de tekstuele inhoud (zoals te zien op pagina 8) (figuur 40). De afbeeldingen lijken los van de tekst te staan, zonder duidelijk verband met de besproken begrippen, waardoor de informatieoverdracht beperkt blijft (Claes et al., 2023).

Het werkboek Finnex stemt woord en beeld beter op elkaar af. Er wordt bewust gekozen voor afbeeldingen en illustraties die rechtstreeks aansluiten bij de leerstof, zodat leerlingen de informatie op meerdere niveaus kunnen verwerken (figuur 41). Daarnaast wordt regelmatig gebruikgemaakt van videomateriaal waarin gesproken uitleg en visuele elementen gecombineerd worden (figuur 42). Dit versterkt niet alleen het begrip, maar biedt ook extra ondersteuning voor leerlingen die baat hebben bij audiovisueel leren.

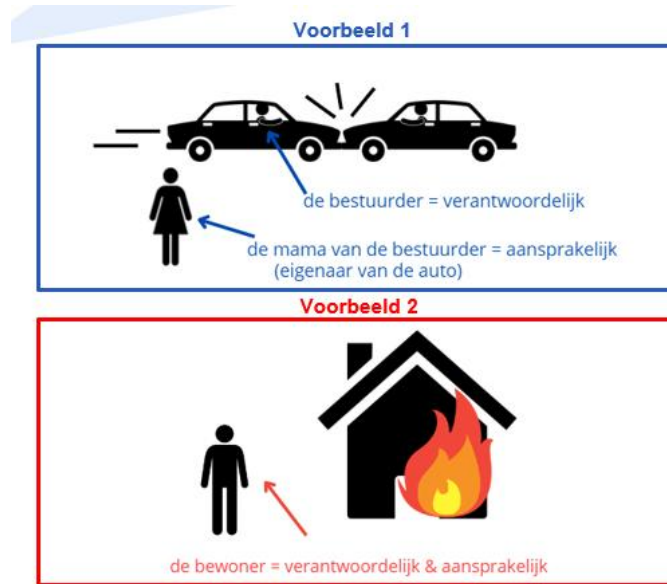
Voorbeelden uit het handboek van Pelckmans

Jongeren kunnen vanaf 16 jaar een extra centje bijverdienen. Als student mag je in België 600 uur per jaar werken aan een verminderde sociale-zekerheidsbijdrage. Er wordt dan een studentenovereenkomst afgesloten tussen de student en de werkgever. Dit is een arbeidsovereenkomst met specifieke voorwaarden. De RSZ-bijdrage bestaat enkel uit een solidariteitsbijdrage van 2,71 % in plaats van 13,07 %. Daarnaast hoeft je ook geen bedrijfsvoorheffing te betalen. Het verschil tussen het bruto- en nettoloon is veelal kleiner voor jobstudenten dan voor andere werknemers.

Figuur 40: Financiële en economische vorming derde graad pg. 8 (Claes et al., 2023)

Voorbeelden uit het werkboek Finnex

Figuur 41: Finnex pg. 125

1 Bekijk de video via de QR-code en vul het onderstaande schema aan.

de personenbelasting

= Dit is een belasting die elke persoon die in België woont of zijn geld hier bezit, betaalt op zijn of haar belastbaar inkomen.

het stelsel van progressieve belastingtarieven per schijf = het **getrapte** systeem

dit geld wordt door de overheid gebruikt voor :

- A) De politie
- B) De justitie
- C) drinkbaar water
- D) openbaar vervoer

Figuur 42: Finnex pg. 163

Criterion 8: Het leermiddel bevat opdrachten die leerlingen echt aan het denken zet.

Het is belangrijk dat de opdrachten in het leermiddel leerlingen stimuleren om actief na te denken en de leerstof op een diepere manier toe te passen. Dit kan bijvoorbeeld door hen uit te dagen om zelfstandig verbanden te leggen, problemen op te lossen of de leerstof in nieuwe contexten te gebruiken (Bellens et al., 2022).

Hoewel het handboek oefeningen bevat waarin leerlingen de leerstof moeten toepassen, beperken deze zich voornamelijk tot het reproductief verwerken van informatie. Oefeningen oplossen is niet automatisch gelijk aan inzicht verwerven. Er wordt weinig ruimte geboden voor dieper denkwerk waarbij leerlingen zelf verbanden moeten leggen of de leerstof actief moeten verwerken. Zo worden ze bijvoorbeeld niet uitgedaagd om de leerstof zelf samen te vatten, in plaats daarvan krijgen ze aan het einde van elk hoofdstuk een kant-en-klare samenvatting aangeboden (zoals op pagina 18, figuur 43). Bovendien wordt er nauwelijks gevraagd om de leerstof om te vormen naar andere representaties, zoals het omzetten van een tekst naar een diagram of visueel schema. Hierdoor blijft de cognitieve diepgang beperkt en worden leerlingen onvoldoende aangezet tot actief, diepgaand denken over de leerinhoud (Claes et al., 2023).

Het werkboek Finnex kiest bewust voor een andere aanpak. Aan het einde van elk thema worden leerlingen actief betrokken bij het verwerken en structureren van de leerstof via een Cornell-schema. Deze methode helpt hen om kernideeën overzichtelijk vast te leggen, wat het begrip en het onthouden bevordert. In de bijlage van het werkboek vinden leerlingen zowel een voorbeeld als een duidelijke uitleg over hoe ze een *Cornell-schema* kunnen opstellen (figuur 44), alsook een sjabloon dat ze kunnen gebruiken (figuur 45). Door deze aanpak worden leerlingen niet alleen gestimuleerd om de leerstof actief te verwerken, maar leren ze ook waardevolle studievastigheden die hen helpen om zelfstandig en kritisch met de leerstof om te gaan.

Voorbeelden uit het werkboek Finnex

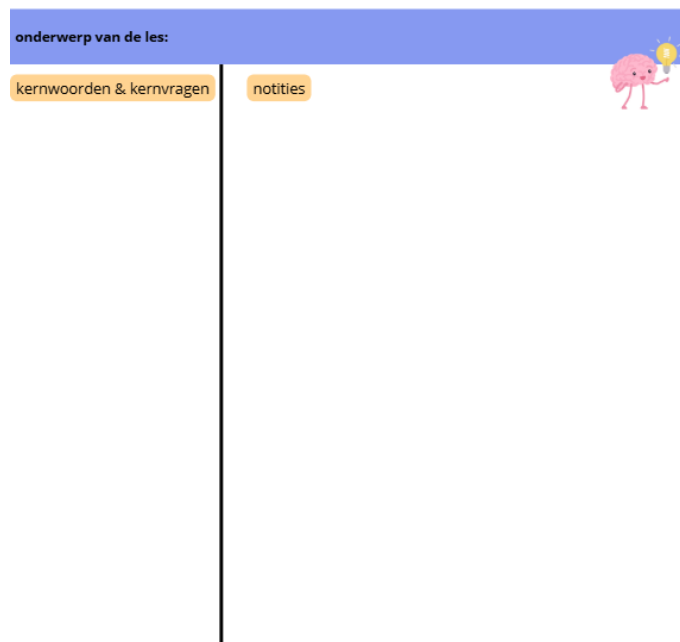
6.5 Bijlage 5: Een Cornell-schema maken

Bijlage 5

Een Cornell-schema maken

Figuur 44: Finnex bijlage 5

Figuur 45: Finnex bijlage 5

Criterium 9: Het leermiddel ondersteunt de leraar om na te gaan in welke mate alle leerlingen de leerstof beheersen.

Het leermiddel moet de leraar in staat stellen om te beoordelen of leerlingen de leerstof begrijpen en kunnen toepassen. Dit is essentieel om de voortgang van de leerlingen te volgen en tijdig bij te sturen. Het leermiddel moet bijvoorbeeld toetsen, oefeningen of observatiemateriaal bieden die duidelijk maken welke leerlingen mogelijk extra ondersteuning nodig hebben. Deze hulpmiddelen helpen de leraar om effectief in te grijpen en gerichte begeleiding te bieden (Bellens et al., 2022).

In het handboek staat bij elk hoofdstuk een "test jezelf" die de leraar kan gebruiken om te controleren of de leerlingen de leerstof goed begrijpen (figuur 46). Deze oefeningen kunnen helpen om te zien welke leerlingen de leerstof goed beheersen en welke mogelijk extra hulp nodig hebben. Het probleem is echter dat de leraar de oefeningen zelf moet ophalen en nakijken. Dit kost veel tijd en moeite, vooral na elk hoofdstuk en kan een intensieve taak zijn (bijvoorbeeld op pagina 19-20). Het handboek biedt hierdoor niet veel ondersteuning voor de leraar om op een gemakkelijke en efficiënte manier te beoordelen in hoeverre alle leerlingen de leerstof beheersen. Dit maakt het moeilijk voor de leraar om snel in te grijpen wanneer dat nodig is (Claes et al., 2023).

In het werkboek Finnex wordt na elk thema een "test jezelf" aangeboden in de vorm van een BookWidgets die door de leerlingen ingevuld moet worden (figuur 47). Deze digitale tool zorgt ervoor dat de meeste antwoorden automatisch worden nagekeken, wat de werklast voor de leraar aanzienlijk vermindert en de beoordeling sneller en efficiënter maakt. Dit helpt de leraar om snel te bepalen welke leerlingen de leerstof beheersen en welke extra ondersteuning nodig hebben.

Voorbeelden uit het handboek van Pelckmans

Licht het werken met een arbeidsovereenkomst toe.

Studentenovereenkomst

Tussen Recycle, vertegenwoordigd door: Joris Mertens en: Mohammed Damyan, geboren in Gent op 17 augustus 20xx is een studentenovereenkomst afgesloten met de volgende afspraken tussen werkgever en student:

- Art. 1 De overeenkomst begint op 1 augustus 20xx en eindigt op 31 augustus 20xx (vier weken).
- Art. 2 De duur van de opzegging bedraagt bij verbreking van de overeenkomst drie dagen voor de werkgever en één dag voor de student.
- Art. 3 De student zal de volgende taken uitvoeren tijdens de tewerkstelling: onderhoud fietsen, banden oppompen, fietsen poetsen en kleine herstellingen uitvoeren.
- Art. 4 De student moet de werkvloer ordelijk en netjes houden: olievlekken onmiddellijk verwijderen en gereedschap op de juiste plaats terugleggen.
- Art. 5 De plaats van tewerkstelling: Steenstraat 123, 9700 Oudenaarde.
- Art. 6 De arbeidsduur is vastgelegd op 38 uur per week en wordt als

Figuur 46: Financiële en economische vorming derde graad pg. 20 (Claes et al., 2023)

Voorbeelden uit het werkboek Finnex

2.6 Test jezelf!

Om te controleren of je de leerstof goed hebt begrepen en kunt toepassen, is het tijd om jezelf te testen. Scan de QR-code om toegang te krijgen tot de Bookwidget. Vul de vragen zorgvuldig in en kijk of je de leerstof en vaardigheden die we hebben behandeld goed kunt toepassen.

Figuur 47: Finnex pg. 85

Criterion 10: Het leermiddel biedt de mogelijkheid om oefeningen gespreid aan te bieden.

Het is cruciaal dat oefeningen niet in één keer aan leerlingen worden gegeven, maar verspreid over de tijd. Deze aanpak, bekend als gespreide oefening (spaced practice), is veel effectiever dan het aanbieden van alle leerstof in één sessie. Door de oefeningen over tijd te verspreiden, krijgen leerlingen de kans om de leerstof meerdere keren te verwerken, wat hen helpt om deze beter te begrijpen en toe te passen. Daarnaast zorgt de variatie in de oefeningen ervoor dat ze de leerstof in verschillende contexten kunnen gebruiken, wat het begrip verder verdiept. Het herhaaldelijk herzien van de leerstof, in plaats van alles in één keer te verwerken, voorkomt dat de leerlingen de informatie snel vergeten en helpt hen om beter om te gaan met complexere taken (Bellens et al., 2022).

In het handboek worden de oefeningen, zoals in veel economie handboeken, niet gespreid aangeboden. De structuur van het handboek vereist dat leerlingen eerst de volledige theorie bestuderen voordat ze aan de oefeningen beginnen. Dit betekent dat er geen herhaalde oefenmomenten zijn tijdens het leerproces, wat minder effectief is voor het verdiepen van kennis. Bovendien is er geen duidelijke aanwijzing in het handboek over het moment waarop specifieke oefeningen gemaakt moeten worden in relatie tot de theorie. Dit kan de leerlingen in verwarring brengen, aangezien er geen planning of richtlijn is die hen helpt de oefeningen op het juiste moment te integreren met de theorie (Claes et al., 2023).

In het werkboek Finnex worden de oefeningen daarentegen wel gespreid aangeboden. De leerlingen beginnen vaak met een korte oefening waarin ze de theorie zelf ontdekken, waarna een kader met de belangrijkste theorie volgt. Daarna komen er enkele oefeningen die betrekking hebben op deze theorie. Het werkboek maakt gebruik van gespreide oefening (spaced practice), aangeduid met een symbool en weergegeven in een bruine kader (figuur 48). Dit zijn oefeningen waarin leerlingen de leerstof uit andere thema's opnieuw moeten toepassen, waardoor ze de kennis op verschillende momenten herhalen en beter verankeren.

Voorbeelden uit het handboek van Pelckmans

/

Voorbeelden uit het werkboek Finnex

SPACED PRACTICE

Haal je kennis uit de geziene thema's boven en los de vragen op.

Drie vrienden – Anna, Samir en Lisa – willen allemaal sparen of beleggen om hun financiële doelen te bereiken. Ze hebben elk een ander doel, budget en tijdsperiode. Jij gaat hen adviseren welke spaar- of beleggingsvorm het beste bij hun situatie past.

- Vraag 1: Bereken het maandelijkse bedrag dat elk van hen kan sparen of beleggen.
- Vraag2: Bepaal voor elk doel welke spaar- of beleggingsvorm het meest geschikt is

Anna's situatie:

- Doel:** € 5 000,00 voor een wereldreis over 2 jaar.
- Inkomen:** € 2 200,00 netto per maand.
- Budgetplan:**
 - Vaste lasten: 55% van haar inkomen.
 - Vrij te besteden: 25% van haar inkomen.
 - Sparen en beleggen: 20% van haar inkomen.

Vraag 1: Maandelijks sparen/beleggen + totale spaarbedrag	Maandelijks sparen/beleggen: - Sparen/beleggen: $€ 2 200,00 \times 20\% = € 440,00$ - Totale spaarbedrag in 2 jaar zonder rente: $€ 440,00 \times 24 = € 10 560,00$
Vraag 2: Spaar- of beleggingsvorm +	Advies: Anna kan haar doel (€ 5 000,00) bereiken met een spaarrekening of een termijnrekening, omdat haar termijn kort is en ze geen risico kan nemen.

Figuur 48: Finnex pg. 82

Criterion 11: Het leermiddel wisselt doelgericht verschillende, soortgelijke oefeningen af.

Het is belangrijk dat de oefeningen niet alleen variëren in moeilijkheid, maar ook in vorm en aanpak, zodat leerlingen meerdere manieren krijgen om een bepaald concept of vaardigheid te oefenen. Dit bevordert een diepere verwerking van de leerstof en helpt bij het versterken van het begrip door variatie in de oefeningen (Bellens et al., 2022).

Het handboek van Pelckmans biedt oefenreeksen waarin verschillende, soortgelijke oefeningen worden afgewisseld. Dit is een goede manier om leerlingen meerdere aspecten van de leerstof te laten oefenen en hen te helpen de concepten beter te begrijpen. Bijvoorbeeld, op pagina 10 tot 12 worden dergelijke oefeningen gegeven. Echter, de handleiding voor de leraar biedt geen specifieke aanwijzingen over welke inhoudelijke oefeningen precies kunnen worden afgewisseld binnen het vakdomein en de vakinhoud. Het zou nuttig zijn als dit wel aangegeven werd, omdat het de leraar zou helpen de oefeningen af te stemmen op de behoeften van de leerlingen. Dit zou ervoor zorgen dat de afwisseling tussen de oefeningen zowel inhoudelijk als didactisch effectiever is (Claes et al., 2023).

In het werkboek Finnex worden verschillende soortgelijke oefeningen afgewisseld, wat bijdraagt aan een gevarieerde en effectieve leerervaring voor de leerlingen. Het werkboek is zo opgebouwd dat het niet alleen variatie biedt in de moeilijkheidsgraad van de oefeningen, maar ook in de vorm en aanpak van de opdrachten. Zo worden dezelfde leerdoelen vaak op verschillende manieren aangesproken, bijvoorbeeld door middel van multiplechoicevragen, open vragen, invuloefeningen of praktische toepassingsopdrachten.

Criterion 12: Het leermiddel zet toetsing als leer- en oefenstrategie in.

In plaats van toetsen alleen te gebruiken om de prestaties van leerlingen te evalueren, wordt toetsing ingezet als een middel om actief leren en oefenen te bevorderen. Door leerlingen regelmatig te laten terughalen wat ze hebben geleerd, wordt hun kennis versterkt en kunnen ze deze beter toepassen (Bellens et al., 2022).

Het handboek van Pelckmans bevat aan het einde van elk hoofdstuk een ‘test jezelf’, wat een nuttige manier is om de verworven kennis te toetsen. Echter, deze test komt pas aan het einde van het hoofdstuk, terwijl het effectiever zou zijn als dergelijke toetsen eerder en vaker in de loop van het hoofdstuk worden ingevoerd. Door de toetsen verspreid over het hoofdstuk te plaatsen, kunnen leerlingen hun kennis regelmatig controleren en herhalen. Dit biedt hen de kans om tijdens het leerproces bij te sturen en eventuele tekortkomingen in hun kennis sneller op te merken, in plaats van dat pas te merken aan einde van het hoofdstuk, wanneer het moeilijker kan zijn om specifieke informatie te herinneren (Claes et al., 2023).

In het werkboek Finnex zijn er tussen de theorie en de oefeningen wel enkele momenten waarop leerlingen via een quiz de leerstof kunnen herhalen (figuur 49). Dit draagt bij aan een meer gespreide en effectieve toets strategie.

Voorbeelden uit het handboek van Pelckmans

/

Voorbeelden uit het werkboek Finnex

Tijd om te controleren of je de woorden nu begrijpt!

5 Vul het formulier in via de QR-code.

Figuur 49: Finnex pg. 140

Criterion 13: Het leermiddel geeft feedback die leerlingen aan het denken zet.

In dit criterium wordt gekeken naar hoe het leermiddel feedback biedt die niet alleen corrigeert, maar ook stimuleert om verder te reflecteren op het eigen leerproces. Dit type feedback helpt leerlingen om hun begrip te verdiepen en moedigt hen aan om actief na te denken over hun fouten en successen (Bellens et al., 2022).

Het handboek van Pelckmans biedt geen specifieke suggesties of feedback wanneer een leerling een fout maakt. Het mist de mogelijkheid om te analyseren waar het precies misgaat in het leerproces of de reden achter de gemaakte fout. Er wordt geen uitleg gegeven over wat de oorzaak van de fout zou kunnen zijn, noch worden er aanwijzingen gegeven over hoe de leerling de fout in de toekomst kan vermijden of verbeteren. Het leermiddel biedt geen gedetailleerde inzichten in de denkprocessen van individuele leerlingen, waardoor het de leraar ook niet ondersteunt in het identificeren van specifieke leermoeilijkheden of denkfouten (Claes et al., 2023).

In het werkboek Finnext wordt er gebruik gemaakt van het spreid-en-testrooster (figuur 50). Dit sluit aan bij criterium 13 omdat het leerlingen aanmoedigt om actief te reflecteren op hun kennis op verschillende momenten in de tijd. Door vragen te beantwoorden over leerstof uit de vorige les, de voorbije week en over basiskennis, worden leerlingen gestimuleerd om niet alleen te herinneren, maar ook na te denken over wat ze begrijpen, vergeten zijn of nog onvoldoende beheersen. Dit bevordert het metacognitief bewustzijn: leerlingen krijgen inzicht in hun eigen leerproces en kunnen hun sterktes en werkpunten beter inschatten.

Hoewel het leermiddel zelf geen diepgaande, automatische feedback geeft bij fouten, biedt het spreid-en-testrooster wel ruimte voor betekenisvolle feedback achteraf. De leraar verzamelt de roosters en voorziet gerichte feedforward op basis van de antwoorden van de leerlingen. De voorbeeldzinnen onderaan het rooster helpen hierbij: ze reiken de leraar formuleringsvoorbeelden aan die niet alleen corrigerend zijn, maar leerlingen ook aanzetten tot nadenken, bijsturen en verder leren. Hierdoor verschuift de focus van enkel het juiste antwoord naar het begrijpen van het leerproces en het actief verbeteren ervan.

Voorbeelden uit het handboek van Pelckmans

/

Voorbeelden uit het werkboek Finnex

spread-en-test-rooster

naam:
datum:

leerstof van de vorige les	leerstof van vorige week	basiskennis
vraag 1:	vraag 1:	vraag 1:
vraag 2:	vraag 2:	vraag 2:
vraag 3:	vraag 3:	vraag 3:

- ☐ Je beheerst de leerstof van de vorige les goed! Bouw hierop verder door deze kennis regelmatig te herhalen.
- ☐ Je kent de basis goed, maar let op de details. Bekijk nog eens de uitleg over ...
- ☐ Je maakte een fout bij vraag ... Herhaal de theorie over ... en probeer de oefening opnieuw.

- ☐ Goed gedaan! Je onthoudt de leerstof van vorige week duidelijk nog goed.
- ☐ Je hebt hier enkele slordigheidsfouten gemaakt. Kijk vooral naar ... en verbeter deze vragen.
- ☐ De leerstof van vorige week lijkt wat weggezaakt. Neem je notities erbij en oefen extra op ...

- ☐ Je basiskennis zit goed! Dat vormt een stevige basis voor de nieuwe leerstof.
- ☐ Je hebt hier enkele belangrijke basiswoorden door elkaar gehaald. Maak een schema om het overzicht te bewaren.
- ☐ Dit onderdeel vraagt nog wat extra aandacht. Oefen nog eens met de basisoefeningen over ...

Figuur 50: Finnex pg 196

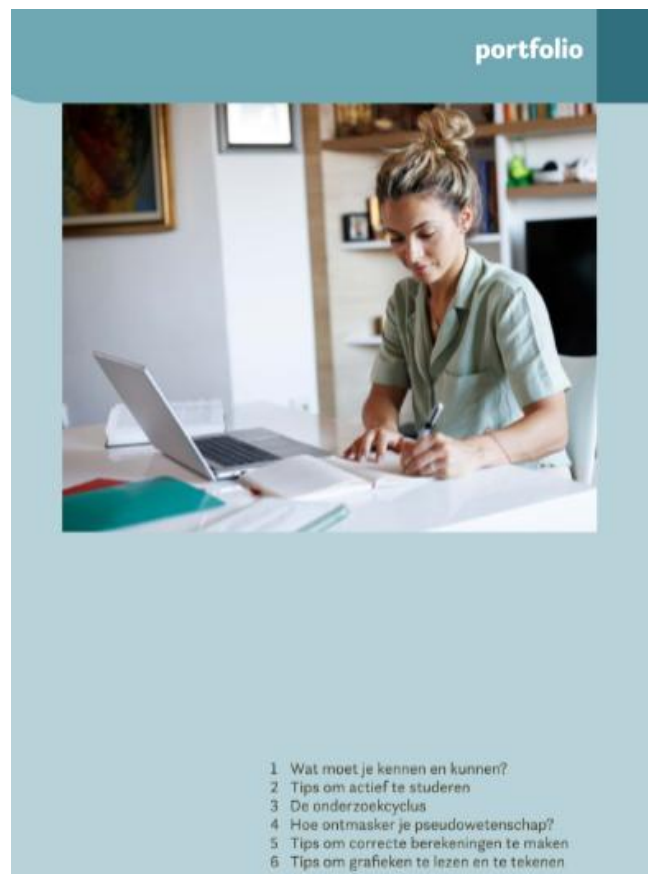
Criterion 14: Het leermiddel stimuleert het gebruik van effectieve leer- en studeerstrategieën door leerlingen.

Het is van belang dat leermiddelen leerlingen niet alleen ondersteunen bij het verwerven van kennis, maar hen ook helpen bij het ontwikkelen van strategieën die hun leerproces efficiënter maken. In dit criterium wordt gekeken naar hoe het leermiddel leerlingen aanmoedigt om slimme en praktische methoden toe te passen die hun begrip en geheugen verbeteren (Bellens et al., 2022).

Het handboek van Pelckmans biedt informatie over effectieve leerstrategieën, zoals te zien is in het voorbeeld van het portfolio op pagina 3 achteraan in de cursus (figuur 51). Deze informatie kan nuttig zijn voor leerlingen om inzicht te krijgen in hoe zij hun leerproces kunnen optimaliseren. Echter, het leermiddel slaagt er niet in om voldoende oefenkansen te bieden die leerlingen in staat stellen om deze effectieve leer- en studeervaardigheden daadwerkelijk eigen te maken. Er wordt bijvoorbeeld geen duidelijke verwijzing naar deze leerstrategieën gemaakt doorheen de cursus en de tips die achteraan de cursus worden gegeven, worden niet geïntegreerd in de oefeningen of de lesinhoud (Claes et al., 2023).

In het werkboek Finnex wordt daarentegen expliciet aandacht besteed aan het stimuleren van effectieve leerstrategieën. Zo leren de leerlingen bijvoorbeeld om de leerstof op een gestructureerde manier samen te vatten met behulp van het Cornell-schema, een methode voor het verbeteren van begrip en geheugen (figuur 52). Daarnaast bevat het werkboek verschillende bijlagen waarin uitgelegd wordt hoe leerlingen bepaalde concepten, zoals het lezen van grafieken (figuur 53) of de grootte van getallen (figuur 54) op een efficiënte manier kunnen aanpakken. Door deze praktische en concrete tools te integreren in het leerproces, ondersteunt het werkboek de leerlingen niet alleen in het verwerven van kennis, maar ook in het ontwikkelen van de vaardigheden die hen in staat stellen om effectiever te leren en de opgedane kennis beter te onthouden en toe te passen.

Voorbeelden uit het handboek van Pelckmans

Figuur 51: Financiële en economische vorming derde graad pg. 137 (Claes et al., 2023)

Voorbeelden uit het werkboek Finnex

6.5 Bijlage 5: Een Cornell-schema maken

Figuur 52: Finnex bijlage 5

6.2 Bijlage 2: Hoe lees je een grafiek?

Bijlage 2

Hoe lees je een grafiek?

1. Bepaal het soort grafiek/diagram, zodat je weet wat het doel van de maker is.

Soorten grafieken/diagrammen:

Cirkeldiagram

Deze maakt het mogelijk om in één oogopslag de verschillende sectoren t.o.v. elkaar en het geheel te vergelijken.

Kolomdiagram

De grootte van de staven of kolommen maakt het gemakkelijk om de onderlinge verhoudingen in te schatten.

Figuur 53: Finnex bijlage 2

6.4 Bijlage 4: De grote bedragen, wat kan je ermee kopen?

Bijlage 4

De grote bedragen: wat kan je ermee kopen?

Stel je voor dat je een groot bedrag geld hebt en je wilt weten wat je er eigenlijk mee kunt doen. Hoeveel huizen, auto's of smartphones kun je ermee kopen? De onderstaande tabel laat precies dat zien!

We hebben verschillende bedragen van 10 000 tot 1 miljoen euro genomen en laten zien wat je allemaal kunt kopen met dat geld. Zo krijg je een beter beeld van hoe veel of weinig een bedrag eigenlijk waard is.

bedrag (in EUR)	huizen	auto's	elektrische fietsen
10 000 (tienduizend)	/	0,3	3,7
100 000 (honderdduizend)	0,2	3,3	37,0

Figuur 54: Finnex bijlage 4

Huidige onderwijs tools voor economische en financiële competenties

Naast de gebruikelijke handboeken is er wel ander materiaal beschikbaar over financiële en economische competenties dat in het onderwijs gebruikt kan worden. Dit materiaal is echter vaak niet specifiek afgestemd op de arbeidsmarktgerichte finaliteit. Veel van de beschikbare bronnen richten zich voornamelijk op algemene economische of financiële kennis, maar sluiten minder goed aan bij de praktische vaardigheden en realistische scenario's die leerlingen in deze finaliteit nodig hebben om zich voor te bereiden op de arbeidsmarkt. In het volgende gedeelte worden enkele van deze materialen toegelicht.

1 Frame

De methode Frame is een van de recente uitgaven van VAN IN, gericht op het onderwijzen van economische en financiële competenties in het secundair onderwijs. Deze methode is specifiek ontworpen voor de derde graad en sluit aan bij de eindtermen voor de doorstroomfinaliteit en de dubbele finaliteit. Frame biedt een gestructureerd leerwerkboek dat jongeren inzicht geeft in zowel theoretische als praktische aspecten van financiële geletterdheid. De methode benadrukt het belang van economische kennis in het dagelijks leven en op de arbeidsmarkt en integreert actuele thema's zoals duurzaam ondernemen en verantwoord consumeren.

Een belangrijk kenmerk van Frame is de hybride leeraanpak. Naast het fysieke leerwerkboek krijgen leerlingen en leerkrachten toegang tot het digitale platform diddit. Dit platform biedt aanvullende leermaterialen, interactieve oefeningen, evaluatietools en extra ondersteuning waardoor het onderwijsaanbod flexibel en aangepast aan de behoeften van de klas kan worden ingezet.

Hoewel Frame waardevolle inhoud en een praktijkgerichte benadering biedt, is de methode niet expliciet afgestemd op de arbeidsmarktgerichte finaliteit. Deze doelgroep vereist vaak een andere didactische aanpak, aangepast aan hun specifieke beginsituatie, leerstijl en directe voorbereiding op de arbeidsmarkt. Daarom hebben we ervoor gekozen om Finnex te ontwerpen: een leermiddel dat wél vertrekt vanuit de noden van leerlingen in de arbeidsmarktgerichte finaliteit en dat hen ondersteunt in het ontwikkelen van financiële competenties op een toegankelijke, functionele en realiteitsgerichte manier (Frame, 2025).

2 Mijn geld en ik

Mijn geld en ik is een educatief platform ontwikkeld door Febelfin, de federatie van de Belgische financiële sector. Ze hebben als doel jongeren op een toegankelijke en praktijkgerichte manier vertrouwd te maken met essentiële financiële vaardigheden. Het platform biedt informatie over thema's als sparen, lenen, budgetbeheer en digitale veiligheid en maakt gebruik van interactieve tools zoals simulaties, quizen en oefeningen.

Het materiaal is ontworpen om jongeren bewust te maken van de impact van financiële keuzes en hen te ondersteunen in het ontwikkelen van financiële zelfstandigheid. Dit sluit goed aan bij de doelstellingen binnen de arbeidsmarktgerichte finaliteit, waar praktische toepasbaarheid en zelfredzaamheid centraal staan.

Febelfin werkt hiervoor samen met experts uit de onderwijs- en financiële sector, wat de inhoud zowel actueel als betrouwbaar maakt. Bovendien sluit het platform aan bij de competenties die in het leerplan financiële en economische vorming aan bod komen.

Toch bleek het platform Mijn geld en ik voor gebruik binnen onze doelgroep niet volledig afdoende: het bevat veel tekst en behandelt niet alle thema's die relevant zijn voor jongeren

binnen de arbeidsmarktgerichte finaliteit. Daarom hebben wij Finnexxt ontworpen als aanvullend didactisch materiaal, om de informatie beter af te stemmen op de specifieke noden, leerstijlen en beginsituatie van deze jongeren, met een focus op overzichtelijkheid en praktische toepasbaarheid (Febelfin, 2025).

3 Eduboxen financiële geletterdheid

De EDUboxen rond financiële educatie zijn interactieve toolboxen ontwikkeld door Wikifin, in samenwerking met VRT NWS, het BELvue Museum en de Nationale Bank van België. Deze educatieve materialen zijn speciaal ontworpen voor de eerste graad van het middelbaar onderwijs en bevatten een mix van oefeningen, spelletjes en theorie. Ze helpen leerlingen inzicht te krijgen in het beheer van geld, het functioneren van de financiële wereld en het maken van verstandige financiële keuzes.

Er zijn twee EDUboxen beschikbaar: Geld en ik, dat leerlingen aanzet tot nadenken en discussiëren over de waarde van geld en andere belangrijke aspecten in het leven en Geld in de wereld, waarin de rol van verschillende economische actoren wordt belicht. De interactieve opzet stimuleert praktische betrokkenheid en helpt leerlingen de kennis toe te passen in realistische situaties.

De EDUboxen sluiten goed aan bij de eindtermen voor financiële geletterdheid en bieden waardevolle ondersteuning voor leerkrachten en leerlingen, ook binnen de context van de arbeidsmarktgerichte finaliteit.

Omdat de EDUboxen zich beperken tot de eerste graad, sluiten ze niet volledig aan bij de specifieke behoeften van jongeren in de hogere graden binnen de arbeidsmarktgerichte finaliteit. Daarom ontwikkelden wij Finnexxt als aanvullend materiaal, dat beter is afgestemd op de leerstijlen en beginsituaties van deze doelgroep en de nadruk legt op de praktische toepassing van financiële competenties (Wikifin, 2025).

Praktijkvoorbeelden financiële geletterdheid

Naast deze leermiddelen zijn er ook praktijkvoorbeelden beschikbaar die specifiek ontwikkeld werden in functie van de nieuwe eindtermen, vooral in de eerste en tweede graad. Deze voorbeelden zijn ontstaan vanuit het FWO-SBO onderzoeksproject *Financial Literacy@School*, een samenwerking tussen Wikifin.be, KU Leuven en Universiteit Antwerpen. Dit project ontwikkelt digitale toepassingen met ingebouwde differentiatie en activerende werkvormen, afgestemd op diverse doelgroepen. Het uitgewerkte materiaal is toegankelijk via de volgende websites:

- Eerste graad: financiele-geletterdheid.org
- Derde graad: 2financiele-geletterdheid.org
- Een overzicht is ook beschikbaar via: [wikifin.be – catalogus 1ste graad](https://wikifin.be/catalogus/1ste-graad)

1 Praktijkvoorbeeld 1: thema kopen en betalen (eerste graad)

De les 'kopen en betalen' maakt gebruik van een escape room met een motiverend spelelement dat laagdrempelig genoeg is voor leerlingen. Via verschillende stappen (stellingen, veiligheidsvragen en multiple choice-vragen) worden leerlingen geactiveerd om leermaterialen zelfstandig te verwerken. De leraar kan bijsturen via tips, wat zorgt voor begeleid leren in een speelse context. Deze werkvorm verhoogt de betrokkenheid en stimuleert probleemoplossend denken (Placklé, I. & Van Cauteren, C., 2020).

2 Praktijkvoorbeeld 2: thema budget (eerste graad)

In het budgetspel worden leerlingen geconfronteerd met alledaagse keuzes: consumptie vs. sparen. Een onverwachte uitgave (een kapotte smartphone) test of ze verstandig hebben gehandeld. De nadruk ligt op spaarattitude, zelfkennis en financiële persoonlijkheid. Verdere opdrachten zoals 'je persoonlijk budget' en 'lenen en schuld' helpen leerlingen hun eigen financiële gedrag te analyseren. Er wordt gewerkt met interactieve tools, sleepoefeningen en berekeningen, wat een sterke link legt met realistische situaties (Placklé, I. & Van Cauteren, C., 2020).

3 Praktijkvoorbeeld 3: thema sparen en beleggen (eerste graad)

Deze les bestaat uit een digitaal leerpad met differentiatie volgens het niveau van de leerling (leeuw, tijger, panter). De moeilijkheidsgraad en ondersteuning worden aangepast, terwijl de leerdoelen identiek blijven. Dankzij dit systeem voelt geen enkele leerling zich uitgesloten of over- of ondergewaardeerd. Na elk onderdeel maken de leerlingen een samenvattende test waarmee ze fictief spaargeld kunnen verdienen. Dit bedrag mogen ze op het einde schenken aan een goed doel naar keuze, wat hun betrokkenheid verhoogt en aansluit bij sociaal-maatschappelijke vorming (Placklé, I. & Van Cauteren, C., 2020).

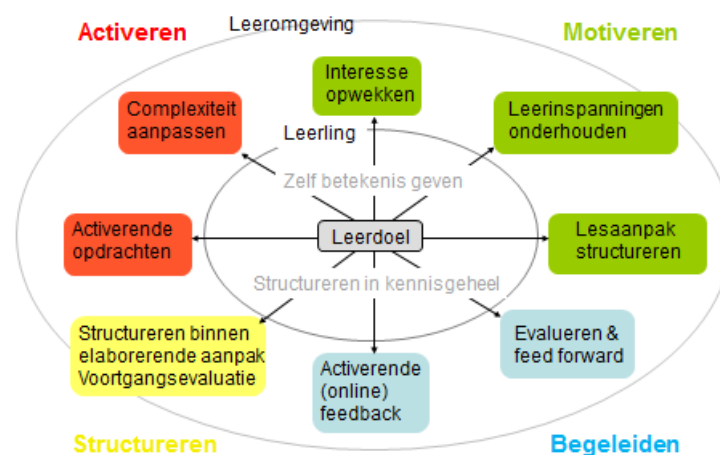
Hoewel deze praktijkvoorbeelden kwalitatief sterk zijn, sluiten ze niet aan bij de eindtermen van de derde graad. Daarom werd Finnex ontwikkeld, om tegemoet te komen aan de specifieke behoeften van leerlingen in hogere graden binnen de arbeidsmarktgerichte finaliteit.

Bevraging leerkrachten lesaanpak

Ook hebben we enkele leerkrachten PAV van Sint-Martinusscholen Herk-de-Stad gevraagd om onze vragenlijst in te vullen over hun lesaanpak en het gebruikte lesmateriaal. Zij gaven aan dat ze in hun lessen vertrouwde websites zoals Wikifin, VDAB en simulatieplatforms van banken gebruiken om de leerstof aan te bieden. Daarnaast maken ze gebruik van Excel of Google Sheets om budgetten op te stellen (*volledige vragenlijst is opgenomen in bijlage 1*).

1.3.7 Deelvraag 7: Op welke manier kunnen leerkrachten deze kennis overdragen bij jongeren?

Het MACS-evenwichtsmodel (Motiveren, Activeren, Coachen, Structureren) biedt een kader voor lesgeven (Schelfhout, e.a., 2006) (figuur 55). Op basis van een literatuurstudie hebben de auteurs vier belangrijke aspecten van lesgeven afgebakend. Deze aspecten zijn gebaseerd op kernprincipes van leerprocessen en manieren waarop leerkrachten daarop kunnen inspelen (Bransford, e.a., 2000). Dit kader is verder uitgewerkt voor financieel-economisch onderwijs (De Witte & Schelfhout, 2015). Bij het bepalen van deze dimensies kwamen ook spanningsvelden naar voren, zoals de keuze tussen sturing door de leerkracht en zelfstandig leren door leerlingen. Op lange termijn is het belangrijk dat leerkrachten aandacht besteden aan alle vier de dimensies, aangepast aan de onderwijscontext. Zo helpt het model om na te denken over de basisprincipes van financiële educatie (Placklé, I. & Van Cauteren, C., 2020).

Figuur 55: De Witte & Schelfhout, 2015

De leerdoelen als startpunt

Volgens Placklé et al. (2017) is het doel van PAV om leerlingen maatschappelijk weerbaarder te maken en hen vaardigheden, kennis en attitudes mee te geven voor zowel hun persoonlijke leven als hun rol in de samenleving. Dit betekent dat ze keuzes moeten kunnen maken, nieuwe informatie verwerven en toepassen, samenwerken, problemen oplossen en hun aanpak en emoties reguleren. Deze competentiegerichte aanpak geldt des te meer voor financiële geletterdheid, waar leerlingen levensechte beslissingen moeten nemen die afwijken van aangeleerde kennis (bijv. budgetbeheer) en waarbij ze snel inzetbare vaardigheden nodig hebben (bijv. wisselgeld natellen) terwijl ze hun emoties beheersen (bijv. afwegen van lange- en kortetermijnbehoeften). Om deze complexe leerdoelen te bereiken, zijn specifieke lesgeefstrategieën essentieel (Placklé, I. & Van Cauteren, C., 2020).

Motiveren

Didactische handelingen zijn gericht op het stimuleren van leerinspanningen bij leerlingen. Korte termijninteresse is daarbij niet voldoende; de leeromgeving moet ook motiveren om blijvend inspanningen te leveren. Voor leerlingen in de arbeidsmarktgerichte finaliteit betekent dit het aanbieden van realistische leertaken, het benadrukken van relevante 21e-eeuwse vaardigheden, het creëren van succeservaringen en het bieden van duidelijke, veilige leeromgevingen (Placklé, I. & Van Cauteren, C., 2020).

In de lessen met het werkboek Finnex	In de lessen motiveren we leerlingen door realistische leertaken aan te bieden die aansluiten bij hun leefwereld en toekomstige werkomgeving. Zo werken we met casussen uit de financiële sector en simulaties van bedrijfssituaties waarin leerlingen relevante 21e-eeuwse vaardigheden kunnen oefenen. Daarnaast creëren we een veilige leeromgeving waarin succeservaringen centraal staan. Dit doen we door opdrachten stapsgewijs op te bouwen en positieve feedback te geven op hun inspanningen, zodat ze merken dat hun inzet loont.
Via de website van Finnex	Via het online platform is het motiveren van leerlingen uitdagender omdat de leerkracht de leerlingen niet persoonlijk kan aanmoedigen of inspelen op hun directe leerervaringen. Daarom proberen we de opdrachten op het platform zo relevant en herkenbaar mogelijk te maken, bijvoorbeeld door te werken met interactieve scenario's of opdrachten die inspelen op actuele economische thema's.

Activeren

Motiveren legt een basis, maar om leerprocessen effectief te stimuleren, moeten leerlingen actief aan de slag met leerinhouden. Dit kan variëren van eenvoudige toepassingen tot meer complexe opdrachten zoals design thinking, waarbij leerlingen zelf hun leerpad bepalen. Uit onderzoek van Placklé et al. (2017) blijkt dat leerlingen in de arbeidsmarktgerichte finaliteit authentieke problemen willen aanpakken en elkaar willen ondersteunen, wat vraagt om uitdagende taken (Kannapel, Clements, Taylor & Hibpshman, 2005). Activerende werkvormen bevorderen zelfregulatie, maar kunnen ook risico's met zich meebrengen zoals misvattingen of demotivatie als er onvoldoende begeleiding is. Bij complexe leerinhouden blijkt directe instructie effectiever en motiverender dan zelfregulatie (Veenman, 2003). Voor deze doelgroep is het cruciaal dat activerende opdrachten haalbaar blijven en aansluiten bij hun financiële voorkennis (Placklé, I. & Van Cauteren, C., 2020). Hieronder volgt een toelichting met enkele voorbeelden van activerende werkvormen die wij toepassen in onze cursus, website en lessen.

Activerende werkvormen in het onderwijs: waarom werkt het?

Activerende werkvormen zetten leerlingen actief aan het werk met de leerstof en zorgen ervoor dat zij vaardigheden ontwikkelen door situaties uit de praktijk toe te passen. Door deze aanpak worden studenten geprikkeld om actief kennis te verwerken en te construeren, wat leidt tot een dieper begrip en een betere vasthouding van de leerstof. Activerende werkvormen kunnen op elk moment in het onderwijs worden ingezet, bijvoorbeeld door na een theoretisch stuk een discussie te organiseren of onderzoeksresultaten te presenteren in een posterparade (Universitair Medisch Centrum Utrecht, 2015).

Het inzetten van activerende werkvormen is nog krachtiger wanneer deze worden gecombineerd met effectieve leerstrategieën. Onderzoeker Michiel Wils benadrukt dat werkvormen alleen effectief zijn als zij gekoppeld worden aan bewezen leerprincipes zoals 'spaced practice' (gespreid oefenen), 'retrieval practice' (actief ophalen van kennis) en het activeren van voorkennis. Door deze strategieën bewust te integreren in activerende werkvormen, leren leerlingen niet alleen actiever, maar verzamelen docenten ook waardevolle inzichten over het leerproces van hun leerlingen (Wils, 2023).

Activerende didactiek is sterk gebaseerd op de leertheorie van het constructivisme. Volgens deze theorie vindt leren niet plaats door passief kennis op te nemen, maar door actieve constructie van kennis door de leerling zelf (Redactieteam Ecent, 2024). Leren is een interactief proces waarbij nieuwe kennis en vaardigheden worden opgebouwd op basis van reeds aanwezige kennis en ervaringen (Glaser, 1991; Ebbens et al., 1996). Het doel van onderwijs is dan ook niet puur kennisoverdracht, maar het stimuleren van kennisconstructie en de ontwikkeling van metacognitieve vaardigheden. Dit proces wordt het meest effectief bevorderd door activerende didactiek, omdat leerlingen hierdoor gestimuleerd worden om kennis actief te verwerken (Beckers, 1999).

De rol van de leerkracht en de leerling bij activerende didactiek

Binnen activerende didactiek bestaan er verschillende opvattingen over de rolverdeling tussen leerkracht en leerling. Kessels en Smit (1995) benadrukken het belang van zelfstandig leren door de leerling, waarbij 'leren door te doen' en 'reflectie' centraal staan. Lamberigts et al. (1999) leggen juist de nadruk op de docent, die door activerende instructie de persoonlijke verantwoordelijkheid van de leerling stimuleert. Ebbens et al. (1996) combineren deze visies en beschrijven activerende didactiek als een samenwerking tussen docent en leerling: de docent bepaalt de leerdoelen en bewaakt het proces, terwijl de leerling zelf verantwoordelijkheid draagt voor de manier waarop hij leert.

voorbeeld 1: spreid-en- test-rooster

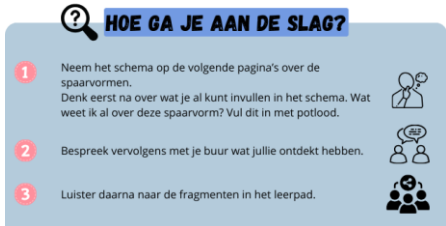
Een spreid-en-test-rooster (figuur 56) is een gestructureerde planning waarbij leerlingen lesstof herhaaldelijk bestuderen en testen, verspreid over een langere periode. In plaats van in korte tijd intensief te studeren, worden herhalings- en testmomenten gespreid. Dit helpt leerlingen om kennis geleidelijk en duurzaam op te bouwen (Glaser, 1991; Ebbens et al., 1996).

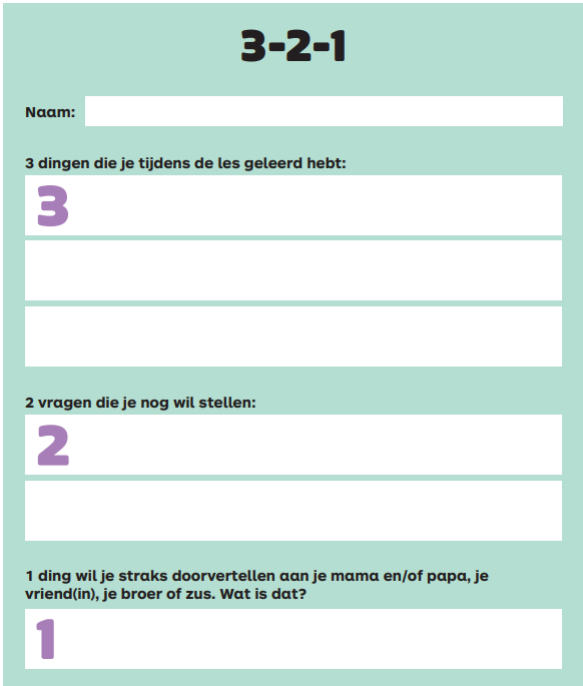
Het doel van deze werkvorm is om leerlingen te helpen de leerstof beter te onthouden en diepgaander te begrijpen. Door gespreid leren te combineren met regelmatig testen, worden herinneringen in het brein versterkt. Dit actieve ophalen van kennis, ook wel retrieval practice genoemd, zorgt ervoor dat leerlingen de lesstof efficiënter verankeren (Bakker & Deinum, 2002).

De kracht van deze methode ligt in de afwisseling van activiteiten, zoals het herhalen, toepassen en evalueren van leerstof. Dit maakt het leerproces dynamisch en voorkomt passief leren, waarbij informatie slechts oppervlakkig wordt verwerkt (Beckers, 1999). Bovendien moedigt het spreid-en-test-rooster leerlingen aan om actief en zelfstandig aan hun kennis te werken, wat past binnen een activerende lesaanpak (Kessels & Smit, 1995).

	Deze werkvorm is niet alleen nuttig voor leerlingen, maar biedt ook docenten waardevolle inzichten in de voortgang. Het helpt docenten om in te spelen op de specifieke leerbehoeften van hun klas en het lesprogramma waar nodig aan te passen (Wils, 2023). spread-en-test-rooster naam: datum: <table><thead><tr><th>leerstof van de vorige les</th><th>leerstof van vorige week</th><th>basiskennis</th></tr></thead><tbody><tr><td>vraag 1:</td><td>vraag 1:</td><td>vraag 1:</td></tr><tr><td>vraag 2:</td><td>vraag 2:</td><td>vraag 2:</td></tr><tr><td>vraag 3:</td><td>vraag 3:</td><td>vraag 3:</td></tr></tbody></table> ☐ Je beheerst de leerstof van de vorige les goed! Bouw hierop verder door deze kennis regelmatig te herhalen. ☐ Je kent de basis goed, maar let op de details. Bekijk nog eens de uitleg over ... ☐ Je maakte een fout bij vraag ... - Herhaal de theorie over ... en probeer de oefening opnieuw. ☐ Goed gedaan! Je onthoudt de leerstof van vorige week duidelijk nog goed. ☐ Je hebt hier enkele slordigheidsfouten gemaakt. Kijk vooral naar ... en verbeter deze vragen. ☐ De leerstof van vorige week lijkt wat weggezakt. Neem je notities erbij en oefen extra op ... ☐ Je basiskennis zit goed! Dat vormt een stevige basis voor de nieuwe leerstof. ☐ Je hebt hier enkele belangrijke basiswoorden door elkaar gehaald. Maak een schema om het overzicht te bewaren. ☐ Dit onderdeel vraagt nog wat extra aandacht. Oefen nog eens met de basisoefeningen over ... Figuur 56: spread-en-test-rooster Finnex	leerstof van de vorige les	leerstof van vorige week	basiskennis	vraag 1:	vraag 1:	vraag 1:	vraag 2:	vraag 2:	vraag 2:	vraag 3:	vraag 3:	vraag 3:
leerstof van de vorige les	leerstof van vorige week	basiskennis											
vraag 1:	vraag 1:	vraag 1:											
vraag 2:	vraag 2:	vraag 2:											
vraag 3:	vraag 3:	vraag 3:											
	<table><tr><td>Wanneer kan dit worden toegepast?</td><td>Bij de start van de les.</td></tr><tr><td>Waar is het geïntegreerd in de cursus en website van Finnex of in de lessen?</td><td>Bij het extra materiaal voor de leerkrachten.</td></tr></table>	Wanneer kan dit worden toegepast?	Bij de start van de les.	Waar is het geïntegreerd in de cursus en website van Finnex of in de lessen?	Bij het extra materiaal voor de leerkrachten.								
Wanneer kan dit worden toegepast?	Bij de start van de les.												
Waar is het geïntegreerd in de cursus en website van Finnex of in de lessen?	Bij het extra materiaal voor de leerkrachten.												
voorbeeld 2: cold calling	Cold calling is een didactische techniek waarbij willekeurig een leerling wordt aangewezen om een vraag te beantwoorden, in plaats van enkel leerlingen met opgestoken hand aan het woord te laten. De methode kent een specifieke structuur: eerst wordt de vraag gesteld, en pas daarna wordt een leerling aangeduid om te antwoorden. Dit in tegenstelling tot de traditionele aanpak waarbij de naam van een leerling vooraf wordt genoemd. Een voorbeeld hiervan is: “Wat weten we over de hoeken van een gelijkzijdige driehoek ... Ismail?” in plaats van “Ismail, wat kan je vertellen over de hoeken van een gelijkzijdige driehoek?” (Wils, 2023). Deze aanpak verhoogt de betrokkenheid van alle leerlingen, aangezien iedereen de mogelijkheid loopt om aangesproken te worden. Dit stimuleert alle leerlingen om actief na te denken over de gestelde vraag, waardoor passief gedrag wordt verminderd en actieve kennisverwerking wordt aangemoedigd. Bovendien ondersteunt cold calling bewezen leerstrategieën zoals retrieval practice, waarbij leerlingen uitgedaagd worden om eerder opgedane kennis actief op te halen. Dit versterkt niet alleen de langetermijnretentie, maar helpt ook om leerstof beter te verankeren (Thomas More, 2023; Wils, 2023). Om cold calling effectief te maken, is een veilig klasklimaat essentieel. Leerlingen moeten zich comfortabel voelen bij het geven van een antwoord, zelfs als het fout is. Een mogelijke tussenoplossing is om hen												

	vooraf kort te laten overleggen met een klasgenoot voordat een leerling het antwoord moet geven. Dit verlaagt de drempel en verhoogt het zelfvertrouwen bij het formuleren van een antwoord. Door de combinatie van actieve betrokkenheid, cognitieve stimulatie en gelijke kansen om te participeren, is cold calling een krachtige activerende werkvorm die bijdraagt aan beter en diepgaander leren (Wils, 2023).	
	Wanneer kan dit worden toegepast?	Tijdens de lessen.
	Waar is het geïntegreerd in de cursus en website van Finnex of in de lessen?	We hebben dit geïntegreerd in de lessen over verzekeringen die we gaven op de partnerschool Sint-Martinusscholen in Herk-de-Stad. Een concreet lesmoment: de leerkracht stelt de vraag: "Wat betekent verantwoordelijkheid bij een schadegeval?" Na een korte stilte duidt ze willekeurig een leerling aan om te antwoorden. Door deze aanpak blijven alle leerlingen alert en denken ze actief mee, omdat niemand op voorhand weet wie de vraag zal krijgen.
voorbeeld 3: think-pair-share	Think-pair-share is een didactische strategie waarbij leerlingen in drie fasen actief betrokken worden bij het leerproces. Eerst denken ze individueel na over een gestelde vraag, waardoor ze de tijd krijgen om hun gedachten te ordenen en voorkennis te activeren. Vervolgens bespreken ze hun ideeën met een medeleerling, wat hen in staat stelt om hun inzichten te verfijnen en mogelijke misvattingen te corrigeren. Tot slot delen ze de verzamelde kennis met de hele klas, wat leidt tot een bredere discussie en verdieping van de leerstof (Wils, 2023). Deze werkvorm is activerend omdat het elke leerling aanzet tot nadenken en participatie. In de eerste fase wordt actieve kennisverwerking gestimuleerd doordat leerlingen zelf een antwoord moeten formuleren zonder direct op klasgenoten te kunnen terugvallen. In de tweede fase zorgt het overleg met een medeleerling voor sociale interactie, wat bijdraagt aan een beter begrip en de ontwikkeling van communicatieve vaardigheden. In de derde fase wordt het kritisch denken aangescherpt doordat leerlingen hun ideeën verwoorden en vergelijken met die van anderen. Bovendien creëert think-pair-share een veilig leerklimaat, aangezien leerlingen hun antwoorden eerst in een kleinere, laagdrempelige setting kunnen toetsen voordat ze deze in de klas bespreken (Wils, 2023). Een aandachtspunt bij de implementatie van Think-Pair-Share is het geluidsniveau in de klas. Doordat leerlingen in duo's overleggen, kan het volume snel oplopen. Dit vereist een duidelijke structuur en afspraken over geluidsbeheersing. Het gebruik van een lawaaimeter kan hierbij helpen	

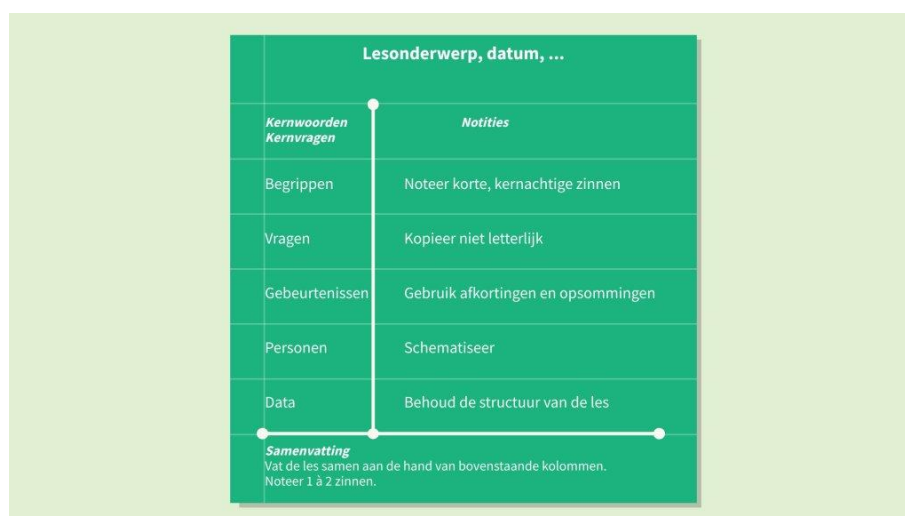
	Wanneer kan dit worden toegepast?	Tijdens de lessen.
	Waar is het geïntegreerd in de cursus en website van Finnext of in de lessen?	In onder andere thema 2, 3,4 en 5. Voor meer details over de bijbehorende opdrachten kan het didactisch fiche van het werkboek geraadpleegd worden. Een concreet voorbeeld uit thema 2 van Finnext: 2.2.2 Spaarvormen (p.50): In dit onderdeel krijgen de leerlingen informatie over twee verschillende spaarvormen: de spaarrekening en de termijnrekening. Bij dit onderdeel gebruik je de Think-Pair-Share methode, waarvan de uitleg te vinden is in de blauwe kader (figuur 57). De leerlingen beluisteren de luisterfragmenten in het leerpad om de kenniskaders in te vullen. <i>Figuur 57: blauwe kader uit thema 2 Finnext p.50</i>
voorbeeld 4: exit ticket	Een exit ticket (figuur 58) is een eenvoudige maar effectieve werkvorm waarbij leerlingen aan het einde van de les een korte reflectie-opdracht invullen alvorens de klas te verlaten (Wils, 2023). Het inleveren van dit ticket geldt symbolisch als voorwaarde om de les te ‘mogen verlaten’ (Dixson & Worrell, 2016). Volgens Peeters (2019) kent het gebruik van een exit ticket diverse mogelijkheden, afhankelijk van het beoogde doel. Docenten kunnen bijvoorbeeld open vragen inzetten om diepere inzichten te verkrijgen in het denkproces van leerlingen, of kiezen voor meerkeuzevragen om snel een overzicht te krijgen van hun beheersing van de lesstof. Naast het toetsen van inhoudelijke kennis, biedt een exit ticket ook de mogelijkheid om de leerervaring te evalueren, zoals de ervaren moeilijkheidsgraad van de les. Deze aanpak levert waardevolle inzichten op voor zowel leerlingen als docenten en draagt bij aan de voortdurende verbetering van het leerproces (Peeters, 2019). Een ander belangrijk voordeel van exit tickets is hun bijdrage aan retrieval practice, een bewezen effectieve leerstrategie waarbij leerlingen actief informatie uit hun geheugen ophalen om langetermijnkennis te versterken (Peeters, 2019). Door herhaaldelijk terug te grijpen op eerder behandelde lesstof, verdiepen leerlingen hun begrip en verankeren zij hun kennis.	

	 3-2-1 Naam: 3 dingen die je tijdens de les geleerd hebt: 3 2 vragen die je nog wil stellen: 2 1 ding wil je straks doorvertellen aan je mama en/of papa, je vriend(in), je broer of zus. Wat is dat? 1 <i>Figuur 58: exit-ticket, uit Klasse</i>				
	<table border="1"> <tr> <td data-bbox="408 1048 852 1137">Wanneer kan dit worden toegepast?</td><td data-bbox="852 1048 1394 1137">Bij de start of het einde van de les.</td></tr> <tr> <td data-bbox="408 1137 852 1680">Waar is het geïntegreerd in de cursus en website van Finnex of in de lessen?</td><td data-bbox="852 1137 1394 1680"> Bij het extra materiaal voor de leerkrachten. Een concreet voorbeeld van een exit ticket is figuur 59. <i>Figuur 59: exit ticket - juffrouw Femke</i> </td></tr> </table>	Wanneer kan dit worden toegepast?	Bij de start of het einde van de les.	Waar is het geïntegreerd in de cursus en website van Finnex of in de lessen?	Bij het extra materiaal voor de leerkrachten. Een concreet voorbeeld van een exit ticket is figuur 59. <i>Figuur 59: exit ticket - juffrouw Femke</i>
Wanneer kan dit worden toegepast?	Bij de start of het einde van de les.				
Waar is het geïntegreerd in de cursus en website van Finnex of in de lessen?	Bij het extra materiaal voor de leerkrachten. Een concreet voorbeeld van een exit ticket is figuur 59. <i>Figuur 59: exit ticket - juffrouw Femke</i>				
voorbeeld 5: Cornell-schema	Het Cornell-schema (figuur 60), ontwikkeld door Walter Pauk in de jaren 50, is een gestructureerde methode voor het maken van notities die leerlingen helpt om informatie beter te verwerken, te onthouden en toe te passen (Pauk & Owens, 2008). Deze methode verdeelt een pagina in drie secties: een brede kolom voor notities, een smalle kolom voor kernwoorden of vragen en een samenvattingsgedeelte onderaan. Deze indeling stimuleert leerlingen om actief met de leerstof aan de slag te gaan, wat het een krachtige activerende werkvorm maakt.				

Het Cornell-schema moedigt leerlingen aan om tijdens de les niet alleen informatie te noteren, maar ook direct te reflecteren op de inhoud door kernwoorden en vragen te formuleren. Dit proces van actief samenvatten en structureren bevordert diepgaand leren en helpt leerlingen om de belangrijkste concepten te identificeren (Verpoest, 2024). Bovendien ondersteunt het schema retrieval practice, een bewezen effectieve leerstrategie waarbij leerlingen eerder opgedane kennis actief ophalen uit hun geheugen. Dit helpt bij het verankeren van kennis (Dunlosky et al., 2013).

Het Cornell-schema is breed inzetbaar en kan worden aangepast aan verschillende leerdoelen en vakgebieden. Zo kan het worden gebruikt om complexe teksten samen te vatten, aantekeningen te maken tijdens colleges of om zelfstandig studiemateriaal te verwerken (Thomas More, 2022). Door de gestructureerde opzet biedt het leerlingen een houvast, wat vooral nuttig is voor hen die moeite hebben met het organiseren van informatie.

Een ander belangrijk voordeel van het Cornell-schema is dat het leerlingen stimuleert om verantwoordelijkheid te nemen voor hun eigen leerproces. Door actief vragen te formuleren en samenvattingen te schrijven, ontwikkelen zij metacognitieve vaardigheden zoals plannen, monitoren en evalueren van hun eigen leren (Wils, 2023). Dit draagt bij aan een groter gevoel van eigenaarschap en motivatie.

Figuur 60: Paginaschikking Cornell-methode (Hoof, Surma & Kirschner, 2021)

Wanneer kan dit worden toegepast?

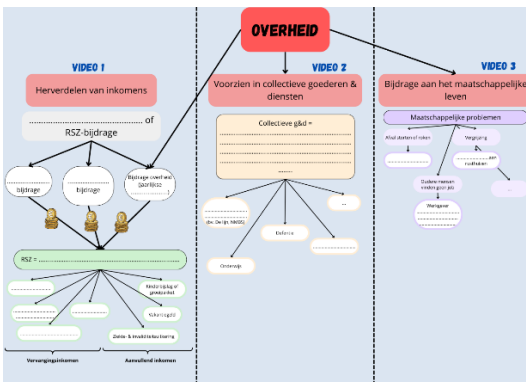
Op het einde van een thema of hoofdstuk.

Waar is het geïntegreerd in de cursus en website van Finnex of in de lessen?

In de bijlage voor de leerlingen.
Bij elk thema ontvangen de leerlingen hiervan ook een modeloplossing.

Een modeloplossing van het Cornell-schema van thema 4 (figuur 61).

		T4: verzekeringen kernwoorden & kernvragen Schade • materiële schade • immateriële schade verantwoordelijkheid aansprakelijkheid verzekeringsovereenkomst verzekeringsmaatschappij verzekeringnemer verzekerde begunstigde polis premie vrijstelling/franchise notities • Schade aan voorwerpen, uitgedrukt in geld. (bv. Bluts in auto) • Verdriet of psychisch lijden, niet in geld uit te drukken. Plicht om eigen handelingen uit te voeren of te vermijden. Vraag: "Wie heeft de schade veroorzaakt?" Voorbeeld 1: Besoeder die te hard reed. Is verantwoordelijk. Voorbeeld 2: Bewoner die fiets niet uitschakelde, veroorzaakt brand. Financiële verplichting om schade te vergoeden. Vraag: "Wie moet de schade betalen?" Voorbeeld 1: Eigenaar van auto betaalt schade (bijv. de mama). Voorbeeld 2: Bewoner die fiets niet uitschakelde, betaalt zelf. Overeenkomst tussen verzekeringnemer en verzekeraar. Verzekeraar vergoedt schade; verzekeringnemer betaalt premie. Meestal een document met afspraken en voorwaarden. • bedrijf dat bescherming biedt; • persoon die verzekering afsluit en premie betaalt; • persoon die beschermd wordt door de verzekering; • ontvanger van uitkering bij schade of overlijden; • contract met voorwaarden van de verzekering; • betaling voor de verzekering; • eigen bijdrage aan schadebedrag. samenvatting Schade kan materieel of emotioneel zijn. Verantwoordelijkheid betekent dat je de oorzaak bent van schade, terwijl aansprakelijkheid inhoudt dat je financieel moet instaan voor de schade. Een verzekering beschermt tegen onverwachte kosten door schade en wordt geregeld in een verzekeringspolis. Verzekeringen zoals een autoverzekering bieden verschillende dekkingen, afhankelijk van het type contract. Belangrijke termen zoals verzekeringnemer, verzekerde, en begunstigde beschrijven de partijen in een verzekeringsovereenkomst. Figuur 61: modeloplossing Cornell-schema thema 4 uit Finnext (p. 153)
voorbeeld 6: mindmap	Mindmapping is een activerende werkvorm waarbij leerlingen op een visuele manier verbanden leggen tussen begrippen en inzichten binnen een bepaald onderwerp. Door als docent een thema te introduceren en leerlingen zoveel mogelijk gerelateerde woorden te laten benoemen of opschrijven, ontstaat een gestructureerd overzicht van de leerstof. In een klassikale discussie worden deze begrippen gegroepeerd en onderlinge relaties verduidelijkt, waardoor leerlingen actief betrokken worden bij het verkennen en structureren van kennis (Katholiek Onderwijs Vlaanderen, 2023). Een belangrijk voordeel van mindmapping is dat het aansluit bij de manier waarop de hersenen informatie verwerken. Jutten (2013) stelt dat een mindmap helpt om complexe informatie op een overzichtelijke manier te ordenen en stimuleert leerlingen om verbanden te zien tussen verschillende concepten. Dit bevordert diepgaand leren en helpt leerlingen bij het beter begrijpen en onthouden van de leerstof. Bovendien draagt het bij aan creatief denken, omdat leerlingen worden uitgedaagd om nieuwe connecties te maken tussen onderwerpen (Jutten, 2013). Daarnaast biedt mindmapping voordelen op het gebied van differentiatie. Volgens Admin van Docentenbijscholing (2022) kunnen zowel analytische als visueel ingestelde leerlingen profiteren van deze werkvorm. Terwijl sommige leerlingen de structuur en hiërarchie van de mindmap gebruiken om overzicht te krijgen, helpt de visuele representatie anderen om de informatie beter te onthouden. Hierdoor kunnen mindmaps ingezet worden voor zowel het activeren van voorkennis als het verwerken en samenvatten van nieuwe leerstof (Admin, 2022).	Wanneer kan dit worden toegepast? Bij de start of het einde van de les.

	Waar is het geïntegreerd in de cursus en website van Finnext of in de lessen?	We hebben dit geïntegreerd in thema 5, dat de rol van de overheid behandelt. De leerstof wordt hier gepresenteerd in een overzichtelijke mindmap die de leerlingen zelfstandig verder aanvullen (figuur 62). <i>Figuur 62: mindmap uit thema 5 Finnext (p. 169)</i>
Voorbeeld 7: de posterparade	De posterparade is een activerende werkvorm waarbij leerlingen onderzoeksresultaten, ideeën of samenvattingen van leerstof visueel presenteren op posters en deze in de klas tentoonstellen. De leerlingen lopen langs de posters, stellen vragen en geven feedback. Dit proces stimuleert interactie en samenwerking, omdat leerlingen niet alleen hun eigen werk presenteren, maar ook kritisch reflecteren op dat van anderen (Universitair Medisch Centrum Utrecht, 2015).	
	Wanneer kan dit worden toegepast?	Tijdens de les.
	Waar is het geïntegreerd in de cursus en website van Finnext of in de lessen?	We hebben dit geïntegreerd in thema 3, dat de arbeidsovereenkomst behandelt. De leerlingen moeten zelf een poster maken over minimaal drie rechten van een werknemer.

Coachen

Motiveren en activeren vragen om coaching waarbij leerlingen op het juiste moment ondersteund worden in hun leerproces. Dit omvat feed up, feedback en feed forward, afgestemd op individuele noden. Formatieve evaluatie helpt om het leerproces van elke leerling in kaart te brengen en daarop in te spelen. Placklé et al. (2017) wijzen op de vraag van leerlingen in de arbeidsmarktgerichte finaliteit naar meer ondersteuning en coaching die structuur en vertrouwen biedt. In een financieel-economische context richt coaching zich niet alleen op cognitieve vaardigheden, maar ook op zelfregulatie: informatie verwerven, probleemoplossend denken, het eigen leerproces en emoties reguleren, en samenwerken. Daarnaast vraagt het coachen om aandacht voor attitudes zoals kritisch omgaan met financiële beslissingen, bijvoorbeeld bij budgetteren of het beoordelen van een polis (Placklé, I. & Van Cauteren, C., 2020).

In de lessen met het werkboek Finnext	In de lessen integreren we coaching door leerlingen actief te begeleiden tijdens het leerproces. Dit doen we door gerichte feed up te geven aan het begin van elk thema: we maken duidelijk welke kennis en vaardigheden verwacht worden, zodat leerlingen gericht aan de slag kunnen. Tijdens de lessen bieden we continu feedback op hun werk, zowel individueel als in groep. Hierbij maken we gebruik van opdrachten zoals het spreid-en-test-rooster of exit tickets, waarin leerlingen hun kennis in kaart brengen. De leerkracht geeft hierop gerichte feedback en feedforward om hen te helpen bijsturen waar nodig.
Via de website van Finnext	Via het online platform proberen we deze coachingstructuur door te trekken, maar dit verloopt minder intensief dan in de klas. Omdat de leerkracht niet elke leerling rechtstreeks kan begeleiden, werken we met opdrachten waarbij leerlingen hun leerproces zelfstandig in kaart brengen, zoals het invullen van het spreid-en-test-rooster. De leerkracht kan hierop gericht feedback geven, maar het directe coachende gesprek ontbreekt.

Structureren

Een effectieve opbouw van leertaken vraagt om een doordachte structuur over een langere leerperiode. In de arbeidsmarktgerichte finaliteit betekent dit enerzijds leerlingen activeren via zelfgereguleerde opdrachten in realistische contexten (bijv. budgetteren) en anderzijds complexe begrippen aanreiken via directe instructie (bijv. aandelen, obligaties). Het curriculum moet zowel interesse opwekken (bijv. beleggen) als motiveren om vaardigheden te automatiseren door succeservaringen en feedbackloops. Formatieve evaluatie krijgt hierbij een centrale rol, met nadruk op herhaling van kernbegrippen en geleidelijke opbouw van complexiteit. Essentieel is dat leertijd effectief wordt gebruikt voor diepgaand leren in plaats van zoveel mogelijk leerstof aan te bieden, wat vraagt om een niet-overladen curriculum (Placklé, I. & Van Cauteren, C., 2020).

In de lessen met het werkboek Finnext	In de lessen structureren we de leerstof door kernbegrippen eerst duidelijk uit te leggen, bijvoorbeeld de werking van aandelen en obligaties. Daarna krijgen de leerlingen zelfregulerende opdrachten zoals het bijhouden van hun eigen budget gedurende een maand of het analyseren van een arbeidscontract. Deze opdrachten koppelen we aan concrete, herkenbare situaties, zodat de leerlingen de theorie meteen kunnen toepassen. Feedback en succeservaringen staan centraal om de begrippen te verankeren.
Via de website van Finnext	Op het online platform is het moeilijker om structuur te waarborgen, omdat de leerkracht niet direct kan inspelen op vragen of onduidelijkheden, wat het risico op misverstanden vergroot. Om dit op te vangen, hebben we op de website een duidelijke structuur aangebracht, onder andere door navigatieknoppen die leerlingen stap voor stap door de leerstof leiden.

	De algemene opbouw per thema begint met een korte inleiding en een duidelijke omschrijving van de leerdoelen. Daarna verkennen de leerlingen de theorie zelfstandig via oefeningen. We ondersteunen hen hierbij met instructievideo's en voorbeelden, maar de persoonlijke begeleiding blijft minder intensief dan in de klas.
--	--

Conclusie

Op basis van de vergelijking tussen het werkboek en het online platform kunnen we concluderen dat het lesgeven aan de hand van het werkboek beter aansluit bij het MACS-model. Hoewel de website enkele activerende werkvormen bevat en structuur biedt via een vaste opbouw, blijft de mogelijkheid om motiveren, activeren, coachen en structureren volledig te integreren beperkter. Vooral het motiveren en coachen zijn moeilijker te waarborgen door het gebrek aan directe interactie en persoonlijke feedback. Daarom gaat de voorkeur uit naar het gebruik van het werkboek, waar de leerkracht actief kan inspelen op vragen, feedback kan geven en gerichte ondersteuning kan bieden bij complexe leerinhouden.

Praktijkervaring leerkrachten Sint-Martinusscholen

Naast een literatuurstudie omtrent het MACS-model hebben we ook enkele leerkrachten PAV van Sint-Martinusscholen Herk-de-Stad onze vragenlijst laten invullen waarin we vroegen naar werkvormen en methodes die effectief zijn bij hun doelgroep. Ze deelden met ons hoe zij economische kennis en competenties overbrengen aan hun leerlingen. Deze inzichten vormen een waardevolle aanvulling voor deze bachelorproef, aangezien ze gebaseerd zijn op concrete praktijkervaringen.

De leerkrachten geven aan een gevarieerde mix van werkvormen te hanteren om de leerstof aan te bieden en de betrokkenheid van de leerlingen te stimuleren. Ze starten vaak met een klassikale uitleg, ondersteund door visuele hulpmiddelen zoals PowerPoint, schema's, video's of infographics. Deze visuele ondersteuning helpt om complexe leerstof helder en gestructureerd over te brengen, zeker wanneer een nieuw thema wordt geïntroduceerd (*volledige vragenlijst is opgenomen in bijlage 1*).

Daarnaast maken ze gebruik van coöperatieve werkvormen zoals denk-paar-deel, placemat of expertgroepen. Door leerlingen samen te laten werken en kennis te laten uitwisselen, zijn ze actiever met de leerinhouden bezig en verdiepen ze hun inzicht. Deze werkvormen bevorderen niet alleen de betrokkenheid, maar versterken ook de samenwerking en communicatie binnen de klasgroep (*volledige vragenlijst is opgenomen in bijlage 1*).

Om economische concepten concreet en betekenisvol te maken, zetten de leerkrachten regelmatig praktijkgerichte opdrachten in. Voorbeelden hiervan zijn simulaties, casussen, rollenspelen of miniprojecten. Leerlingen passen de leerstof hierbij toe in realistische contexten, wat de motivatie verhoogt en zorgt voor een beter begrip van de leerinhoud (*volledige vragenlijst is opgenomen in bijlage 1*).

Differentiatie is een andere belangrijke pijler in hun aanpak. Door in te zetten op keuzewerk zoals keuzemenu's, niveautaken of werkposten, kunnen leerlingen werken op hun eigen tempo en niveau. Dit biedt kansen voor zowel sterkere leerlingen als zij die extra ondersteuning nodig hebben (*volledige vragenlijst is opgenomen in bijlage 1*).

Ook digitale tools spelen een prominente rol in hun lessen. Ze maken gebruik van platforms zoals Kahoot, BookWidgets, Padlet en Quizlet om de leerstof interactief aan te bieden en te herhalen. Deze tools bieden variatie en spreken verschillende leerstijlen aan, wat het leerrendement ten goede komt (*volledige vragenlijst is opgenomen in bijlage 1*).

Tot slot besteden de leerkrachten aandacht aan reflectie en feedback. Door regelmatig individuele feedbackmomenten in te lassen, krijgen leerlingen inzicht in hun eigen leerproces. Dit helpt hen om gericht te werken aan hun leerdoelen en draagt bij aan een veilige, ondersteunende leeromgeving (*volledige vragenlijst is opgenomen in bijlage 1*).

2 Ontwerpen

In het kader van dit project hebben we onderzocht welk educatief materiaal beschikbaar is voor de arbeidsmarktgerichte finaliteit. Uit deze analyse blijkt dat er momenteel geen specifiek handboek bestaat voor het aanleren van economische en financiële competenties die onder sleutelcompetentie 11 in de derde graad dienen te worden behaald. Hoewel er enkele handboeken en websites beschikbaar zijn voor de doorstroom- en dubbele finaliteit, zoals het handboek van Pelckmans, ontbreekt dergelijk materiaal voor de arbeidsmarktgerichte finaliteit.

Als partnerschool hebben we contact gelegd met Sint-Martinusscholen in Herk-de-Stad, waar nog geen concrete invulling werd gegeven aan deze nieuwe eindtermen. De school reageerde positief op ons voorstel om zowel een werkboek als een ondersteunende website te ontwikkelen. Vooral voor leerlingen duaal leren werd de website als een waardevolle toevoeging gezien. Bovendien beschouwen wij de website als een nuttig instrument om ook leerlingen die tijdelijk geen lessen kunnen volgen – bijvoorbeeld in ziekenhuisscholen of detentiecentra – toegang te geven tot essentiële economische en financiële kennis.

Gezien de omvang van het project zijn we reeds in juli 2024 gestart met de ontwikkeling van zowel het werkboek als de website, na een eerste verkennende literatuurstudie. Gedurende dit academiejaar hebben we deze materialen continu verder uitgewerkt, verbeterd en aangepast. Voor een overzicht van onze globale taakverdeling verwijzen we naar de planning in bijlage.

Onze intentie is om het werkboek en de website verder te verspreiden via een uitgeverij, die met hun expertise de kwaliteit van het materiaal kan optimaliseren. Daarnaast willen we nagaan of er mogelijkheden zijn om dit leermateriaal eveneens beschikbaar te stellen aan ziekenhuisscholen en jongeren in detentie, zodat ook zij toegang krijgen tot de essentiële economische en financiële basiskennis ter voorbereiding op de arbeidsmarkt. In dit kader hebben we onze website en cursus, zoals ontwikkeld voor deze bachelorproef, reeds doorgestuurd naar de ziekenhuisschool De Radar in Sint-Truiden, aangezien zij interesse hebben getoond in het materiaal.

2.1 Eigen werkboek

Op basis van de leerplannen en de nieuwe eindtermen hebben we vijf thema's vastgelegd die centraal staan in het werkboek. Aangezien we ons richten op leerlingen in de arbeidsmarktgerichte finaliteit, hielden we bij het ontwerp van het materiaal specifiek rekening met hun noden. Dit vertaalde zich onder andere in het gebruik van eenvoudig en duidelijk taalgebruik, herkenbare contexten en actuele voorbeelden die aansluiten bij hun leefwereld.

Bij het ontwikkelen van het werkboek baseerden we ons op het MACS-model en inzichten uit kwaliteitsleermiddelen. In onze literatuurstudie onderzochten we bestaande leermiddelen kritisch en stelden we verschillende tekortkomingen vast, zoals een gebrek aan contextuele herkenbaarheid of onvoldoende differentiatie. Deze analyse vormde een belangrijke leidraad voor de opbouw van onze eigen cursus. Het MACS-model hielp ons daarbij om doelgericht keuzes te maken rond motivatie, activatie, concrete leerdoelen en structuur, met bijzondere aandacht voor zelfstandigheid en betrokkenheid van de leerling.

Als rode draad doorheen het werkboek kozen we voor het fictieve personage Julian, een jongere die net is afgestudeerd en met verschillende vragen zit over de wereld van werk, financiën en burgerschap. Elk thema start vanuit een vraag van Julian. Vervolgens krijgen de

leerlingen extra uitleg van een 'expert', telkens weergegeven in een oranje tekstballon. Deze aanpak maakt de leerstof concreter en zorgt voor meer betrokkenheid.

Om structuur te bieden, maken we gebruik van verschillende visuele elementen en symbolen in het werkboek. Dit helpt leerlingen om snel te herkennen waar uitleg, opdrachten of tips staan. We werkten bovendien met oefeningen op verschillende niveaus van moeilijkheid, aangeduid met een 'trapje'. Deze oefeningen stimuleren leerlingen om de leerstof niet alleen te begrijpen, maar ook toe te passen of er kritisch over na te denken.

Aan het einde van elk thema is er een terugblikmoment in de vorm van een 'Test jezelf'-opdracht. Hierin maken de leerlingen via Bookwidgits een korte zelftest over de behandelde leerstof. Daarnaast verwerken ze de inhoud in een Cornell-schema. Om hen hierbij te ondersteunen, is achteraan in het werkboek een stappenplan opgenomen, samen met een sjabloon dat bij elk thema opnieuw gebruikt kan worden.

Om in te spelen op het belang van herhaling, werd ook het principe van spaced practice geïntegreerd. Vorige leerinhouden keren later terug in nieuwe contexten, zodat leerlingen hun kennis actief blijven ophalen en toepassen. Deze opdrachten zijn herkenbaar aan de bruine kaders in het werkboek.

Verder zijn moeilijke of minder bekende woorden in het rood aangeduid in de tekst. Leerlingen kunnen deze begrippen opzoeken in de woordenlijst achteraan in het werkboek. Daarnaast zijn er diverse bijlagen voorzien die leerlingen ondersteunen bij het interpreteren van grafieken of het begrijpen van complexe begrippen.

Voor leerkrachten is er een aparte didactische fiche toegevoegd. Hierin staan suggesties voor activerende werkvormen en tips om leerlingen te begeleiden en te motiveren tijdens het gebruik van het werkboek.

Tot slot kozen we ervoor om zowel het werkboek als de ondersteunende website in de praktijk te testen. Hiervoor werkten we thema 4 uit en gaven deze les in de klas 6 verwarmingsinstallaties en elektrische Installaties. De leerlingen van 6 auto gingen zelfstandig aan de slag met de leerinhoud via de website. Om de les doelgericht en gestructureerd te laten verlopen, werd vooraf een volledige lesvoorbereiding (bijlage 4) uitgewerkt zodat we het materiaal zorgvuldig en doelgericht konden inzetten.

Nieuwsgierig naar hoe Julian jongeren op weg helpt naar financiële zelfredzaamheid?
Duik mee in Finnext!

Het volledige werkboek is beschikbaar als afzonderlijk pdf-bestand met de titel 'Finnext_Didactisch fiche leerkrachten_Hendrickx Ine & Motmans Hanne'.

2.2 Eigen website

De structuur van onze website is gebaseerd op de opbouw van het werkboek. Hierdoor sluiten de indeling en thematische opzet van beide leermiddelen nauw op elkaar aan. Zo worden op de website dezelfde thema's behandeld als in het werkboek, waarbij Julian – de pasafgestudeerde tiener – fungeert als verbindend element doorheen de verschillende onderdelen. Na elk thema wordt een test aangeboden waarmee leerlingen hun kennis kunnen toetsen.

Om leerlingen de mogelijkheid te bieden hun oefeningen zelfstandig na te kijken, hebben we een menu 'oplossingen' toegevoegd aan de website. Hierin worden de oplossingen per thema weergegeven. De leerkracht heeft de controle over de zichtbaarheid van deze oplossingen, aangezien leerlingen een toegangscode nodig hebben om de oplossingen te raadplegen. Op deze manier kan de leerkracht bepalen wanneer de oplossingen beschikbaar worden gesteld.

Bij de implementatie van de website voorzien we tevens een overzichtelijke planning voor de leerlingen. Deze planning maakt duidelijk welke onderdelen op welk moment aan bod komen en hoeveel tijd deze vermoedelijk in beslag zullen nemen. Op deze manier kunnen leerlingen hun leerproces zelf plannen en organiseren. Daarnaast voorzien we enkele begeleidingssessies online, waarin leerlingen vragen kunnen stellen over de leerstof. Deze sessies stellen de leerkracht in staat om tijdig in te grijpen bij eventuele misverstanden of leerproblemen. Het planningsdocument is terug te vinden in bijlage 5.

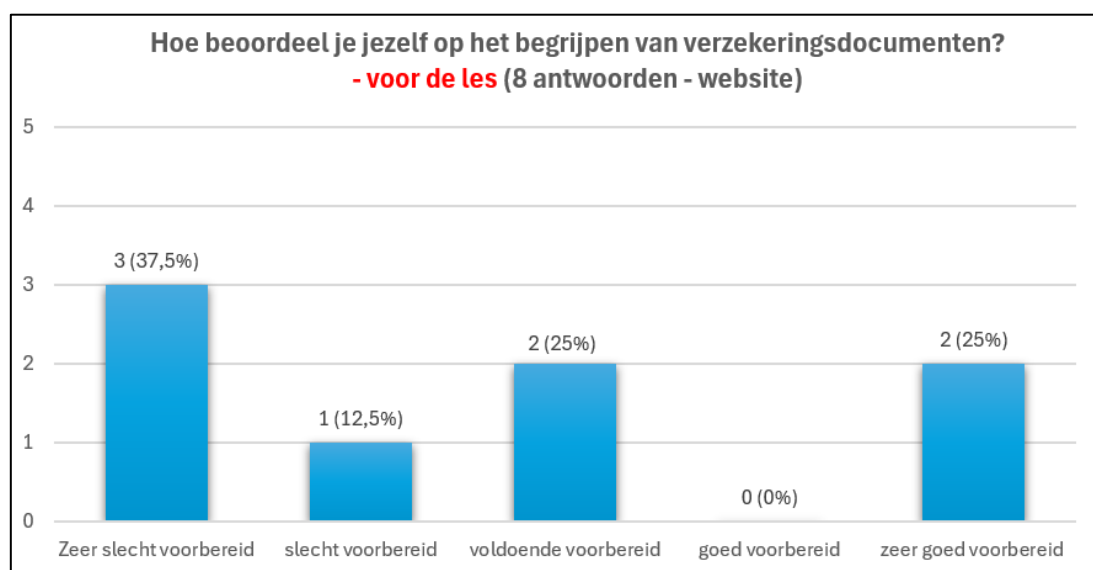
Nieuwsgierig naar hoe Julian jongeren op weg helpt naar financiële zelfredzaamheid?
Duik mee in Finnext!

Bezoek onze website via de volgende link: <https://finnext.weebly.com/>.

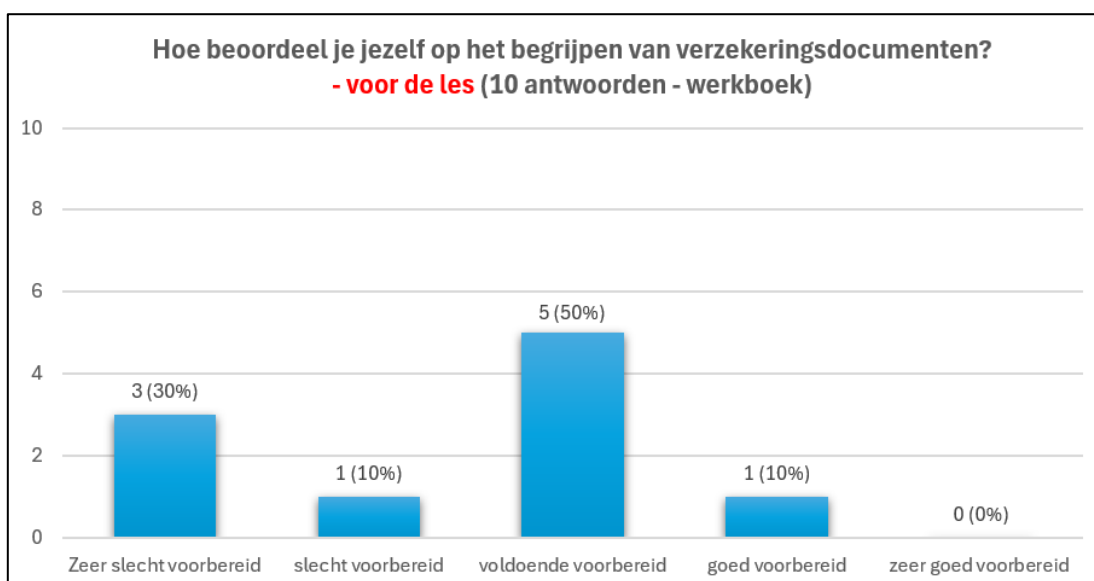
Conclusie - Besluit

Om te evalueren in hoeverre onze les (ondersteund door het werkboek en de website) effectief heeft bijgedragen aan de kennisverwerving van de leerlingen, lieten we hen voorafgaand aan de les een korte enquête invullen. In deze bevraging werd gevraagd naar hun zelfinschatting over het begrijpen van verzekeringsdocumenten aan de hand van een 5 punts Likert-schaal (figuur 63 en 64).

De resultaten tonen aan dat een aanzienlijk deel van de leerlingen zich onvoldoende voorbereid voelt op dit vlak. Zo gaf 50% van de leerlingen uit 6 Auto aan dat ze niet in staat zijn om verzekeringsdocumenten correct te interpreteren. Ook bij de leerlingen uit 6 SVI en 6 ELI bleek dit een knelpunt: 40% van hen voelde zich onvoldoende voorbereid. Deze cijfers bevestigen dat er een duidelijke nood is aan toegankelijke en praktijkgerichte lessen over dit onderwerp.

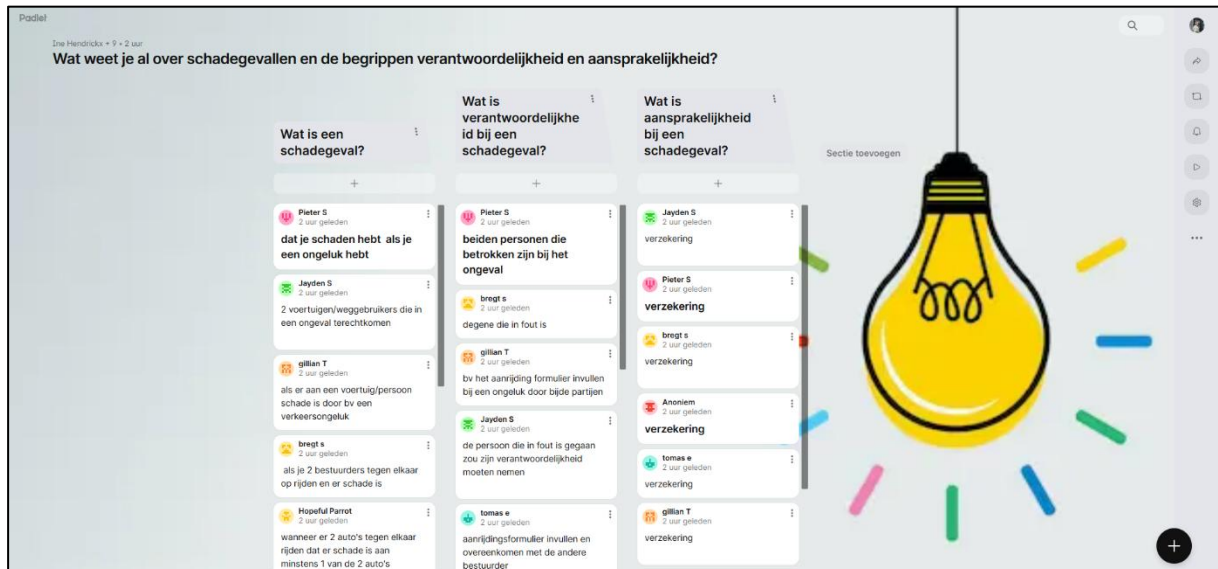

Figuur 63: enquête leerlingen (bijlage 2) - jouw economische kennis en vaardigheden: vraag 5 (6 auto)

Figuur 64: enquête leerlingen (bijlage 2) - jouw economische kennis en vaardigheden: vraag 5 (6SVI & 6ELI)

Daarnaast startten we de les met een Padlet waarop enkele kernbegrippen uit een verzekeringsdocument werden bevraagd (figuur 65 en 66). Op basis van deze resultaten konden we afleiden dat de meeste leerlingen over weinig of geen voorkennis beschikten met betrekking tot dit onderwerp.

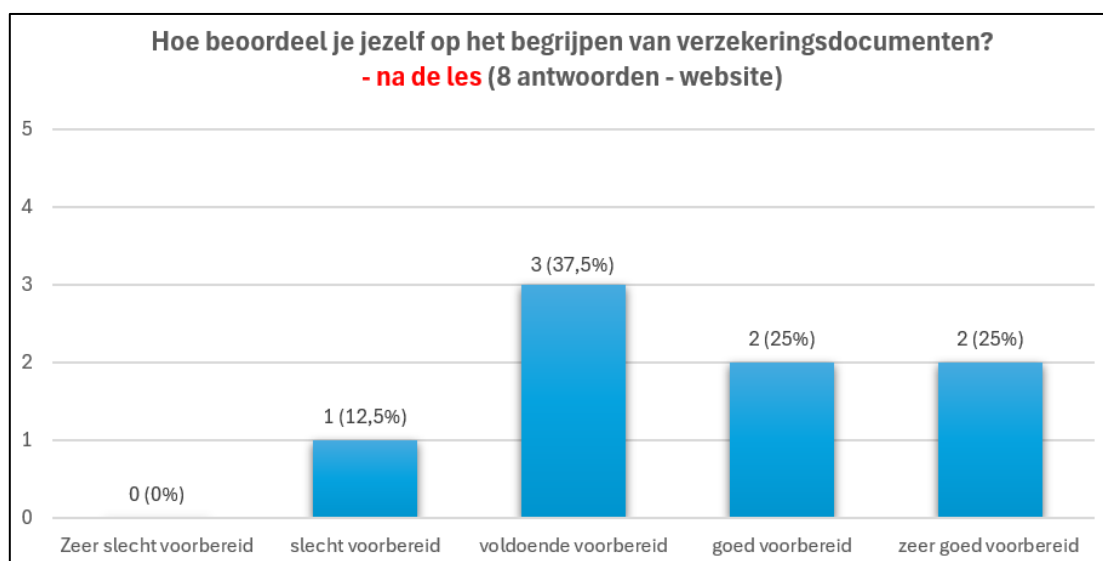

Figuur 65: padlet (6 auto)

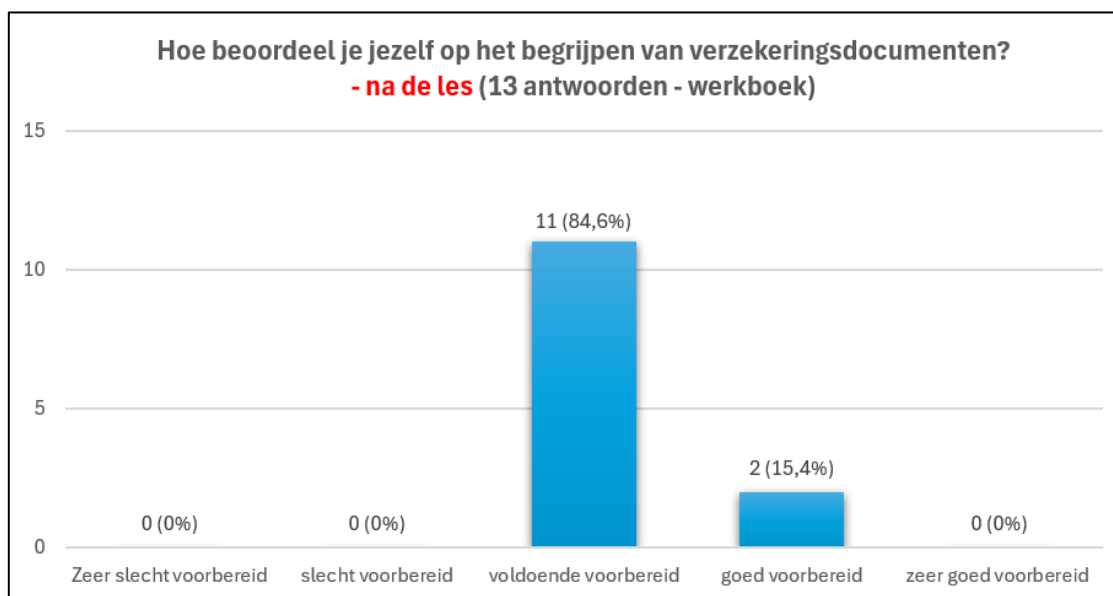

Figuur 66: padlet (6SVI & 6ELI)

Na afloop van de les kregen de leerlingen opnieuw de vraag om hun eigen kennis over verzekeringsdocumenten te beoordelen (figuur 67 en 68). Uit deze bevraging blijkt dat de leerlingen zichzelf na de les duidelijk hoger inschatten, wat wijst op een toegenomen zelfvertrouwen en begrip. Hoewel dit een subjectieve meting blijft, ondersteunt het wel het idee dat onze les een positief effect heeft gehad op hun inzicht in de leerstof.

Figuur 67: enquête leerlingen (bijlage 3) - test je kennis over thema 4!: sectie 3 vraag 2 (6 auto)

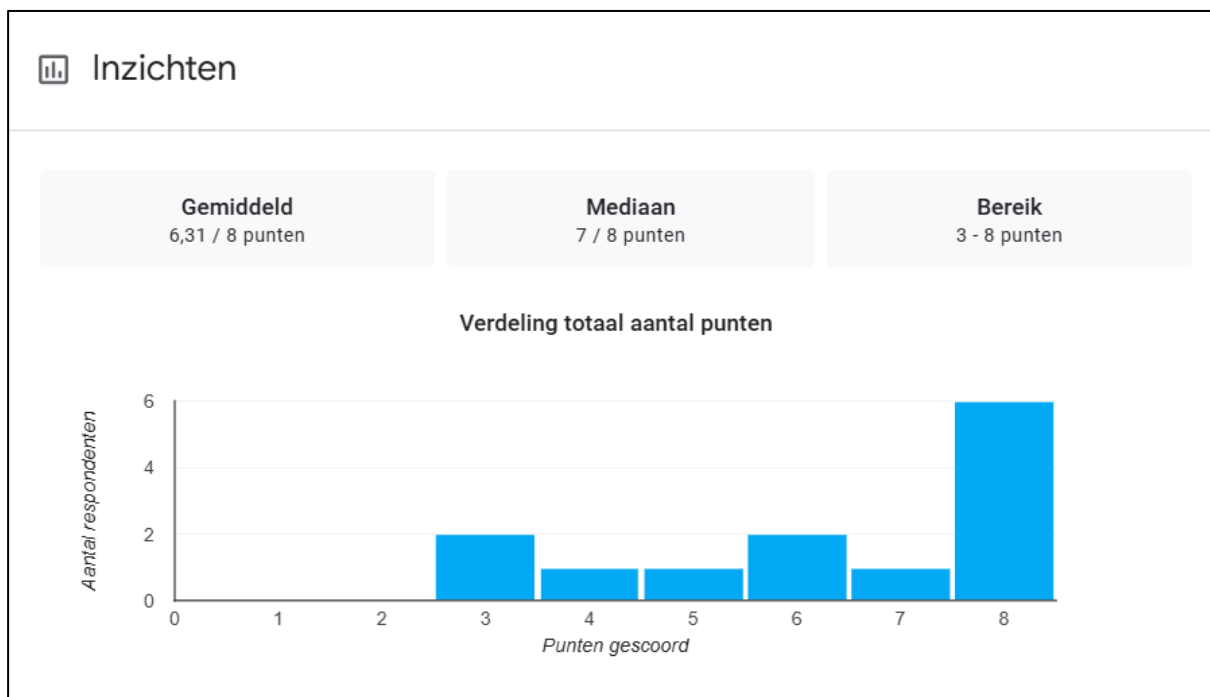

Figuur 68: enquête leerlingen (bijlage 3) - test je kennis over thema 4!: sectie 3 vraag 2 (6SVI & 6ELI)

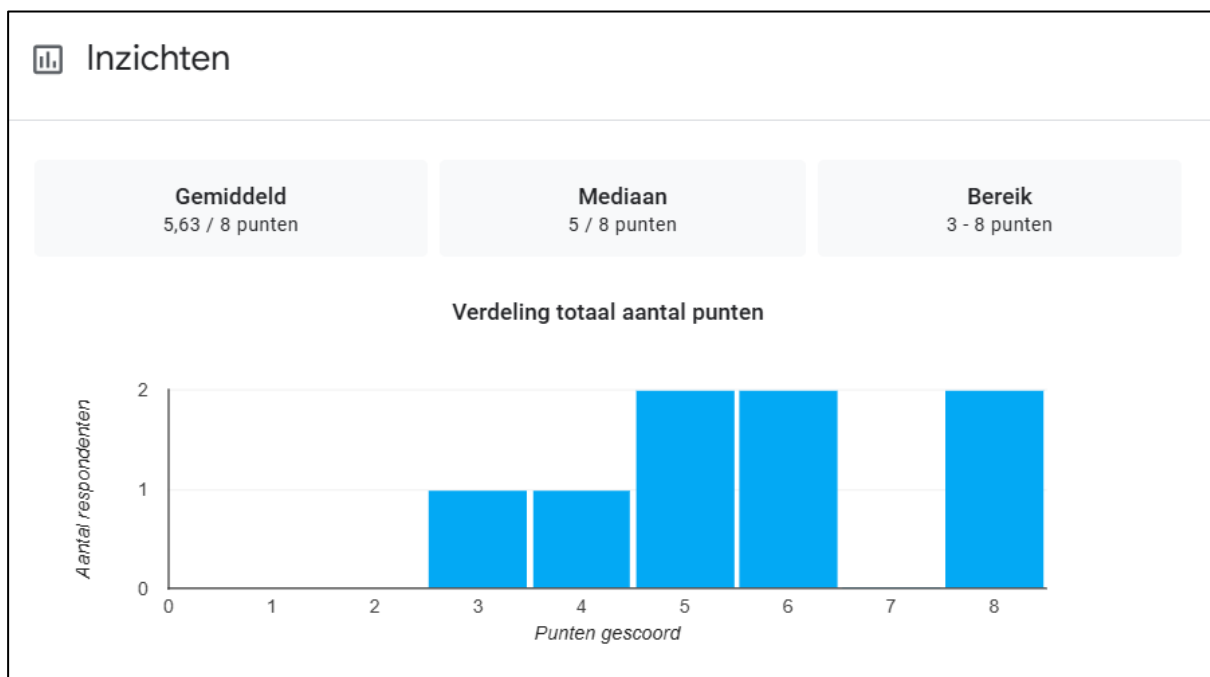
Bij de analyse van de globale resultaten op de toets 'Test je kennis over thema 4' (zie figuur 69 en 70) komt een duidelijk verschil naar voren tussen de leerlingen die de les klassikaal volgden met het werkboek en degenen die zelfstandig aan de slag gingen via de website. De eerste groep behaalde gemiddeld hogere scores, wat wijst op een positief effect van de klassikale begeleiding en de gestructureerde aanpak van het werkboek.

Concreet bedroeg het klasgemiddelde bij de leerlingen van 6 SVI en 6 ELI 6,31 op 8, terwijl de leerlingen uit 6 Auto gemiddeld 5,63 op 8 scoorden. Ook de mediaan bevestigt dit verschil: bij 6 SVI en 6 ELI lag deze op 7 op 8, tegenover 5 op 8 bij 6 Auto.

Deze resultaten suggereren dat leerlingen beter presteren wanneer ze actief en onder begeleiding aan de slag gaan met de leerinhoud. De combinatie van het werkboek en de klassikale ondersteuning blijkt dus effectiever te zijn dan zelfstandig digitaal leren, zeker binnen de context van de arbeidsmarktgerichte finaliteit.

Figuur 69: enquête leerlingen (bijlage 3)- test je kennis over thema 4! (6SVI & 6ELI)

Figuur 70: enquête leerlingen (bijlage 3) - test je kennis over thema 4! (6 auto)

Op basis van deze bevindingen kunnen we concluderen dat het belangrijk is dat leerlingen actief en gestructureerd met de leerinhoud aan de slag kunnen gaan. Deze aanpak blijkt beter aan te sluiten bij de noden van leerlingen in de arbeidsmarktgerichte finaliteit. Het werkboek, met zijn heldere structuur, visuele ondersteuning en geleidelijke opbouw, biedt hierin een sterke meerwaarde ten opzichte van louter zelfstandig digitaal leren. Daarom geven wij de voorkeur aan het gebruik van het werkboek als leidraad bij het aanbrengen van deze complexe leerinhouden.

Tegelijkertijd biedt de ondersteunende website waardevolle mogelijkheden om het werkboek aan te vullen. De website maakt het eenvoudig om toegang te krijgen tot digitaal materiaal zoals video's en externe bronnen. Een combinatie van beide leermiddelen is dan ook perfect mogelijk. De leerkracht kan ervoor kiezen om af te wisselen tussen lessen waarbij het werkboek centraal staat en momenten van zelfstandig werk via de website.

Bovendien is de website een handige tool voor leerlingen die tijdelijk afwezig zijn. Zij kunnen via de online leeromgeving zelfstandig de gemiste leerstof inhalen en op eigen tempo bijbenen.

Literatuurlijst

Symboloo van de onderstaande bronnen:

<https://www.symboloo.com/shared/AAAAAXIqgpUAA41-43UYyg==>

Admin. (2022, juli). *Mindmapping in de klas: zo werkt het - Docentenbijscholing*. Docentenbijscholing. <https://www.docentenbijscholing.nl/mindmapping/>.

AHOVOKS (2025). *Onderwijskwalificatie | De Vlaamse kwalificatiestructuur*. https://app.akov.be/pls/pakov/f?p=VLAAMSE_KWALIFICATIESTRUCTUUR:BEROEPSKWALIFICATIE:::1020:P1020_BK_DOSSIER_ID,P1020_BKD_PROCES_ID,P1020_HEEFT_DEELKWALIFICATIE_S:222,8225,NEE.

AHOVOKS (2025). *Onderwijskwalificatie | De Vlaamse kwalificatiestructuur*. https://app.akov.be/pls/pakov/f?p=VLAAMSE_KWALIFICATIESTRUCTUUR%3AONDERWIJSKWALIFICATIE%3A%3A%3A1030%3AP1030_OK_DOSSIER_ID%2CP1030_TYPE%3A2566%2Cstructuuronderdeel&utm.

Bakker, C., & Deinum, J. F. (2002). Activerende didactiek: Een actief lerende leerling in de klas. *Levende Talen Tijdschrift*, 3(3), 3-10. Geraadpleegd via <https://research.rug.nl/en/publications/activerende-didactiek-een-actief-lerende-leerling-in-de-klas>.

Beckers, M. (red.) (1999). *Samen aan de slag*. Klein praktijkboek voor actief en zelfstandig leren. Eindhoven: Lecturis.

Bellens et al. (2022, juni). *Wijze lessen voor het ontwikkelen, kiezen en gebruiken van leermiddelen*. Thomas More. <https://thomasmore.be/nl/kwaliteitskader-leermiddelen>.

Bransford, J. D., Brown, A. L., & Cocking, R. R. (2000). *How people learn (Vol. 11)*. Washington, DC: National academy press.

Castelein, E., Coens, J., De Witte, K., Houben J., Lauwers, W., Segers, J., & Van den Branden, K. (2016). *Binnenklasdifferentiatie. Een beroepshouding, geen recept*. Acco: Leuven.

ChatGPT. (2025). Spellingscontrole en verbeteren van de teksten. Laatst geraadpleegd op 5 juni 2025, van <https://chatgpt.com/?oai-dm=1>.

Claes, N. et al. (2023). *Financiële en economische vorming, derde graad*. Kalmthout: Pelckmans.

Copilot (2025). Spellingscontrole en verbeteren van de teksten. Laatst geraadpleegd op 1 mei 2025, van <https://copilot.microsoft.com/chats/ULuhQN7PjPjodD3i2zPuQ>.

De Meyer, I., Berlamont, L., Hoedt, L., Janssens, R., Lermytte, A., Warlop, N., van Braak, J. (2023). *Vlaams Rapport PISA2022*. Gent: Universiteit Gent. <https://www.pisa.ugent.be/resultaten/pisa-2022/vlaamseresultaten>.

De Radar. (2020). <https://broedersvanliefde.be/scholen-voorzieningen/de-radar>.

De Witte, K. & Schelfhout, W. (2015). *Vakdidactiek economie*. Leuven, LannooCampus.

Dixon, D., & Worrell, F. C. (2016). Formative and summative assessment in the classroom. *Theory into practice*, 55(2), 153-159.

Duaal Leren Vlaanderen. (2024). <https://www.duaalleren.vlaanderen/leerling>.

Dunlosky, J. K.A. Rawson, E.J. Marsh, M.J. Nathan, D.T. Willingham (2013). Improving students' learning with effective learning techniques: Promising directions from cognitive and educational

Ebbens, S., Ettekoen, S. & Van Rooijen, J. (1996). Effectief leren in de les, Basisvaardigheden van docenten. Groningen: Wolters-Noordhoff.

EDUboxen financiële geletterdheid. (2021, januari 15). Wikifin. <https://www.wikifin.be/nl/wikifin-school/eduboxen-financiele-geletterdheid>.

Febelfin. (2023). *Onderzoek toont nood aan meer financiële kennis aan: bijna de helft van de jongeren piekert over geld.* Febelfin.be. <https://febelfin.be/nl/pers/bank-maatschappij/onderzoek-toont-nood-aan-meer-financiele-kennis-aan-bijna-de-helft-van-de-jongeren-piekert-over-geld#:~:text=Jongeren%20weten%20weinig%20over%20hun,en%20belastingen%20weten%20jongeren%20weinig>.

Frame. (2025, mei 22). VAN IN. <https://www.vanin.be/methodes/secundair-onderwijs/financiele-en-economische-geletterdheid/frame/>.

Gemeenschapsinstelling De Kempen. (2024). Jeugdhulp.be. <https://www.jeugdhulp.be/organisaties/gemeenschapsinstelling/gemeenschapsinstelling-de-kempen-campus-de-hutten>.

Glaser, R. (1991). The maturing of the relationship between the science of learning and cognition and educational practice. *Learning and Instruction*, 1, 129-144.

GO! (2024). *Leerplannen.* Pro.g-O.be. <https://pro.g-o.be/themas/leerplannen/>.

Goossens, S., Wils, M. (2023). *12 werkvormen die checken waar je leerlingen staan.* Klasse. <https://www.klasse.be/632271/12-werkvormen-die-checken-waar-je-leerlingen-staan/>.

Grommen, S. (2024, juni 27). *Vlaamse scholieren aan de top op vlak van financiële geletterdheid, maar koppositie staat onder druk.* vrt.nws.be. <https://www.vrt.be/vrt.nws/nl/2024/06/27/vlaamse-scholieren-aan-de-top-op-vlak-van-financiele-geletterdhe/>.

Hoof, T., Surma, T., & Kirschner, P. A. (2021). *Leer studenten studeren met succes.* Antwerpen: Thomas More-hogeschool.

Iterbeke, K., De Witte, K., Declercq, K., & Schelfhout, W. (2020). The effect of ability matching and differentiated instruction in financial literacy education. Evidence from two randomised control trials. *Economics of Education Review*, 101949.

psychology. *Psychological Science in the Public Interest*, 14 (2013), pp. 4–58
<https://doi.org/10.1177/1529100612453266>.

Jutten, J. (2013, juni). *Mindmap maken - systeemdenken in de klas.* Wij-Leren.nl. <https://wij-leren.nl/mindmap-maken-kinderen.php>.

Kannapel, P. J., Clements, S. K., Taylor, D., & Hibpshman, T. (2005). *Inside the black box of high-performing high-poverty schools.* Lexington, KY: The Prichard Committee for Academic Excellence.

Katholiek Onderwijs Vlaanderen. (2023). *Activerende werkvormen.* Geraadpleegd via <https://pro.katholiekonderwijs.vlaanderen/download/content/83d61103-826e-4524-a7c3-712e993a8684/attachments/werkvormen%20actief%20leren%20informatica.pdf>.

Katholiek Onderwijs Vlaanderen. (2025). PRO. - Katholiekonderwijs.vlaanderen.be
<https://pro.katholiekonderwijs.vlaanderen/vakken-en-leerplannen?tab=derdegraad>.

Kessels, J.W.M., & Smit C.A. (1995). *Opleiders in organisaties. Activerende werkvormen voor groepen.* Deventer: Kluwer.

Lamberigts, R., Brok, P.J. den, Derksen, K. & Bergen T. (1999). Het concept activerende instructie gemeten via de perceptie van leerlingen. *Pedagogische Studiën*, 1, 36-50.

Lermytte, A., Finet, C., Warlop, N., Hoedt, L., Berlamont, L., & Van Braak, J. (2024). *Vlaams rapport PISA2022: Financiële Geletterdheid*. In Universiteit Gent, Universiteit Gent. Universiteit Gent. <https://data-onderwijs.vlaanderen.be/documenten/bestanden/PISA-2022-vlaams-rapport%202022-financiele-geletterdheid.pdf>.

Mijn geld en ik. (2022, september 27). Mijn Geld En Ik. <https://mijngeldenik.be/>.

OESO (2023). PISA 2022 Assessment and Analytical Framework. Parijs: OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/dfe0bf9c-en>.

Onderwijsdoelen. (2025). <https://onderwijsdoelen.be/>.

Onderwijsdoelen. (z.d.). <https://onderwijsdoelen.be/uitgangspunten/5325>.

Onderzoektool - Onderzoekdoen.nl. (2025). Onderzoekdoen.nl. <https://www.onderzoekdoen.nl/kennisbank/likert-schaal>.

Pauk, W., & Owens, R. J. Q. (2008). *How to study in college* (9e editie). Boston, MA: Houghton Mifflin

Peeters, W. (2019, september 23). *Sluit je les af met een exit ticket*. Vernieuwonderwijs. <https://vernieuwonderwijs.nl/sluit-je-les-af-met-een-exit-ticket/>.

Placklé, I. & Van Cauteren, C. (2020). *Vakdidactiek Project Algemene Vakken – Leren in Samenhang*.

Plantyn. (mei, 2022). *Binnenkijken bij ziekenhuisschool De Radar*. <https://www.plantyn.com/blog/binnenkijken-bij-ziekenhuisschool-de-radar-20WN7ALNuhUHbwVE0rwznG>.

Poortemans, J. (2025, maart 10). *Twee op de drie jongeren vinden hun financiële kennis ondermaats*. Trends Kanaal Z. <https://trends.knack.be/geld/twee-op-de-drie-jongeren-vinden-hun-financiele-kennis-ondermaats/>.

Redactieteam Ecent. (2024). Constructivisme. <https://elbd.sites.uu.nl/2017/04/17/constructivisme/>

Schelfhout, W., Dochy, F., Janssens, S., Struyven, K., Gielen, S., & Sierens, E. (2006). Towards an equilibrium model for creating powerful learning environments. Validation of a questionnaire on creating powerful learning environments. *European Journal for Teacher Education*, 29 (4), 471-503.

Sint-Martinusscholen. (2023). <https://www.st-martinus.be/studieaanbod>.

Struyven, K. Coubergs, C., & Gheyssens, E. (2015). *Ieders leer-kracht. Binnenklasdifferentiatie realiseren in de praktijk*. Leuven: ACCO.

Thomas More. (2022). *Een samenvatting die je helpt om beter te leren en te onthouden*. <https://thomasmore.be/nl/expertisecentrum-onderwijs-en-leren/blog/een-samenvatting-die-je-helpt-om-beter-te-leren-en-te>.

Thomas More. (2023). *Waar zijn die handjes? Over zin en onzin van cold calling tijdens je les*. <https://thomasmore.be/nl/expertisecentrum-onderwijs-en-leren/blog/waar-zijn-die-handjes-over-zin-en-onzin-van-cold-calling>.

UGent. (z.d.). Vlaams rapport PISA 2022. In *Vlaams Rapport PISA 2022*. https://www.pisa.ugent.be/uploads/files/Vlaams-Rapport_PISA2022.pdf.

Universitair Medisch Centrum Utrecht. (2015). *Activerende werkvormen*. https://tauu.uu.nl/wp-content/uploads/2015/01/activerende-werkvormen_UMCUtrecht.pdf.

Van Biesen, J. (2025, februari 27). *Sleutelcompetentie: economische en financiële competenties*. KlasCement. <https://www.klascement.net/thema/financieeleconomische-competenties/>.

Van De Pontseele, F. (2023, december 5). *PISA-resultaten: Vlaanderen zakt verder weg*. Klasse. <https://www.klasse.be/703691/pisa-resultaten-wiskunde/>.

Veenman, S. (2003). Constructivisme en instructivisme. *Onderzoek van Onderwijs*, 32, 32-34.

Verpoest., B. (2024, oktober). *Laat je lessen beter plakken met Cornell*. Klasse. <https://www.klasse.be/724272/laat-je-lessen-beter-plakken-met-cornell-samenvatting/>.

Vlaanderen.be (2024). *Opleidingen secundair onderwijs met beroeps- en deelkwalificaties*. <https://www.vlaanderen.be/onderwijs-en-vorming/diplomas-getuigschriften-certificaten-kwalificaties/een-diploma-of-studiebewijs-behalen/diploma-secundair-onderwijs/een-diploma-ander-studiebewijs-en-kwalificaties-behalen-in-het-gewoon-voltyds-secundair-onderwijs/opleidingen-secundair-onderwijs-met-beroeps-en-deelkwalificaties>.

Vlaanderen.be. (2019). <https://www.vlaanderen.be/onderwijs-en-vorming/zorgondersteuning-en-begeleiding-in-het-onderwijs/onderwijs-voor-leerlingen-met-specifieke-noden/onderwijs-voor-langdurig-zieke-leerlingen>.

Vlaanderen.be. (2019). <https://www.vlaanderen.be/plaatsing-van-een-jongere-in-een-gemeenschapsinstelling>.

VZW Elkeen. (2015). <http://www.elkeen.be/>.

Wikifin. (2024). *PISA2022 Vlaamse resultaten financiële geletterdheid*. <https://www.wikifin.be/sites/default/files/documents/plenaire-sessie-pisa-241114.pdf>.

Geraadpleegde werken

Belga. (november, 2023). *Jongeren willen flexibiliteit op het werk maar ook duidelijke afscheiding werk-privé*. Het Laatste Nieuws. <https://www.hln.be/binnenland/jongeren-willen-flexibiliteit-op-het-werk-maar-ook-duidelijke-afschieding-werk-privé-a9d1769f/#:~:text=Nog%20uit%20de%20enqu%C3%AAte%20blijkt,83%20procent%20van%20de%20werkgevers.>

De Maeght, C.. (2018, maart 8). *Exit ticket: weet snel of je les haar doel bereikt*. Klasse. <https://www.klasse.be/126690/doel-les-bereikt-meten-exit-ticket/>.

Febelfin. (2023). *We overschatten onszelf als het over financiële kennis gaat*. <https://febelfin.be/nl/pers/bank-maatschappij/we-overschatten-onszelf-als-het-over-financiele-kennis-gaat>.

juffrouwemke. (2020, august 11). *Exit Tickets: 68 formats - Juffrouw Femke*. Juffrouw Femke. <https://juffrouwemke.com/2020/08/11/exit-tickets-68-formats/>.

Placklé, I., Hogeschool PXL., Willegems, B. V., Tondeur, J., & Engels, N. (2017). *Een focus op samen leren in het kwadraat: Realiseren van krachtige leeromgevingen in het middelbaar beroepsonderwijs*. Kennisbasis Lerarenopleiders Katern 4, Samen Opleiden.

TeachEUR. (2024). Ww.eur.nl. <https://www.eur.nl/teacher#teacher-filters?page=1>.

Thomas More. (2023). *Exit tickets: krachtige ingrediënten en mogelijke valkuilen*. <https://thomasmore.be/nl/expertisecentrum-onderwijs-en-leren/blog/exit-tickets-krachtige-ingredienten-en-mogelijke-alkuilen>.

Thomas More. (2023). *Voorkennis activeren in het vreemdetalenonderwijs? 4 voorbeelden*. <https://thomasmore.be/nl/expertisecentrum-onderwijs-en-leren/blog/voorkennis-activeren-het-vreemdetalenonderwijs-4>.

Vancaeneghem, J. (maart, 2024). *Opvallend veel jongeren volgen richtingen waar arbeidsmarkt niet op zit te wachten: "Ze denken veel geld te verdienen, maar dat klopt niet"*. Nieuwsblad. https://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20240321_95216909#:~:text=In%20Google%20Play-,Opvallend%20veel%20jongeren%20volgen%20richtingen%20waar%20arbeidsmarkt%20niet%20op%20zit,verdiene%2C%20maar%20dat%20klopt%20niet%2E%80%9D&text=In%20negen%20jaar%20tijd%20zaten,het%20bso%20wint%20aan%20populariteit.

Vlaanderen.be. (2015). <https://www.vlaanderen.be/onderwijs-en-vorming/zorgondersteuning-en-begeleiding-in-het-onderwijs/onderwijs-voor-leerlingen-met-specifieke-noden/onderwijs-voor-langdurig-zieke-leerlingen>.

Bijlagen

1 Vragenlijst leerkrachten (Sint-Martinusscholen Herk-de-Stad)

VRAGENLIJST BACHELORPROEF: FINANCIEEL EN ECONOMISCH BEWUST WORDEN IN DE 3E GRAAD A-FINALITEIT

Beste leerkracht,

Hartelijk dank dat u de tijd neemt om deze vragenlijst in te vullen. Uw inzichten en ervaring zijn van onschatbare waarde voor ons onderzoek.

In het kader van onze bachelorproef onderzoeken we hoe we jongeren beter kunnen ondersteunen in het ontwikkelen van hun economische en financiële competenties. Om hier een volledig en onderbouwd antwoord op te formuleren, willen we graag uw expertise meenemen in onze analyse.

We willen namelijk graag een antwoord kunnen formuleren op de volgende deelvragen uit onze bachelorproef:

- Deelvraag 6: Welke materiaal is er al beschikbaar voor jongeren over de economische en financiële competenties?
- Deelvraag 7: Op welke manier kunnen we deze kennis overdragen bij jongeren?

Uw antwoorden helpen ons om een helder beeld te krijgen van de bestaande educatieve middelen en didactische aanpakken, zodat we concrete aanbevelingen kunnen formuleren. Het invullen van de vragenlijst zal slechts enkele minuten in beslag nemen.

Alvast heel erg bedankt voor uw medewerking!

Hanne Motmans en Ine Hendrickx

Studenten educatieve bachelor secundair onderwijs economie & wiskunde

DEEL 1: ALGEMEEN

Vraag 1: Heeft u een economische opleiding gehad?

Neen.

Vraag 2: In welke studierichtingen geeft u les?

3 Natuurwetenschappen, 3 Maatschappij en welzijnswetenschappen, 5 Taal en communicatie, 6 Elektrische installaties, Sanitaire verwarmingsinstallaties.

DEEL 2: HOE WORDEN DE EINDTERMEN EN DE LEERDOELEN VOOR ECONOMISCH EN FINANCIËEL BEWUST WORDEN BEHAALD?

EINDTERMEN EN DOELEN

Vraag 3: Kunt u uitleggen hoe u de eindtermen voor financieel en economisch bewustzijn in de 3e graad A-finaliteit vertaalt naar uw lessen?

1. Lessen rond budgetbeheer

- Ik laat leerlingen zelf een budget opstellen op basis van een fictieve gezinssituatie.
- Ik werk met echte loonfiches, facturen, kassabonnen.
- Ik gebruik Excel om hen te leren digitaal een boekhouding bij te houden.

2. Kritisch consumentengedrag

- Ik laat leerlingen verschillende aanbieders vergelijken (bv. gsm-abonnementen, energiecontracten).
- Ik simuleer een klacht indienen bij een klantendienst of via Test-Aankoop.

3. Bankzaken en betaalmiddelen

- Ik leg uit hoe zicht- en spaarrekeningen werken.
- Ik behandel voor- en nadelen van verschillende betaalmiddelen (cash, kaart, online).
- Ik simuleer een bankgesprek over een lening of een spaarformule.

4. Loon, arbeid en werkgelegenheid

- Ik bespreek het verschil tussen brutoloon en nettoloon, inclusief RSZ en bedrijfsvoorheffing.
- Ik laat leerlingen een eenvoudige loonbrief interpreteren.
- Ik organiseer een rollenspel "sollicitatiegesprek".

Vraag 4: Welke specifieke leerdoelen stelt u voor uw leerlingen op het gebied van financieel en economisch bewustzijn?

Enkele voorbeelden:

- De leerling kan vaste, variabele en onverwachte kosten onderscheiden.
- De leerling kan keuzes motiveren binnen een beperkt budget.
- De leerling kan verklaren wat financiële problemen zijn en hoe je die kunt voorkomen (bv. via sparen, prioriteiten stellen).

- De leerling kan de voor- en nadelen van verschillende betaalmiddelen beschrijven (cash, kaart, online, Payconiq...).
- De leerling kan de basisfuncties van online bankieren gebruiken (rekeningstand raadplegen, overschrijving doen).
- De leerling kan uitleggen wat rente, een spaarrekening of een krediet betekent.
- De leerling kan het verschil uitleggen tussen brutoloon en nettoloon.
- De leerling kan een loonbrief lezen en de belangrijkste inhoudselementen benoemen (RSZ, bedrijfsvoorheffing...).
- De leerling kan uitleggen welke factoren invloed hebben op loon (opleiding, sector, werkregime).
- ...

LESMATERIALEN EN BRONNEN

Vraag 5: Welke lesmaterialen en bronnen gebruikt u om deze eindtermen te behalen? Kan u hier een voorbeeld van geven/tonen?

- wikifin
- VDAB
- Excel of Google Sheets om budgetten op te stellen
- Simulatie-websites van banken (bv. BNP Paribas, KBC, Belfius)
- ...

EVALUATIEMETHODEN

Vraag 6: Welke evaluatiemethoden (bijvoorbeeld toetsen, taken, rubrics, ...) gebruikt u om te beoordelen of leerlingen de beoogde competenties hebben bereikt?

Ik maak gebruik van toetsen per thema, taken doorheen elk thema en volgens de pedagogische begeleidingsdienst dienen we alles in rubrics te gieten. Hier maken we dus ook gebruik van.

Vraag 7: Wat evalueert u allemaal? (bijvoorbeeld vaardigheden, kennis, procedures, ...)

Aangezien het permanente evaluatie is, evalueer ik (bijna) alle opdrachten. (kennis en vaardigheden)

PRAKTISCHE TOEPASSINGEN

Vraag 8: Hoe integreert u concrete praktijkvoorbeelden en toepassingen van financiële en economische kennis in uw lessen? Kunt u specifieke voorbeelden geven van activiteiten, projecten of casestudies die studenten helpen om deze kennis toe te passen in realistische scenario's.

voorbeelden:

- budgetsimulaties: leerlingen beheren een fictief maandbudget volgens een profiel.
- vergelijkingsopdrachten: bv. gsm-abonnementen of woonkosten berekenen.
- casussen rond zelfstandig wonen: huur zoeken, kosten berekenen, verzekeringen regelen.

- actualiteit koppelen aan economie: leerlingen analyseren nieuwsartikels over bv. inflatie.
- gebruik van tools zoals Wikifin.be of VDAB: simulaties rond budget, werk en loon.

DEEL 3: WELKE WERKVORMEN ZIJN EFFECTIEF VOOR LEERLINGEN IN DE 3E GRAAD A-FINALITEIT?

LEERACTIVITEITEN

Vraag 9: Welke werkvormen gebruikt u om de leerstof aan te bieden en hoe bepalen deze de betrokkenheid van de leerlingen?

Ik gebruik een gevarieerde mix van werkvormen om de leerstof aan te bieden, met als doel de betrokkenheid van de leerlingen te vergroten. Zo start ik vaak met een klassikale uitleg, ondersteund door visuele hulpmiddelen zoals PowerPoint, schema's, video's of infographics. Dit helpt om complexe leerstof op een duidelijke manier over te brengen, vooral als inleiding op een nieuw thema.

Daarnaast zet ik sterk in op coöperatieve werkvormen zoals denk-paar-deel, placemat of expertgroepen. Door samen te werken en kennis met elkaar uit te wisselen, zijn leerlingen actiever bezig met de leerinhouden en verdiepen ze hun inzicht.

Ook praktijkgerichte opdrachten zoals simulaties, casussen, rollenspelen of miniprojecten komen regelmatig aan bod. Leerlingen passen de leerstof daarbij toe in een realistische context, wat zorgt voor motivatie en betekenisvol leren.

Verder werk ik met differentiatie en keuzewerk, zoals keuzemenu's, niveautaken of werkposten. Dit laat leerlingen toe om op hun eigen tempo en niveau te werken, wat hun autonomie versterkt en de betrokkenheid verhoogt. Klassengesprekken en discussies over actuele thema's of maatschappelijke dilemma's zet ik in om voorkennis te activeren en het kritisch denken te stimuleren.

Tot slot maak ik gebruik van digitale tools zoals Kahoot, BookWidgets, Padlet of Quizlet. Deze zorgen voor interactie en speelse herhaling, en spreken ook minder talige leerlingen sterk aan.

LEERBEHOEFTE EN VOORKEUREN

Vraag 10: Hoe speelt u in op de verschillende leerbehoeften en voorkeuren van uw leerlingen in de A-finaliteit?

In de A-finaliteit hou ik sterk rekening met de verschillende leerbehoeften en voorkeuren van mijn leerlingen. Ik vertrek vanuit het besef dat niet elke leerling op dezelfde manier leert, en pas daarom mijn aanpak flexibel aan.

Ten eerste differentieer ik in inhoud, tempo en ondersteuning. Sommige leerlingen krijgen extra uitleg of stap-voor-stapbegeleiding, terwijl anderen meer uitdaging of zelfstandig werk aankunnen. Door in te zetten op keuzemogelijkheden binnen opdrachten, geef ik leerlingen de kans om te werken volgens hun eigen interesses en sterktes.

Daarnaast bied ik de leerstof op verschillende manieren aan. Visuele leerlingen help ik met schema's, afbeeldingen en video's, terwijl meer talige leerlingen baat hebben bij klassikale uitleg, leesopdrachten of gespreksmomenten. Praktijkgerichte leerlingen krijgen regelmatig concrete, realistische opdrachten of groepswork waarin ze de leerstof kunnen toepassen.

Ook het gebruik van digitale tools speelt een belangrijke rol. Digitale oefeningen, interactieve quizen of instructievideo's zorgen ervoor dat leerlingen op een eigen tempo en volgens hun voorkeuren kunnen oefenen of herhalen.

Tot slot neem ik regelmatig tijd voor individuele feedback en reflectie. Dit helpt mij om beter zicht te krijgen op hun noden, en helpt hen om zich bewust te worden van hun eigen leerproces. Zo werk ik aan een veilige, ondersteunende leeromgeving waarin elke leerling de kans krijgt om op zijn of haar manier te groeien

DEEL 4: EVALUATIE VAN HET HUIDIGE LESMATERIAAL DOOR DE LEERKRACHT

Vraag 11: Wat mist u in het huidige aanbod van leermiddelen?

Wat ik vaak mis in het huidige aanbod van leermiddelen, is voldoende aangepast en praktijkgericht materiaal voor leerlingen in de A-finaliteit, dat écht aansluit bij hun leefwereld en niveau. Veel handboeken zijn nog te theoretisch of te talig, waardoor ze moeilijk toegankelijk zijn voor deze doelgroep.

Daarnaast merk ik dat er te weinig kant-en-klaar materiaal is dat vakoverschrijdend werkt, bijvoorbeeld opdrachten die tegelijk taalvaardigheid, burgerschap en financiële geletterdheid aan bod laten komen. Zulke geïntegreerde aanpakken sluiten beter aan bij de realiteit van de leerlingen én bij hoe competenties in de eindtermen zijn opgebouwd.

Ook zou er meer aandacht mogen zijn voor differentiatie binnen methodes: klaarstaande versies van eenzelfde opdracht in meerdere niveaus, met bijvoorbeeld visuele ondersteuning, instructievideo's of eenvoudige stappenplannen. Leerkrachten moeten dat nu vaak zelf uitwerken.

Tot slot ontbreekt het vaak aan actuele en digitale leermiddelen die interactief zijn en inzetbaar in een blended leeromgeving. Tools zoals BookWidgets of interactieve cases worden nog onvoldoende geïntegreerd in het bestaande aanbod van methodes.

Kort samengevat: ik mis vooral leermiddelen die *praktijkgericht, actueel, laagdrempelig én flexibel inzetbaar* zijn, afgestemd op de noden van leerlingen in de A-finaliteit.

Vraag 12: Wat zou u zelf graag zien in een methode (bijvoorbeeld website, inhoud, cursus, voorbeelden uitstappen, actualiteit, ...)?

In een ideale methode voor de A-finaliteit zie ik graag een praktijkgerichte en digitale aanpak die sterk aansluit bij de leefwereld van de leerlingen. De leeromgeving moet overzichtelijk zijn, met interactieve oefeningen, duidelijke instructies en ruimte voor differentiatie.

De inhoud mag vertrekken vanuit herkenbare situaties zoals geldzaken, werk zoeken of zelfstandig wonen, en moet ondersteund worden met visuele hulpmiddelen, realistische documenten en stappenplannen.

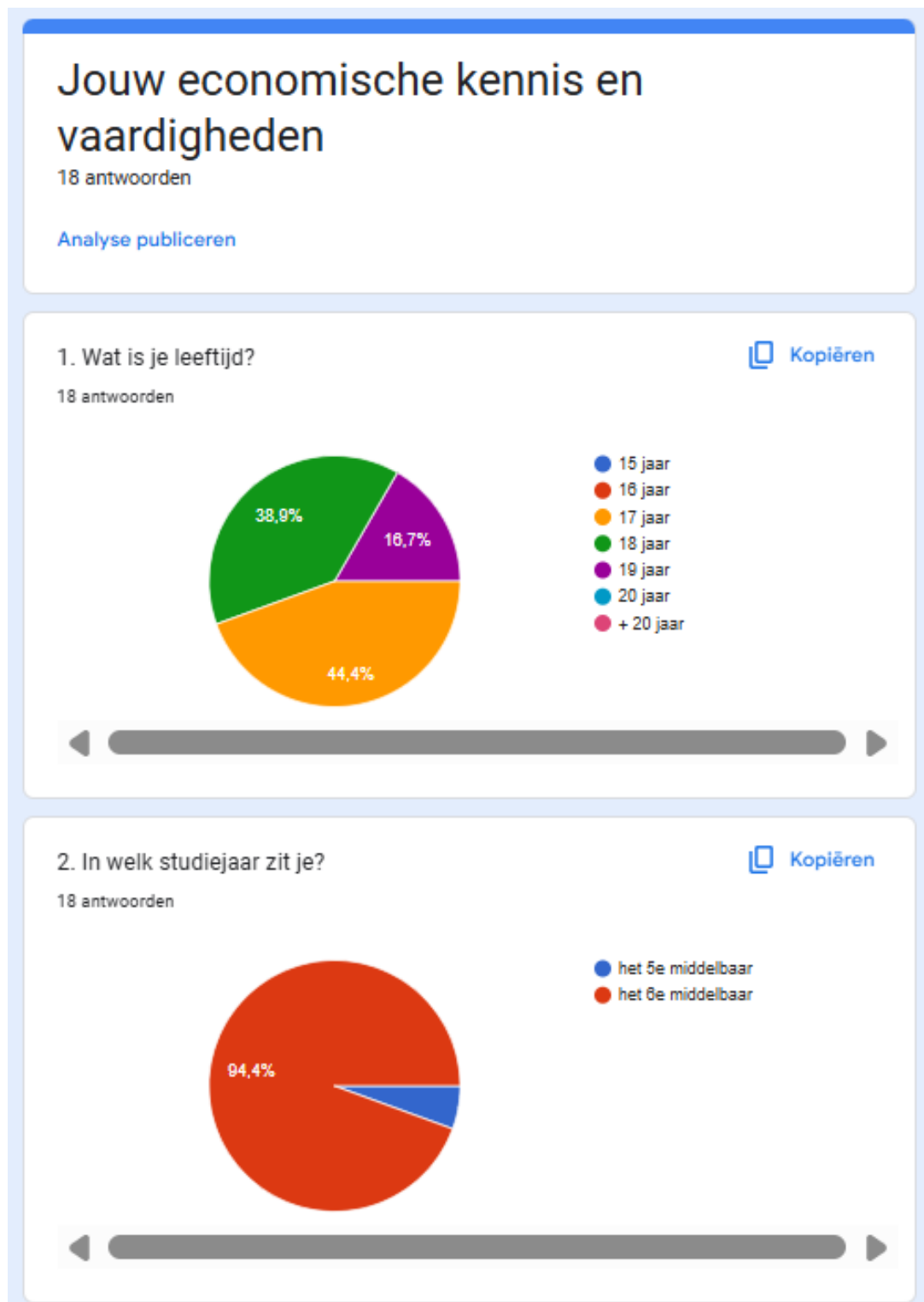
Ook actualiteit mag niet ontbreken: regelmatige updates met actuele thema's en bijhorende klasopdrachten maken de leerstof relevant. Daarnaast vind ik het waardevol als de methode suggesties biedt voor uitstappen of externe gastsprekers, zodat leerlingen leren buiten de klas.

Tot slot is ook goed ondersteuningsmateriaal voor leerkrachten belangrijk: lesfiches, rubrics, jaarplanningen en kant-en-klare werkvormen maken het makkelijker om krachtig en flexibel les te geven.

Vraag 13: Is er voor u behoefte aan leermiddelen voor deze groep?

Ja, er is zeker behoefte aan leermiddelen voor deze groep. Leerlingen in de A-finaliteit hebben nood aan lesmateriaal dat praktijkgericht, duidelijk en aangepast is aan hun niveau. Veel bestaande methodes zijn te theoretisch of sluiten onvoldoende aan bij hun leefwereld.

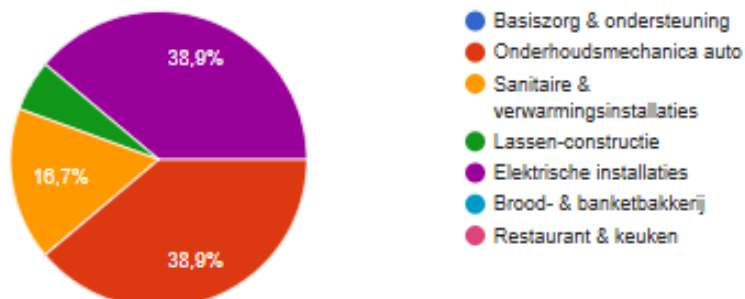
2 Enquête leerlingen A-finaliteit voor de stageles (Sint-Martinusscholen Herk-de-Stad)

3. In welke studierichting zit je?

[Kopiëren](#)

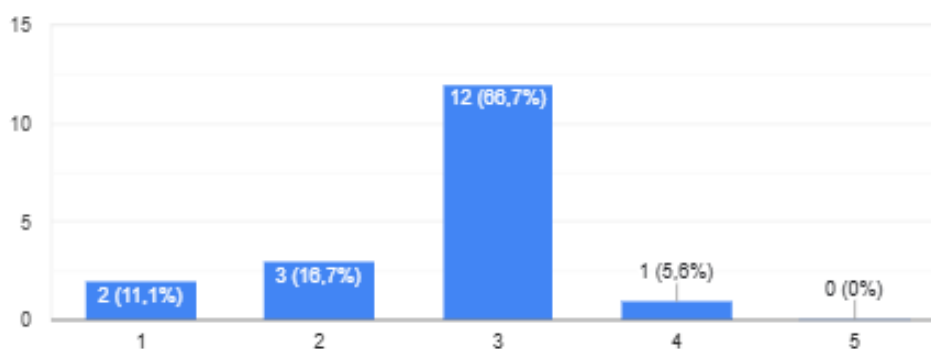
18 antwoorden

4. Hoe zou je je kennis van economische en financiële basisbegrippen beoordelen (zoals rente, inflatie, investeringen...)?

[Kopiëren](#)

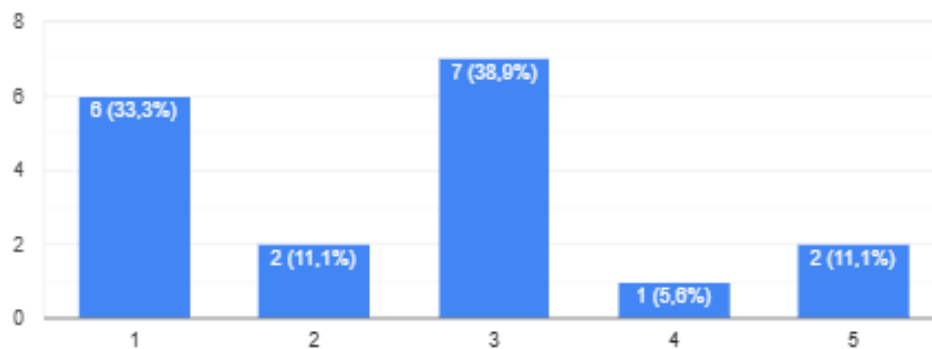
18 antwoorden

5. Hoe beoordeel je jezelf op het begrijpen van verzekeringsdocumenten?

[Kopiëren](#)

18 antwoorden

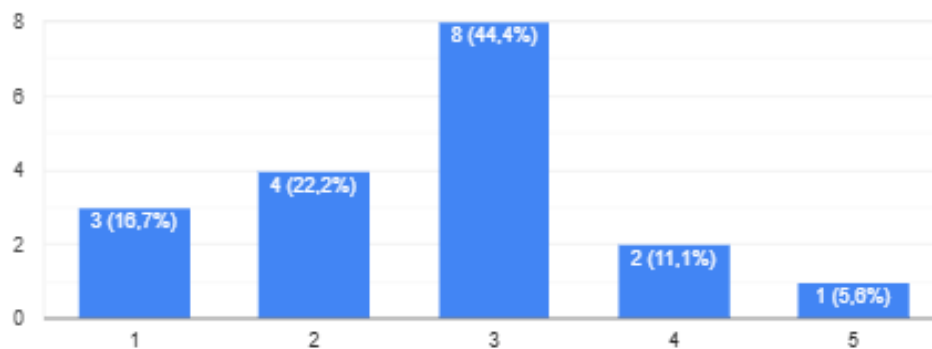
6. Hoe goed voel je je voorbereid om je persoonlijke financiën te beheren na het afstuderen?

[Kopiëren](#)

voorbeeld 1: Ik weet hoe ik zelf een spaarrekening of zichtrekening kan openen.

voorbeeld 2: Ik weet hoe ik zelf een lening kan afsluiten.

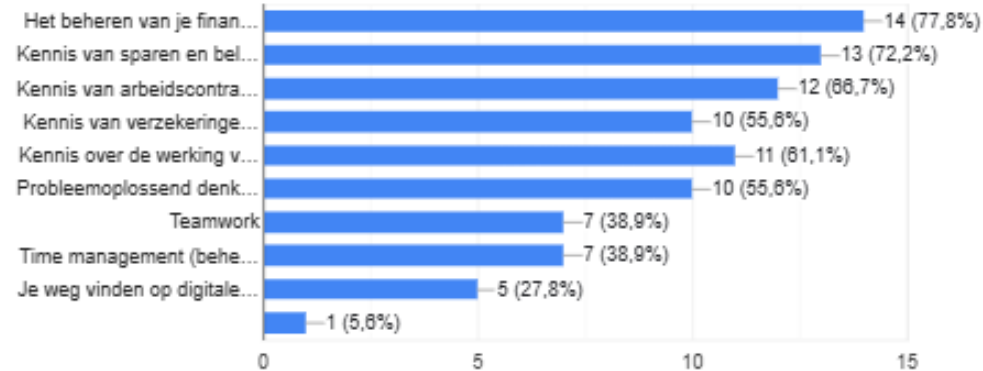
18 antwoorden

7. Welke van de volgende economische kennis en vaardigheden denk je dat belangrijk zijn op de arbeidsmarkt en in het dagelijks leven? (Meerdere opties mogelijk)

[Kopiëren](#)

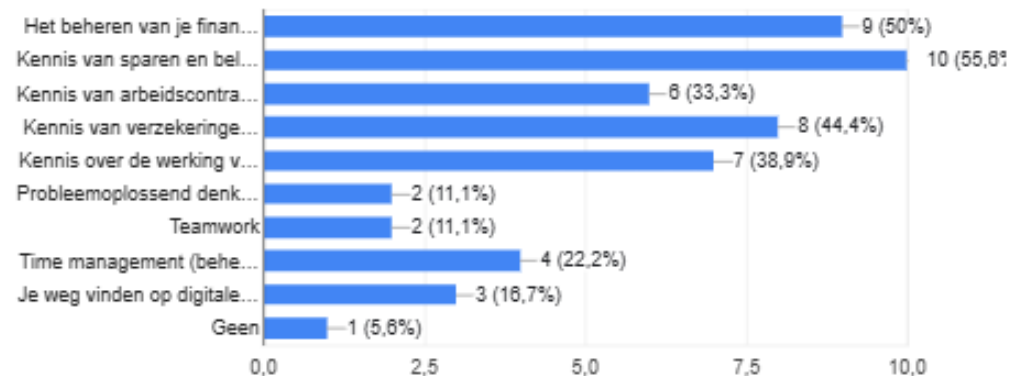
18 antwoorden

8. Over welke van de volgende economische kennis en vaardigheden zou je graag meer willen leren? (Meerdere opties mogelijk)

[Kopiëren](#)

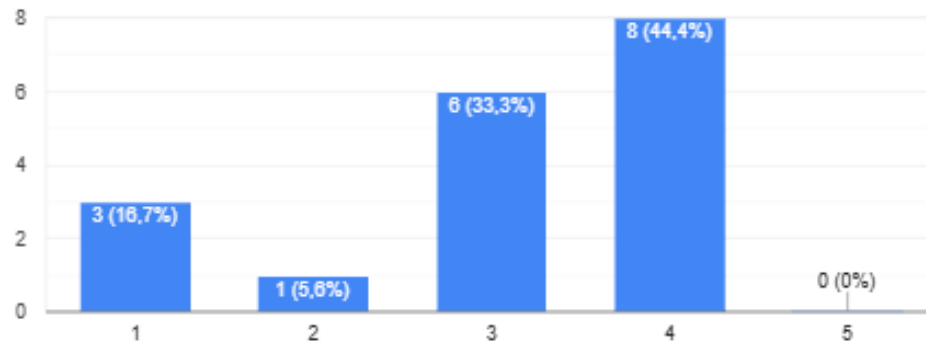
18 antwoorden

9. Geef aan in hoeverre je het eens bent met de volgende stelling: Ik vind het belangrijk om in de laatste graad nog economische lessen te krijgen.

[Kopiëren](#)

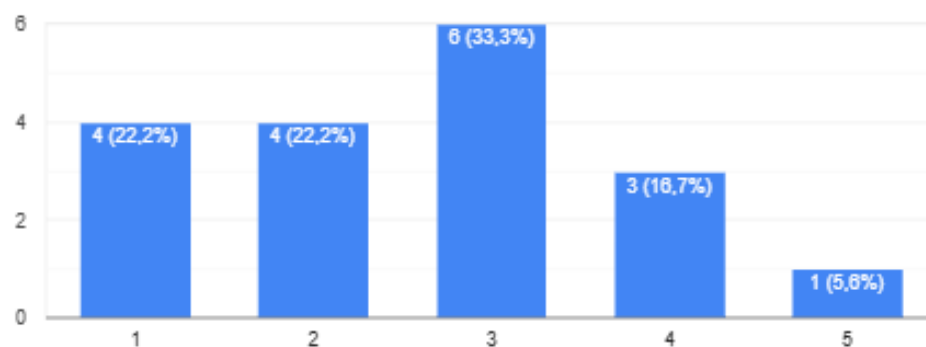
18 antwoorden

10. Geef aan in hoeverre je het eens bent met de volgende stelling: Ik vind dat ik voldoende economische kennis en vaardigheden heb geleerd op school om voorbereid te zijn op de arbeidsmarkt en het dagelijkse leven.

[Kopiëren](#)

18 antwoorden

3 Enquête leerlingen A-finaliteit na de stageles 6 auto - website

2. Lees de onderstaande situatie en duid aan wie 'verantwoordelijk' is en wie 'aansprakelijk' is.

 [Kopiëren](#)

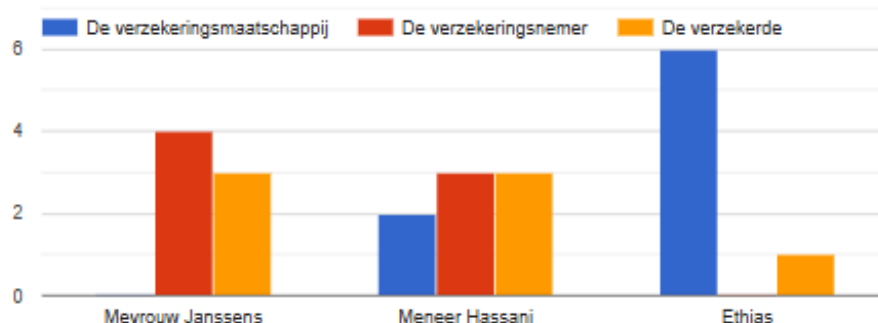
De situatie: Liam, 17 jaar, fietst gevaarlijk door het stadscentrum en kijkt niet uit bij het oversteken. Hij botst tegen Hasbi zijn geparkeerde auto en veroorzaakt een flinke kras. Er waren geen andere oorzaken of invloeden van buitenaf.

3. Lees de onderstaande situatie. Duid aan wie de verzekeringsmaatschappij, de verzekeringsnemer en verzekerde zijn.

 [Kopiëren](#)

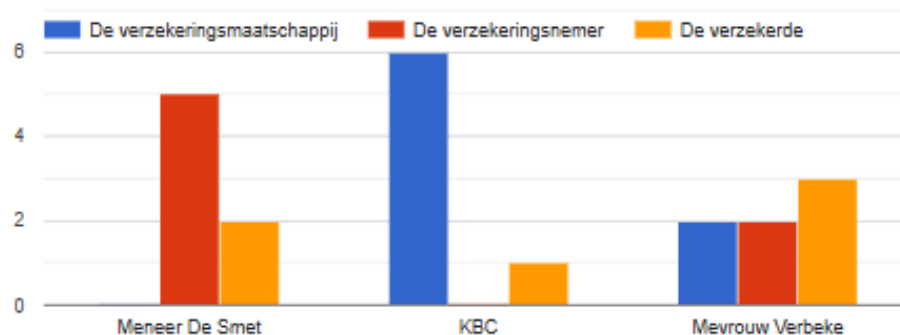
De situatie: Mevrouw Janssens is eigenaar van een kleine wagen en heeft een verplichte BA-autoverzekering afgesloten bij Ethias. Tijdens een drukke ochtend raakt ze per ongeluk een wagen bij het achteruitrijden. De eigenaar van de beschadigde wagen, meneer Hassani, dient een schadeclaim in. Ethias betaalt de schade aan meneer Hassani.

4. Lees de onderstaande situatie. Duid aan wie de verzekeringsmaatschappij, de verzekeringsnemer en verzekerde zijn.

 Kopiëren

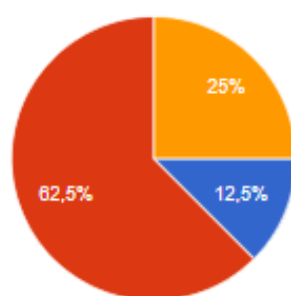
De situatie: Meneer De Smet is eigenaar van een klein appartement en heeft een brandverzekering afgesloten bij KBC. Terwijl hij aan het koken is, veroorzaakt hij per ongeluk een kleine brand in de keuken. De schade wordt gedekt door zijn verzekering. De verzekering betaalt de herstelkosten van het appartement. De huurder van het appartement, mevrouw Verbeke, wordt tijdelijk opgevangen in een ander appartement.

5. Duid de betekenis aan van 'de premie'.

 Kopiëren

8 antwoorden

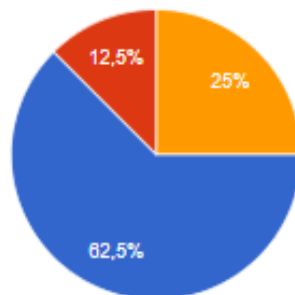

- Een ... is het deel van de schade dat je zelf moet betalen bij een verzekering. De verzekeringsmaatschappij ver...
- De ... is het bedrag dat je betaalt aan een verzekeringsmaatschappij om verzekerd te zijn. Het is de pri...
- De ... is de persoon die door de verzekering beschermd wordt en voordeel heeft van de dek...

6. Duid de betekenis aan van 'de vrijstelling'.

Kopiëren

8 antwoorden

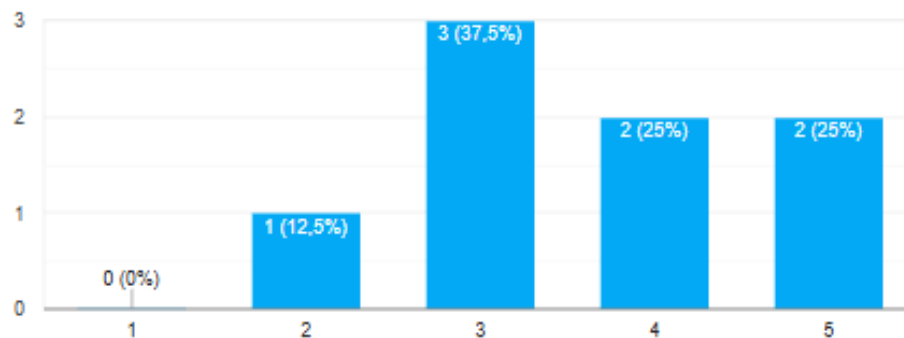
- Een ... is het deel van de schade dat je zelf moet betalen bij een verzekering. De verzekeringsmaatschappij ver...
- De ... is het bedrag dat je betaalt aan een verzekeringsmaatschappij om verzekerd te zijn. Het is de pri...
- De ... is de persoon die door de verzekering beschermd wordt en voordeel heeft van de dek...

Jouw economische en financiële kennis

1. Hoe zou je je kennis van economische en financiële basisbegrippen beoordelen (zoals rente, inflatie, investeringen...)?

Kopiëren

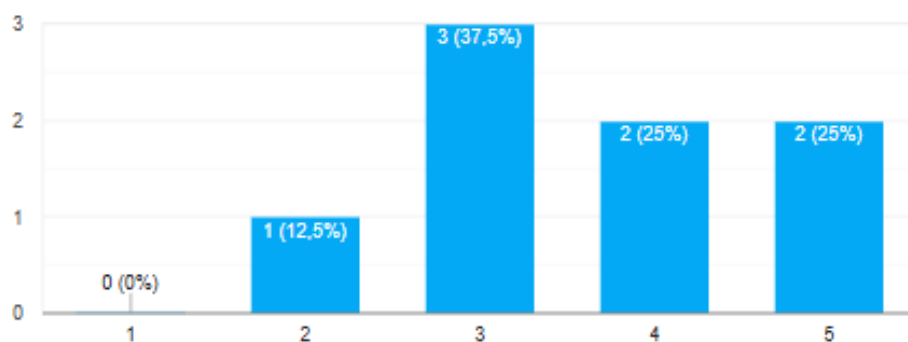
8 antwoorden

2. Hoe beoordeel je jezelf op het begrijpen van verzekeringsdocumenten?

 [Kopiëren](#)

8 antwoorden

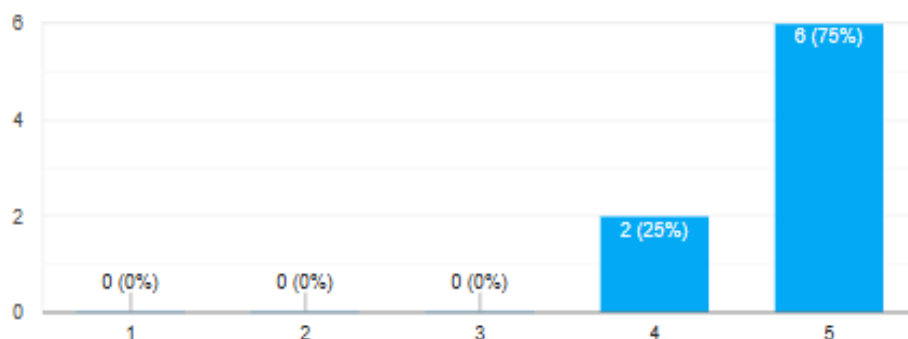

Beoordeel de les!

Beoordeel onze lessen met een score van 1 tot 5.

 [Kopiëren](#)

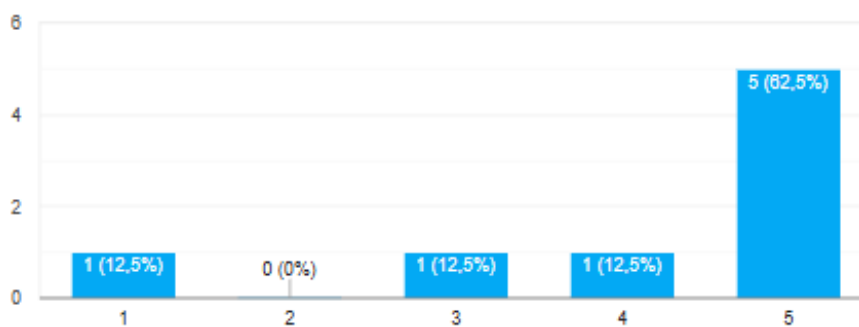
8 antwoorden

Wat vond je van onze werkvormen (spellen, video's,...) in deze les?

 [Kopiëren](#)

8 antwoorden

Schrijf op wat je **het beste** vond aan deze lessen.

8 antwoorden

Op eigen tempo morgen werken

Leerkrachten

Quiz

De vele quizen en spelletjes

De mooie filmpjes

De leerkrachten

I

Computer

Geef ons **een tip** om deze lessen te verbeteren.

8 antwoorden

- Geen
- Niks
- Geen
- De bundel mag misschien iets minder lang om het interessanter te houden
- .
- Minder les
- !
- /

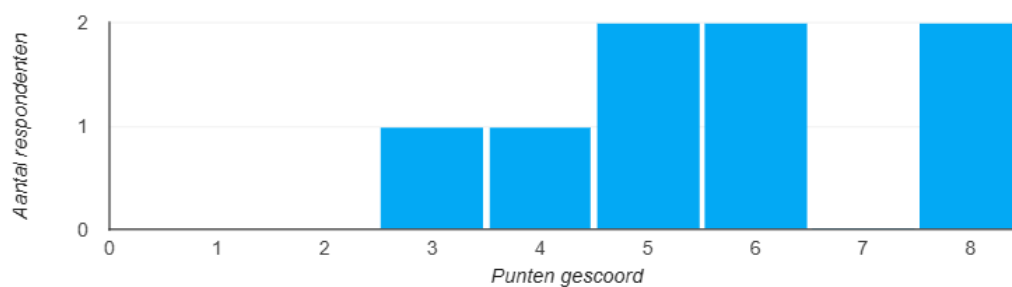
Inzichten

Gemiddeld
5,63 / 8 punten

Mediaan
5 / 8 punten

Bereik
3 - 8 punten

Verdeling totaal aantal punten

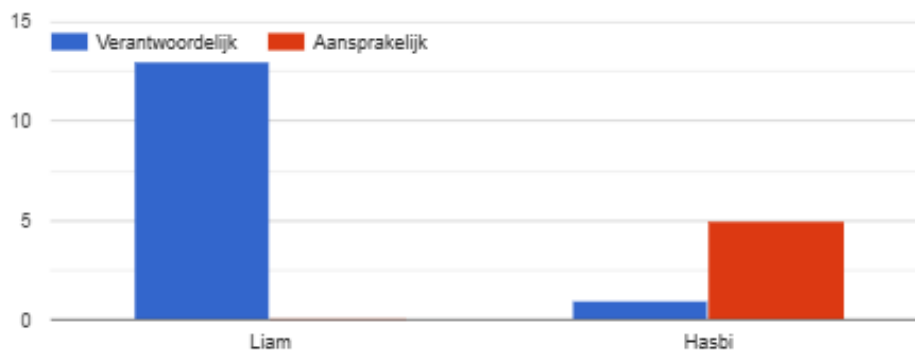
6 Elektriciteit – installatietechnieken & sanitaire en verwarmingsinstallaties – stageles

2. Lees de onderstaande situatie en duid aan wie 'verantwoordelijk' is en wie 'aansprakelijk' is.

 Kopiëren

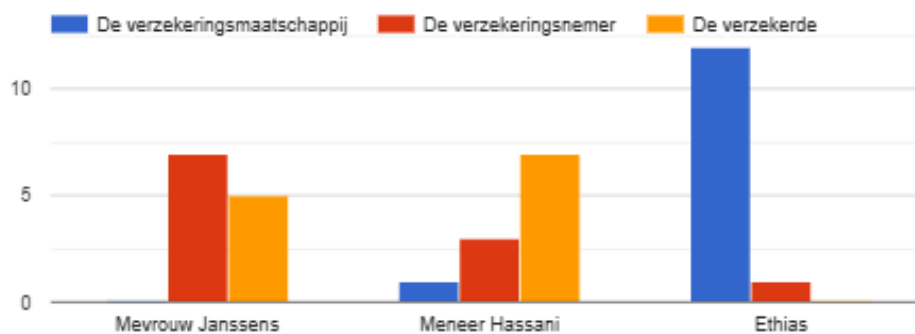
De situatie: Liam, 17 jaar, fietst gevaarlijk door het stadscentrum en kijkt niet uit bij het oversteken. Hij botst tegen Hasbi zijn geparkeerde auto en veroorzaakt een flinke kras. Er waren geen andere oorzaken of invloeden van buitenaf.

3. Lees de onderstaande situatie. Duid aan wie de verzekeringsmaatschappij, de verzekeringsnemer en verzekerde zijn.

 Kopiëren

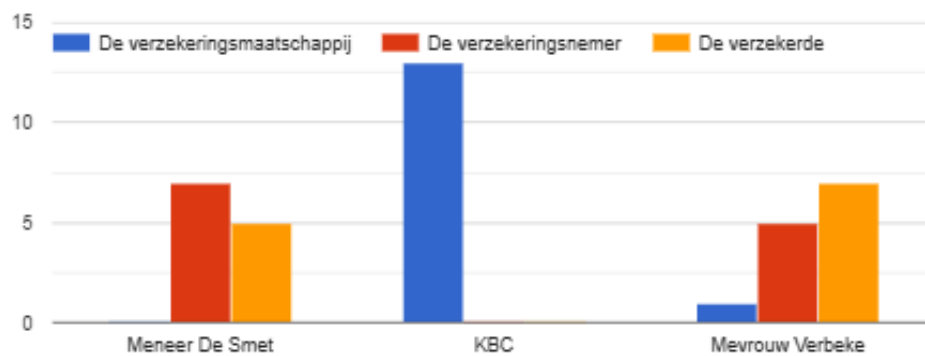
De situatie: Mevrouw Janssens is eigenaar van een kleine wagen en heeft een verplichte BA-autoverzekering afgesloten bij Ethias. Tijdens een drukke ochtend raakt ze per ongeluk een wagen bij het achteruitrijden. De eigenaar van de beschadigde wagen, meneer Hassani, dient een schadeclaim in. Ethias betaalt de schade aan meneer Hassani.

4. Lees de onderstaande situatie. Duid aan wie de verzekeringsmaatschappij, de verzekeringsnemer en verzekerde zijn.

[Kopiëren](#)

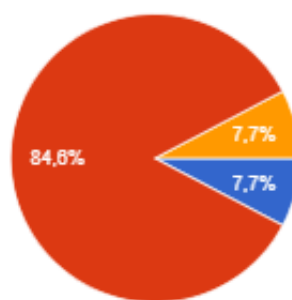
De situatie: Meneer De Smet is eigenaar van een klein appartement en heeft een brandverzekering afgesloten bij KBC. Terwijl hij aan het koken is, veroorzaakt hij per ongeluk een kleine brand in de keuken. De schade wordt gedekt door zijn verzekering. De verzekering betaalt de herstelkosten van het appartement. De huurder van het appartement, mevrouw Verbeke, wordt tijdelijk opgevangen in een ander appartement.

5. Duid de betekenis aan van 'de premie'.

[Kopiëren](#)

13 antwoorden

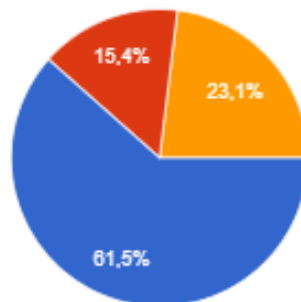

- Een ... is het deel van de schade dat je zelf moet betalen bij een verzekering. De verzekeringsmaatschappij ver...
- De ... is het bedrag dat je betaalt aan een verzekeringsmaatschappij om verzekerd te zijn. Het is de pri...
- De ... is de persoon die door de verzekering beschermd wordt en voordeel heeft van de dek...

6. Duid de betekenis aan van 'de vrijstelling'.

[Kopiëren](#)

13 antwoorden

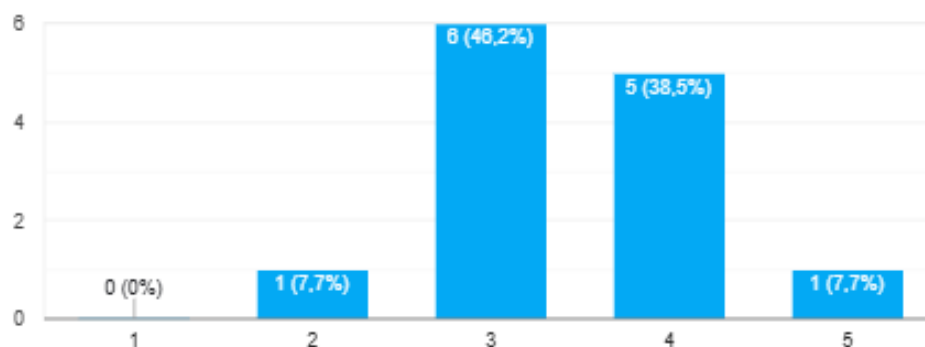
- Een ... is het deel van de schade dat je zelf moet betalen bij een verzekering. De verzekeringsmaatschappij ver...
- De ... is het bedrag dat je betaalt aan een verzekeringsmaatschappij om verzekerd te zijn. Het is de pri...
- De ... is de persoon die door de verzekering beschermd wordt en voordeel heeft van de dek...

Jouw economische en financiële kennis

1. Hoe zou je je kennis van economische en financiële basisbegrippen beoordelen (zoals rente, inflatie, investeringen...)?

[Kopiëren](#)

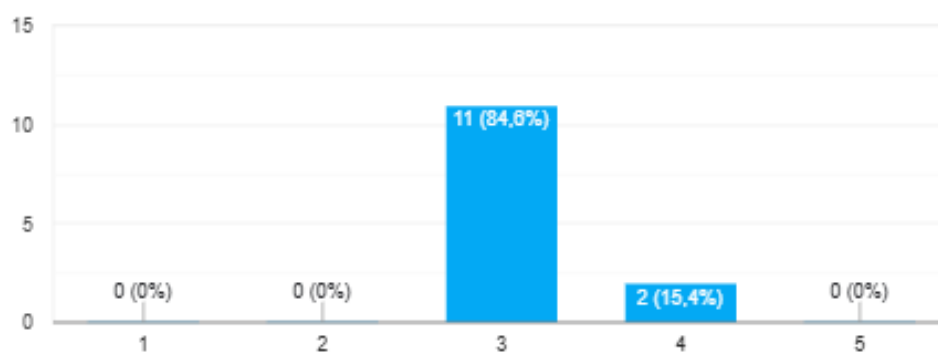
13 antwoorden

2. Hoe beoordeel je jezelf op het begrijpen van verzekeringsdocumenten?

 Kopiëren

13 antwoorden

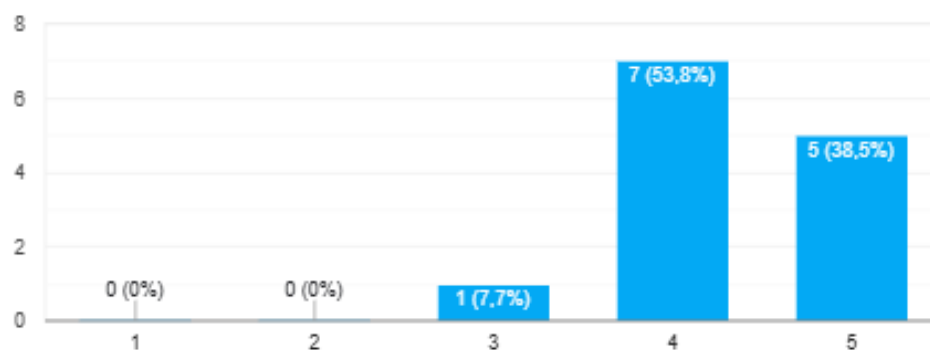

Beoordeel de les!

Beoordeel onze lessen met een score van 1 tot 5.

 Kopiëren

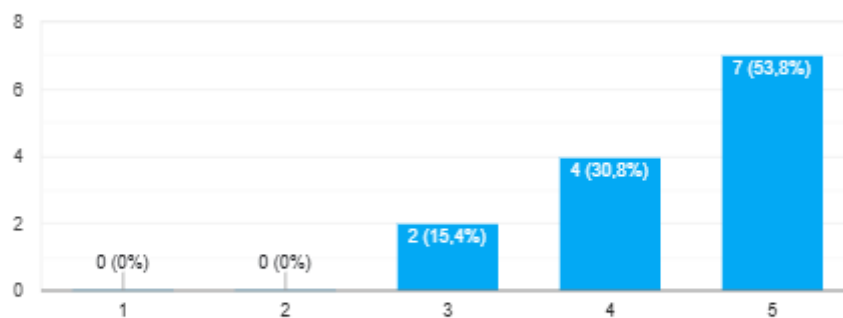
13 antwoorden

Wat vond je van onze werkvormen (spellen, video's,...) in deze les?

 Kopiëren

13 antwoorden

Schrijf op wat je **het beste** vond aan deze lessen.

13 antwoorden

/

De spelletjes

Leuk

Dat de uitleg goed was

Alles

K

niet eentonig

De interactie met de klas

De spellen zo zorg je dat de leerling meer aandacht in het onderwerp hebbe.

Geef ons **een tip** om deze lessen te verbeteren.

13 antwoorden

/

Niks

Meer spelletjes

K

iets langer de tijd geven om dingen op te lossen

Ik weet het ni

Meer spelletjes. Fijne les
(Milan)

Niks goed gedaan

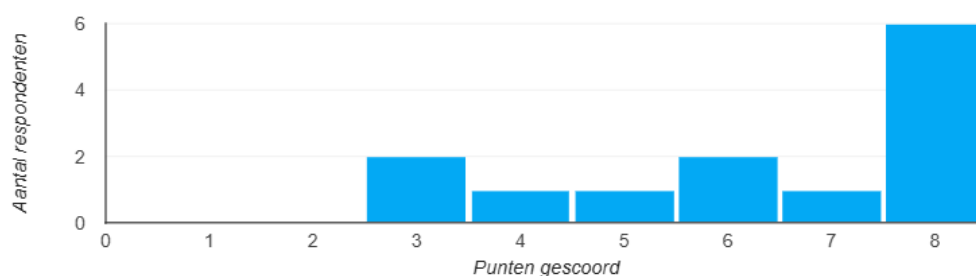
Inzichten

Gemiddeld
6,31 / 8 punten

Mediaan
7 / 8 punten

Bereik
3 - 8 punten

Verdeling totaal aantal punten

4 Lesvoorbereidingen stagelessen Sint-Martinusscholen 6 auto - website

De [link](#) naar de onderstaande lesvoorbereiding.

Departement PXL-Education Vildersstraat 5, 3500 HASSELT tel.: +32 11 77 50 62 education@pxl.be www.pxl.be			
PERIODEPLANNING			
Naam student:	Hanne Motmans & Ine Hendrickx	Contactpersoon opleidingsinstelling	
Opleidingsonderdeel:	Bachelorproef	Pedagoog /coach:	Lies.hamal@pxl.be
School:	Sint-Martinusscholen Herk-de-Stad	Vakdidacticus:	Michel.janssens@pxl.be
Leervak:	PAV	Contactgegevens stagementor	
Klas (+ aantal ln.):	6 auto (8 leerlingen)	naam:	Hannelore Vanderhoydonck
Finaliteit/ richting:	A-finaliteit (auto)	e-mailadres:	hannelore.vanderhoydonck@st-martinus.be
Periodethema:	Thema 4: Wat houdt verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid bij een schadegeval in?	telefoon:	/
Beginsituatie <u>Praktisch</u> Op campus Amandina is in elk lokaal een beamer voorzien en meestal is er ook een whiteboard beschikbaar. Daarnaast beschikt elke leerling over een eigen laptop.			
<u>Leerlingen</u> In de klasgroep 6 Auto zitten acht leerlingen. Er zijn in deze klas geen leerlingen met een gedrags- of leerstoornis.			
<u>Vakinhoudelijk</u> De leerlingen kozen er zelf voor om het thema 'verzekeringen' te verkennen. Het is een onderwerp waar ze de voorbije jaren nog weinig over hebben geleerd. Mogelijk hebben sommige leerlingen hier al wat voorkennis over, terwijl het voor anderen volledig nieuw is.			
Situering in leerplan <u>Eindtermen:</u> - 11.04 De leerlingen lichten verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid bij een schadegeval toe.			
<u>Leerplandoelstelling:</u> • LPD14 De leerlingen lichten verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid bij een schadegeval toe.			
Leerplannummer: D/2023/13.758/310			
Lesdoelen (genummerd) Cognitief - CV1: De leerlingen kunnen de volgende begrippen toelichten in hun eigen woorden: materiële schade, immateriële schade, aansprakelijkheid, verantwoordelijkheid, verzekering, verzekeringsovereenkomst, verzekeringsnemer, verzekeraar, verzekerde, begunstigde, premie en franchise. (begrijpen) - CV2: De leerlingen kunnen in een voorbeeld herkennen of het om materiële of immateriële schade gaat. (onthouden) - CV3: De leerlingen kunnen in een voorbeeld herkennen wie er verantwoordelijk en aansprakelijk is bij een schadegeval. (onthouden)			

- CV4: De leerlingen kunnen gebruik maken van een polis om een antwoord te vinden op vragen. (toepassen)

Psychomotorisch

/

Affectief (attitudinaal)

AV1: De leerlingen zijn bereid om actief deel te nemen aan de les.

AV2: De leerlingen hebben respect voor hun medeleerlingen en de leerkracht.

Leerstofanalyse

De leerstof van dit volledige thema hebben we samengevat in een Cornell-schema. Aan het einde van elk thema in ons Finnext-werkboek vinden de leerlingen bovendien een sjabloon waarmee ze dit zelfstandig kunnen invullen.

Naam: Hanne Motmans & Ine Hendrickx

T4: verzekeringen

kernwoorden & kernvragen	notities
Schade - materiële schade - immateriële schade verantwoordelijkheid aansprakelijkheid verzekeringsovereenkomst verzekeringsmaatschappij verzekeringnemer verzekerde begunstigde polis premie vrijstelling/franchise	- Schade aan voorwerpen, uitgedrukt in geld. (bv. Bluts in auto) - Verdriet of psychisch lijden, niet in geld uit te drukken. Plicht om eigen handelingen uit te voeren of te vermijden. Vraag: "Wie heeft de schade veroorzaakt?" Voorbeeld 1: Bestuurder die te hard reed, is verantwoordelijk. Voorbeeld 2: Bewoner die fiets niet uitschakelde, veroorzaakt brand. Financiële verplichting om schade te vergoeden. Vraag: "Wie moet de schade betalen?" Voorbeeld 1: Eigenaar van auto betaalt schade (bijv. de mama). Voorbeeld 2: Bewoner die fiets niet uitschakelde, betaalt zelf. Overeenkomst tussen verzekeringnemer en verzekeraar. Verzekeraar vergoedt schade; verzekeringnemer betaalt premie. Meestal een document met afspraken en voorwaarden. - bedrijf dat bescherming biedt. - persoon die verzekering afsluit en premie betaalt. - persoon die beschermd wordt door de verzekering. - ontvanger van uitkering bij schade of overlijden. - contract met voorwaarden van de verzekering. - betaling voor de verzekering. - eigen bijdrage aan schadebedrag.

samenvatting

Schade kan materieel of emotioneel zijn. Verantwoordelijkheid betekent dat je de oorzaak bent van schade, terwijl aansprakelijkheid inhoudt dat je financieel moet instaan voor de schade. Een verzekering beschermt tegen onverwachte kosten door schade en wordt geregeld in een verzekeringspolis. Verzekeringen zoals een autoverzekering bieden verschillende dekkingen, afhankelijk van het type contract. Belangrijke termen zoals verzekeringnemer, verzekerde, en begunstigde beschrijven de partijen in een verzekeringsovereenkomst.

PXL EDUCATION	Naam: Hanne Motmans & Ine Hendrickx
Werkvorm(en) & leermiddelen	
<u>Werkvormen</u>	
- Dilemma-spel: verzekerd of risico nemen? - Padlet – voorkennis - Actualiteit – artikels - Bewegingsspel – materiële of immateriële schade? - Video's – aansprakelijkheid en verantwoordelijkheid - Wooclap – verzekeringsovereenkomst of polis - Domino – begrippen in een polis - Google Forms – summatieve evaluatie	
<u>Leermiddelen</u>	
- Zelfgemaakt Finnext-werkboek - PowerPoint - Dilemma-spel geldbriefjes - Dominokaartjes	
Differentiatie	
- Voor de actualiteitsopdracht kunnen de leerlingen zelf kiezen tussen artikel 1 en artikel 2, afhankelijk van wat hen het meest interesseert. - Bij de oefeningen met video's over verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid kunnen de leerlingen kiezen voor één video op basis van hun interesse.	
Evaluatie	
- Tussentijds voorzien we werkvormen waarin hun kennis tussentijds getest wordt zoals de wooclap of het bewegingsspel. - De leerlingen worden aan het einde van de les summatief beoordeeld aan de hand van enkele vragen in Google Forms.	
Geraadpleegde literatuur	
Zie de literatuurlijst in onze bachelorproef.	

PXL EDUCATION

Naam student: Hanne Motmans & Ine Hendrickx

LESUITWERKING			Datum + lesuur: 28/04/2025, 3-4 ^e lesuur
Nummer lesdoel	Tijdstip	Activiteit leraar Activiteit leerling LKR: vragen, bijvragen leraar LL: mogelijke antwoorden of reacties leerling	
Aanknopingsfase			
AV1, AV2	10u45-10u50	<u>Voorstellen + uitleg bachelorproef</u> Aanpak: De leerkrachten stellen zichzelf kort voor en lichten toe waar hun Bachelorproef over gaat en waarom ze les komen geven aan deze klas.	
Uitvoeringsfase met aandacht voor verwervings- en verwerkingsfase			
CV1, CV2, CV3, CV4	10u50-12u15	<u>Zelfstandig begeleid werk – werken met de website</u> Aanpak: De leerkrachten geven eerst een duidelijke uitleg over hoe de leerlingen met de website kunnen werken. Vervolgens helpen ze de leerlingen op weg. Daarna verwerken de leerlingen de leerstof zelfstandig. Tijdens het zelfstandig werk kunnen ze vragen stellen aan de leerkrachten, die in het klaslokaal rondlopen om ondersteuning te bieden.	
Afrondingsfase			
CV1, CV2, CV3	12u15-12u25	<u>Google Forms – test + beoordeling les</u> Aanpak: De leerlingen vullen zelfstandig de Google Forms in om te testen of ze de leerstof uit deze lessen hebben begrepen. Daarnaast geven ze hun beoordeling van de lessen en de werkvormen.	

PXL EDUCATION Naam student: Hanne Motmans & Ine Hendrickx

Lesschema

FINNEXT
Zelfstandig begeleid werk
Hanne Motmans en Ine Hendrickx
PXL EDUCATION

FINNEXT
Pakket van economische kennis en vaardigheden
Hanne Motmans & Ine Hendrickx
PXL EDUCATION

Thema 4: Wat houdt verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid bij een schadegeval in?

Jouw economische kennis en vaardigheden

Jouw economische kennis en vaardigheden

Vul de Google Forms in en help ons met onze bachelorproef over economische en financiële competenties. Jouw ervaring en feedback zijn superbelangrijk!

Over ons

Hanne Motmans

Ine Hendrickx

Onze bachelorproef

werkboek

&

website

PXL EDUCATION Naam student: Hanne Motmans & Ine Hendrickx

Onze bachelorproef

website

- Thema 1: budget
- Thema 2: sparen en beleggen
- Thema 3: arbeidsovereenkomst
- Thema 4: verzekeringen
- Thema 5: overheid

Onze bachelorproef

website

- Thema 1: budget
- Thema 2: sparen en beleggen
- Thema 3: arbeidsovereenkomst
- Thema 4: verzekeringen
- Thema 5: overheid

Wat houdt verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid bij een schadeval in?

Website

www.finnext.weebly.com

Thema 4: Wat houdt verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid bij een schadeval in?

Even pauze!

PXL EDUCATION Naam student: Hanne Motmans & Ine Hendrickx

Thema 4: Wat houdt verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid bij een schadeval in?

Jouw economische kennis en vaardigheden

Tijd om te testen hoeveel jullie hebben onthouden van de website!

Vul de Google Forms in en laat zien wat je kan.

Succes!

Bedankt!

6 Elektriciteit – installatietechnieken & sanitaire en verwarmingsinstallaties – stageles

De [link](#) naar de onderstaande lesvoorbereiding.

Departement PXL-Education Vildersstraat 5, 3500 HASSELT tel.: +32 11 77 50 62 education@pxl.be www.pxl.be			
PERIODEPLANNING			
Naam student:	Hanne Motmans & Ine Hendrickx	Contactpersoon opleidingsinstelling	
Opleidingsonderdeel:	Bachelorproef	Pedagoog /coach:	Lies.hamal@pxl.be
School:	Sint-Martinusscholen Herk-de-Stad	Vakdidacticus:	Michel.janssens@pxl.be
Leervak:	PAV	Contactgegevens stagementor	
Klas (+ aantal ln.):	6SVI en 6ELI (14 leerlingen)	naam:	Lauren Wijnants
Finaliteit/ richting:	A-finaliteit (verwarmingsinstallaties – elektrische installaties)	e-mailadres:	lauren.wijnants@st-martinus.be
Periodethema:	Thema 4: Wat houdt verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid bij een schadegeval in?	telefoon:	/

Beginsituatie
Praktisch
 Op campus Amandina is in elk lokaal een beamer voorzien en meestal is er ook een whiteboard beschikbaar. Daarnaast beschikt elke leerling over een eigen laptop.

Leerlingen
 De klasgroepen 6SVI en 6ELI samen tellen in totaal veertien leerlingen. Binnen deze groep zijn er enkele leerlingen die extra aandacht nodig hebben vanwege een gedrags- of leerstoornis.

- Justin heeft een vorm van ADHD, wat betekent dat hij zeer intensieve begeleiding vereist.
- Max heeft autisme en heeft baat bij een gestructureerde en voorspelbare aanpak.
- Milan vraagt eveneens zeer intensieve ondersteuning.

Vakinhoudelijk
 De leerlingen kozen er zelf voor om het thema ‘verzekeringen’ te verkennen. Het is een onderwerp waar ze de voorbije jaren nog weinig over hebben geleerd. Mogelijk hebben sommige leerlingen hier al wat voorkennis over, terwijl het voor anderen volledig nieuw is.

Situering in leerplan
Eindtermen:

- 11.04 De leerlingen lichten verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid bij een schadegeval toe.

Leerplandoelstelling:

- LPD14 De leerlingen lichten verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid bij een schadegeval toe.

Leerplannummer: D/2023/13.758/310

Lesdoelen (genummerd)

Cognitief

- CV1: De leerlingen kunnen de volgende begrippen toelichten in hun eigen woorden: materiële schade, immateriële schade, aansprakelijkheid, verantwoordelijkheid, verzekering, verzekeringsovereenkomst, verzekeringsnemer, verzekeraar, verzekerde, begunstigde, premie en franchise. (begrijpen)

- CV2: De leerlingen kunnen in een voorbeeld herkennen of het om materiële of immateriële schade gaat. (onthouden)
- CV3: De leerlingen kunnen in een voorbeeld herkennen wie er verantwoordelijk en aansprakelijk is bij een schadegeval. (onthouden)
- CV4: De leerlingen kunnen gebruik maken van een polis om een antwoord te vinden op vragen. (toepassen)

Psychomotorisch

/

Affectief (attitudinaal)

AV1: De leerlingen zijn bereid om actief deel te nemen aan de les.

AV2: De leerlingen hebben respect voor hun medeleerlingen en de leerkracht.

Leerstofanalyse

De leerstof van dit volledige thema hebben we samengevat in een Cornell-schema. Aan het einde van elk thema in ons Finnext-werkboek vinden de leerlingen bovendien een sjabloon waarmee ze dit zelfstandig kunnen invullen.

PXL EDUCATION

Naam: Hanne Motmans & Ine Hendrickx

T4: verzekeringen

kernwoorden & kernvragen	notities
Schade - materiële schade - immateriële schade	- Schade aan voorwerpen, uitgedrukt in geld. (bv. Bluts in auto) - Verdriet of psychisch lijden, niet in geld uit te drukken.
verantwoordelijkheid	Plicht om eigen handelingen uit te voeren of te vermijden. Vraag: "Wie heeft de schade veroorzaakt?" Voorbeeld 1: Bestuurder die te hard reed, is verantwoordelijk. Voorbeeld 2: Bewoner die fiets niet uitschakelde, veroorzaakt brand.
aansprakelijkheid	Financiële verplichting om schade te vergoeden. Vraag: "Wie moet de schade betalen?" Voorbeeld 1: Eigenaar van auto betaalt schade (bijv. de mama). Voorbeeld 2: Bewoner die fiets niet uitschakelde, betaalt zelf.
verzekeringsovereenkomst	Overeenkomst tussen verzekeringsnemer en verzekeraar. Verzekeraar vergoedt schade; verzekeringsnemer betaalt premie. Meestal een document met afspraken en voorwaarden.
verzekeringsmaatschappij verzekeringssnemer verzekerde begunstigde polis premie vrijstelling/franchise	- bedrijf dat bescherming biedt. - persoon die verzekering afsluit en premie betaalt. - persoon die beschermd wordt door de verzekering. - ontvanger van uitkering bij schade of overlijden. - contract met voorwaarden van de verzekering. - betaling voor de verzekering. - eigen bijdrage aan schadebedrag.

samenvatting

Schade kan materieel of emotioneel zijn. Verantwoordelijkheid betekent dat je de oorzaak bent van schade, terwijl aansprakelijkheid inhoudt dat je financieel moet instaan voor de schade. Een verzekering beschermt tegen onverwachte kosten door schade en wordt geregeld in een verzekeringspolis. Verzekeringen zoals een autoverzekering bieden verschillende dekkingen, afhankelijk van het type contract. Belangrijke termen zoals verzekeringsnemer, verzekerde, en begunstigde beschrijven de partijen in een verzekeringsovereenkomst.

Werkvorm(en) & leermiddelen

Werkvormen

- Dilemma-spel: verzekerd of risico nemen?
- Padlet – voorkennis
- Actualiteit – artikels
- Bewegingsspel – materiële of immateriële schade?
- Video's – aansprakelijkheid en verantwoordelijkheid
- Wooclap – verzekeringsovereenkomst of polis
- Domino – begrippen in een polis
- Google Forms – summatieve evaluatie

Leermiddelen

- Zelfgemaakt Finnext-werkboek
- PowerPoint
- Dilemma-spel geldbriefjes
- Dominokaartjes

Differentiatie

- Voor de actualiteitsopdracht kunnen de leerlingen zelf kiezen tussen artikel 1 en artikel 2, afhankelijk van wat hen het meest interesseert.
- Bij de oefeningen met video's over verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid kunnen de leerlingen kiezen voor één video op basis van hun interesse.

Evaluatie

- Tussentijds voorzien we werkvormen waarin hun kennis tussentijds getest wordt zoals de wooclap of het bewegingsspel.
- De leerlingen worden aan het einde van de les summatief beoordeeld aan de hand van enkele vragen in Google Forms.

Geraadpleegde literatuur

Zie de literatuurlijst in onze bachelorproef.

LESUITWERKING			Datum + lesuur: 28/04/2025, 5-6 ^e lesuur
Nummer lesdoel	Tijdstip	Activiteit leraar Activiteit leerling LKR: vragen, bijvragen leraar LL: mogelijke antwoorden of reacties leerling	
Aanknopingsfase			
AV1, AV2	Ine 13u20-13u25 Hanne 13u25-13u35	Voorstellen + uitleg bachelorproef Aanpak: De leerkrachten stellen zichzelf kort voor en lichten toe waar hun bachelorproef over gaat en waarom ze les komen geven aan deze klas. <u>Dilemmaspel – Verzekeren of risico nemen? (Hanne)</u> Aanpak: Elke leerling krijgt een startbudget van € 1.000,00. Vervolgens worden er verschillende situaties voorgelegd waarbij ze zelfstandig moeten beslissen: kiezen ze ervoor om zich te verzekeren (en dus een deel van hun budget af te geven) of nemen ze het risico (ze houden hun geld, maar lopen kans om meer te verliezen)? Op deze manier denken de leerlingen actief na over realistische dilemma's die ze later in het leven kunnen tegenkomen. Nadien worden enkele keuzes klassikaal besproken en krijgen de leerlingen de kans om hun mening toe te lichten. Extra vragen die de leerkracht kan stellen: - Waarom laat je je verzekeren? - Waarom kies je ervoor om je niet te verzekeren en dus een risico te nemen?	
Uitvoeringsfase met aandacht voor verwervings- en verwerkingsfase			
AV1, AV2	Ine 13u35-13u40	4.1 inleiding (p. 121) Aanpak: De leerlingen vullen eerst de Padlet in, waarna deze klassikaal kort besproken wordt. Zo krijgt de leerkracht een duidelijk beeld van de voorkennis van de leerlingen.	

			Naam student: Hanne Motmans & Ine Hendrickx
CV1, CV2, AV1, AV2	Hanne 13u40-13u50	4.2 materiële en immateriële schade (p. 121-123) actualiteit – keuze 1 of keuze 2 Aanpak: De leerlingen kiezen één van de twee artikelen, lezen dit zelfstandig en beantwoorden de bijhorende vragen. Nadien worden de antwoorden klassikaal besproken en verbeterd. Op deze manier leren de leerlingen de begrippen materiële en immateriële schade.	
	Ine 13u50-13u55	bewegingsspel Aanpak: De leerlingen krijgen verschillende situaties voorgeschoteld. Denken ze dat het om materiële schade gaat, dan staan ze recht; denken ze dat het om immateriële schade gaat, dan blijven ze zitten. Zo worden alle leerlingen actief betrokken bij de les en denken ze actief na over het onderscheid tussen beide begrippen. Ze kruisen dit nadien aan in hun werkboek.	
CV1, CV3, AV1, AV2	Ine 13u55-14u05	4.3 verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid (p. 124-126) realistische voorbeelden Aanpak: Via realistische voorbeelden ontdekken de leerlingen wat verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid betekenen in het geval van schade.	
	14u05-14u10	oefeningen met video's Aanpak: De leerlingen maken de volgende oefeningen zelfstandig: - situatie 1: de botsing - situatie 2: het kapotte kledingstuk - keuze 1 of keuze 2 De leerlingen bekijken een korte video waarin de situatie wordt toegelicht. Vervolgens denken ze na over wie in dit geval verantwoordelijk en wie aansprakelijk is. Bij de laatste oefening mogen ze kiezen tussen optie 1 of optie 2, afhankelijk van hun interesse. Zodra ze klaar zijn, kunnen ze de verbeterleutel opvragen bij de leerkracht.	
	14u10-14u15	korte pauze De leerlingen krijgen een korte pauze van 5 minuten tussen de twee lesuren in.	

PXL EDUCATION Naam student: Hanne Motmans & Ine Hendrickx		
CV1, CV4, AV1, AV2	Ine 14u15- 14u30	4.4 een verzekering (p. 127-148) actualiteit Aanpak: De leerlingen lezen zelfstandig een krantenartikel waarin duidelijk wordt wat de gevolgen kunnen zijn als je niet verzekerd bent bij een ongeval. Daarna beantwoorden ze de bijhorende vragen. De antwoorden worden nadien klassikaal besproken. Op deze manier ontdekken de leerlingen wat het nut is van een verzekering. De leerkracht legt uit wat een verzekeringsovereenkomst is.
	Hanne 14u30- 14u40	casus Kobe Pauwels – een verzekeringsovereenkomst Aanpak: De leerlingen lezen de casus van Kobe en ontvangen in duo's de verzekeringsovereenkomst van Kobe. Ze bestuderen het document en zoeken naar de antwoorden op de vragen die Kobe nog heeft. Zodra ze klaar zijn, kunnen ze de verbeterleutel opvragen bij de leerkracht.
	14u40- 14u45	Wooclap – Wat staat er nu allemaal in een polis? Aanpak: Om te checken wat de leerlingen hebben onthouden uit de casus, vullen ze in de Wooclap drie dingen in die je in een verzekeringsovereenkomst kunt vinden.
	14u45- 14u55	Domino – begrippen in een polis Aanpak: De leerlingen zoeken in de woordenlijst van Verzekeringen.be naar de betekenis van enkele veelgebruikte termen uit een verzekeringspolis. Met deze kennis proberen ze het dominospel correct te spelen. Nadien kunnen ze controleren of alle dominoblokjes in de juiste volgorde liggen met behulp van de woordenlijst, die toegankelijk is via een QR-code.
Afrondingsfase		
CV1, CV2, CV3	Ine 14u55- 15u00	Google Forms – test + beoordeling les Aanpak: De leerlingen vullen zelfstandig de Google Forms in om te testen of ze de leerstof uit deze lessen hebben begrepen. Daarnaast geven ze hun beoordeling van de lessen en de werkvormen. Als er onvoldoende tijd is om de Google Forms tijdens de geplande les in te vullen, vragen we aan de leerkracht om dit tijdens het zevende lesuur te laten invullen door de leerlingen, aangezien zij dan nog een extra lesuur hebben.

PXL EDUCATION

Naam student: Hanne Motmans & Ine Hendrickx

Lesschema

FINNEXT
workshop/les
Hanne Motmans en Ine Hendrickx
PXL EDUCATION

Over ons

Hanne Motmans

Ine Hendrickx

Onze bachelorproef

werkboek

website

Onze bachelorproef

werkboek

- Thema 1: budget
- Thema 2: sparen en beleggen
- Thema 3: arbeidsovereenkomst
- Thema 4: verzekeringen
- Thema 5: overheid

PXL EDUCATION Naam student: Hanne Motmans & Ine Hendrickx

Spel – Verzekeren of risico nemen?

een situatie

Startbudget = € 1 000,00

verzekeren = geld afgeven

risico nemen = geld behouden

Spel – Verzekeren of risico nemen?

situatie 1: Je hebt een nieuwe smartphone van € 800,00. Een verzekering tegen schade of diefstal kost je € 100,00.

Startbudget = € 1 000,00

verzekeren = geld afgeven

risico nemen = geld behouden

Spel – Verzekeren of risico nemen?

situatie 2: Je nieuwe elektrische fiets kost € 2 000,00 en je gaat hier dagelijks mee naar school. Een diefstalverzekering kost je € 100,00.

Startbudget = € 1 000,00

verzekeren = geld afgeven

risico nemen = geld behouden

OH NEE!

Je nieuwe smartphone is gevallen!
De reparatie kost € 200,00.

Maar je verzekering dekt deze kosten.

PXL EDUCATION Naam student: Hanne Motmans & Ine Hendrickx

Spel – Verzekeren of risico nemen?

Situatie 3: Je rijdt voor het eerst met de auto van je ouders. Je kan een verzekering nemen als jonge bestuurder voor € 200,00.

Startbudget = € 1 000,00

verzekeren = geld afgeven

risico nemen = geld behouden

Spel – Verzekeren of risico nemen?

Situatie 4: Je boekt een reis van € 900,00. Voor € 100,00 krijg je een annuleringsverzekering (bij ziekte, familie-incident ...).

Startbudget = € 1 000,00

verzekeren = geld afgeven

risico nemen = geld behouden

Spel – Verzekeren of risico nemen?

Hoeveel geld houd je nog over?

Onze bachelorproef

FINNEXT

- Thema 1: budget
- Thema 2: sparen en beleggen
- Thema 3: arbeidsovereenkomst
- Thema 4: verzekeringen
- Thema 5: overheid

Wat houdt verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid bij een schadegeval in?

werkboek

Naam student: Hanne Motmans & Ine Hendrickx

Thema 4: Wat houdt verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid bij een schadegeval in?

4.1 inleiding

Hallo! Ik ben Jana en ik ben (verzekerings)makelaar. Wat mijn job exact inhoudt vertel ik je later nog.

Eerst wil ik ontdekken wat jullie al weten over **schadegevallen** en de begrippen **verantwoordelijkheid** en **aansprakelijkheid**. Scan de QR-code en vul de padlet in.

Thema 4: Wat houdt verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid bij een schadegeval in?

4.2 materiële en immateriële schade

klas

Artikel 1

Dak van kosterstal komt steeds meer branden. Brandweer brengt dakken in veiligheid.

In Wingeine is een deel van het dak van een koeienstal ingestort. Er raakten geen koeien gewond. De brandweer was ongeveer drie uur bezig om de dieren veilig uit de stal te halen. Volgens burgemeester Lieven Huys was er alleen materiële schade.

Artikel 2

In Scherpenheuvel-Zichem brak donderdagmiddag brand uit in een tweewoonsal. Alerte buren waarschuwden de brandweer. De brand was snel onder controle en er raakte niemand gewond. De brandweer kon ook enkele waardevolle spullen redden ondanks de rook- en brandschade.

lezen en vragen beantwoorden

Thema 4: Wat houdt verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid bij een schadegeval in?

4.2 materiële en immateriële schade

A) Waarover gaat het artikel? Leg dit in je eigen woorden uit.

In Wingeine is een deel van het dak van een koeienstal ingestort. Er raakten geen koeien gewond. De brandweer was ongeveer drie uur bezig om de dieren veilig uit de stal te halen. Volgens burgemeester Lieven Huys was er alleen materiële schade.

B) De burgemeester spreekt over 'materiële schade'. Wat is materiële schade?

Dit betekent dat er schade is aan voorwerpen of gebouwen.

C) Wat was de materiële schade in dit artikel?

In dit artikel was de materiële schade het dak van het gebouw dat beschadigd was.

Thema 4: Wat houdt verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid bij een schadegeval in?

4.2 materiële en immateriële schade

A) Waarover gaat het artikel? Leg dit in je eigen woorden uit.

In Scherpenheuvel-Zichem brak donderdagmiddag brand uit in een tweewoonsal. Alerte buren waarschuwden de brandweer. De brand was snel onder controle en er raakte niemand gewond. De brandweer kon ook enkele waardevolle spullen redden ondanks de rook- en brandschade.

B) In het artikel spreken ze over emotionele schade. Wat bedoelen ze hiermee?

Emotionele schade betekent dat mensen zich verdrietig voelen of gestrest door iets wat er is gebeurd, zoals een brand. Het gaat niet om de dingen die kapot zijn (materiële schade), maar om hoe mensen zich voelen doordat ze dierbare herinneringen of speciale voorwerpen verliezen.

Naam student: Hanne Motmans & Ine Hendrickx

Thema 4: Wat houdt verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid bij een schadegeval in?

4.2 materiële en immateriële schade

Soms gebeurt er iets in ons leven dat onverwachts zorgt voor schade, bijvoorbeeld een verkeersongeval met een bluts in je auto of een brand in je woning waardoor je meubels beschadigd zijn.

De schade die deze onverwachte gebeurtenissen veroorzaken noemen we **materiële schade** en wordt uitgedrukt in geld.

Daarnaast bestaat er **emotionele of immateriële schade**, zoals verdriet of psychisch lijden (Bijvoorbeeld het verdriet dat je voelt als je je kat verliest door een brand in je huis.)

Deze schade kan niet zo eenvoudig worden uitgedrukt in geld.

Thema 4: Wat houdt verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid bij een schadegeval in?

4.2 materiële en immateriële schade

een situatie

materiële schade

or

immateriële schade

Thema 4: Wat houdt verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid bij een schadegeval in?

4.2 materiële en immateriële schade

Een brand vernielt het dak van een huis.

materiële schade

or

immateriële schade

Thema 4: Wat houdt verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid bij een schadegeval in?

4.2 materiële en immateriële schade

Iemand voelt zich verdrietig door het verlies van ouder familiefoto's bij een inbraak.

materiële schade

or

immateriële schade

Thema 4: Wat houdt verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid bij een schadegeval in?

4.2 materiële en immateriële schade

Een auto-ongeluk beschadigt de bumper van de auto.

materiële schade

of

immateriële schade

Thema 4: Wat houdt verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid bij een schadegeval in?

4.2 materiële en immateriële schade

Een boom valt op een schuur en maakt een gat in het dak.

materiële schade

of

immateriële schade

Thema 4: Wat houdt verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid bij een schadegeval in?

4.2 materiële en immateriële schade

Een persoon ervaart stress na een inbraak in zijn huis, ondanks dat er niets is gestolen.

materiële schade

of

immateriële schade

Thema 4: Wat houdt verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid bij een schadegeval in?

4.2 materiële en immateriële schade

Een huisdier gaat verloren bij een overstroming, wat zorgt voor veel verdriet bij de eigenaar.

materiële schade

of

immateriële schade

Thema 4: Wat houdt verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid bij een schadegeval in?

4.2 materiële en immateriële schade

Een glas water valt om en maakt een laptop kapot.

materiële schade

of

immateriële schade

Thema 4: Wat houdt verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid bij een schadegeval in?

4.2 materiële en immateriële schade

De situatie	materiële schade	immateriële schade
Een brand vernietigt het dak van een huis.	X	
Iemand voelt zich verdrietig door het verlies van oude familiefoto's bij een inbraak.		X
Een auto-ongeluk beschadigt de bumper van de auto.	X	
Een boom valt op een schuur en maakt een gat in het dak.	X	
Een persoon ervaart stress na een inbraak in zijn huis, ondanks dat er niets is gestolen.		X
Een huisdier gaat verloren bij een overstroming, wat zorgt voor veel verdriet bij de eigenaar.		X
Een glas water valt om en maakt een laptop kapot.	X	

Thema 4: Wat houdt verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid bij een schadegeval in?

4.3 verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid

Voorbeeld 1

De bestuurder = verantwoordelijk

De naam van de bestuurder = aansprakelijk ingevuld op de polis.

Voorbeeld 2

De bewoner = verantwoordelijk en aansprakelijk

Thema 4: Wat houdt verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid bij een schadegeval in?

4.3 verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid

verantwoordelijkheid

Wie heeft de schade veroorzaakt?

schade

materiële schade

OF

immateriële schade

aansprakelijkheid

Wie moet de schade betalen?

PXL EDUCATION Naam student: Hanne Motmans & Ine Hendrickx

Thema 4: Wat houdt verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid bij een schadegeval in?

4.3 verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid

Opgepast!
De persoon die verantwoordelijk is, is niet altijd aansprakelijk!
Zo zie je in voorbeeld 1 dat de bestuurder verantwoordelijk is, maar de mama aansprakelijk is omdat zij de eigenaar is van de auto.

Bovendien is er vaak een **uitzondering voor minderjarigen!** Minderjarigen zijn personen onder de 18 jaar. Bij minderjarigen worden vaak de ouders aansprakelijk gesteld.

Waarbeeld 1
De bestuurder = verantwoordelijk
De mama van de bestuurder = aangerekend
aansprakelijk voor de schade.

Thema 4: Wat houdt verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid bij een schadegeval in?

4.3 verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid

Maak onderstaande oefeningen

Situatie 1 de botsing
Situatie 2 het kapotte kledingstuk
keuze 1 OF keuze 2

Bekijk de video's via de QR-code en schrijf een antwoord op de vragen in het kader. Leg ook uit waarom je dat antwoord geeft.
Klaar? → vraag een verbeterseleutel

Thema 4: Wat houdt verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid bij een schadegeval in?

Even pauze!

Thema 4: Wat houdt verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid bij een schadegeval in?

4.4 een verzekering

Pietser gewond bij verkeersongeval, auto blijkt niet verzekerd
In de buurt van het Oostendse Stadhuis gebeurde dondagsavond een verkeersongeval. De betrokken auto bleek echter niet verzekerd te zijn.
Een 21-jarige autobestuurder reed met zijn voertuig in de Kalmestraat en reed de parkeerplaats van het Stadhuis op. Een 30-jarige fietser reed op dat moment in de Steekholmestraat richting de Buitenvoortstraat. Beide partijen hadden elkaar niet opgemerkt waardoor het tot een botsing kwam.
De fietser raakte daarbij gewond en werd naar het ziekenhuis gebracht voor verzorging. De auto werd vooraf licht beschadigd. De bestuurder van de wagen kon geen geldige verzekering voorleggen waardoor de politie het overtuig liet falen. Er werd een proces-verbaal opgesteld. Beide partijen bleven negatief bij een adeest.
Doordat de auto niet verzekerd was, zal de bestuurder ook geen vergoeding krijgen van een verzekeringsmaatschappij voor de schade aan zijn wagen.
Bron: Rijksoverheid, 2024-09-30, Het Nieuwsblad, https://www.hetnieuwsblad.be/nieuws/2024/09/30/20240930_20240930_19

PXL EDUCATION Naam student: Hanne Motmans & Ine Hendrickx

Thema 4: Wat houdt verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid bij een schadegeval in?

4.4 een verzekering

A) Waarover gaat het artikel? Leg dit in je eigen woorden uit.
Dondagsavond botsten een auto en een fietser in Oostende. De fietser raakte gewond, de auto was onverzekerd en werd getakeld. Er werd een proces-verbaal opgesteld.

B) Wat is een proces-verbaal? Zoek dit op het internet op.
Een proces-verbaal is een officieel verslag dat de politie maakt wanneer er iets belangrijks gebeurt, zoals een ongeluk of een misdrijf. Het beschrijft wat er is gebeurd, wie erbij betrokken waren, en wat de politie heeft gedaan. Het wordt gebruikt om alles nauwkeurig vast te leggen voor verdere onderzoeken.

Thema 4: Wat houdt verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid bij een schadegeval in?

4.4 een verzekering

C) Wat gebeurde er met de auto omdat deze niet verzekerd was?
De auto werd getakeld door de politie.

D) Wat is het gevolg voor de bestuurder aangezien zijn wagen niet verzekerd was?
Hij krijgt geen vergoeding van een verzekeringsmaatschappij voor de schade aan zijn wagen.

Thema 4: Wat houdt verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid bij een schadegeval in?

4.4 een verzekering

premie

= verzekeringsnemer
= verzekerde

= verzekeraar

= begunstigde

Thema 4: Wat houdt verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid bij een schadegeval in?

4.4 een verzekering

schema verzekeringen

betaalt een premie (vaak per jaar)

de polis of verzekeringsvereenkomst

de verzekeringsnemer

de begunstigde(n)

de verzekerde

de verzekeringsmaatschappij

betaalt de schadevergoeding aan de juiste persoon (in geval van schade waartegen je verzekerd bent)

PXL EDUCATION Naam student: Hanne Motmans & Ine Hendrickx

Thema 4: Wat houdt verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid bij een schadegeval in?

4.4 een verzekering

4.4.1 de polis of verzekeringsovereenkomst

Om misverstanden te voorkomen, wordt alles wat je met een verzekeraar afspreekt vastgelegd in een **verzekeringsovereenkomst**, ook wel **polis** genoemd.

In het volgende onderdeel gaan we dieper in op de verzekeringsovereenkomst: welke elementen erin staan, waarom ze belangrijk zijn en hoe je dit document correct moet interpreteren. Zo leer je waar je op moet letten bij het afsluiten van een verzekering en kun je in de toekomst beter geïnformeerde keuzes maken!

Thema 4: Wat houdt verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid bij een schadegeval in?

4.4 een verzekering

4.4.1 de polis of verzekeringsovereenkomst

Kobe Pauwels werkt sinds enkele jaren als elektricien. Hij verdient dus al zijn eigen geld. Toch heeft hij nog niet genoeg geld om zijn eigen auto te kopen. Hij kreeg in juni 2024 de auto van zijn vader.

Kobe moet dus een **BA autoverzekering** op zijn eigen naam laten afsluiten (aangezien dit verplicht is in België). Hij krijgt van de verzekeringsmaatschappij Baloise, waarbij hij de verzekering afsluit, een **verzekeringsovereenkomst** of ook wel een **polis** genoemd.

Bekijk per twee de verzekeringsovereenkomst van Kobe en beantwoord de vragen waarmee Kobe zit.

Klaar? → vraag een verbeterersleutel

Thema 4: Wat houdt verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid bij een schadegeval in?

4.4 een verzekering

4.4.1 de polis of verzekeringsovereenkomst

Wat staat er nu eigenlijk allemaal in een verzekeringsovereenkomst?

Scand code
FRNSBP

Thema 4: Wat houdt verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid bij een schadegeval in?

4.4 een verzekering

4.4.1 de polis of verzekeringsovereenkomst

Er staan wel veel moeilijke woorden in zo'n polis!

- De verzekeringnemer
- De premie
- De verzekerde
- De vrijstelling
- De verzekeringsmaatschappij
- De polis
- De begunstigde

PXL EDUCATION Naam student: Hanne Motmans & Ine Hendrickx

Thema 4: Wat houdt verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid bij een schadegeval in?

4.4 een verzekering

4.4.1 de polis of verzekeringsovereenkomst

Scan de QR-code om de woordenlijst te openen, ontdek de betekenis van de woorden en speel het dominospel tot het einde!

De verzekeringnemer

De premie

De verzekerde

De vrijstelling

De verzekeringsmaatschappij

De polis

De begunstigde

Thema 4: Wat houdt verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid bij een schadegeval in?

4.4 een verzekering

4.4.1 de polis of verzekeringsovereenkomst

START

De verzekeringsmaatschappij

De verzekeringnemer

Thema 4: Wat houdt verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid bij een schadegeval in?

4.4 een verzekering

4.4.1 de polis of verzekeringsovereenkomst

Je vindt de woordenlijst via de QR-code. Check of je blokjes in de juiste volgorde liggen aan de hand van de woordenlijst.

Thema 4: Wat houdt verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid bij een schadegeval in?

Test je kennis!

Tijd om te checken hoeveel jullie hebben opgepikt uit de lessen!

Vul de Google Forms in en laat zien wat je kan.

Succes!

5 Planner Finnext

Thema 1: Hoe beheer ik mijn eigen (gezins)budget?

Planner FINNEXT

↖ Vink af als je hiermee klaar bent.

tijdsperiode	onderdeel van de leerstof		geschatte duur
☐ 1/09 tot 19/09	Thema 1	1.1 Inleiding	3 uur
		1.2 Het budget	
19/09 - 16u	tussentijdse begeleidingssessie Teams (link op Smartschool)		
☐ 22/09 tot 26/09	Thema 1	1.3 Een budget beheren	1 uur
☐ 29/09 tot 10/10		1.4 Geld lenen	2 uur
☐ 13/10 tot 17/10		1.5 Duurzaam kopen	1 uur
17/10 - 16u	tussentijds begeleidingssessie Teams (link op Smartschool)		
☐ 20/10 tot 24/10	Thema 1	1.6 Aan de slag!	1 uur
☐ 03/11 tot 07/11		1.7 Cornell-schema	1 uur
		1.8 Test jezelf!	
07/11 - 16u	tussentijds begeleidingssessie Teams (link op Smartschool)		

6 Nascholing UHasselt: Hoe verhoog je de financiële geletterdheid van je leerlingen?

Bedankt voor je deelname! (Nascholing: Hoe verhoog je de financiële geletterdheid van je leerlingen?)

Van UHasselt <noreply@uhasselt.be>
Datum Wo 2025-03-19 09:01
Aan Hanne Motmans <hanne.motmans@student.pxl.be>

U ontvangt niet vaak e-mail van noreply@uhasselt.be. [Ontdek waarom dit belangrijk is](#)

ATTEST VAN DEELNAME
Nascholing: Hoe verhoog je de financiële geletterdheid van je leerlingen?

Beste Hanne,

Fijn dat je erbij was!

Hiermee bevestigen we dat je aanwezig was op de activiteit.

Deelnemer:
Hanne Motmans

Datum:
17-03-2025 18:00 tot 19:45

Locatie:
Universiteit Hasselt - Campus Diepenbeek - Gebouw D - 3590 Diepenbeek - lokaal A5

Deze activiteit werd in opdracht van UHasselt georganiseerd door:

School voor Educatieve Studies

Voor verdere info, gelieve contact op te nemen met charlotte.adriaensens@uhasselt.be.

Tot weerziens!

Met vriendelijke groeten,
Charlotte ADRIAENSENS

UHasselt
Campus Hasselt | Martelarenlaan 42 | BE3500 Hasselt
Campus Diepenbeek | Agoralaan gebouw D | BE3590 Diepenbeek

Bedankt voor je deelname! (Nascholing: Hoe verhoog je de financiële geletterdheid van je leerlingen?)

Van UHasselt <noreply@uhasselt.be>

Datum Wo 19-3-2025 09:01

Aan Ine Hendrickx <ine.hendrickx2@student.pxl.be>

U ontvangt niet vaak e-mail van noreply@uhasselt.be. [Ontdek waarom dit belangrijk is](#)

ATTEST VAN DEELNAME
Nascholing: Hoe verhoog je de financiële geletterdheid van je leerlingen?

Beste Ine,

Fijn dat je erbij was!

Hiermee bevestigen we dat je aanwezig was op de activiteit.

Deelnemer:

Ine Hendrickx

Datum:

17-03-2025 18:00 tot 19:45

Locatie:

Universiteit Hasselt - Campus Diepenbeek - Gebouw D - 3590 Diepenbeek - lokaal A5

Deze activiteit werd in opdracht van UHasselt georganiseerd door:

School voor Educatieve Studies

Voor verdere info, gelieve contact op te nemen met charlotte.adriaensens@uhasselt.be.

Tot weerziens!

Met vriendelijke groeten,
 Charlotte ADRIAENSENS

UHasselt

Campus Hasselt | Martelarenlaan 42 | BE3500 Hasselt

Campus Diepenbeek | Agoralaan gebouw D | BE3590 Diepenbeek

FINNEX

FINANCIEEL EN ECONOMISCH BEWUST WORDEN

3e graad A-finaliteit

FINancial NEXT step

FINancial NEXT generation

FINancial NEXT level

Inhoudsopgave

1	Hoe beheer ik mijn eigen (gezins)budget?	9
1.1	Inleiding	9
1.2	Het budget	9
1.2.1	Het persoonlijk budget	10
1.2.2	Het gezinsbudget	17
A.	Gezinsinkomsten	20
B.	Gezinsuitgaven	21
1.3	Een budget beheren	25
1.3.1	De noodzaak van het beheren van een budget	25
1.3.2	Hulp bij het beheren van je budget	26
1.4	Geld lenen	28
1.4.1	Kredieten	29
A.	Het consumentenkrediet	30
B.	Wat kost een consumentenkrediet?	32
C.	Oefening	34
1.5	Duurzaam kopen	37
1.6	Aan de slag!	40
1.7	Cornell-schema	41
1.8	Test jezelf!	42
2	Hoe kan ik sparen en beleggen?	45
2.1	Inleiding	45
2.2	Sparen	46
2.2.1	Waarom is het belangrijk dat je spaart?	48
2.2.2	Spaarvormen	50
2.3	Beleggen	54
A.	Het verschil tussen beleggen en sparen	56
B.	Een beleggersprofiel	56
2.3.1	Obligaties	59
2.3.2	Aandelen	62
2.3.3	Beleggingsfondsen	66
2.3.4	Alternatieve beleggingsvormen	71

2.3.5	Duurzaam beleggen	76
2.4	Oefeningen	79
2.5	Cornell-schema	86
2.6	Test jezelf!	87
3	Hoe werk ik met een arbeidsovereenkomst?	91
3.1	Inleiding	91
3.2	De arbeidsovereenkomst	92
3.2.1	De verplichtingen van de werkgever en werknemer	94
3.2.2	Een contractbreuk	100
3.2.3	Geen arbeidsovereenkomst, kan dat?	104
3.2.4	Verschillende arbeidsovereenkomsten	106
3.3	De loonbrief	108
3.4	Oefeningen	110
3.5	Cornell-schema	120
3.6	Test jezelf!	121
4	Wat houdt verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid bij een schadegeval in? ..	124
4.1	Inleiding	124
4.2	Materiële en immateriële schade	124
4.3	Verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid	127
4.4	Een verzekering	130
4.4.1	De polis of verzekeringsovereenkomst	132
4.4.2	Soorten verzekeringen	146
4.5	Een verzekeringsmakelaar of -agent	152
4.6	Cornell- schema	153
4.7	Test jezelf!	154
5	Hoe beïnvloedt de overheid de samenleving met inkomsten en uitgaven en probeert ze ongelijkheid te verminderen?	158
5.1	Inleiding	158
5.2	De begroting van de overheid	159
5.2.1	Directe belastingen: de personenbelasting	165
5.3	De impact van de overheid op de samenleving	168
5.4	Test jezelf!	170

6	Bijlagen	173
6.1	Bijlage 1: Tips bij het studeren	173
6.2	Bijlage 2: Hoe lees je een grafiek?	174
6.3	Bijlage 3: Wat als je een woord niet begrijpt?	176
6.4	Bijlage 4: De grote bedragen, wat kan je ermee kopen?	177
6.5	Bijlage 5: Een Cornell-schema maken	178
6.6	Bijlage 6: Overheidsbingo!	179
6.7	Bijlage 7: Exit tickets - leerkrachtenmateriaal	186
6.8	Bijlage 8: spreid-en-test-rooster – leerkrachtenmateriaal	195
6.9	Bijlage 9: codes oplossingen Bookwidgets	196
6.10	Bijlage 10: leerkrachtenlinken educatief materiaal	197
7	Woordenlijst	199
8	Bronnen	207

WELKOM BIJ FINNEX: JOUW GIDS NAAR EEN SLIMME START OP DE ARBEIDSMARKT!

Maak kennis met Julian, een jongere die net is afgestudeerd en klaarstaat om de volgende stap in het leven te zetten: de arbeidsmarkt betreden. Julian heeft grote dromen, maar ook heel wat vragen. Hoe werkt een contract? Hoe beheer ik mijn geld? Hoe bouw ik een financieel gezonde toekomst op? Net als Julian zullen veel van deze vragen ook bij jou opkomen en dat is precies waar dit werkboek bij kan helpen.

Samen met Julian ga je stap voor stap door de belangrijkste thema's die je nodig hebt om zelfstandig en zelfverzekerd aan je economische toekomst te werken. Elk hoofdstuk draait rond een van Julian's vragen, zoals:

- Hoe beheer ik mijn eigen (gezins)budget?
- Hoe kan ik sparen en beleggen?
- Hoe werk ik met een arbeidsovereenkomst?
- Wat houdt verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid bij een schadegeval in?
- Hoe beïnvloedt de overheid de samenleving met inkomsten en uitgaven en probeert ze ongelijkheid te verminderen?

Gelukkig staat Julian er niet alleen voor. Bij elke vraag ontmoet hij een expert die hem duidelijke uitleg geeft en wijst op nuttige bronnen waar je terecht kunt voor meer hulp. Deze experts zullen ook jou inspireren en begeleiden, zodat je aan het einde van dit werkboek de kennis en vaardigheden hebt om zelfstandig en succesvol je weg te vinden in de wereld van werk en financiën.

Laten we beginnen. Samen zorgen we ervoor dat jij – net als Julian – een vliegende start maakt in jouw financiële en professionele leven!

Met opmerkingen [HM1]: Dit werkboek is ontwikkeld met de bedoeling om de economische en financiële competenties van leerlingen in de derde graad van de arbeidsmarktgerichte finaliteit te versterken. De inhoud is volledig afgestemd op de leerplandoelen van het vakgebied en biedt leerlingen inzicht in economische en financiële begrippen. Het werkboek bevat diverse oefeningen en opdrachten die gericht zijn op het bevorderen van de praktische toepasbaarheid van deze kennis in een realistische context.

Dit werkboek is gebaseerd op de leerplandoelen van het KOV, die deels overeenkomen met die van het GO!. Het GO! hanteert echter enkele aanvullende leerplandoelen, die hier niet of slechts gedeeltelijk in zijn opgenomen.

De inhoud is zodanig opgesteld dat leerkrachten deze klassikaal kunnen aanbrengen, met ruimte voor interactie en discussie in de klas. De opbouw is zodanig dat de leerkracht stap voor stap de leerdoelen kan behandelen. De werkvormen zijn afgestemd op de noden van de leerlingen die zich voorbereiden op de arbeidsmarkt, zodat ze de verworven

Met opmerkingen [HM2]: Binnen dit thema richten we ons op de volgende doelstellingen uit het gemeenschappelijk funderend leerplan van de 3de graad:

- III-GFL-ddaa 6: De leerlingen gaan respectvol en constructief met anderen in interactie met respect voor elkaar grenzen.
- III-GFL-ddaa 9: De leerlingen reflecteren over hun engagement op school en in de samenleving.
- III-GFL-ddaa 17: De leerlingen gebruiken doelgericht functionaliteiten om digitale inhoud te creëren.

Met opmerkingen [HM3]: Binnen dit thema richten we ons op de volgende doelstellingen uit het gemeenschappelijk funderend leerplan van de 3de graad:

- III-GFL-ddaa 6: De leerlingen gaan respectvol en constructief met anderen in interactie met respect voor elkaar grenzen.
- III-GFL-ddaa 21: De leerlingen zoeken doelgericht informatie in diverse bronnen.
- III-GFL-ddaa 23: De leerlingen verwerken informatie op een kritische en systematische manier.

Met opmerkingen [HM4]: Binnen dit thema richten we ons op de volgende doelstellingen uit het gemeenschappelijk funderend leerplan van de 3de graad:

- III-GFL-ddaa 6: De leerlingen gaan respectvol en constructief met anderen in interactie met respect voor elkaar grenzen.
- III-GFL-ddaa 9: De leerlingen reflecteren over hun engagement op school en in de samenleving.
- III-GFL-ddaa 21: De leerlingen zoeken doelgericht informatie in diverse bronnen.

Met opmerkingen [HM5]: Binnen dit thema richten we ons op de volgende doelstellingen uit het gemeenschappelijk funderend leerplan van de 3de graad:

- III-GFL-ddaa 6: De leerlingen gaan respectvol en constructief met anderen in interactie met respect voor elkaar grenzen.
- III-GFL-ddaa 21: De leerlingen zoeken doelgericht informatie in diverse bronnen.
- III-GFL-ddaa 23: De leerlingen verwerken informatie op een kritische en systematische manier.

Met opmerkingen [HM6]: Binnen dit thema richten we ons op de volgende doelstellingen uit het gemeenschappelijk funderend leerplan van de 3de graad:

- III-GFL-ddaa 6: De leerlingen gaan respectvol en constructief met anderen in interactie met respect voor elkaar grenzen.
- III-GFL-ddaa 21: De leerlingen zoeken doelgericht informatie in diverse bronnen.
- III-GFL-ddaa 23: De leerlingen verwerken informatie op een kritische en systematische manier.

DE GEBRUIKTE SYMBOLEN

Hieronder leggen we de symbolen uit die aan bod komen in dit werkboek.

	
Dit symbool staat voor de kaders met belangrijke kennis in die je moet kennen of kunnen toepassen.	Dit symbool bevindt zich aan het einde van elk hoofdstuk, waar je de kans krijgt om te testen of je de leerstof goed hebt begrepen.
	
Dit symbool verwijst naar verdiepingsoopdrachten, die een moeilijker niveau hebben. Ze bieden je extra kennis over het onderwerp, zodat je een breder en dieper inzicht kunt ontwikkelen.	Dit symbool verwijst naar 'spaced practice'. Dit is de methode waarbij eerder behandelde leerstof op verschillende momenten opnieuw wordt herhaald om het beter te onthouden. Onderzoek heeft aangetoond dat herhaling op verspreide tijdstippen het geheugen versterkt.

Met opmerkingen [HM7]: Doorheen het werkboek worden verschillende symbolen gebruikt om leerlingen te helpen herkennen wat ze moeten doen en welke leerstof belangrijk is om te onthouden.

Dit zorgt voor een duidelijke structuur in het hele werkboek.

INFORMATIE OVER DE BIJLAGEN

In de bijlage van deze werkbundel vind je waardevolle informatie die je kan helpen tijdens je leerproces. De bijlage bevat de volgende onderwerpen:

- **Tips bij het studeren (bijlage 1)** – Ontdek handige strategieën die je kunnen helpen om efficiënter en effectiever te studeren.
- **Hoe lees je een grafiek? (bijlage 2)** – Leer hoe je grafieken correct kunt interpreteren en gebruiken om gegevens te analyseren.
- **Wat als je een woord niet begrijpt? (bijlage 3)** – Krijg tips over hoe je onbekende woorden kunt begrijpen en de betekenis ervan kunt achterhalen.
- **De grote bedragen, wat kan je ermee kopen? (bijlage 4)** – Krijg inzicht in de waarde van grote bedragen.
- **Cornell-schema maken (bijlage 5)** – Ontdek een handige manier om je leerstof samen te vatten.
- **Overheidsbingo! (bijlage 6)** – Speel dit leuke spel in thema 5.

Daarnaast vind je ook een **woordenlijst** terug op het einde van dit werkboek. Hierin staan belangrijke termen en hun betekenis die je tijdens het doorlopen van de thema's zult tegenkomen. Deze woorden zullen steeds in het rood aangeduid staan.

Neem de tijd om deze [informatie](#) door te nemen, zodat je optimaal gebruik kunt maken van de inhoud van deze werkbundel.

Met opmerkingen [HM8]: Aan het einde van dit werkboek vinden de leerlingen enkele bijlagen (bijlage 1 t.e.m. bijlage 6) die hen ondersteunen bij het verwerken van de leerstof. Deze bijlagen helpen hen ook bij het ontwikkelen van belangrijke vaardigheden, zoals het lezen van grafieken. Ze stellen de leerlingen in staat om zelfstandig met de leerstof aan de slag te gaan en bieden een referentiepunt voor wanneer ze vragen hebben over de begrippen.

Met opmerkingen [IH9]: Extra leerkrachtenmateriaal
Bekijk zeker bijlage 7 (exit tickets) en bijlage 8 (spreid-en-test-rooster). Deze materialen kan je flexibel inzetten als extra oefen- of herhalingsmomenten tijdens je lessenreeks, om de leerstof beter te verankeren. In deze cursus verwijzen we bewust niet naar specifieke momenten waarop je deze hulpmiddelen moet gebruiken. Zo behoud jij als leerkracht de vrijheid om zelf te bepalen waar en wanneer ze het best tot hun recht komen in jouw lessenpraktijk.

Thema I

Hoe beheer ik mijn eigen (gezins)budget?

Dit ga je ontdekken:

In dit thema ontdek je alles wat je moet weten om je geld goed te beheren. Je leert onder andere:

- o wat een **budget** is en hoe je een **persoonlijk budget** en een **gezinsbudget** kunt onderscheiden.
- o hoe je een **overzicht** krijgt van **inkomsten** en **uitgaven**, zowel persoonlijk als binnen je gezin.
- o waarom het **belangrijk** is om je **budget** slim te **beheren** en waar je **hulp** kunt krijgen als dat nodig is.
- o wat het betekent om **duurzaam** te kopen en waarom dat een slimme keuze is.
- o of **geld lenen** echt geld kost en welke soorten leningen je kunt aangaan.
- o waarom **sparen** een goed idee kan zijn (of niet).

Verder ga je aan de slag met:

- o je **eigen budget beheren** via een leuk spel.
- o vaardigheden ontwikkelen om te **beslissen** of je een **uitgave** kunt **doen**, om je inkomsten en uitgaven in **balans** te houden en **kritisch** naar je budget te kijken.

Verdieping:

- o uitzoeken hoe de **prijs van een product** wordt bepaald.

1 Hoe beheer ik mijn eigen (gezins)budget?

1.1 Inleiding

Hallo! Ik ben Olivier en ik werk bij de bank BNP Paribas Fortis. Ik help mensen in Vlaanderen om hun financiële zaken efficiënt te regelen. Dit betekent dat ik je bijsta bij het beheren van je rekeningen, maar ook bij het aanvragen van leningen, of het nu gaat om een woning, een auto of andere grote uitgaven. Samen kijken we naar de beste opties voor jouw situatie.

Laten we eens kijken wat je al weet over het (gezins)budget! Scan de QR-code en vul de padlet in.

Noteer hieronder één woord uit de ingevulde padlet waar je zelf nog niet aan had gedacht of welk woord je nog niet kent.

Na het afronden van dit thema noteer je in je eigen woorden hieronder wat jouw gekozen woord betekent.

Het budget

- 1 Lees de situatie van de familie Zhang en los de onderstaande vragen op.

Dit is de familie Zhang, waar maandelijks een flink bedrag aan **inkomsten** binnenkomt. Larissa verdient 2 450,00 euro per maand met haar werk, en Matt ontvangt 2 750,00 euro loon. Taylor krijgt maandelijks 50,00 euro zakgeld, net als Matteo. Matteo verdient daarnaast 150,00 euro met zijn bijbaan bij de Carrefour. Matteo's maandelijkse inkomsten bedragen dus 200,00 euro.

Met opmerkingen [HM10]: In dit thema wordt er gewerkt aan het volgende leerplandoel van de 3^e graad financieel en economisch bewust worden van het KOV: MD11.01: De leerlingen beargumenteren binnen een persoonlijk of gezinsbudget keuzes bij aankopen rekening houdend met de totale kostprijs en de financieringskosten (LPD 11).

Voor de uitwerking van dit thema is in de jaarplanning ongeveer zeven lesblokken van één uur gereserveerd. Deze blokken (elk één uur) omvatten een combinatie van theoretische uitleg, interactieve oefeningen in spelvorm en een toets om de verworven kennis en vaardigheden te evalueren.

Een manier om dit thema te introduceren is door het stellingenspel 'Hoe ga je om met geld?' van Wikifin te gebruiken. Dit spel laat leerlingen aan de hand van verschillende stellingen hun mening vormen en formuleren, waarna zij in groepen hierover debatteren. De stellingen in het document zijn verdeeld over thema's zoals budget, betaalmiddelen, lenen, sparen en beleggen, geld en maatschappij en consumeren. Voor dit thema kun je specifiek de stellingen gebruiken die betrekking hebben op: budget, lenen, geld en maatschappij en consumeren. Link naar wikifin: https://www.wikifin.be/nl/wikifin-school/hoe-ga-ij-om-met-je-geld-stellingspel?check_logged_in=1

Met opmerkingen [HM11]: In deze inleiding wordt de voorkennis van de leerlingen over het onderwerp budgetteren in kaart gebracht. De leerlingen vullen een Padlet in waarin ze de volgende vragen beantwoorden:

- Wat is een budget?
- Wie maakt gebruik van een budget?
- Hoe beheer je een budget?

Deze activiteit biedt de leerkracht inzicht in de voorkennis van de leerlingen over het thema. Na het invullen van de Padlet kunnen de antwoorden klassikaal besproken worden. Dit biedt ruimte om bepaalde concepten verder uit te leggen en verduidelijking te vragen bij wat de leerlingen hebben genoteerd. Daarnaast worden de leerlingen gevraagd om één woord of concept te noteren dat ze nog niet kenden of waar ze niet aan dachten. Dit woord moeten ze aan het einde van het thema uitleggen, waardoor ze actief betrokken worden bij het leerproces.

De link naar de padlet: <https://padlet.com/motmanshanne/het-beheren-van-je-eigen-budget-1vewonv2ei8mqi>

Bekijk bijlage 10 en lees hoe je contact met ons kan opnemen voor het bewerken van de padlet.

Met opmerkingen [HM12]: In dit onderdeel leren de leerlingen wat een budget is. Dit wordt op een inductieve manier aangehaald vertrekkende vanuit realistische voorbeelden vanuit de leefwereld van de jongeren.

Na deze inleiding moeten de leerlingen enkele vragen beantwoorden over het voorbeeld, wat zowel klassikaal als zelfstandig kan gebeuren.

- a) Wat zijn de inkomsten van de leden van de familie Zhang? Vul de inkomsten per lid van het gezin in in de grijze vakjes.
- b) Houden de gezinsleden dit bedrag over op het einde van de maand? Leg je antwoord uit.
Nee. Dit zijn enkel de inkomsten van deze persoon. Er wordt niets gezegd over de uitgaven die deze persoon per maand heeft.
- c) Matteo heeft een bijbaantje als student bij de Carrefour. Hiervoor krijgt hij een loon. Heb jij een bijbaantje waarmee je extra geld kan verdienen?
Eigen antwoord.

Een **budget** is een gedetailleerd plan dat aangeeft hoeveel geld beschikbaar is om uit te geven over een bepaalde periode. Vaak wordt een budget wekelijks of maandelijks opgesteld. Bovendien bestaan er **twee soorten budgetten**: een **persoonlijk budget** en een **gezinsbudget**.

- d) Vul de soorten budgetten in op de juiste plaats:
- Het budget van Larissa is een **persoonlijk** budget
- Het budget van Matt is een **persoonlijk** budget
- Het budget van Taylor een **persoonlijk** budget
- Het budget van Matteo een **persoonlijk** budget
- Het budget dat beschikbaar is voor de hele familie Zhang is een **gezins**-budget

1.2.1 Het persoonlijk budget

1. **Beluister** één van de onderstaande fragment via de QR-code en los de vragen op.

Optie 1: de situatie van Christophe

Christophe Teirlinck kwam tien jaar geleden onverwachts in de schulden door een relatiebreuk en ontdekte pas later dat hij een schuld van 12 000,00 euro had, volledig op zijn naam. Hoewel hij inmiddels schuldenvrij is, heeft de impact van de schulden zijn leven sterk beïnvloed.

Optie 2: de situatie van Karen

Tien jaar geleden raakte Karen in financiële problemen door het faillissement van haar winkel, waardoor haar schulden opliepen tot 35 000,00 euro. Hoewel ze nu geen schulden meer heeft, heeft de ervaring van schulden een diepgaande invloed op haar leven gehad.

Met opmerkingen [HM13]: Kenniskader

In de kenniskader wordt de definitie van het budget gegeven, waarbij de leerlingen ontdekken dat er een onderscheid wordt gemaakt tussen een persoonlijk budget en een gezinsbudget.

Vervolgens vullen ze deze twee termen in een oefening in, om de concepten verder te verkennen. De verdere verdieping en uitleg volgen in de latere onderdelen van de les.

Deze kennis zal ook verwerkt worden in het Cornell-schema aan het einde van dit thema.

Met opmerkingen [HM14]: In dit onderdeel ligt de focus uitsluitend op het persoonlijk budget. De leerlingen leren over het OCMW, het CAW en wat het persoonlijk budget inhoudt.

Met opmerkingen [HM15]: In de eerste oefening krijgen ze de keuze tussen twee fragmenten, waarvan ze er één moeten beluisteren op basis van hun interesse. Dit fragment introduceert thema's zoals schulden en benadrukt het belang van het kennen van je budget, evenals de instanties waar mensen terecht kunnen voor hulp met hun budget. Dit wordt op een inductieve manier aangehaald vertrekkende vanuit realistische voorbeelden vanuit de leefwereld van de jongeren.

Deze oefening wordt individueel uitgevoerd door de leerlingen, waarna de resultaten klassikaal worden besproken om begrip en inzicht verder te verdiepen.

De gebruikte link: <https://drive.google.com/file/d/18hC2v-H8Jcmxz4vuzLNscunQDbBdHdX0/view?usp=sharing> (duur: 01:09)

<https://drive.google.com/file/d/18kThSLKT5TdnlWv1mDcgXKHmn5z1kef/view?usp=sharing> (duur: 01:14)

Optie 1:

- a) Hoe komt Christophe in de schulden terecht?
Doordat zijn ex-vriendin alle leningen, rekeningen... op zijn naam had gezet. Deze kon hij niet op tijd terugbetalen.
- b) Hoe kan een persoon nog in de schulden terecht komen?
Verlies van je werk waardoor je je loon verliest, onverwachte kosten (vb. medische kosten), gebrek aan kennis over geldzaken,...
- c) Waar zocht Christophe hulp?
Bij het OCMW
- d) Welke hulp kreeg Christophe?
Hij kreeg een 'leefbudget' van 50,00 euro per week. De rest van zijn inkomsten gebruikt het OCMW om zijn schulden af te betalen

Optie 2:

- a) Hoe komt Karen in de schulden terecht?
Karen komt in de schulden terecht door het faillissement van haar kleine winkel, waarvoor ze leningen had afgesloten om het bedrijf op te starten. Toen het niet meer lukte om de rekeningen te betalen, stapelden de schulden zich snel op.
- b) Hoe kan een persoon nog in de schulden terecht komen?
Verlies van je werk waardoor je je loon verliest, onverwachte kosten (vb. medische kosten), gebrek aan kennis over geldzaken,...
- c) Waar zocht Karen hulp?
Bij het OCMW
- d) Welke hulp kreeg Karen?
Een maatschappelijk werker nam contact op met haar financiers (de schuldeisers) en onderhandelde over een haalbare terugbetalingsregeling. Samen stelden ze een afbetalingsplan op, waarbij een groot deel van haar inkomsten rechtstreeks werd doorgestort naar de financier (de schuldeisers)

2 Beluister het volgende fragment om meer informatie te krijgen over het OCMW. Los de onderstaande vragen op.

- a) Waarvoor staat de afkorting OCMW? Noem daarnaast twee voorbeelden van hun taken.

Het OCMW is het openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn. Enkele van hun taken: financiële hulp voor mensen die onvoldoende inkomsten hebben, schuldbemiddeling, werkbegeleiding...

Met opmerkingen [HM16]: Oefening 2 is een vervolg op de eerste, waarbij de leerlingen dieper ingaan op het OCMW. Dit gebeurt aan de hand van een luisterfragment dat meer informatie biedt over de rol van het OCMW in budgetbeheer.

De leerkracht speelt het fragment af, waarna de leerlingen de bijbehorende vragen individueel beantwoorden. Na afloop worden de antwoorden klassikaal besproken, zodat het begrip wordt versterkt en de leerlingen hun inzicht verder kunnen verdiepen.

Je zou eventueel ook gebruik kunnen maken van het document van Wikifin: 'Waar kan ik terecht'.

In groepsverband brengen de leerlingen de financiële situatie van hun fictieve personages in kaart. Ze bezoeken een organisatie (of je laat de leerlingen informatie op websites zoeken, of je kan gastsprekers uitnodigen), leren verschillende regelingen en tussenkomsten kennen die van toepassing zijn op hun personage, en stellen gerichte vragen over de financiële situatie van dit personage. Vervolgens evalueren ze de antwoorden die ze ontvangen en presenteren ze hun bevindingen en de situatie van hun personage aan de klas.

Website Wikifin: https://www.wikifin.be/nl/wikifin-school/waar-kan-ik-terecht?check_logged_in=1

De gebruikte link: https://drive.google.com/file/d/18quiej85F7Jxt_hMk1ceanJ5uQuB2k1/view?usp=sharing (duur: 01:56)

Met opmerkingen [HM17]: Verdieping
Door het fragment te beluisteren, krijgen de leerlingen aanvullende informatie die verder gaat dan wat in hun standaard lesmateriaal staat. Dit helpt hen om een diepgaander begrip te ontwikkelen van het OCMW.

- b) Welke vormen van **budgethulp** bestaan er? Vul deze vormen in in de kolom en verbind ze met de juiste omschrijving.

Budgethulp	Omschrijving
Budgetbegeleiding	Een maatschappelijk werker maakt samen met jou een overzicht van je inkomsten, uitgaven en schulden. Het verschil met budgetbegeleiding is dat de maatschappelijk werker jouw geld ontvangt en jouw vaste kosten en schulden betaalt. Jij krijgt een leefbudget voor boodschappen en andere noodzakelijke uitgaven.
Budgetbeheer	Dit is een juridische aanpak voor grote schuldenproblemen. Een tussenpersoon (de schuldbemiddelaar) wordt aangesteld om je schulden op te lossen via een plan. Hierbij wordt ervoor gezorgd dat je je schulden kunt betalen en toch genoeg overhoudt om normaal te leven.
Collectieve schuldenregeling	Je beheert je geld zelf, maar krijgt hierbij hulp en advies van een maatschappelijk werker.
Schuldbemiddeling	Een tussenpersoon (de schuldbemiddelaar) probeert afspraken te maken met je financiers (de schuldeisers). Samen maken jullie een plan om je schulden terug te betalen. De schuldeisers moeten akkoord gaan met dit plan.

- c) Hoe heeft de organisatie ervoor gezorgd dat Christophe en Karen uit de **schulden** zijn geraakt? (Tip: welke budgethulp kregen ze van het OCMW?)

Christophe	Budgetbeheer
Karen	Schuldbemiddeling

EXTRA

IN HET NIEUWS

Duizenden euro's leefloon met verzonnen verhaal: Pano legt chaos bloot bij OCMW

Met opmerkingen [HM18]: Extra:

Dit is aanvullende informatie die leerlingen zelfstandig thuis kunnen bestuderen, of die je als leerkracht kunt gebruiken om je les af te ronden.

Je kunt deze informatie ook kort in de les introduceren. Als leerlingen meer willen weten, kunnen ze deze informatie verder raadplegen.

De link naar het artikel:

<https://www.vrt.be/vrtnews/nl/2024/11/18/pano-ocmw-brussel-leefloon-zonder-recht/>

Is het OCMW de enige plek waar je financiële hulp kunt krijgen?

Nee, ook **het CAW** biedt ondersteuning. Lees hieronder meer over hoe zij je kunnen helpen!

- 3 Bekijk de volgende websites van het CAW die je via de QR-code kan vinden. Beantwoord op basis van de informatie op de website de onderstaande vragen.

- a) Waarvoor staat de afkorting CAW?

Het Centrum Algemeen Welzijnswerk (CAW)

- b) Waarvoor is het CAW er?

Het is een organisatie die hulp biedt aan mensen met vragen of problemen die te maken hebben met welzijn. Een moeilijke relatie. Persoonlijke moeilijkheden. Financiële, administratieve, juridische of materiële problemen. Problemen in je gezin, familie of je ruimere sociale omgeving... Ze bieden ook hulp aan slachtoffers en daders van geweld, misbruik en betrokkenen van verkeersongevallen en misdrijven.

- c) Wat doet het CAW?

Ze geven steun aan diegenen die het moeilijk hebben zodat ze zelf terug verder kunnen. Ze bieden rust aan diegenen die dat kwijt zijn. Ze versterken de mogelijkheden van mensen en staan hen bij in het benutten van hun basisrechten. Ze bestrijden elke vorm van uitsluiting en komen op voor een menswaardig leven voor iedereen. Ze gaan voor gelijke kansen en een harmonieuze samenleving.

- d) Op welke manieren kan het CAW jou ondersteunen? Duid de juiste opties aan.

- ☐ Je kan bij het CAW terecht met elke vraag, bezorgdheid of probleem.
- ☐ Bij CAW zijn er verschillende ontmoetingsplaatsen waar je gewoon kan langsgaan wanneer jij het graag wil, zonder een hulpvraag te stellen of je problemen te vertellen.
- ☐ Het CAW biedt juridische bijstand en procedeert in jouw naam bij de rechtbank.
- ☐ Heb je vragen of problemen die meer tijd en ondersteuning vragen dan een gesprek? CAW kan je begeleiden rond verschillende thema's zoals persoonlijke of relationele problemen.
- ☐ Het CAW regelt enkel financiële steun zoals leningen of schuldbemiddeling.
- ☐ Het CAW kan samen met jou je situatie bekijken en je helpen om uit een crisis te geraken.
- ☐ Je moet verplicht een lidmaatschap afsluiten om hulp van het CAW te krijgen.
- ☐ Wanneer je nood hebt aan tijdelijk onderdak, gaat het CAW met jou op zoek naar mogelijke oplossingen.

- e) Welke informatie vind je op de website terug over financiële problemen?

Op de website van het CAW vind je informatie over financiële problemen. Onder de categorie 'administratie en geld' staan antwoorden op veel gestelde vragen. Daarnaast verwijst het CAW naar andere relevante websites en organisaties die je verder kunnen helpen

Vraag A, B en C

Vraag D

Vraag E

Met opmerkingen [HM19]: In deze oefening leren de leerlingen dat naast het OCMW ook het CAW bestaat. Tijdens deze oefening ontdekken ze de volgende informatie:

- Wat betekent de afkorting CAW?
- Waarvoor is het CAW bedoeld?
- Op welke manieren kan het CAW jou ondersteunen?
- Biedt het CAW ook hulp bij financiële problemen?

Deze oefening maken de leerlingen individueel of per 2, nadien wordt deze oefening klassikaal overlopen.

Conform III-GFL-ddaa21 De leerlingen zoeken doelgericht informatie in diverse bronnen. (gemeenschappelijk funderend leerplan (III-GFL-ddaa))

<https://linkid.katholiekonderwijs.vlaanderen/leerplan/1a952eae-946b-4c33-8762-89eccc9f38ff/doelenlijst>

De gebruikte linken:

- <https://www.caw.be/over-het-caw/wie-zijn-we/>
- <https://www.caw.be/over-het-caw/wie-zijn-we/>
- <https://www.caw.be/zoek-antwoorden/>

Met opmerkingen [HM20]: Verdieping

De vraag stimuleert leerlingen om zelfstandig informatie te zoeken op de CAW-websites. Dit bevordert vaardigheden in zelfstandig leren en kritisch denken.

Door de informatie op de websites te bestuderen en vragen te beantwoorden, leren de leerlingen om gegevens te analyseren en relevante details te identificeren.

Dit is extra informatie die de leerlingen moeten opzoeken.

Een **persoonlijk budget** bestaat uit de inkomsten en uitgaven van één persoon over een specifieke periode.

Het **beheren** van je persoonlijk budget is een belangrijke vaardigheid die je helpt om verstandig met geld om te gaan, zowel nu als in de toekomst. Het betekent dat je leert hoe je **je eigen financiën** kunt beheren door je inkomsten en uitgaven goed bij te houden. Je kan hiervoor hulp inschakelen bij organisaties zoals het CAW en het OCMW.

Een persoonlijk budget kunnen we opdelen in twee hoofdcategorieën: inkomsten en uitgaven.

Met opmerkingen [HM21]: Kenniskader:

In dit kenniskader krijgen de leerlingen de definitie van het persoonlijk budget. Vraag de leerlingen om deze definitie nog eens te markeren!

Voordat je deze definitie gezamenlijk bekijkt, kun je na de vorige oefening samen met de leerlingen proberen om een eigen definitie van het persoonlijk budget op te stellen.

Daarnaast krijgen ze in dit kenniskader ook informatie over het beheren van een persoonlijk budget. Hierbij worden de instanties CAW en OCMW nogmaals besproken.

Deze kennis zal ook verwerkt worden in het Cornell-schema aan het einde van dit thema.

- 4 Noteer enkele inkomsten en uitgaven die jij hebt.

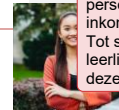
Inkomsten (in euro)	Uitgaven (in euro)

- 5 Kies één situatie en beheer het persoonlijk budget van deze 18-jarigen voor de maand oktober.

Inkomsten en uitgaven van Esma

Esma is een 20-jarige studente die een studentenjob heeft in een restaurant. Deze maand heeft ze in totaal € 154,00 verdiend met haar job. Naast haar salaris krijgt ze geen andere inkomsten, maar haar ouders geven haar af en toe wat extra's als ze het nodig heeft.

Esma heeft verschillende uitgaven deze maand. Ze betaalt maandelijks € 12,00 voor haar gsm-abonnement. Verder heeft ze deze maand veel tijd doorgebracht met vrienden, wat haar € 86,50 heeft gekost. Dit geld heeft ze uitgegeven aan uitgaan, zoals etentjes en een paar drankjes in de stad. Daarnaast heeft ze ook € 34,00 besteed aan kleding, omdat ze een nieuw jurkje nodig had voor een feest. Tot slot kocht ze een paar cadeaus voor haar vrienden, wat haar € 18,00 kostte.

Met opmerkingen [HM22]: In deze oefening kiezen de leerlingen een situatie die hen interesseert en beheren het persoonlijk budget van de gekozen persoon. Ze noteren de inkomsten en uitgaven en berekenen vervolgens het budget. Tot slot trekken ze een conclusie op basis van dit budget. De leerlingen maken deze oefening individueel, daarna wordt deze klassikaal overlopen.

Inkomsten en uitgaven van Brahim

Brahim is 22 jaar oud en werkt als student in een supermarkt terwijl hij zijn studie afrondt. Deze maand heeft hij € 134,00 verdiend met zijn studentenjob. Daarnaast krijgt hij van zijn ouders € 50,00 zakgeld per maand.

Zijn maandelijkse uitgaven zijn behoorlijk gevarieerd. Brahim heeft een gsm-abonnement dat € 15,00 per maand kost. Verder heeft hij €6,99 betaald voor zijn Spotify-abonnement, omdat hij veel muziek luistert. Hij houdt er ook van om af en toe uit te gaan, wat hem deze maand € 74,00 heeft gekost. Ook heeft hij € 21,00 uitgegeven aan nieuwe games, omdat hij een paar nieuwe titels wilde spelen. Tot slot heeft Brahim deze maand € 89,00 besteed aan een paar nieuwe voetbalschoenen, omdat zijn oude paar kapot was en hij ze dringend nodig had voor zijn sportieve activiteiten.

- a) Noteer de inkomsten en uitgaven van de gekozen persoon in de tabel.

De persoon die ik koos is.....

Esma

Inkomsten (in euro)		Uitgaven (in euro)	
Studentenjob restaurant	154,00	Gsm-abonnement	12,00
		Uitgaan	86,50
		Kleding	34,00
		Cadeaus	18,00
Totale inkomsten:	154,00	Totale uitgaven:	150,50

Brahim:

Inkomsten (in euro)		Uitgaven (in euro)	
Studentenjob supermarkt	134,00	Gsm-abonnement	15,00
Zakgeld	50,00	Spotify	6,99
		Uitgaan	74,00
		Games	21,00
		voetbalschoenen	89,00
Totale inkomsten:	184,00	Totale uitgaven:	205,99

- b) Bereken de totale inkomsten en uitgaven van Esma/Brahim voor deze maand in de oranje gekleurde rij.

- c) **Extra:** Ga met Excel na of je berekeningen kloppen, gebruik hiervoor dezelfde lay-out als in het boek.

- d) Bereken het bedrag dat Esma/Brahim deze maand overhoudt.

Esma: € 154,00 - € 150,50 = € 3,50

Brahim: € 184,00 - € 205,99 = - € 21,99

Met opmerkingen [HM23]: In deze opdracht werken de leerlingen aan het volgende leerplandoel:
 • ICT-leerplan 3^e graad: III-ICT_ddaa5 De leerlingen gebruiken doelgericht courante functionaliteiten van vergelijkbare toepassingen om digitale inhoud te creëren (2de & 3de graad).

e) Welke conclusie kan je trekken uit vraag d? Is het budget in evenwicht?

Esma: Haar budget is in evenwicht, aangezien ze € 3,50 overhoudt na haar uitgaven. Dit betekent dat haar inkomsten voldoende zijn om haar uitgaven te dekken, en ze zelfs een klein bedrag overhoudt.

Brahim: Zijn budget is niet in evenwicht. Hij komt € 21,99 tekort, wat betekent dat zijn uitgaven hoger zijn dan zijn inkomsten. Dit kan leiden tot financiële problemen op de lange termijn als hij niet aanpassingen maakt in zijn uitgavenpatroon.

Met opmerkingen [HM24]: Verdieping

De vraag moedigt leerlingen aan om de gegevens en inzichten die ze bij vraag C hebben verkregen, te analyseren en toe te passen. Het vereist dat leerlingen verschillende stukjes informatie samenvoegen om een conclusie te trekken.

1.2.2 Het gezinsbudget

- 1 Lees het verhaal van familie de Smet en noteer de inkomsten en uitgaven in de tabel.

Familie De Smet woont in België en bestaat uit vijf leden: Jan, zijn vrouw Chelsea, hun twee kinderen Tom en Emma, en Jan's moeder, Marie. Ze hebben verschillende inkomstenbronnen.

Jan is zelfstandig elektricien. Hij bepaalt zelf zijn **loon** op basis van de **winst** van zijn zaak. Deze maand heeft hij zichzelf € 2 240,00 uitgekeerd. Dit bedrag kan variëren, afhankelijk van zijn inkomsten en de uitgaven van zijn bedrijf. Als **zelfstandige** heeft hij de **flexibiliteit** om zijn loon aan te passen naar gelang de financiële situatie van zijn zaak.

Chelsea werkt als verpleegkundige in een ziekenhuis en ontvangt een maandelijks loon van € 2 304,00. Haar loon wordt regelmatig uitbetaald door haar **werkgever**, zoals vastgelegd in de Belgische wetgeving, en is stabiel en voorspelbaar.

Tom, 16, en **Emma**, 14, wonen nog thuis en studeren. De familie ontvangt maandelijks een **groeipakket** van € 300,00 per kind, wat neerkomt op € 600,00 per maand. Dit bedrag helpt om de kosten van hun opvoeding te dekken en is een vast recht voor elk kind dat in België woont en studeert.

Marie ontvangt een maandelijks **pensioenuitkering** van € 1 200,00. Dit is een vast inkomen dat zij ontvangt na haar jarenlange werk in de zorgsector. Het pensioen zorgt voor haar financiële **onafhankelijkheid**, hoewel ze bij haar zoon inwoont.

Het gezin heeft ook een spaarrekening waarop ze jaarlijks ongeveer € 150,00 aan **rente** ontvangen. Hoewel dit geen groot bedrag is, draagt het toch bij aan hun totale gezinsinkomen en dient het als extra zekerheid.

De familie De Smet speelt al een aantal jaar mee met de lotto en deze maand hadden ze geluk: ze hebben € 250,00 gewonnen!

Deze diverse inkomensstromen zorgen ervoor dat het gezin financieel stabiel is en in staat is om de verschillende **levensbehoeften** te dekken.

Met opmerkingen [HM25]: In dit onderdeel ligt de focus uitsluitend op het gezinsbudget. De leerlingen leren over de verschillende gezinsinkomsten en gezinsuitgaven. (conform tweede deel leerplandoel)

Tip: Laat de leerlingen eerst zelf nadenken over de mogelijke inkomsten en uitgaven van een gezin. Ze kunnen hun ideeën opschrijven op een padlet of noteren op een post-it.

Met opmerkingen [HM26]: De leerlingen lezen het verhaal van familie De Smet en noteren de inkomsten en uitgaven in de tabel. Op deze manier maken de leerlingen kennis met verschillende soorten gezinsinkomsten en gezinsuitgaven. Dit wordt op een inductieve manier aangehaald vertrekkende vanuit realistische voorbeelden vanuit de leefwereld van de jongeren.

De financiële stabiliteit van familie De Smet is grotendeels afhankelijk van hun diverse inkomstenbronnen, maar hun uitgaven spelen een even belangrijke rol in het behouden van deze balans. Laten we eens kijken hoe hun maandelijkse uitgaven eruitzien.

De familie De Smet woont in een ruim huis in een rustige buitenwijk. Maandelijks betalen ze € 1 275,00 aan de **lening**, wat hun grootste uitgave is. De bijkomende kosten voor nutsvoorzieningen zoals elektriciteit, water en gas bedragen ongeveer € 298,00 per maand. Daarnaast betalen ze € 78,00 voor internet en televisie. Deze maand kreeg het gezin te maken met een ongeluk en werd stormschade aan het dak vastgesteld. Ze lieten de schade herstellen, wat hen € 150,00 kostte.

Jan gebruikt zijn bestelwagen voor zijn werk als elektricien. De maandelijkse kosten voor brandstof bedragen ongeveer € 200,00 en maandelijkse kosten voor de **verzekering** van de wagen bedragen € 103,00. Chelsea maakt dagelijks gebruik van het openbaar vervoer om naar haar werk te gaan, waarvoor ze een abonnement van € 60,00 per maand heeft.

De wekelijkse boodschappen voor het gezin kosten ongeveer € 150,00, wat neerkomt op een maandelijkse uitgave van ongeveer € 600,00. Daarnaast reserveren ze € 205,00 per maand voor overige uitgaven zoals kleding, persoonlijke verzorging en kleine huishoudelijke aankopen.

Tom en Emma zitten op de middelbare school, waar ze elk ongeveer € 50,00 per maand betalen voor school gerelateerde kosten, zoals boeken, uitstapjes en andere activiteiten. Daarnaast zijn beide kinderen actief in sportclubs. Tom speelt voetbal, wat € 30,00 per maand kost, en Emma zit op ballet, wat hen € 40,00 per maand kost.

Hoewel Marie een pensioen ontvangt, draagt Jan bij aan de kosten van haar zorgbehoeften. Dit omvat haar medicijnen, waarvoor ze gemiddeld € 50,00 per maand betalen.

Het gezin houdt ervan om samen tijd door te brengen, daarom hebben ze een vakantie geboekt naar het zonnige Spanje. Deze reis heeft hun in het totaal € 2 100,00 gekost.

Inkomsten per maand		Uitgaven per maand	
Berekening	Bedrag (in euro)	Berekening	Bedrag (in euro)
	2 304,00		298,00
	2 304,00		78,00
	600,00		150,00
$\text{€ } 300,00 \times 2 = \text{€ } 600,00$	1 200,00		200,00
$\text{€ } 150 : 12 = \text{€ } 12,50$	12,50		103,00
	250,00		60,00
		$\text{€ } 150,00 \times 4 = \text{€ } 600,00$	600,00
			205,00
		$\text{€ } 50,00 \times 2 = \text{€ } 100,00$	100,00
			30,00
			40,00
			50,00
			2 100,00
Totaal	6 606,50	Totaal	5 289,00

Extra: Ga met Excel na of je berekeningen kloppen, gebruik hiervoor dezelfde lay-out als in het boek.

Een **gezinsbudget** is een belangrijk instrument om de financiële gezondheid van een gezin te beheren. Het helpt gezinnen om een overzicht te krijgen van hun inkomsten en uitgaven, waardoor ze beter kunnen plannen en **prioriteiten** stellen. Door het opstellen en bijhouden van een budget kan een gezin sparen voor toekomstige doelen en schulden proberen te vermijden.

Het **gezinsbudget** bestaat uit de **inkomsten** en **uitgaven** van het gezin. Laten we hier dieper op ingaan!

Met opmerkingen [HM27]: In deze opdracht werken de leerlingen aan het volgende leerplandoel:
 •ICT-leerplan 3^e graad: III-ICT_ddaa5 De leerlingen gebruiken doelgericht courante functionaliteiten van vergelijkbare toepassingen om digitale inhoud te creëren (2de & 3de graad).

Met opmerkingen [HM28]: Kenniskader:
 In dit kenniskader krijgen de leerlingen de definitie van het gezinsbudget. Vraag de leerlingen om deze definitie nog eens te markeren!
 Voordat je deze definitie gezamenlijk bekijkt, kun je na de vorige oefening samen met de leerlingen proberen om een eigen definitie van het gezinsbudget op te stellen.

Daarnaast bevat dit kenniskader informatie over hoe het gezinsbudget kan worden opgesplitst in inkomsten en uitgaven, iets wat de leerlingen al hebben ontdekt in de vorige oefening.

Deze kennis zal ook verwerkt worden in het Cornell-schema aan het einde van dit thema.

A. Gezinsinkomsten

Voor gezinnen zijn er verschillende manieren om aan geld te komen. Ontdek ze in de volgende oefening.

- 1 Scan de QR-code om de verschillende gezinsinkomsten te bekijken. Klik op een bolletje voor meer informatie over elke inkomensbron. Hieronder staat het overzicht nog eens samengevat.

Met opmerkingen [HM29]: In dit onderdeel leren de leerlingen over de diverse soorten gezinsinkomsten die een gezin kan ontvangen.

Met opmerkingen [HM30]: Kenniskader: De verschillende gezinsinkomsten ontdekken ze aan de hand van een schema in Genially waarin deze verschillende inkomsten worden weergegeven. Je kunt dit klassikaal bespreken zodat de leerlingen bij elke categorie zelf een voorbeeld kunnen geven.

Dit is kennis die de leerlingen alleen moeten kunnen toepassen in oefeningen.

De link naar de Genially:
<https://view.genially.com/67719187662ec4b5cd331f9d/interactive-content-budget-bp>

Bekijk bijlage 10 en lees hoe je contact met ons kan opnemen voor het bewerken van de Genially.

- 2 **Bekijk** de situatie van familie de Smet opnieuw en noteer de gezinsinkomsten op de juiste rij in de onderstaande tabel.

Gezinsinkomsten	Omschrijving	Bedrag
Inkomsten uit arbeid	Jan, zelfstandig elektricien:	€ 2 240,00 loon/maand
	Chelsea, verpleegkundige:	€ 2 304,00 loon/maand
Inkomsten uit sociale zekerheid	Groepakket Emma en Tom:	€ 600,00 per maand
	Marie: pensioenuitkering	€ 1 200,00 per maand
Inkomsten uit beleggingen	Rente op de spaarrekening:	€ 150,00 /jaar
Toevallige inkomsten	Lotto gewonnen:	€ 250,00

Met opmerkingen [HM31]: In deze oefening herememen de leerlingen de situatie van familie de Smet opnieuw. Ze moeten nu alle gezinsinkomsten in de juiste categorie plaatsen die ze zojuist hebben geleerd. Laat de leerlingen deze oefening individueel of in duo's maken en bespreek daarna klassikaal de antwoorden.

B. Gezinsuitgaven

- 1 **Waaraan** geeft een gezin geld uit? Noteer een aantal mogelijkheden in het web.

Met opmerkingen [HM32]: In dit onderdeel leren de leerlingen over de verschillende soorten gezinsuitgaven die een gezin kan hebben.

Met opmerkingen [HM33]: De leerlingen moeten eerst zelf nadenken over verschillende uitgaven die een gezin kan hebben. Laat de leerlingen dit individueel invullen en bespreek dit daarna klassikaal.

- 2 De uitgaven van een gezin kunnen ook in verschillende categorieën worden ingedeeld. Bekijk de diverse categorieën met hun omschrijvingen en voorbeelden.

Met opmerkingen [HM34]: Kenniskader

Vervolgens worden de verschillende categorieën van gezinsuitgaven gegeven. Bespreek deze categorieën klassikaal, zodat de leerlingen extra voorbeelden kunnen geven.

Dit is kennis die de leerlingen alleen moeten kunnen toepassen in oefeningen.

- 3 Bekijk de situatie van familie de Smet opnieuw en noteer deze uitgaven op de juiste in de tabel.

Gezinsuitgaven	Omschrijving	Bedrag (in euro)
Vaste uitgaven	Lening huis:	1 275,00 /maand
	Elektriciteit, water en gas:	298,00 /maand
	Internet en televisie:	78,00 /maand
	Verzekering bestelwagen:	103,00 /maand
	Abonnement openbaar vervoer:	60,00 /maand
	Hobby's:	70,00 /maand
Lopende uitgaven	Brandstof bestelwagen:	200,00 /maand
	Boodschappen:	600/maand

Met opmerkingen [HM35]: In deze oefening heremen de leerlingen de situatie van familie de Smet opnieuw. Ze moeten nu alle gezinsuitgaven in de juiste categorie plaatsen die ze zojuist hebben geleerd. Laat de leerlingen deze oefening individueel of in duo's maken en bespreek daarna klassikaal de antwoorden.

	Kleding, persoonlijke verzorging:	205,00 /maand
	School gerelateerde kosten:	100,00 /maand
	Medicijnen Marie:	50,00 /maand
Uitzonderlijke uitgaven	Vakantie:	2 100,00
Onvoorziene uitgaven	Schade aan het dak:	150,00

EXTRA**BUDGETANALYSE OP BASIS VAN EEN HLN-ARTIKEL**

In de weekendbijlagen van HLN worden regelmatig situaties besproken waarin mensen hun inkomsten en uitgaven delen. Deze artikels geven een realistisch beeld van hoe mensen met hun budget omgaan.

1. Kies **één van de vijf artikels** die gaan over het budget van een persoon of gezin en scan de juiste QR-code.
 - Artikel 1: Inge kon van bijverdienste als dierenoppas voltijdse job maken
 - Artikel 2: Rana schopte het van rekkenvuller tot manager bij Albert Heijn
 - Artikel 3: Van marketing naar cupcakes – Hadewych werd weddingplanner tijdens de lockdown
 - Artikel 4: Alleenstaande papa en zij-instromer Yves is tevreden met minder
 - Artikel 5: Alleenstaande mama Naomi vocht zich uit de schuldbemiddeling
2. Lees het artikel aandachtig en **verzamel alle inkomsten en uitgaven** die erin vermeld worden.
3. Maak in **Excel** een overzichtelijke **tabel** van deze **inkomsten en uitgaven**.
 - Gebruik de structuur zoals in oefening 2A en 3B.
 - Maak een duidelijke opsplitsing tussen inkomsten en uitgaven.
 - Zorg voor duidelijke titels en categorieën (bijvoorbeeld loon, kindergeld, huur, energie, boodschappen...).

Artikel 1

Artikel 2

Artikel 3

Artikel 4

Artikel 5

Met opmerkingen [HM36]: Extra:

Bij deze oefening kiezen de leerlingen uit vijf verschillende artikelen van *Het Laatste Nieuws*, waarin mensen hun inkomsten en uitgaven delen. De opdracht is om de verschillende inkomsten en uitgaven uit het gekozen artikel te verzamelen en deze vervolgens overzichtelijk in een Excel-tabel te plaatsen.

1.3 Een budget beheren

1.3.1 De noodzaak van het beheren van een budget

1. Waarom is het volgens jou belangrijk om je budget te beheren? (Tip: lees eerst de situatie nog eens na!)
Persoonlijk antwoord
2. Hoe zou je zelf je budget beheren en een overzicht kunnen krijgen van je budget?
Persoonlijk antwoord
3. Bekijk de video over het beheren van je (gezins)budget.

a) Vul het schema in.

Kies uit: Spaar het geld dat je overhoudt – Kijk of je kunt besparen – Maak een budgetplan – Verzamel al je **facturen** – Controleer **de betaaldatum** – Verdeel de facturen over inkomsten en uitgaven – Vergeet de niet-maandelijkse facturen niet

- b) Waarom is het belangrijk dat je regelmatig spaart?
Om een reserve aan te leggen voor onvoorziene uitgaven.
- c) Vind je dit zelf een goede methode om je budget te beheren? Zo ja, waarom wel?
Zo nee, hoe ga jij je budget dan beheren?
Persoonlijk antwoord

Met opmerkingen [HM37]: In dit onderdeel ontdekken de leerlingen waarom het belangrijk is om een budget te beheren en leren ze ook bij welke instanties ze hulp kunnen krijgen bij het beheren van hun budget.

Met opmerkingen [HM38]: De leerlingen beginnen met zelf na te denken over de noodzaak van het beheren van hun budget en hoe ze een overzicht van hun budget kunnen krijgen. Vervolgens bekijkt de klas samen met de leerling een video over budgetbeheer, waarbij de leerling tijdens de video een schema moeten invullen. Na het bekijken van de video bespreekt de leerling dit schema gezamenlijk in de klas. Tot slot reflecteren de leerlingen op deze manier van budgetbeheer.

De gebruikte link:

<https://www.youtube.com/watch?v=jKo9nx9eS5E> (duur: 02:15)

1.3.2 Hulp bij het beheren van je budget

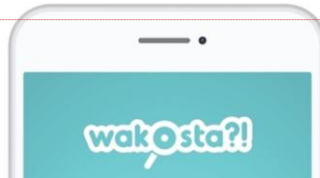

Er zijn verschillende manieren om je budget te beheren. Je kunt dit doen met pen en papier, of je kunt gebruikmaken van diverse apps die je daarbij ondersteunen. Het is belangrijk om niet alleen je inkomsten en uitgaven nauwkeurig bij te houden, maar ook om bepaalde documenten zorgvuldig te bewaren, zowel fysiek als digitaal. Denk bijvoorbeeld aan facturen, die niet alleen dienen als aankoopbewijs, maar ook als mogelijk **garantiebewijs**.

Mocht het moeilijk blijken om je budget onder controle te houden, dan kun je hulp inschakelen bij organisaties zoals het Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn (OCMW) of het Centrum Algemeen Welzijnswerk (CAW). Deze organisaties hebben we hierboven al besproken.

Een andere mogelijkheid om je budget te beheren, is via de gratis app WAKOSTA. Deze app biedt diverse tools die je helpen om een overzichtelijke weergave te krijgen van je inkomsten en uitgaven. Je kunt je inkomsten en uitgaven per categorie invoeren, wat het gemakkelijker maakt om te zien waar je geld naartoe gaat. Bovendien kun je in de app aangeven of een bepaalde uitgave regelmatig terugkeert, zodat je beter kunt plannen voor de toekomst.

Naast het beheren van je inkomsten en uitgaven, biedt de WAKOSTA app ook een handige manier om je **spaardoelen** bij te houden. Je kunt een overzicht krijgen van het geld dat je wilt sparen en hoeveel je al hebt gespaard. Deze functies maken het eenvoudiger om je financiële doelen te bereiken en onverwachte uitgaven beter op te vangen.

Scan de QR-code en bekijk het informatieve filmpje, download de app en ontdek de vele mogelijkheden die de WAKOSTA app je biedt om je budget beter te beheren.

Met opmerkingen [HM39]: In dit onderdeel ontdekken de leerlingen verschillende methoden om hun budget te beheren.

Met opmerkingen [HM40]: Kenniskader
In dit kenniskader worden diverse methoden van budgetbeheer besproken. Daarnaast komen ook de instanties OCMW en CAW opnieuw ter sprake.

Deze kennis zal ook verwerkt worden in het Cornell-schema aan het einde van dit thema.

Met opmerkingen [HM41]: De leerlingen maken kennis met de app WAKOSTA. Bekijk het filmpje samen met de klas en verken gezamenlijk de verschillende opties die de app biedt.

De gebruikte link: <https://www.youtube.com/watch?v=-Ph9NYNJ02g>

- 1 Geef de inkomsten en uitgaven van de familie De Smet in op de app WAKOSTA en plaats een schermafbeelding van de grafiek van de inkomsten en uitgaven van het gezin in de uploadzone 'Familie De Smet' op Smartschool.

Met opmerkingen [HM42]: In deze oefening moeten de leerlingen opnieuw de situatie van familie De Smet bekijken en de inkomsten en uitgaven invoeren in de WAKOSTA-app. Daarna analyseren ze deze inkomsten, uitgaven en de gegenereerde grafiek. Laat de leerlingen deze oefening individueel uitvoeren en bespreek de resultaten vervolgens klassikaal.

Met opmerkingen [HM43]: Verdieping

- Door gebruik te maken van de WAKOSTA-app, leren de leerlingen niet alleen de theorie, maar passen ze deze ook toe in een moderne, digitale context. Dit bevordert digitale vaardigheden.
- Het analyseren van de grafiek en de inkomsten en uitgaven helpt leerlingen om dieper na te denken over de financiële situatie van de familie De Smet en hoe verschillende elementen van een budget met elkaar in verband staan.

- Wat zijn de grootste uitgaven van het gezin?
De vakantie en de afbetaling van de lening
- Wat is de grootste inkomst van het gezin?
Het loon van Chelsea
- Hoeveel houdt de familie De Smet over op het einde van de maand?
Familie De Smet houdt € 1 317,50 over op het einde van de maand.
- Wat kan de familie De Smet doen met dit geld?
De familie kan een deel van dit geld sparen.

1.4 Geld lenen

- 1 Lees de onderstaande situatie en los de vragen op.

De familie De Smet heeft een probleem: Jan heeft een ongeval gehad, waardoor zijn bestelwagen niet meer te gebruiken is. Om zijn werk te kunnen voortzetten, moet hij daarom dringend een nieuwe bestelwagen aanschaffen. De kosten voor deze nieuwe wagen bedragen € 30 000,00.

- a) Heeft de familie De Smet deze maand voldoende geld om deze bestelwagen aan te kopen?
Neen, ze hebben maar € 1 317,50 over op het einde van de maand.
- b) Wat kan de familie doen om aan dit geld te geraken?
Ze kunnen een lening aangaan bij de bank of als ze voldoende reserve hebben uit de vorige maanden kunnen ze deze gebruiken.

Met opmerkingen [HM44]: In dit thema ontdekken de leerlingen dat lenen een optie kan zijn wanneer ze te maken hebben met een tekort aan geld. We duiken dieper in de wereld van kredieten en gaan verschillende soorten leningen aanreiken, maar enkel het consumentenkrediet bespreken we uitgebreid.

Met opmerkingen [HM45]: De leerlingen lezen een vervolgsituatie over de familie De Smet waarin ze nadenken over het beschikbare budget en beoordelen of dit voldoende is om een nieuwe wagen aan te schaffen. Vervolgens bedenken de leerlingen zelf een alternatief plan voor het geval er een tekort aan budget is. Laat de leerlingen dit eerst individueel doen, bespreek dit daarna klassikaal. Dit wordt later in het hoofdstuk verder toegelicht.

Dit wordt op een inductieve manier aangehaald vertrekkende vanuit realistische voorbeelden vanuit de leefwereld van de jongeren.

- 2 Bekijk de onderstaande tabel en vul de ontbrekende vakjes aan.

Kies uit: **beleggen*** – lenen – **sparen*** – schuld (* deze begrippen komen aanbod in thema 2)

Inkomsten – uitgaven	
Overschot	Tekort
Sparen	Lenen
Beleggen	Schuld

Met opmerkingen [HM46]: Kenniskader:

In dit kenniskader worden de leerlingen uitgedaagd om zelf na te denken over wat ze kunnen doen bij een budgetoverschot en aan de andere kant wat hun opties zijn bij een budgettekort.

Deze kennis zal ook verwerkt worden in het Cornell-schema aan het einde van dit thema.

Als een gezinsbudget een tekort heeft, wat betekent dat de uitgaven hoger zijn dan de inkomsten, kan het gezin overwegen om geld te lenen (= **consumentenkrediet**). Het is belangrijk dat je je vooraf altijd afvraagt of dit echt nodig is: aan het lenen van geld zijn tenslotte extra kosten verbonden en dit is niet zo bij een aankoop die je onmiddellijk betaalt. Vandaar de bekende en verplichte boodschap bij reclame voor het lenen van geld: **'Let op, geld lenen kost ook geld.'**

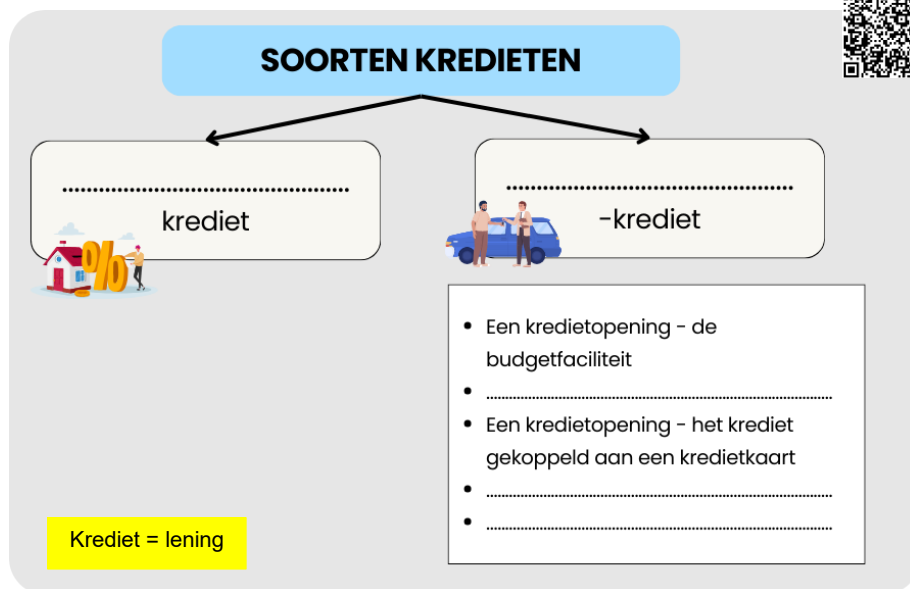

1.4.1 Kredieten

Als je een uitgave wilt doen maar niet direct over het benodigde geld beschikt, kun je via een **krediet** het bedrag laten voorschieten door een **kredietgever**, zoals een **bank**. Ontdek in de oefening hieronder de verschillende soorten kredieten die beschikbaar zijn!

- 1 Scan de QR-code en vul de ontbrekende kredieten aan op het onderstaande lijstje.

Met opmerkingen [HM47]: In dit onderdeel bespreken we kort de verschillende soorten kredieten, maar richten we ons uitgebreid op het consumentenkrediet en de kosten die daarmee gepaard gaan

Met opmerkingen [HM48]: In deze oefening bekijken de leerlingen een filmpje over de verschillende soorten kredieten. Bespreek vooraf wat een krediet inhoudt.

Laat de leerlingen tijdens het filmpje het schema met potlood invullen en bespreek dit vervolgens gezamenlijk in de klas.

De gebruikte link: <https://www.wikifin.be/nl/budget-betalen-lenen-en-verzekeren/lening-en-krediet/een-lening-een-krediet/voor-iedere-behoefte>

Wij zullen in dit hoofdstuk enkel de consumentenkredieten bespreken.

A. Het consumentenkrediet

- 1 Scan de QR-code om het filmpje te bekijken en vul daarna het schema in. Het filmpje behandelt verschillende kredietvormen, maar we richten ons in het schema uitsluitend op het consumentenkrediet.

Met opmerkingen [HM49]: Door middel van een aantal oefeningen verdiepen we ons in het consumentenkrediet. De leerlingen leren welke verschillende vormen van consumentenkrediet bestaan.

Met opmerkingen [HM50]: In dit filmpje worden drie verschillende consumentenkredieten besproken. Laat de leerlingen eerst de kaders lezen voordat je de video start. Vraag hen tijdens het bekijken van de video de kaders in te vullen en bespreek daarna de verschillende kredieten gezamenlijk in de klas.

De gebruikte link: https://drive.google.com/file/d/18YBeMMoLN3t6fy-e_kAMluc8Oquup2Lf/view?usp=sharing (duur: 01:48)

Verkoop op afbetaling

De verkoper financiert de aankoop van het product

- In meerdere schijven op regelmatige tijdstippen afbetalen
- Meteen eigenaar van het product alvorens het krediet volledig is afgelost

Lening op afbetaling

De bank financiert de aankoop van het product

- Op vaste tijdstippen een vast deel van het geleende bedrag aflossen met een vaste rentevoet

Kredietopening

Aan de hand van een kredietkaart betalen en onder nul gaan op je zichtrekening

- Een overeenkomst van onbepaalde duur, geen vaste maandelijkse aflossing en na een bepaalde periode het volledig opgenomen bedrag terugbetalen

EXTRA

Wil je meer informatie krijgen over de kredietopening en de lening op afbetaling? Bekijk dan het volgende filmpje via de QR-code.

- 2 Beantwoord aan de hand van de video via de QR-code de onderstaande vragen. Soms zijn er meerdere antwoorden mogelijk.

Alex, 18 jaar, droomt ervan om een scooter te kopen, zodat hij naar de bioscoop of naar zijn studentenjob kan gaan. Helaas heeft hij niet genoeg geld en moet hij een lening afsluiten. Welke kredietformule zal Alex kiezen?

Met opmerkingen [HM51]: In deze video wordt de theorie over consumentenkredieten besproken aan de hand van een voorbeeld (inductieve aanpak). Bespreek eerst de vragen samen met de leerlingen voordat je de video start. Laat hen deze vragen vervolgens individueel beantwoorden tijdens het bekijken van de video. Bespreek de antwoorden daarna gezamenlijk in klassikaal.

De gebruikte link: <https://youtu.be/mdgVoS6-1PU> (duur 02:39)

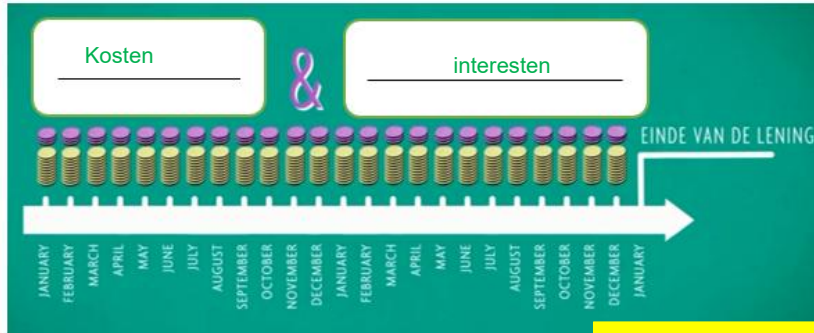
- a) Waarom moet Alex lenen?
☒ Hij heeft onvoldoende spaargeld om zijn scooter te betalen.
☐ Om zijn geld niet te moeten uitgeven.
- b) Welke kredietvorm wordt in de video eerst vermeld?
☐ Lening op lange termijn
☒ Lening op afbetaling
☐ Lening voor overschrijding
- c) Welke tekst hoort bij dit beeld?

Figuur 1: Wikifin@School, 2015

- ☒ Hij moet gedurende een vastgelegde periode maandelijks terugbetalen.
☐ Hij moet gedurende een aantal jaren op het einde van het jaar terugbetalen.
☐ Hij kiest de maanden en periode van terugbetaling.

- d) **Vul aan.** Het bedrag dat hij samen met het geleende kapitaal moet terugbetalen bevat:

Figuur 2: Wikifin@School, 2015

Intrest = interest = rente

Met opmerkingen [HM52]: Intrest = interest = rente
Binnen het KOV wordt een onderscheid gemaakt tussen intrest en rente (binnen het GO! niet).

- Intrest = De bank stelt geld ter beschikking aan de bedrijven en gezinnen. De bedrijven en gezinnen betalen daar dan intrest voor aan de bank.
- Rente = De gezinnen stellen hun geld ter beschikking bij de bank, de bank betaalt hen er rente voor.

- e) Wat moet Alex vergelijken om de voor hem beste lening te kiezen en wat betekent dit?

Alex moet het JKP vergelijken. Het JKP omvat de intresten en kosten van de lening. Dit vertelt je hoeveel je betaalt om geld te lenen, dit houdt niet enkel rekening met de intresten maar ook de andere kosten zoals de dossierkosten of administratieve kosten.

JKP = jaarlijks kostenpercentage.

- f) Betekent een krediet aan 0 % altijd een JKP van 0 %?
☐ Ja
☒ Neen
- g) Wat is de tweede kredietvorm in de video?
☒ De flexibele geldreserve (kredietopening)
☐ De zichtrekening
☐ De flexibele afspraak
- h) Wanneer Alex zijn kredietkaart gebruikt of onder nul gaat op zijn zichtrekening, zijn daar kosten of **intresten** aan verbonden?
☒ Ja
☐ Neen
- i) Waarom moet je voorzichtig omspringen met de flexibele geldreserve?
☒ Deze kredietvorm is duur
☐ Indien je het geleende geld niet snel kan terugbetalen kunnen de kosten niet oplopen
☐ Indien je het geleende geld niet snel kan terugbetalen kunnen de kosten oplopen
☐ Gemakkelijk in gebruik
- j) Wanneer is het interessanter om toch van de flexibele geldreserve gebruik te maken en niet van andere kredietvormen?
☐ Wanneer je geen geld in reserve hebt
☐ Voor grote sommen geld
☒ Voor kleine sommen geld
☐ Om gedurende een lange periode geld te lenen
☐ Om gedurende een korte periode te lenen

B. Wat kost een consumentenkrediet?

Alex, 18 jaar, droomt ervan om een scooter te kopen, zodat hij naar de bioscoop of naar zijn studentenjob kan gaan. Helaas heeft hij niet genoeg geld en moet hij een lening afsluiten. Welke kredietformule zal Alex kiezen?

Alex heeft zich verdiept in het consumentenkrediet en besluit een lening op afbetaling af te sluiten. Hij zal € 4 000,00 lenen bij zijn bank Belfius met een **looptijd** van 24 maanden.

Met opmerkingen [HM53]: In dit onderdeel leren de leerlingen dat er verschillende kosten verbonden zijn aan het afsluiten van een consumentenkrediet. Een belangrijk onderdeel van dit hoofdstuk is de aflossingstabel. De leerlingen zullen leren hoe ze een aflossingstabel kunnen lezen en interpreteren.

Deze aflossingstabel wordt op een inductieve manier aangehaald vertrekkende vanuit realistische voorbeelden vanuit de leefwereld van de jongeren.

Hoeveel kost deze lening voor Alex? Kan Alex deze lening afsluiten zonder kosten te betalen?

Laten we dit samen ontdekken!

- 1 Alex heeft met de bank gesproken over de lening die hij wil afsluiten, deze informatie zie je op de eerste afbeelding. De bank heeft een overzichtstabel gemaakt met de kosten en details van deze lening. Bekijk deze tabel en beantwoord de vragen.

Kredietbedrag ① EUR

Looptijd lening ② maanden

Maandelijkse terugbetaling
175,61 EUR

JKP ③
5,19%

Vaste debetrentevoet
5,19%

Totaal terug te betalen bedrag
4.214,64 EUR

De rentevoeten en tarieven van bovenstaande simulatie zijn louter indicatief en kunnen wijzigen.
Lening op afbetaling, onderworpen aan Boek VII (titel 4, hoofdstuk 1) van het Wetboek Economisch Recht. Onder voorbehoud van aanvaarding van uw dossier.
Let op, geld lenen kost ook geld.

Figuur 3: lening Belfius

Aflossingstabel

	Resterend saldo	Kapitaal	Intrest	Aflossing/Maand	Totaal kapitaal	Totaal intrest
1	€ 3841,29	€ 158,71	€ 16,9	€ 175,61	€ 158,71	€ 16,9
2	€ 3681,91	€ 159,38	€ 16,23	€ 175,61	€ 318,09	€ 33,13
3	€ 3521,85	€ 160,05	€ 15,56	€ 175,61	€ 478,15	€ 48,69
4	€ 3361,12	€ 160,73	€ 14,88	€ 175,61	€ 638,88	€ 63,57
5	€ 3199,71	€ 161,41	€ 14,2	€ 175,61	€ 800,29	€ 77,77
6	€ 3037,62	€ 162,09	€ 13,52	€ 175,61	€ 962,38	€ 91,29
7	€ 2874,85	€ 162,78	€ 12,84	€ 175,61	€ 1125,15	€ 104,13
8	€ 2711,38	€ 163,46	€ 12,15	€ 175,61	€ 1288,62	€ 116,28
9	€ 2547,23	€ 164,16	€ 11,46	€ 175,61	€ 1452,77	€ 127,73
10	€ 2382,38	€ 164,85	€ 10,76	€ 175,61	€ 1617,62	€ 138,5
11	€ 2216,83	€ 165,55	€ 10,07	€ 175,61	€ 1783,17	€ 148,56
12	€ 2050,59	€ 166,24	€ 9,37	€ 175,61	€ 1949,41	€ 157,93

Met opmerkingen [HM54]: In deze oefening ontvangen de leerlingen een aflossingstabel van een consumentenkrediet bij de bank Belfius. Aan de hand van deze aflossingstabel beantwoorden ze een aantal vragen, die ze kunnen afleiden uit de tabel. De aflossingstabel toont precies hoe de maandelijkse betalingen zijn verdeeld tussen de aflossing van het geleende bedrag en de rente. Dit helpt de leerlingen te begrijpen hoe de totale kosten van een krediet zich over tijd ontwikkelen en hoeveel ze uiteindelijk zullen betalen.

Maak deze oefening klassikaal zodat de leerlingen vragen kunnen stellen tijdens het bespreken van de aflossingstabel.

Met opmerkingen [HM55]: Verdieping

- De leerlingen moeten de tabel analyseren om te begrijpen hoe het totale kapitaal en de totale intrest veranderen in de loop van de tijd.
- Door te vergelijken wat er gebeurt met het kapitaal en de intrest in verschillende maanden, leren de leerlingen de verschillen te herkennen en te begrijpen. Dit helpt hen verbanden te zien en patronen te ontdekken.

13	€ 1883,64	€ 166,95	€ 8,66	€ 175,61	€ 2116,36	€ 166,59
14	€ 1715,99	€ 167,65	€ 7,96	€ 175,61	€ 2284,01	€ 174,55
15	€ 1547,63	€ 168,36	€ 7,25	€ 175,61	€ 2452,37	€ 181,8
16	€ 1378,55	€ 169,07	€ 6,54	€ 175,61	€ 2621,45	€ 188,34
17	€ 1208,77	€ 169,79	€ 5,82	€ 175,61	€ 2791,23	€ 194,17
18	€ 1038,26	€ 170,5	€ 5,11	€ 175,61	€ 2961,74	€ 199,28
19	€ 867,04	€ 171,22	€ 4,39	€ 175,61	€ 3132,96	€ 203,66
20	€ 695,09	€ 171,95	€ 3,66	€ 175,61	€ 3304,91	€ 207,33
21	€ 522,41	€ 172,67	€ 2,94	€ 175,61	€ 3477,59	€ 210,26
22	€ 349,01	€ 173,4	€ 2,21	€ 175,61	€ 3650,99	€ 212,47
23	€ 174,87	€ 174,14	€ 1,47	€ 175,61	€ 3825,13	€ 213,95
24	€ 0	€ 174,87	€ 0,74	€ 175,61	€ 4000	€ 214,68

Figuur 4: Govaert (z.d.)

- a) Wat merk je op als je kijkt naar het totale kapitaal naarmate de maanden voorbijgaan?
Het totale kapitaal **neemt toe/af na** verloop van tijd. (Schrap wat niet past).
- b) Wat merk je op als je kijkt naar de totale intrest naarmate de maanden voorbijgaan?
De totale intrest **neemt toe/af na** verloop van tijd. (Schrap wat niet past).
- c) Hoeveel moet Alex betalen voor zijn lening in de 4^e en 20^e maand? Vul de tabel in aan de hand van de gegevens.

Kapitaal maand 4	€ 160,73
Intrest maand 4	€ 14,88
Totaal te betalen in maand 4	€ 175,61

Kapitaal maand 20	€ 171,95
Intrest maand 20	€ 3,66
Totaal te betalen in maand 20	€ 175,61

- d) Wat valt er op als je kijkt naar het totaal te betalen bedrag in maand 4 en in maand 20? Vind je dit ook terug bij de informatie van Belfius?
Dit bedrag is hetzelfde, dit betekent dat je elke maand hetzelfde bedrag zal terugbetalen aan de bank. Bij de informatie van Belfius staat ook dat het maandelijkse bedrag € 175,61 is.
- e) Hoeveel bedraagt de totale intrest in maand 24?
€ 214,68

Om te berekenen hoeveel Alex moet betalen voor de lening, moet je het volgende doen: **het geleende bedrag + de totale intrest aan het einde van de looptijd = het totaalbedrag dat terugbetaald moet worden.**

- f) Hoeveel zal Alex dus uiteindelijk aan de bank moeten terugbetalen? Komt dit overeen met de informatie die Belfius ons gaf?
€ 4 000,00 + € 214,68 = € 4 214,68 → dit bedrag komt overeen met de informatie van Belfius.

Met opmerkingen [HM56]: Kenniskader

In dit kenniskader leren de leerlingen hoe ze kunnen berekenen hoeveel ze uiteindelijk zullen moeten betalen voor een lening.

Deze kennis zal ook verwerkt worden in het Cornell-schema aan het einde van dit thema.

ONTDEKT MEER!

Weetje:

Wil je er zeker van zijn dat de persoon of de firma die je een krediet aanbiedt, wel betrouwbaar is? De **FSMA** (de Autoriteit voor Financiële Markten en Diensten) beheert een **databank** met alle aanbieders die een **vergunning** hebben en met de aanbieders waarvoor de FSMA of een andere toezichthouder een waarschuwing heeft gepubliceerd.

Tip: vooraleer je een consumentenkrediet aangaat, kan je altijd de **checklist**: verantwoord lenen nakijken!

Met opmerkingen [HM57]: Dit is een interessante feitje dat je als extra informatie aan de leerlingen kunt meegeven.

Met opmerkingen [HM58]: Dit is een checklist die ze kunnen nagaan vooraleer ze een consumentenkrediet aangaan. Deze checklist kun je kort klassikaal bespreken, zodat de leerlingen deze als extra informatie beschikbaar hebben.

De gebruikte link:
https://www.canva.com/design/DAGP_QpJ9I8/Zxl_7i-1_PAINUK9bMABsQ/view?utm_content=DAGP_QpJ9I8&utm_campaign=designshare&utm_medium=link&utm_source=editor

C. Oefening

- 1 **Bekijk** het voorbeeld van de familie De Vos.

De familie De Vos staat voor de onverwachte uitdaging om een nieuwe auto te kopen, omdat hun huidige voertuig plotseling onbruikbaar is geworden. Daardoor hadden ze niet de kans om voldoende geld opzij te zetten voor een aankoop van een vervangwagen. Daardoor bevinden ze zich in een situatie waarin ze een lening moeten aangaan om een nieuwe wagen te kunnen aanschaffen. Na wat overleg hebben ze besloten om bij hun bank, BNP Paribas, een lening af te sluiten.

Gelukkig hebben ze gedurende het afgelopen jaar wel zorgvuldig kunnen sparen, wat hen in staat stelt om de lening tot een minimum te beperken. In plaats van het volledige bedrag van de nieuwe auto te moeten lenen, hoeven ze dankzij hun spaargeld slechts 50 000,00 euro te lenen van de bank.

Met opmerkingen [HM59]: Dit is een oefening over een consumentenkrediet en een aflossing. Laat de leerlingen deze oefening eventueel thuis voorbereiden, zodat ze de tijd kunnen nemen om de opdracht goed uit te voeren. Bespreek de oefening daarna klassikaal.

Met opmerkingen [HM60]: Verdieping
 De leerlingen moeten hun kennis over leningen en financiële concepten toepassen om de vragen te beantwoorden. Dit helpt hen om theorie in praktijk te brengen. De leerlingen vergelijken ook verschillende leningstermijnen en de bijbehorende financiële implicaties. Dit helpt hen om te begrijpen hoe verschillende keuzes invloed hebben op de totale kosten van een lening.

De gebruikte link:
<https://www.bnpparibasfortis.be/nl/public/customer-flow/simulatie-persoonlijke-lening?page=sim>

Open de website 'BNP Paribas Fortis **Simulatie** persoonlijke leningen' en los de vragen op.

- Hoeveel geld moet het gezin maandelijks terugbetalen aan de bank als ze een lening aangaan met een looptijd van 66 maanden?
865,29 euro
- Hoeveel bedraagt het JKP?
4,99%
- Hoeveel zal het gezin na 66 maanden in totaal aan de bank hebben terugbetaald? Wat valt je op als je dit bedrag vergelijkt met het oorspronkelijk geleende bedrag?
Na 66 maanden zal het gezin 57 109,14 euro terugbetaald hebben aan de bank. Hieruit kunnen we concluderen dat het gezin 57 109,14 euro – 50 000 euro = 7 109,14 euro extra betaalt voor het aangaan van deze lening.

- d) Stel dat het gezin dezelfde lening zou aangaan maar dan met een andere looptijd. De looptijd kan je aanpassen, door het balkje onder het leningbedrag te verschuiven.
Wat merk je dan op? Vul de tabel in.

Looptijd	39 maanden	66 maanden	93 maanden
Maandelijkse terugbetaling	1 380,37 euro	865,29 euro	641,09 euro
Totaal terug te betalen bedrag	53 834,43 euro	57 109,14 euro	60 262,46 euro
JKP	4,59 %	4,99 %	4,99 %
Vaste jaarlijkse (debet)rente	4,50 %	4,88 %	4,88 %

Conclusie: Hoe langer de looptijd van de lening, hoe lager je maandelijkse afbetalingen, maar hoe hoger de totale kosten van de lening. Bij leningen met een looptijd van minder dan 66 maanden zijn zowel het JKP als de jaarlijkse debetrente lager.

Met opmerkingen [HM61]: Extra
Dit is extra informatie die de leerlingen zelfstandig kunnen doornemen of die je kort klassikaal kunt bespreken.

EXTRA

HOE WORDT DE PRIJS DIE JE BETAALT SAMENGESTELD?

Wanneer je een product koopt, lijkt de prijs die je ziet een eenvoudig gegeven: het bedrag dat je moet betalen om het product in bezit te krijgen. Maar achter deze prijs schuilt een ingewikkelde samenstelling van verschillende componenten en kosten. Wat op het eerste gezicht een enkel getal lijkt, is in werkelijkheid het resultaat van een reeks factoren die samen de uiteindelijke prijs bepalen. Door deze verborgen componenten te begrijpen, krijg je als koper een beter inzicht in waar je geld naartoe gaat en wat de werkelijke waarde van het product is.

Laten we eens een voorbeeld bekijken!

Voorbeeld: aankoop brommer

AANKOOPPRIJS HANDELAAR
€ 2 384,62

Dit is de basisprijs van het product, oftewel de prijs die de verkoper voor het product vraagt voordat er kortingen of extra kosten worden meegerekend.

- KORTING
- € 834,62

Kortingen zijn verminderingen op de oorspronkelijke aankoopprijs. Dit kan een tijdelijke aanbieding zijn, een seizoensgebonden uitverkoop, of een speciale korting die je krijgt omdat je bijvoorbeeld een trouwe klant bent. Wanneer een korting wordt toegepast, wordt het bedrag van de korting afgetrokken van de aankoopprijs.

+ EXTRA KOSTEN
+ € 350,00

Soms zijn er extra kosten verbonden aan de aankoop van een product. Dit kunnen verzendkosten zijn als je iets online bestelt, administratiekosten, of kosten voor een specifieke betaalmethode. Deze extra kosten worden bovenop de aankoopprijs gerekend nadat de eventuele korting is toegepast.

+ BTW
+ € 399,00

De BTW is een belasting die door de overheid wordt geheven op de verkoop van goederen en diensten. Het BTW-tarief varieert per land en soms per productcategorie. In de meeste gevallen wordt de BTW berekend als een percentage van de prijs na het toepassen van de korting en het toevoegen van eventuele extra kosten.

= TOTALE AANKOOPPRIJS
= € 2 299,00

Met opmerkingen [HM62R61]: Verdieping

De leerlingen moeten kritisch nadenken over hoe elke component de totale prijs beïnvloedt en waarom sommige producten duurder zijn dan andere, zelfs als ze vergelijkbaar lijken. En de leerlingen moeten hun analytische vaardigheden gebruiken om de verschillende prijscomponenten te identificeren en te begrijpen hoe deze samen de eindprijs vormen.

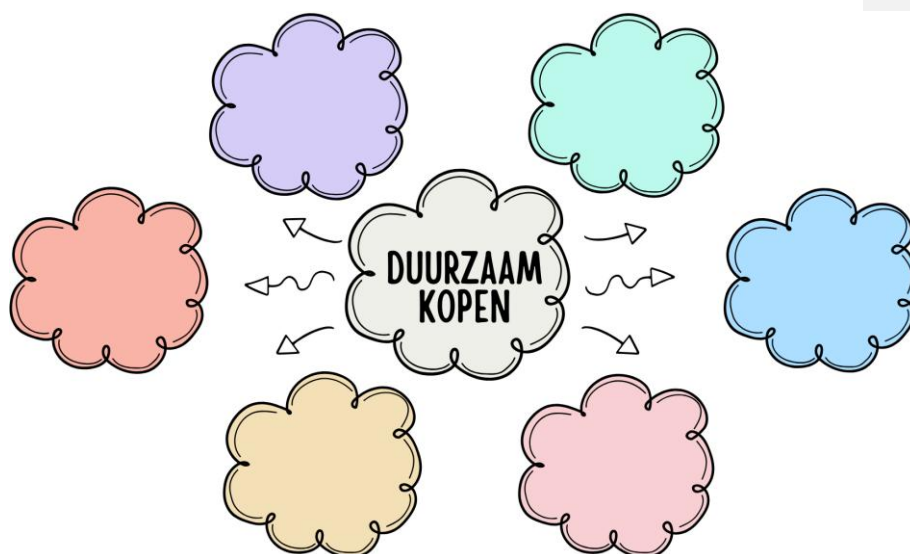
1.5 Duurzaam kopen

Consumeren, dat is ook je verantwoordelijkheid nemen. De keuzes die je maakt hebben niet alleen invloed op jezelf, maar ook op het milieu, de **arbeidsomstandigheden** van arbeiders in **ontwikkelingslanden**, en het **welzijn** van dieren. We moeten nog een lange weg afleggen voordat **duurzame consumptie** de norm is. Wat denk jij van de stelling dat iedereen zou moeten kiezen voor duurzame consumptie?

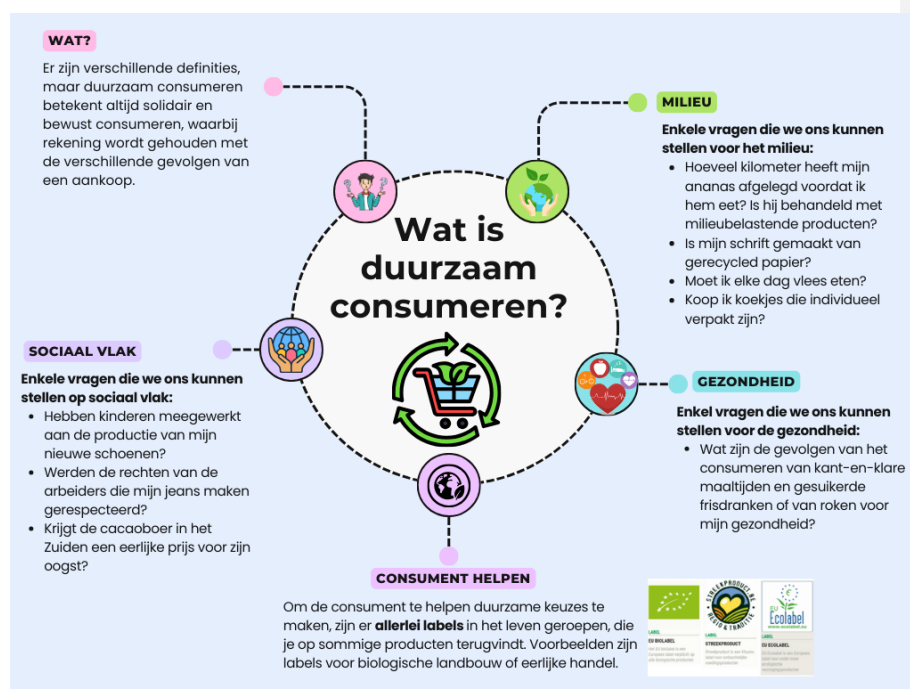
Met opmerkingen [HM63]: In dit onderdeel maken de leerlingen kennis met duurzaam kopen door middel van een mindmap. Ze ontdekken wat duurzaam kopen inhoudt en hoe consumenten geholpen kunnen worden bij het maken van duurzame keuzes.

- 1 Waar denk je aan bij 'duurzaam kopen'? Vul het schema in.

Met opmerkingen [HM64]: De leerlingen moeten eerst nadenken over het begrip duurzaam kopen (inductieve aanpak). Vervolgens kan je dit klassikaal bespreken.

- 2 Bekijk nu de onderstaande kader waarin wordt uitgelegd wat duurzaam consumeren (= duurzaam kopen) is.

Met opmerkingen [HM65]: Bespreek gezamenlijk in de klas de mindmap waarin de uitleg over duurzaam kopen/consumeren staat.

Met opmerkingen [HM66]: Kenniskader
Dit gedeelte bespreekt wat duurzaam consumeren inhoudt en geeft voorbeelden van vragen die we ons kunnen stellen om te bepalen of we iets duurzaam kopen.

Deze kennis zal ook verwerkt worden in het Cornell-schema aan het einde van dit thema.

Figuur 5: Oxfam België (z.d.)

EXTRA

Lees via de QR-code hoe Colruyt hun klanten stimuleert om milieubewuste keuzes te maken.

3. Houd jij rekening met duurzaam consumeren? Beantwoord de vragen in het onderstaande reflectiekader.

- a) Koop jij duurzaam? Waarom wel of waarom niet?
Persoonlijk antwoord.
- b) Als je zelf al eens iets duurzaam gekocht hebt, wat kocht je dan?
Persoonlijk antwoord
- c) Waarom denk je dat duurzaam kopen belangrijk is?
Persoonlijke antwoord.
Modelantwoord: Duurzaam kopen is belangrijk omdat het bijdraagt aan het verminderen van de negatieve impact op het milieu en het bevorderen van een rechtvaardige en gezonde maatschappij.

Met opmerkingen [HM67]: Laat de leerlingen nadenken over hun eigen koopgedrag. Bespreek daarna gezamenlijk in de klas hun bevindingen.

4. Ben je het eens met de volgende stellingen? Motiveer je standpunt.

	Eens	Oneens
Bij het shoppen van nieuwe kleren is de prijs sowieso het belangrijkste: hoe goedkoper, hoe beter!		
Argument:		
Mijn oude gsm gebruik ik als reservetoestel.		
Argument:		
Online winkelen kan leiden tot financiële problemen en schulden.		
Argument:		
Als ik enkel noodzakelijke producten koop, heeft dit een negatieve impact op hoe ik me voel.		
Argument:		
Ik denk aan de planeet wanneer ik producten koop: seizoensfruit, webshops met duurzaamheidslabel, lokaal winkelen.		
Argument:		

Met opmerkingen [HM68]: De leerlingen geven hun mening bij een aantal stellingen en onderbouwen hun standpunt met argumenten. Vervolgens kun je deze stellingen klassikaal bespreken en een debat organiseren.

Dit kun je ook integreren in andere digitale tools zoals Mentimeter, Wooclap,....

1.6 Aan de slag!

Het beheren van een budget is een vaardigheid die je alleen kunt ontwikkelen door het zelf te ervaren. Vandaag krijgen jullie de kans om die vaardigheid te oefenen met het budgetspel! Dit spel biedt een leuke en leerzame manier om te ontdekken hoe je geld effectief kunt beheren en prioriteiten kunt stellen.

Voordat jullie van start gaan, is het belangrijk om de spelregels goed door te nemen. Scan de QR-code en lees de spelregels!

Veel succes!

EXTRA

BEHEER JE EIGEN BUDGET!

Hou de komende maand je inkomsten en uitgaven bij in de app WAKOSTA. Beantwoord de onderstaande vragen in een **Word document** genaamd 'Mijn budgetanalyse voor de maand'.

Plaats vervolgens ook de **schermafbeeldingen** van de grafieken van je inkomsten en uitgaven in dit document.

Upload ten slotte dit document op Smartschool in de **map 'Beheer je eigen budget'**.

1. Wat waren je drie grootste uitgaven?
2. Welke van deze drie uitgaven uit 1 waren noodzakelijk?
3. Heb je onvoorziene uitgaven gehad deze maand?
4. Wat waren je drie grootste inkomsten?
5. Heb je toevallige inkomsten gehad deze maand?
6. Heb je momenteel genoeg spaargeld of zou je willen dat dit meer is?
7. Welke doelen kan je stellen voor de komende maand op basis van je budgetanalyse deze maand?

Met opmerkingen [HM69]: Het is natuurlijk belangrijk dat de leerlingen niet alleen de theorie over budgetten kennen, maar dat ze deze kennis ook in de praktijk kunnen brengen. Daarom spelen ze het volgende spel om hun vaardigheden op het gebied van budgettering te ontwikkelen. Begin met het doornemen van de spelregels, zodat de leerlingen weten wat er van hen wordt verwacht.
https://www.canva.com/design/DAGPKACgHH0/vf0bavn1XVY9B582JMM9xQ/view?utm_content=DAGPKACgHH0&utm_campaign=designshare&utm_medium=link&utm_source=editor

Verdeel de leerlingen in groepjes van vier per spelbord. Deel in elk groepje de spelborden, kaarten en personagefiches uit. Laat de leerlingen beginnen met het spel en begeleid hen tijdens het spelen.

Rond de les af door te reflecteren op het spel en vraag de leerlingen wat ze hebben onthouden en geleerd.

Spelborden:
https://www.canva.com/design/DAGOT0Je9dY/DmzTyniG3-2fS3gh-xH9Ww/view?utm_content=DAGOT0Je9dY&utm_campaign=designshare&utm_medium=link&utm_source=editor

Personagefiches: https://www.canva.com/design/DAGO-2UAhpc/RZcC0RNYEm7TmiYDjhlKA/view?utm_content=DAGO-2UAhpc&utm_campaign=designshare&utm_medium=link&utm_source=editor

Kaarten spel: https://www.canva.com/design/DAGO-0_v1jc/ZNV2agtVAoBCtdWFqFV-Ig/view?utm_content=DAGO-0_v1jc&utm_campaign=designshare&utm_medium=link&utm_source=editor

Met opmerkingen [HM70R69]: Het spel van Wikifin, *Budget aan zet*, is een ander mogelijk spel om te spelen. Het is educatieve en interactieve ervaring waarbij leerlingen leren hun geld op een realistische manier te verdelen over verschillende uitgavenposten. In ronde 2 krijgen ze te maken met een loonsvermindering, waardoor ze opnieuw hun budget moeten herverdelen. Dit spel biedt hen inzicht in kosten en budgetbeheer.

Link Wikifin: <http://www.wikifin.be/nl/wikifin-school/budget-aan-zet>

Met opmerkingen [HM71R69]: Het spel van Wikifin, *Geldpraat*, is nog een ander mogelijk spel om te spelen. Dit spel bevordert teamwork en kennis op een leuke manier. Vorm teams van 2 tot 4 spelers en kies een teamnaam. Tijdens het spel krijgt een "uitlegger" 1 minuut om een woord uit te leggen zonder verboden woorden te gebruiken. Een "controleur" houdt toezicht en bedient de spelknoppen. Het doel is om zoveel mogelijk woorden te laten raden binnen de tijd, zonder verboden termen of gebaren te gebruiken. Elk correct geraden woord levert punten op en het spel kan op elk moment worden beëindigd. Er zijn twee moeilijkheidsgraden: gemakkelijk voor de lagere graden en moeilijk voor de hogere graden.

Link wikifin: <https://www.wikifin.be/nl/geldpraat?moneyTalk=default>

Met opmerkingen [HM72]: Extra
 De leerlingen kunnen als extra opdracht hun eigen budget beheren. Dit biedt hen een extra kans om hun vaardigheden te ontwikkelen. Deze opdracht is vrijblijvend.

1.7 Cornell-schema

Nu je de leerstof van dit thema hebt bestudeerd, is het tijd om de belangrijkste punten en inzichten zelf samen te vatten in een Cornell-schema. Dit helpt je niet alleen om de leerstof beter te begrijpen, maar ook om het makkelijker te onthouden en toe te passen.

Maak gebruik van het sjabloon hieronder en bijlage 5.

Met opmerkingen [HM73]: De leerlingen moeten een Cornell-schema opstellen voor de behandelde leerstof. Het gebruik van een Cornell-schema is een effectieve methode omdat het hen helpt de leerstof beter te begrijpen, makkelijker toe te passen en langer te onthouden. Het schema stimuleert actief leren door leerlingen aan te zetten om verbanden te leggen en informatie overzichtelijk te structureren. In bijlage 5 vinden de leerlingen een duidelijke uitleg over hoe ze een dergelijk schema moeten opstellen. Het opstellen van het schema kan klassikaal gebeuren, maar je kunt ervoor kiezen om de leerlingen dit zelf te laten doen. Op deze manier verwerken ze de leerstof actief en ontwikkelen ze zelfstandige studievastigheden.

T1: Beheren van het eigen (gezins)budget

kernwoorden & kernvragen

Wat is een **budget**?

Waarom een budget **beheren**?

Onderverdeling van een budget:

Budgetbeheer in de praktijk:

Wat is het effect van een **overschot** of **tekort** in een budget?

Wat betekent **duurzaam consumeren** en waarom is het belangrijk?

notities

Een budget is een plan dat inkomsten en uitgaven over een bepaalde periode beschrijft. Er zijn persoonlijke en gezinsbudgetten.

- Persoonlijk budget: inkomsten/uitgaven van één persoon.
- Gezinsbudget: inkomsten/uitgaven van een gezin.

Budgetbeheer is belangrijk om verstandig met geld om te gaan, schulden te vermijden en doelen te bereiken.

- Je leert inkomsten en uitgaven bijhouden.
- Hulporganisaties: CAW, OCMW.

- Inkomsten uit: arbeid, sociale zekerheid, beleggingen, toevallige inkomsten
- Uitgaven: vaste uitgaven, lopende/variabele uitgaven, uitzonderlijke uitgaven, onvoorziene uitgaven

- Tools: Papieren overzicht, apps
- Documenten: Facturen en garantiebewijzen.

- Overschot: Meer inkomsten dan uitgaven. Dit geeft ruimte om te sparen, beleggen of extra uitgaven te doen.
- Tekort: Meer uitgaven dan inkomsten. Dit leidt tot schulden als je geen actie onderneemt -> lenen (denk aan consumentenkrediet)

Duurzaam consumeren: Bewust kiezen voor producten die goed zijn voor milieu, mens en dier.

- Belangrijk omdat:
 1. Het vermindert afval en vervuiling.
 2. Het behoudt natuurlijke hulpbronnen voor de toekomst.
 3. Het ondersteunt eerlijke arbeidsomstandigheden.

samenvatting

Een budget is een hulpmiddel om je financiën te beheren, of het nu persoonlijk of voor een gezin is. Het helpt je om doelen te bereiken, schulden te vermijden en bewust om te gaan met je geld. Bij overschot kun je sparen of beleggen; bij tekort moet je soms lenen, wat extra kosten met zich meebrengt. Daarnaast heeft duurzaam consumeren een positieve impact op het milieu, arbeiders in ontwikkelingslanden en dierenwelzijn.

1.8 Test jezelf!

Om te controleren of je de leerstof goed hebt begrepen en kunt toepassen, is het tijd om jezelf te testen. Scan de QR-code om toegang te krijgen tot de Bookwidgets. Vul de vragen zorgvuldig in en kijk of je de leerstof en vaardigheden die we hebben behandeld goed kunt toepassen.

Test jezelf oplossing:

Vraag:

Lees de onderstaande situatie en los de vragen op.

Je hebt een budget van € 1 000,00 om een nieuwe laptop te kopen. Je hebt drie opties:

1. Laptop A: Prijs € 800,00. Geen extra kosten, maar basisfunctionaliteiten.
2. Laptop B: Prijs € 1 200,00. Mogelijkheid om op afbetaling te kopen (12 maanden, € 100,00 per maand, inclusief 10% rente).
3. Laptop C: Prijs € 950,00. Inclusief een uitbreidingspakket met accessoires ter waarde van € 150,00.

Vragen:

1. Bereken de totale kosten voor elke optie.
2. Welke keuze is het verstandigst binnen je budget? Leg uit waarom.

Modeloplossing:

Vraag 1:

- Laptop A: Totale kosten = € 800,00.
- Laptop B: Totale kosten = € 1 200,00 + (10% rente op € 1 200,00) = € 1 320,00.
- Laptop C: Totale kosten = € 950,00 (geen bijkomende financieringskosten).

Vraag 2:

Verstandigste keuze: **Laptop A**. Dit model blijft binnen je budget en vermijdt schulden. Laptop B is te duur vanwege de financieringskosten. Laptop C is een overweging, maar de accessoires zijn niet essentieel.

Vraag:

Lees de onderstaande situatie en los de vraag op;

Je gezinsbudget is beperkt, en je moet de volgende aankopen overwegen:

1. Nieuwe wasmachine: € 500,00 (noodzakelijk, want de oude is kapot).
2. Vakantie naar Frankrijk: € 1 200,00.
3. Schoolmateriaal voor kinderen: € 300,00.
4. Nieuwe smartphone: € 700,00.

Je hebt slechts € 1 500,00 beschikbaar.

Maak een prioriteitenlijst en leg uit welke keuzes je maakt en waarom.

Modeloplossing:

1. **Wasmachine** (€ 500,00): Noodzakelijk voor het huishouden.
2. **Schoolmateriaal** (€ 300,00): Onmisbaar voor de kinderen.
3. **Vakantie naar Frankrijk**: Kies een goedkopere vakantie of stel uit.
4. **Nieuwe smartphone**: Niet dringend. Gebruik de oude langer.

Uitleg: Wasmachine en schoolmateriaal zijn prioriteiten. De vakantie en smartphone kunnen worden aangepast of uitgesteld, omdat ze minder urgent zijn.

Met opmerkingen [HM74]: Test jezelf!

De leerlingen toetsen formatief hun kennis met behulp van deze Bookwidgets. Spreek met de leerlingen een datum af waarop zij de Bookwidget ingevuld moeten hebben. Na deze datum plaatst de leerkracht de modeloplossing op Smartschool, zodat de leerlingen hun antwoorden kunnen vergelijken en verbeteren. Als leerlingen iets niet begrijpen, kunnen ze ervoor kiezen hun antwoorden alsnog door de leerkracht te laten nakijken.

De link naar BookWidgets:

https://www.bookwidgets.com/play/WeHrYGNS-IQAEYE7LdgAAA/KF9PTKM/test-jezelf-the?teacher_id=5779968773062656

Bekijk bijlage 10 om de Bookwidgets te kunnen bewerken.

Met opmerkingen [IH75R74]: Oplossingen delen met de leerlingen

U kunt de code van thema 1, terug te vinden in bijlage 9 van dit werkboek, delen met uw leerlingen. Met deze code krijgen zij via de knop 'oplossingen' op de website toegang tot de correctiesleutel van dit thema.

(<https://finnext.weebly.com/thema-1.html>)

We raden aan dit zeker te doen wanneer leerlingen (een deel van) het thema zelfstandig verwerken. Voorzie nadien eventueel een kort vragenuurtje of klassikaal moment, zodat leerlingen met gerichte vragen of onduidelijkheden bij u terecht kunnen na het doornemen van de oplossingen.

Vraag:

Lees de onderstaande situatie en los de vraag op.

Situatieschets:

Je hebt een gezinsbudget van € 2 500,00 per maand. Hiermee moeten alle uitgaven worden betaald. Denk hierbij aan huur/hypotheek, boodschappen, vervoer, ontspanning, sparen en onverwachte kosten. Er is ook een wens om een grote aankoop te doen, zoals een nieuwe wasmachine of een tv.

Uitgaven per maand:

- Woonkosten (huur of hypotheek): € 900,00
- Boedschappen: € 600,00
- Vervoer (benzine of openbaar vervoer): € 250,00
- Ontspanning: € 200,00
- Sparen: € 300,00
- Onverwachte kosten (verzekeringen, reparaties, enz.): € 250,00

Keuzes:

- Grote aankoop: Nieuwe wasmachine (€ 500,00 , eenmalig) of een nieuwe tv (€ 700,00 , eenmalig).
- Optie: Je kunt gebruik maken van een kredietlening voor de grote aankoop, met een rente van 5%. Als je kiest voor een lening, betaal je de aankoop in 12 maanden terug.

1. Welke aankoop kies je en waarom**2. Maak een aangepast maandbudget. Welke categorieën pas je aan, en met hoeveel?****3. Als je kiest voor een lening:**

- Wat zijn de totale kosten van de lening (inclusief rente)?
- Hoe past de maandelijkse aflossing in je budget

4. Argumenteer waarom je keuze past bij de financiële situatie van het gezin.**Modeloplossing:****1. Welke aankoop kies je en waarom?**

Ik kies voor de **nieuwe wasmachine (€ 500,00)**. Deze aankoop is noodzakelijker dan een nieuwe tv, omdat een wasmachine essentieel is voor het huishouden. Bovendien is de lagere prijs gunstiger voor het budget.

2. Aangepast maandbudget:

Om € 500,00 vrij te maken voor de aankoop van de wasmachine, passen we het budget als volgt aan:

- Ontspanning: Van € 200,00 naar **€ 100,00** (-€ 100,00).
- Sparen: Van € 300,00 naar **€ 0,00** (-€ 300,00, alleen deze maand).
- Onverwachte kosten: Van € 250,00 naar **€ 150,00** (-€ 100,00 , met behoud van een minimale buffer).

Aangepast budget:

- Woonkosten: € 900,00
- Boedschappen: € 600,00
- Vervoer: € 250,00
- Ontspanning: € 100,00
- Sparen: € 0,00
- Onverwachte kosten: € 150,00
- Totaal: € 2 500,00**

3. Als je kiest voor een lening:**Berekening totale kosten van de lening:**

- Totale lening = € 500 + (€ 500,00 × 5%) = **€ 525,00**
- Maandelijkse aflossing = € 525,00 : 12 = **€ 43,75 per maand**.

4. Aanpassing maandbudget met lening:

Om de lening af te lossen, zou ik € 50, 00 per maand besparen, verdeeld over:

- Ontspanning: Van € 200,00 naar **€ 150,00** (-€ 50,00).

Thema 2

Hoe kan ik sparen en beleggen?

Dit ga je ontdekken:

In dit thema leer je hoe je verstandig omgaat met sparen en beleggen! Je leert onder andere:

- o wat **woorden** zoals sparen, beleggen, aandeel, obligatie, spaarrekening, termijnrekening en beleggingsfonds betekenen.
- o hoe je kunt beginnen met **sparen**, waarom dat **belangrijk** is en welke **spaarvorm** het beste bij jouw situatie past.
- o hoe **beleggen** werkt, wat de verschillende **beleggingsvormen** zijn en hoe je kunt bepalen welke het **meest geschikt** is voor jou.
- o hoe je informatie over **aandelen** en **obligaties** kunt **opzoeken** en **gebruiken**.
- o verschillende **vormen** van **sparen** en **beleggen**, inclusief **duurzame** en **alternatieve opties**.
- o hoe je spaar- en beleggingsvormen kunt **vergelijken** op **risico** en **opbrengst**.

Extra verdieping:

- o alles over **pensioen opbouwen** met **pensioensparen**.

2 Hoe kan ik sparen en beleggen?

2.1 Inleiding

Hallo! Ik ben Femke en ik werk bij de bank van KBC. Ik ondersteun mensen in Vlaanderen bij het efficiënt beheren van hun financiële zaken en geef hen daarnaast ook voornamelijk advies over sparen en beleggen.

Laten we eens kijken wat je al weet over sparen en beleggen! Scan de QR-code en vul de padlet in.

Noteer hieronder één woord uit de ingevulde padlet waar je zelf nog niet aan had gedacht of welk woord je nog niet kent.

Na het afronden van dit thema noteer je in je eigen woorden hieronder wat jouw gekozen woord betekent.

HOE GA JE AAN DE SLAG IN DIT THEMA?

Tijdens deze cursus maak je gebruik van een leerpad om de benodigde informatie te verzamelen en de cursus volledig in te vullen.

In het leerpad wordt stap voor stap aangegeven wat je in de cursus moet invullen. Daarnaast biedt het leerpad extra uitleg en verdieping over de onderwerpen, zodat je de leerstof goed begrijpt.

Genially -
leerpad

Met opmerkingen [HM76]: In dit thema wordt er gewerkt aan het volgende leerplandoel van de 3^e graad financieel en economisch bewust worden van het KOV: MD11.02: De leerlingen vergelijken sparen en beleggingsvormen op het vlak van risico en rendement (LPD 12).

Voor de uitwerking van dit thema is in de jaarplanning ongeveer zeven lesblokken gereserveerd. Deze blokken omvatten een combinatie van theoretische uitleg, interactieve oefeningen in spelvorm en een toets om de verworven kennis en vaardigheden te evalueren.

Een manier om dit thema te introduceren is door het stellingenspel 'Hoe ga je om met geld?' van Wikifin te gebruiken. Dit spel laat leerlingen aan de hand van verschillende stellingen hun mening vormen en formuleren, waarna zij in groepen hierover debatteren. De stellingen in het document zijn verdeeld over thema's zoals budget, betaalmiddelen, lenen, sparen en beleggen, geld en maatschappij en consumeren. Voor dit thema kun je specifiek de stellingen gebruiken die betrekking hebben op: sparen en beleggen.

Link naar wikifin: https://www.wikifin.be/nl/wikifin-school/hoe-ga-ij-om-met-je-geld-stellingenspel?check_logged_in=1

Met opmerkingen [HM77]: In deze inleiding wordt de voorkennis van de leerlingen over het onderwerp sparen en beleggen in kaart gebracht. De leerlingen vullen een Padlet in waarin ze de volgende vragen beantwoorden:

- Wat is een sparen?
- Spaar jij al?
- Wat is beleggen?
- Beleg jij al?

Deze activiteit biedt de leerkracht inzicht in de voorkennis van de leerlingen over het thema. Na het invullen van de Padlet kunnen de antwoorden klassikaal besproken worden. Dit biedt ruimte om bepaalde concepten verder uit te leggen en verduidelijking te vragen bij wat de leerlingen hebben genoteerd. Daarnaast worden de leerlingen gevraagd om één woord of concept te noteren dat ze nog niet kenden of waar ze niet aan dachten. Dit woord moeten ze aan het einde van het thema uitleggen, waardoor ze actief betrokken worden bij het leerproces.

De link naar de padlet: <https://padlet.com/motmanshanne/sparen-en-beleggen-swb12y5xsv7ujxqk>

Bekijk bijlage 10 en lees hoe je contact met ons kan opnemen voor het bewerken van de padlet.

Met opmerkingen [HM78]: Dit thema bevat veel begrippen en is wat uitdagender, daarom is er een begeleidend leerpad beschikbaar. Dit leerpad verwijst regelmatig naar het boek, maar bevat ook luisterfragmenten en/of video's. De leerkracht kan het leerpad gebruiken om de les te geven, eventueel gecombineerd met een PowerPointpresentatie. Het leerpad kan ook aangevuld worden met extra informatie, zodat het alle benodigde informatie voor de les bevat.

Een andere mogelijkheid is om de leerlingen dit thema in groepjes te laten doorlopen, waarbij de leerkracht ondersteuning biedt en zich kan richten op de leerlingen die meer moeite hebben met dit thema. Aan het einde van de les plaatst de leerkracht de verbeterersleutel van het betreffende onderdeel op Smartschool, zodat de leerlingen na elke les hun werk kunnen nakijken en verbeteren.

Een derde mogelijkheid is het vormen van miniklassen op basis van het niveau van de leerlingen. Hierbij worden leerlingen met vergelijkbare leerbehoeften en vaardigheden samengebracht in kleinere groepen. Dit maakt het mogelijk om de instructie en lesinhoud nauwkeurig af te stemmen op het specifieke niveau van de groep. Zo kunnen leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben, intensievere begeleiding krijgen, terwijl meer begaafde leerlingen worden uitgedaagd met ...

2.2 Sparen

- 1 Lees het gesprek hieronder tussen de bankadviseur Femke en de familie De Haan.

Goedemiddag, de familie De Haan! Wat fijn dat jullie bij ons langskomen. Waar kunnen we jullie mee helpen?

Goedemiddag! We hebben nagedacht over onze financiën en merkten dat we iedere maand ongeveer € 1 500,00 euro overhouden. We zouden graag willen weten wat we hiermee kunnen doen.

Ja, we hebben nu wat ruimte, maar we weten niet precies wat de beste stap is. We denken dat we misschien iets met dit geld moeten doen, maar we hebben geen idee waar te beginnen.

Dat klinkt als een goed moment om eens te kijken naar de mogelijkheden. Het is goed dat jullie al een idee hebben van het bedrag dat jullie overhouden. Waar zouden jullie graag mee beginnen? Hebben jullie bepaalde doelen in gedachten voor de toekomst?

We willen graag iets regelen voor de toekomst, misschien voor een vakantie of voor onverwachte kosten. Maar we willen er zeker van zijn dat we de juiste keuze maken.

We willen het geld niet zomaar opzij zetten, maar ook weten wat de beste optie is voor onze situatie. Kunnen jullie ons daar advies over geven?

Natuurlijk! Ik sta klaar om jullie verder te helpen. Laten we samen de mogelijkheden verkennen die het beste bij jullie situatie passen. We kunnen beginnen met de optie om het geld veilig opzij te zetten.

Met opmerkingen [HM79]: In dit onderdeel leren de leerlingen waarom sparen belangrijk is en hoe ze effectief kunnen sparen. Ze maken daarnaast kennis met verschillende spaarvormen, zoals een spaarrekening en een termijnrekening.

Met opmerkingen [HM80]: Als inleiding van dit onderdeel lezen de leerlingen een dialoog tussen bankadviseur Femke en de familie De Haan (inductieve aanpak). Aan de hand van dit gesprek ontdekken de leerlingen hoe ze geld kunnen reserveren voor de toekomst of onverwachte kosten.

Zoals je kon lezen wil de familie De Haan wat geld overhouden voor toekomst of onverwachte kosten. Maar hoe kunnen zij dit doen?

2. Bekijk de video via de QR-code en los de vragen op, om te weten te komen hoe ook familie De Haan net zoals Alex kan sparen.

a) Wat is sparen?

Geld aan de kant zetten voor later.

b) Hoe kan je sparen?

1 Stop elke week je kleingeld in een spaarvarken en zet dit op het einde van de maand op je spaarrekening

2 Stort in het begin van elke maand een vast bedrag op je spaarrekening.

3 Vermijd ondoordachte en nutteloze aankopen

Met opmerkingen [HM81]: Klassikale aanpak: De leerkracht laat het filmpje zien terwijl de leerlingen de vragen beantwoorden. Daarna worden de antwoorden klassikaal besproken.

Individuele aanpak: De leerlingen bekijken in groepjes het filmpje en vergelijken daarna hun antwoorden. Aan het einde van de les verbeteren ze hun antwoorden en kunnen ze vragen stellen.

Gebruikte link:

https://drive.google.com/file/d/18a9fV0wLfdiFi4Yeif8Ep_oH7a_mHkF2o/view?usp=sharing (duur: 02:49)

Om voorbereid te zijn op onverwachte situaties, is het verstandig om een deel van je inkomen apart te zetten. Dit voorkomt dat je in een financieel moeilijke positie belandt wanneer iets onverwachts gebeurt. Bewust geld opzijzetten voor toekomstige uitgaven – of ze nu verwacht of onverwacht zijn – is een essentieel, dit noemen we **sparen**. Door een reserve op te bouwen, zorg je ervoor dat je jezelf meer zekerheid biedt in tijden van nood en ruimte creëert om grotere, toekomstige dromen waar te maken zonder financiële stress.

Met opmerkingen [HM82]: Kenniskader

In dit kenniskader leren de leerlingen wat sparen inhoudt. Het behandelt verschillende aspecten van sparen en legt uit waarom het belangrijk is om een deel van je inkomen apart te zetten voor de toekomst.

Voordat je de inhoud van deze kader bekijkt, kun je samen met de leerlingen nadenken over wat sparen zou kunnen betekenen.

Waarom is het nu belangrijk om te sparen en hoe kan je sparen? Ontdek het hieronder!

2.2.1 Waarom is het belangrijk dat je spaart?

HOE GA JE AAN DE SLAG?

Met behulp van het leerpad ontvang je de informatie die je nodig hebt om de cursus verder aan te vullen.

Je start in 'room 1', waar je alle informatie over het onderwerp 'sparen' zult krijgen. Door middel van de video's en luisterfragmenten kun je je cursus stap voor stap aanvullen.

Genially -
leerpad

Met opmerkingen [HM83]: In dit onderdeel ontdekken de leerlingen waarom sparen belangrijk is door middel van een filmpje. Daarna passen ze de geleerde concepten toe in een oefening.

Link naar leerpad:

<https://view.genially.com/6745ca36d6a35c477b057107/interactive-content-thema-2>

1 Beantwoord eerst de onderstaande vragen alvorens je verder gaat met het leerpad.

a) Waarom denk je dat het belangrijk is om te sparen?

Persoonlijk antwoord, mogelijke antwoorden:

- Voor onverwachte uitgaven: Sparen helpt om voorbereid te zijn op onvoorziene kosten, zoals medische rekeningen of auto-reparaties.
- Om financiële doelen te bereiken: Sparen stelt je in staat om dingen te kopen die belangrijk zijn, zoals een huis, een auto of een vakantie.
- Voor een gevoel van veiligheid: Geld achter de hand hebben geeft een gevoel van zekerheid en minder stress over financiën.
- Voor pensioen: Door nu te sparen, kun je een comfortabele oude dag hebben zonder financiële zorgen.

b) Hoe zou je ervoor kunnen zorgen dat je geld kunt sparen?

Persoonlijk antwoord, mogelijke antwoorden:

- Maak een budget: Houd bij hoeveel je verdient en uitgeeft, en stel een vast bedrag in dat je elke maand opzij zet.

Met opmerkingen [HM84]: De leerlingen reflecteren over het belang van sparen en hoe ze ervoor kunnen zorgen dat ze kunnen sparen.

Individuele aanpak: De leerlingen beantwoorden eerst in hun groepjes deze vragen en bespreken daarna hun bevindingen.

Klassikale aanpak: De leerlingen vullen deze vragen eerst zelfstandig in en vervolgens bespreek je deze klassikaal.

- Automatisch sparen: Stel automatische overschrijvingen in van je betaalrekening naar je spaarrekening.
- Vermijd onnodige uitgaven: Denk goed na voordat je iets koopt en vraag jezelf af of het echt nodig is.
- Stel doelen: Beslis waarvoor je wilt sparen, zoals een vakantie of een noodfonds, en werk daar gericht naartoe.

- 2 **Bekijk** het **filmpje** in het leerpad. Som 4 redenen op waarom het belangrijk is om te sparen. Leg deze ook kort uit.

Waarom sparen?	Uitleg
Sparen voor een specifieke uitgave	Wanneer een gezin reeds weet dat het binnen een bepaalde termijn een aankoop of uitgave heeft, kan het hiervoor sparen.
Een buffer voorzien/ een reserve aanleggen	Het geeft een gezin een geruster gevoel wanneer het een buffer/ een reserve heeft voor vaste, uitzonderlijke, lopende en onvoorziene uitgaven. Een tegenvaller is steeds mogelijk en daarom is een spaarpot aan te raden.
Pensioenvoorbereiding	Als je vreest dat je wettelijk pensioen niet voldoende is om comfortabel rond te komen kan je sparen om je pensioen later aan te vullen.
Onvoorziene gebeurtenissen	Het leven kan onverwachte wendingen nemen, zoals ziekte, scheiding of werkloosheid. Sparen helpt je om voorbereid te zijn op deze situaties.

Met opmerkingen [HM85]: In dit filmpje worden de verschillende redenen om te sparen besproken.

Klassikale aanpak: De leerkracht toont het filmpje in de klas en de leerlingen vullen de kader in. Na het filmpje wordt dit klassikaal besproken.

Individuele aanpak: De leerlingen kijken samen het filmpje, maar vullen individueel de kader in. Na het filmpje bespreken ze hun bevindingen onderling.

- 3 **Lees** de onderstaande situaties en benoem de redenen waarom de personen in deze voorbeelden geld opzij zetten.

Situatie:	Waarom sparen?
Lisa is een alleenstaande moeder met een laag inkomen. Haar auto, die ze nodig heeft om naar het werk te gaan, gaat plotseling stuk. Ze heeft een spaarbuffer om de reparatie te betalen, zodat ze niet in de schulden raakt.	Een buffer voorzien
Tom wil over twee jaar een wereldreis maken. Hij heeft uitgerekend dat hij € 5 000,00 nodig heeft en spaart elke maand een vast bedrag.	Sparen voor een specifieke uitgaven
Na haar pensioen krijgt Ann minder inkomen. Ze heeft spaargeld opgebouwd om haar levensstijl te behouden.	Pensioenvoorbereiding
Jan houdt € 3 000,00 op een spaarrekening, zodat hij zich veilig voelt en altijd geld beschikbaar heeft voor noodsituaties.	Een buffer voorzien
Emma moet een medische ingreep ondergaan die niet volledig wordt gedekt door haar verzekering. Haar spaargeld voorkomt financiële stress.	Onvoorziene gebeurtenissen

Met opmerkingen [HM86]: In deze oefening achterhalen de leerlingen de redenen om te sparen in verschillende situaties.

Klassikale en individuele aanpak: De leerlingen maken eerst individueel deze oefening, en daarna bespreek je de oefening klassikaal of in groep.

ONTDEKT MEER!

Tip: Bekijk de checklist over sparen!

2.2.2 Spaarvormen

HOE GA JE AAN DE SLAG?

- 1 Neem het schema op de volgende pagina's over de spaarvormen.
Denk eerst na over wat je al kunt invullen in het schema. Wat weet ik al over deze spaarvorm? Vul dit in met potlood.
- 2 Bespreek vervolgens met je buur wat jullie ontdekt hebben.
- 3 Luister daarna naar de fragmenten in het leerpad.

Met opmerkingen [HM87]: Dit is een checklist die je kunt bekijken voordat je gaat sparen. De checklist vertelt je waar je rekening mee moet houden tijdens het sparen. Deze checklist kun je kort klassikaal bespreken, zodat de leerlingen deze als extra informatie beschikbaar hebben.

Link naar checklist:
https://www.canva.com/design/DAGQD6IHwDI/OtQLXP4-8hsIORklU3v-GA/view?utm_content=DAGQD6IHwDI&utm_campaign=designshare&utm_medium=link&utm_source=editor

Met opmerkingen [HM88]: In dit onderdeel krijgen de leerlingen informatie over twee verschillende spaarvormen: de spaarrekening en de termijnrekening. Bij dit onderdeel gebruik je de Think-Pair-Share methode, waarvan de uitleg te vinden is in de blauwe kader. De leerlingen beluisteren de luisterfragmenten in het leerpad om de kenniskaders in te vullen.

Deze kennis zal ook verwerkt worden in het Cornell-schema aan het einde van dit thema.

Individuele aanpak: De leerlingen passen deze methode toe binnen hun groepjes.

Klassikale aanpak: De leerlingen werken per twee voor dit onderdeel.

Spaarvormen

1

Spaarrekening

Wat?

Dit is een rekening bij een bank waarop je geld zet dat je niet meteen nodig hebt.

Veilig?

Je geld staat veilig en blijft steeds opvraagbaar. Dit betekent dat je op elk moment toegang hebt tot je spaargeld.

Rendement?

De bank geeft je een vergoeding: de intrest.

In België krijg je twee soorten intresten:

*Basisrente: dit is een rente die je krijgt op het geld dat je op je op de rekening stort

*Getrouwheidspremie: dit is een premie die je ontvangt voor geld dat je 12 maanden ongewijzigd op deze rekening laat staan.

MAAR het rendement is echter beperkt

Inflatie?

Inflatie is een factor waarmee spaarders rekening moeten houden. Inflatie betekent een algemene stijging van het prijspeil van goederen en diensten.

Wanneer de inflatie stijgt, wordt het geld minder waard, wat betekent dat je met dezelfde hoeveelheid geld minder kunt kopen dan voorheen.

*Gevolg op spaargeld: wanneer de inflatie hoger is dan het rendement van spaarrekening, verliest je spaargeld aan waarde en is dit dus minder waard.

2

Termijnrekening

Wat?

Dit is een specifieke bankrekening waarop je spaargeld voor een vooraf bepaalde periode vastgezet wordt.

Wanneer?

Dit is vooral interessant wanneer je zeker weet dat je het geld gedurende de volledige looptijd kunt missen. Het is een goede keuze als je spaargeld voor langere tijd wilt wegzetten zonder het tussentijds nodig te hebben.

Rendement?

Je krijgt een vooraf bepaalde rentevoet. De hoogte van deze rentevoet is afhankelijk van de looptijd en het bedrag.

Op het einde van de termijn w het geïnvesteerde kapitaal teruggestort op de rekening met de afgesproken rente.

MAAR wanneer je je geld vroeger dan de vervaldag opvraagt, moet je een kost betalen aan de bank.

Extra: Bekijk het filmpje en lees hieronder de informatie over pensioensparen.

Met opmerkingen [HM89]: Extra:

Individuele aanpak: Deze informatie is beschikbaar voor de leerlingen om te lezen als ze nog tijd over hebben.

Klassikale aanpak: Deze informatie kun je kort vermelden. Als er tijd over is, kunnen de leerlingen de details verder lezen.

Gebruikte link: <https://www.wikifin.be/nl/pensioen-en-pensioenvoorbereiding/drie-pensioenpijlers/hoebouw-je-een-pensioen-op>

EXTRA

JE PENSIOEN OPBOUWEN

Pensioensparen is een belangrijk onderdeel van financiële planning, waarbij je nu al geld opzijzet voor later, om je te verzekeren van een comfortabele levensstijl na je werkende jaren. Hoewel je pensioen misschien nog ver weg lijkt, is het verstandig om tijdig te beginnen met sparen, zodat je later kunt genieten van financiële vrijheid en zekerheid. Het doel van pensioensparen is om ervoor te zorgen dat je na je pensionering genoeg geld hebt om je vaste lasten te dekken, maar ook om te kunnen genieten van de dingen die je graag doet, zonder dat je je zorgen hoeft te maken over je financiën.

Je bouwt je pensioen op via vier pijlers:

1

WETTELIJK PENSIOEN

Het wettelijk pensioen wordt door de overheid bepaald en is afhankelijk van drie factoren: je statuut, hoeveel je verdiend hebt en hoelang je gewerkt hebt.

2

AANVULLEND PENSIOEN

De werkgever kan, naast het wettelijk pensioen, een extra pensioen opbouwen voor zijn werknemers. Een gelijkaardig systeem bestaat voor zelfstandigen of bedrijfsleiders. De overheid stimuleert de vorming ervan met belastingverminderingen en verlagingen van sociale bijdragen.

Als je geen of een laag aanvullend pensioen opbouwt bij je werkgever of sector, kan je zelf voor een aanvullend pensioen sparen. Dit wordt het Vrij Aanvullend Pensioen voor Werknemers (VAPW) genoemd.

3

PENSIOENSAPAREN

Dit verwijst naar individuele en vrijwillige spaarformules zoals de pensioenspaarverzekering, het pensioenspaarfonds en het langetermijnsparen. Wie hierop intekent, heeft recht op belastingverminderingen.

- Een **pensioenspaarverzekering** is een contract met een verzekeraar, waarin die belooft om je in ruil voor je stortingen een kapitaal ter beschikking te stellen bij je pensionering.
- Een **pensioenspaarfonds** investeert je geld onder andere in aandelen en obligaties. De evolutie van de waarde van die beleggingen bepaalt hoeveel je pensioenspaarfonds uiteindelijk opbrengt.
- **Langetermijnsparen** biedt je de mogelijkheid om via een levensverzekering een extra pensioenkapitaal op te bouwen.

4

VRIJ SPAREN

Je spaart op zelfstandige basis voor je pensioen later.

Wil je nog extra informatie over het pensioensparen? Scan de QR-code!

2.3 Beleggen

- 1 Lees het vervolg op het gesprek tussen de bankadviseur Femke en de familie De Haan.

Met opmerkingen [HM90]: De leerlingen lezen het vervolg van de dialoog tussen bankadviseur Femke en de familie De Haan (inductieve aanpak). In deze dialoog ontdekken ze dat de familie een deel van hun geld meer wil laten renderen. Op deze manier leren ze hoe ze dat kunnen doen en wat beleggen inhoudt.

Jullie hebben nu een duidelijk idee van hoe jullie kunnen sparen. Het is dus verstandig om een deel van jullie geld op een spaarrekening te zetten voor de toekomst. Dat geeft zekerheid voor onverwachte uitgaven en het zorgt ervoor dat jullie financieel flexibel blijven. Hoeveel zouden jullie willen opzijzetten voor deze zekerheid?

We dachten eraan om een deel van het geld als **buffer** opzij te zetten, bijvoorbeeld voor het geval er iets onverwachts gebeurt. Maar we willen ook kijken naar manieren om het resterende geld meer te laten opbrengen.

Ja, we willen niet alles op een spaarrekening zetten, want dat levert niet veel op. We zouden graag willen weten wat we met het andere deel kunnen doen om het meer te laten groeien.

Dat is een prima plan! Er zijn verschillende mogelijkheden om dat resterende bedrag te laten opbrengen. Ik kan jullie vertellen over de opties die beschikbaar zijn en wat bij jullie situatie zou kunnen passen. Het is goed om te weten dat er verschillende manieren zijn om het geld meer te laten opbrengen, afhankelijk van de duur en het risico dat jullie bereid zijn te nemen.

We willen wel iets dat wat meer oplevert, maar we willen niet te veel risico nemen. Het moet wel veilig blijven, maar het mag iets meer opbrengen dan een spaarrekening.

Dat begrijp ik. Er zijn opties die een goed evenwicht bieden tussen veiligheid en de extra opbrengsten. Ik ga jullie uitleggen welke mogelijkheden er zijn en wat voor effect deze kunnen hebben op het rendement, zodat jullie een weloverwogen keuze kunnen maken.

Zoals je hebt gelezen, wil de familie De Haan een deel van hun geld opzijzetten en een ander deel meer laten opleveren. Maar hoe kunnen ze dit het beste aanpakken?

Wanneer je in staat bent om maandelijks een deel van je inkomen opzij te zetten en je hebt al een voldoende financiële buffer opgebouwd, dan kan het een goed idee zijn om een deel van je spaargeld te beleggen. **Beleggen** houdt in dat je je geld plaatst in **financiële producten** met het doel om op de lange termijn rendement te behalen. Dit kan onder andere via beleggingsfondsen, aandelen of obligaties.

Met opmerkingen [HM91]: Kenniskader

In dit kenniskader leren de leerlingen wat beleggen inhoudt. Wanneer je in staat bent om maandelijks een deel van je inkomen opzij te zetten en al een voldoende financiële buffer hebt opgebouwd, kan het verstandig zijn om een deel van je spaargeld te beleggen.

Je vraagt je misschien af: "Wat zijn beleggingsfondsen, aandelen of obligaties?" Deze termen kunnen in het begin wat verwarrend lijken, maar geen zorgen. In het volgende gedeelte van dit thema zullen we deze termen uitgebreid uitleggen en verduidelijken.

HOE GA JE AAN DE SLAG?

Met behulp van het leerpad ontvang je de informatie die je nodig hebt om de cursus verder aan te vullen.

Je gaat verder naar 'room 2', waar je alle informatie over het onderwerp 'beleggen' zult krijgen. Door middel van de video's en luisterfragmenten kun je je cursus stap voor stap aanvullen.

Genially -
leerpad

A. Het verschil tussen beleggen en sparen

Wat is dan het verschil tussen sparen en beleggen?

Met opmerkingen [HM92]: In dit onderdeel leren de leerlingen het verschil tussen sparen en beleggen kennen.

- 2 Wat is het verschil tussen sparen en beleggen? Bekijk hiervoor het filmpje in het leerpad en noteer je antwoord in de bundel.

Sparen	Beleggen
Sparen betekent dat je een financiële buffer opbouwt voor onverwachte of geplande uitgaven. Hoe groot die buffer moet zijn, hangt af van jouw persoonlijke situatie. Belangrijk is dat deze reserve altijd direct beschikbaar is. Hoewel een beetje rendement mooi is, wil je bij sparen geen enkel risico lopen met je geld.	Beleggen daarentegen doe je met geld dat je niet meteen nodig hebt. Hiermee streef je naar een hoger rendement* dan bij sparen. Het is hierbij cruciaal om vooraf goed na te denken over hoeveel risico je bereid bent te nemen en hoe lang je je geld kunt missen.

Met opmerkingen [HM93]: De leerlingen moeten een filmpje bekijken waarin het verschil tussen sparen en beleggen wordt uitgelegd.

Individuele aanpak: De leerlingen kijken gezamenlijk naar het filmpje, vullen individueel hun antwoorden in en bespreken daarna de verschillende antwoorden.

Klassikale aanpak: De leerkracht toont het filmpje in de klas terwijl de leerlingen hun antwoorden noteren. Daarna bespreek je de antwoorden klassikaal.

Met opmerkingen [HM94]: Verdieping
Het beantwoorden van deze vraag vereist een goed begrip van zowel sparen als beleggen, inclusief de voor- en nadelen van elk. Dit gaat verder dan eenvoudige definities en vraagt om een dieper inzicht in financiële strategieën.

B. Een beleggersprofiel

- 1 Familie De Haan beslist om verdere informatie te gaan vragen bij de bank over beleggen. Lees hieronder het gesprek.

We zijn heel benieuwd naar de verschillende beleggingsvormen die er zijn. We willen graag meer weten over wat mogelijk is, zodat we een goede keuze kunnen maken.

Dat is een goede aanpak. Zoals ik al eerder zei zijn verschillende manieren om te beleggen, zoals aandelen, obligaties en beleggingsfondsen. Elk van deze heeft zijn eigen voor- en nadelen, afhankelijk van hoeveel risico jullie willen nemen en hoelang jullie het geld kunnen missen. Maar voordat we hier verder op ingaan, is het belangrijk om eerst jullie **beleggersprofiel** te bepalen.

Een beleggersprofiel? Wat houdt dat precies in?

Een beleggersprofiel geeft inzicht in jullie financiële situatie, doelstellingen, risicobereidheid en jullie ervaring. Op basis van die informatie kunnen we jullie de beleggingsvormen voorstellen die het beste aansluiten bij jullie wensen en situatie.

Met opmerkingen [HM95]: In dit onderdeel leren de leerlingen over de verschillende beleggersprofielen en ontdekken ze welke informatie wordt gebruikt om deze profielen te bepalen.

Met opmerkingen [HM96]: De leerlingen lezen opnieuw een dialoog tussen bankadviseur Femke en de familie De Haan (inductieve aanpak). In deze dialoog ontdekken ze dat ze eerst moeten bepalen welk beleggersprofiel ze hebben.

Dat klinkt logisch. Hoe bepalen we dat profiel?

We gaan samen een aantal vragen doornemen over jullie financiële situatie, doelen en houding ten opzichte van risico. Dit neemt niet veel tijd in beslag en geeft ons een helder beeld. Daarna kan ik jullie naast de algemene uitleg, de opties presenteren die bij jullie profiel passen.

Dat klinkt goed. We willen wel zeker weten dat we op een veilige manier beginnen.

Uiteraard. Ik zorg ervoor dat jullie volledig begrijpen wat de mogelijkheden en de bijbehorende risico's zijn. Zullen we nu beginnen met het invullen van het beleggersprofiel?

Ja, laten we dat doen. Zo hebben we een beter beeld van wat voor ons mogelijk is.

Prima! Dan starten we met de vragen. Dit is de eerste stap naar een doordacht en passend beleggingsplan.

- 2 **Bekijk** nu het filmpje in het leerpad over het beleggersprofiel en los de onderstaande vragen op.

a) Wat is het beleggersprofiel?

Voor je gaat beleggen is het belangrijk om na te gaan welke beleggersprofiel je hebt. Wanneer je belegt via een bank moet je een vragenlijst invullen, deze vragenlijst gaat over: je kennis van de beleggingsproducten en je ervaring ermee, je huidige financiële situatie, je beleggingsdoelstellingen en je bereidheid om risico's te nemen. Op basis van die informatie maakt de bank een beleggersprofiel op, de bank is verplicht om enkel beleggingsproducten voor te stellen die passend zijn bij jouw profiel.

Met opmerkingen [HM97]: In dit filmpje krijgen de leerlingen uitleg over wat een beleggersprofiel inhoudt en welke informatie gebruikt wordt om dit profiel vast te stellen. Vervolgens worden er verschillende voorbeeldpersonages gepresenteerd om de diverse beleggersprofielen te illustreren.

Deze kennis zal ook verwerkt worden in het Cornell-schema aan het einde van dit thema.

Individuele aanpak: De leerlingen kijken gezamenlijk naar het filmpje, vullen individueel hun antwoorden in en bespreken daarna de verschillende antwoorden.

Klassikale aanpak: De leerkracht toont het filmpje in de klas terwijl de leerlingen hun antwoorden noteren. Daarna bespreek je de antwoorden klassikaal.

b) Welke beleggingsprofielen bestaan er? Vul het schema in.

3 Duid aan welke uitspraak over beleggingsprofielen juist of fout zijn. Motiveer telkens je antwoord.

Uitspraak	Juist	Fout	Verklaring
Bij het bepalen van het beleggingsprofiel wordt er enkel rekening gehouden met je beleggingsdoelen en je financiële situatie.		X	Naast je beleggingsdoelen en je financiële situatie wordt er ook rekening gehouden met je beleggingshorizon en je kennis en ervaring met beleggen.
Een dynamisch beleggingsprofiel is geschikt voor personen die bereid zijn om een hoger risico te nemen in de hoop een hoger rendement te behalen.	X		Een dynamisch profiel heeft een hoog risico waarbij je een deel van het kapitaal kan verliezen, maar het kan ook meer opleveren.
Met een defensief beleggingsprofiel kun je een hoger rendement verwachten.		X	Omdat je risico's vermijdt is de kans op een hoger rendement kleiner.

Met opmerkingen [HM98]: Op basis van de verschillende beleggersprofielen moeten de leerlingen aangeven of de uitspraken juist of fout zijn en hun antwoorden verklaren.

Klassikale aanpak: Laat de leerlingen deze oefening eerst zelfstandig maken. Vervolgens bespreek je de antwoorden klassikaal.

Individuele aanpak: De leerlingen maken deze oefening eerst zelfstandig en bespreken daarna hun antwoorden in groepjes.

Scan de onderstaande QR-code om een kijkje te nemen in enkele vragen die gesteld worden om het beleggersprofiel te bepalen.

2.3.1 Obligaties

De Warme Bakker, een Belgisch familiebedrijf actief in de bakkerijsector (bv. levering van dagvers brood en patisserie in supermarkten, marktleider in diepgevroren, thuis af te bakken brood en patisserie) heeft een **obligatie** uitgegeven waarop particuliere beleggers (jij dus) konden inschrijven. De obligatie heeft een looptijd van 7 jaar en de intrest bedraagt 4 %.

Stel dat je voor 5 000,00 euro obligaties van De Warme Bakker gekocht hebt, dan zal je 7 jaar op rij een bedrag ontvangen van 200,00 euro ($5\,000,00 \times 0,04$). Na 7 jaar krijg je ook je oorspronkelijke bedrag van 5 000,00 euro terug. Bij **faillissement** van dit bedrijf, riskeer je je inleg niet te recupereren en geen intrest te ontvangen.

Met opmerkingen [HM99]: In dit onderdeel leren de leerlingen over obligaties. Ze beginnen met het lezen van een voorbeeld over de uitgifte van een obligatie door een bedrijf (inductieve aanpak).

Wat zijn obligaties?

HOE GA JE AAN DE SLAG?

- 1 Neem het schema op de volgende pagina's over de beleggingsvormen. Denk eerst na over wat je al kunt invullen in het schema. Wat weet ik al over deze beleggingsvorm? Vul dit in met potlood.
- 2 Bespreek vervolgens met je buur wat jullie ontdekt hebben.
- 3 Luister daarna naar de fragmenten in het leerpad.

Met opmerkingen [HM100]: In dit onderdeel krijgen de leerlingen informatie over de beleggingsvorm: de obligaties. Bij dit onderdeel gebruik je de Think-Pair-Share methode, waarvan de uitleg te vinden is in de blauwe kader. De leerlingen beluisteren de luisterfragmenten in het leerpad om de kenniskaders in te vullen.

Deze kennis zal ook verwerkt worden in het Cornell-schema aan het einde van dit thema.

Individuele aanpak: De leerlingen passen deze methode toe binnen hun groepjes.

Klassikale aanpak: De leerlingen werken per twee voor dit onderdeel.

Beleggingsvormen

1

Obligaties

Wat?

De koper van een leent geld uit aan een onderneming of de overheid. Dankzij deze uitgifte kan de onderneming/overheid investeren in gebouwen, machines, infrastructuur,...

Looptijd?

Het heeft een vooraf vastgestelde looptijd. Op de vervaldag wordt het uitgeleende bedrag terugbetaald aan de obligatiehouder.

Rendement?

Je weet ook op voorhand exact hoeveel intrest je mag verwachten. Meestal wordt die intrest jaarlijks uitbetaald. We noemen dat de coupon.

Overheid?

Ook de (Belgische) overheid geeft dit uit, beter bekend als staatsbonnen. De Belgische overheid kan deze inzetten om bijvoorbeeld te investeren in de Belgische economie. Staatsbons worden uitgegeven voor een bepaalde looptijd, meestal 3, 5 of 8 jaar. Afhankelijk van zijn looptijd en de intrest op de markten, is de intrestvoet van een staatsbon meer of minder interessant.

Risico?

Verband rente & risico:

Het is niet zonder risico. Je weet niet zeker of de onderneming het geleende bedrag wel terug kan betalen.

Meestal is er een verband tussen de hoogte vd rente & het risico dat eraan verbonden is: hoe hoger de rente, hoe meer risico.

Veel bedrijven en overheden krijgen een rating die aangeeft hoe betrouwbaar ze zijn; hoe beter de rating, hoe groter de kans dat ze hun verplichtingen nakomen.

Hoe weet je dat je een kwaliteitsvolle obligatie koopt en hoe kan je een obligatie kopen en verkopen?

Scan de QR-code om het filmpje te bekijken. Tijdens de video stopt het beeld op bepaalde momenten om je een vraag te stellen. Beantwoord deze vragen aandachtig en ontdek meer over hoe obligaties werken.

Veel succes!

Met opmerkingen [HM101]: Om de leerlingen meer informatie en achtergrond over obligaties te geven, moeten zij het filmpje via de QR-code bekijken. Alle leerlingen doen dit individueel, omdat het filmpje op bepaalde momenten zal stoppen om een vraag te stellen. Dit helpt controleren of de leerlingen de leerstof begrijpen.

Deze informatie is geen verplichte leerstof, maar biedt wel interessante achtergrondinformatie.

Gebruikte link:
<https://edpuzzle.com/assignments/674ca8ea2529ca15166dd5e1/watch> (duur: 05:21)

Bekijk bijlage 10 om de Edpuzzle te kunnen bewerken.

De prijs van een obligatie op de beurs

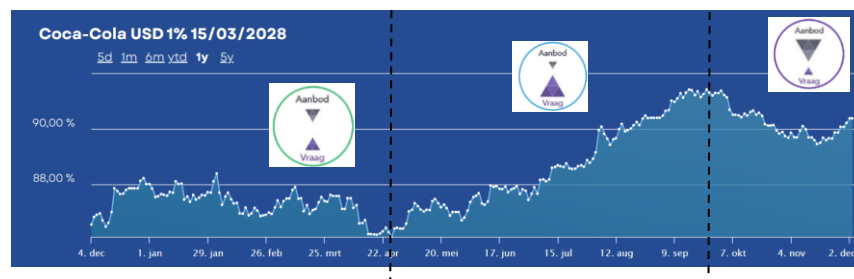
De waarde van obligaties schommelt, afhankelijk van **vraag en aanbod**. Hier kijken we naar de kopers en verkopers van obligaties vanuit het oogpunt van financiële producten. Het **aanbod** komt van overheden en bedrijven die obligaties uitgeven, terwijl de **vraag** komt van beleggers die obligaties willen kopen.

Hoe wordt de huidige **koers** van een obligatie bepaald?

1. Bekijk de verschillende situaties en vul in wat er zal gebeuren met de koers van de obligaties. Kies uit: stijgt – blijft stabiel – daalt.
Tip: Probeer de situatie te verwoorden in je eigen woorden!

Situatie	Koers van de obligatie
De vraag naar de obligatie is groter dan het aanbod.	Stijgt
De vraag naar en het aanbod van de obligatie is ongeveer even groot.	Blijft stabiel
De vraag naar de obligatie is kleiner dan het aanbod.	Daalt

2. Bekijk nu de onderstaande grafiek van een obligatie van Coca-Cola.

Met opmerkingen [HM102]: In de volgende oefeningen leren de leerlingen hoe de koers van een obligatie zich ontwikkelt en ontdekken ze wanneer het beste moment is om een obligatie te kopen.

Met opmerkingen [HM103]: Verdieping
Leerlingen moeten inzicht hebben in hoe vraag en aanbod invloed hebben op de koers van obligaties. Ze moeten de factoren kunnen identificeren die de vraag naar en het aanbod van obligaties beïnvloeden, en begrijpen hoe deze factoren leiden tot veranderingen in de koers. En deze vraag vereist dat leerlingen grafieken kunnen lezen en interpreteren. Ze moeten in staat zijn om de koersontwikkelingen van obligaties in verschillende situaties te analyseren en de juiste conclusies te trekken op basis van de informatie die hen wordt gegeven.

Met opmerkingen [HM104]: In deze oefening ontdekken de leerlingen hoe de koers van obligaties verandert in verschillende situaties.

Individuele aanpak: De leerlingen proberen deze oefening gezamenlijk in hun groepjes op te lossen.

Klassikale aanpak: Deze oefening wordt klassikaal gemaakt.

- a) **Analyseer** de bovenstaande grafiek van Coca Cola. Markeer de situatie in de tabel hierboven in de correcte kleur (blauw, groen of paars) die je afleidt uit de grafiek.

- b) Waarom stijgt de vraag of daalt de vraag naar een obligatie?
De vraag naar obligaties kan omhoog of omlaag gaan door verschillende redenen. Een belangrijke reden is de rente. Als de rente stijgt, worden nieuwe obligaties aantrekkelijker voor beleggers, omdat deze obligaties een hogere rente bieden. Dit betekent dat beleggers meer rente krijgen op hun investering, wat nieuwe obligaties interessanter maakt dan oude obligaties die een lagere rente bieden. Daarom daalt de vraag naar de oude obligaties, omdat die minder winst opleveren.

Omgekeerd, als de rente daalt, worden oude obligaties met een hogere rente aantrekkelijker. Dit komt omdat nieuwe obligaties dan een lagere rente bieden, waardoor de oudere obligaties, die meer rente opleveren, een betere keuze lijken. Daarom stijgt de vraag naar de oude obligaties.

Een andere reden voor het stijgen of dalen van de vraag naar obligaties is het risico in de markt. Als de economie onzeker is of de aandelenmarkt onrustig, zoeken beleggers vaak naar veiligere opties, zoals obligaties. Hierdoor wordt de vraag naar obligaties groter. Maar als de economie goed gaat en beleggers bereid zijn om meer risico te nemen, kan de vraag naar obligaties afnemen, omdat beleggers dan liever in aandelen investeren, die mogelijk meer winst kunnen opleveren.

2.3.2 Aandelen

Stel, je wilt een grafisch ontwerp bureau starten, genaamd *DesignWorks*. Om te kunnen starten, heb je € 50 000,00 nodig om te investeren in werkplekken, gespecialiseerde software en marketing. Je hebt zelf € 10 000,00 gespaard, maar dat is niet genoeg. Gelukkig zijn drie vrienden bereid om je te helpen. Ze kopen **aandelen** in je bedrijf, en daarmee worden ze mede-eigenaren.

Als het bedrijf winst maakt, wordt die winst verdeeld op basis van het percentage aandelen. Als *DesignWorks* bijvoorbeeld een winst van € 20 000,00 maakt, ontvangt:

- De oprichter € 4 000,00 (20%)
- Samira € 6 000,00 (30%)
- Chidi € 6 000,00 (30%)
- Teddy € 4 000,00 (20%)

Met opmerkingen [HM105]: In dit onderdeel leren de leerlingen over aandelen. Ze beginnen met het lezen van een voorbeeld waarin een bedrijf startkapitaal nodig heeft en vrienden besluiten aandelen van het bedrijf te kopen (inductieve aanpak).

Wat zijn aandelen?

HOE GA JE AAN DE SLAG?

1

Neem het schema op de volgende pagina's over de beleggingsvormen.
Denk eerst na over wat je al kunt invullen in het schema. Wat weet ik al over deze beleggingsvorm? Vul dit in met potlood.

2

Besprek vervolgens met je buur wat jullie ontdekt hebben.

3

Luister daarna naar de fragmenten in het leerpad.

Met opmerkingen [HM106]: In dit onderdeel krijgen de leerlingen informatie over de beleggingsvorm: de aandelen. Bij dit onderdeel gebruik je de Think-Pair-Share methode, waarvan de uitleg te vinden is in de blauwe kader. De leerlingen beluisteren de luisterfragmenten in het leerpad om de kenniskaders in te vullen.

Deze kennis zal ook verwerkt worden in het Cornell-schema aan het einde van dit thema.

Individuele aanpak: De leerlingen passen deze methode toe binnen hun groepjes.

Klassikale aanpak: De leerlingen werken per twee voor dit onderdeel.

Beleggingsvormen

2

Aandelen

Wat?

Het is een bewijs dat je mede-eigenaar bent van een onderneming. Als aandeelhouder heb je niet alleen geïnvesteerd in het bedrijf, maar mag je ook meebeslissen tijdens de aandeelhoudersvergadering.

Looptijd?

Ze hebben geen vaste looptijd en kennen geen eindvervaldag. Je kunt ze dus zo lang behouden als je wilt.

Rendement?

Wanneer een onderneming winst maakt, kan ze besluiten om een deel van die winst uit te keren aan de aandeelhouders. Dit noemen we een dividend.

Risico?

Het brengt risico's met zich mee. Je hebt geen garantie dat je elk jaar dividend ontvangt. Als het goed gaat met het bedrijf, stijgt de waarde van de onderneming en daarmee ook de waarde van jouw aandeel. Je kunt het aandeel dan verkopen voor een hogere prijs dan waarvoor je het hebt gekocht. Maar de waarde kan ook dalen, wat betekent dat je verlies kunt lijden.

ONTDEKT MEER!

Waar kun je aandelen kopen en hoe wordt hun prijs bepaald?

Scan de QR-code om het filmpje te bekijken. Tijdens de video stopt het beeld op bepaalde momenten om je een vraag te stellen. Beantwoord deze vragen aandachtig en ontdek meer over hoe aandelen werken.

Veel succes!

Met opmerkingen [HM107]: Om de leerlingen meer informatie en achtergrond over aandelen te geven, moeten zij het filmpje via de QR-code bekijken. Alle leerlingen doen dit individueel, omdat het filmpje op bepaalde momenten zal stoppen om een vraag te stellen. Dit helpt controleren of de leerlingen de leerstof begrijpen.

Deze informatie is geen verplichte leerstof, maar biedt wel interessante achtergrondinformatie.

Gebruikte link:
<https://edpuzzle.com/assignments/674ca84aeb18baa2ce661786/watch> (duur: 02:50)

Bekijk bijlage 10 om de Edpuzzle te kunnen bewerken.

De prijs van een aandeel op de beurs

Zoals in het filmpje uitgelegd wordt, stijgt en daalt de koers van aandelen als reactie op de vraag naar en het aanbod van deze aandelen. In deze context kijken we naar de vragers en aanbieders vanuit het perspectief van de financiële producten. Het **aanbod** komt voor in de vorm van beleggers en ondernemingen die aandelen aanbieden, terwijl de **vraag** voortkomt uit beleggers die aandelen willen kopen.

Hoe ziet de huidige **koers** van een aandeel eruit?

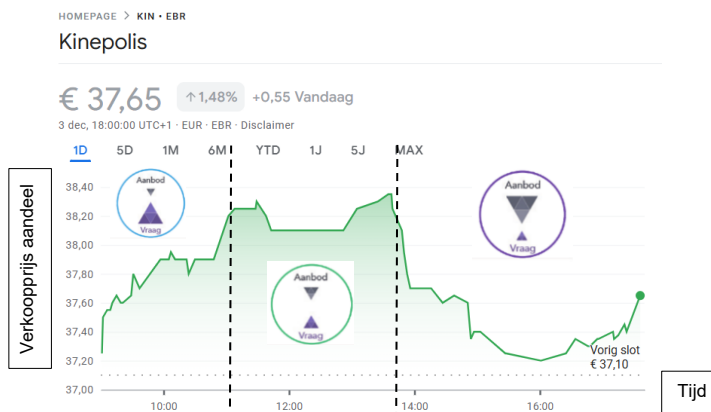

1. Bekijk de verschillende situaties en vul in wat er zal gebeuren met de koers van de aandelen. Kies uit: stijgt – blijft stabiel – daalt.
Tip: Probeer de situatie te verwoorden in je eigen woorden!

Situatie	Koers van het aandeel
De vraag naar het aandeel is groter dan het aanbod.	Stijgt
De vraag naar het aandeel is ongeveer even groot als het aanbod.	Blijft stabiel
De vraag naar het aandeel is kleiner dan het aanbod.	Daalt

2. Bekijk nu de onderstaande grafiek van het aandeel van Kinopolis.

Om de stijging en/of daling van een koers overzichtelijker voor te stellen, maakt men vaak gebruik van een grafiek.

- a) Analyseer de bovenstaande grafiek van Kinopolis. Markeer de situatie in de tabel hierboven in de correcte kleur (blauw, groen of paars) die je afleidt uit de grafiek.
- b) Waarom stijgt de vraag of daalt de vraag naar een aandeel?

De vraag naar een aandeel stijgt vaak door positief nieuws, zoals goede financiële resultaten of innovatieve producten, die het vertrouwen van investeerders vergroten. Ook gunstige economische vooruitzichten of sectorbrede groei kunnen de vraag verhogen. Omgekeerd daalt de vraag door negatief nieuws, zoals tegenvallende cijfers of schandalen, wat het vertrouwen schaadt. Ook economische recessies of politieke instabiliteit kunnen investeerders afschrikken en leiden tot een daling in de vraag en de aandelenprijs.

Met opmerkingen [HM108]: In de volgende oefeningen leren de leerlingen hoe de koers van een aandeel zich ontwikkelt en ontdekken ze wanneer het beste moment is om een aandeel te kopen.

Met opmerkingen [HM109]: Verdieping
Leerlingen moeten inzicht hebben in hoe vraag en aanbod invloed hebben op de koers van aandelen. Ze moeten de factoren kunnen identificeren die de vraag naar en het aanbod van aandelen beïnvloeden, en begrijpen hoe deze factoren leiden tot veranderingen in de koers. En deze vraag vereist dat leerlingen grafieken kunnen lezen en interpreteren. Ze moeten in staat zijn om de koersontwikkelingen van aandelen in verschillende situaties te analyseren en de juiste conclusies te trekken op basis van de informatie die hen wordt gegeven.

Met opmerkingen [HM110]: In deze oefening ontdekken de leerlingen hoe de koers van aandelen verandert in verschillende situaties.

Individuele aanpak: De leerlingen proberen deze oefening gezamenlijk in hun groepjes op te lossen.

Klassikale aanpak: Deze oefening wordt klassikaal gemaakt.

2.3.3 Beleggingsfondsen

- 1 Lees het gesprek tussen de bankadviseur Femke en Selma en los de vragen op.

Met opmerkingen [HM111]: In dit onderdeel leren de leerlingen over beleggingsfondsen. Ze beginnen met het lezen van een gesprek tussen een bankadviseur en een particuliere klant (inductieve aanpak). Daarna beantwoorden ze enkele vragen op basis van het dialoog.

Goedemiddag, ik ben Selma. Ik overweeg om een deel van mijn spaargeld te beleggen, maar ik weet niet precies waar te beginnen. Het lijkt me allemaal best ingewikkeld.

Goedemiddag, Selma. Fijn dat u interesse heeft in beleggen. Wat zijn uw doelen?

Ik wil mijn spaargeld laten groeien op de lange termijn, maar ik heb niet veel tijd of kennis om zelf de markt te analyseren. Aandelen en obligaties klinken interessant, maar het lijkt me riskant om zomaar iets te kiezen.

Dat begrijp ik helemaal. Voor iemand in uw situatie kan een **beleggingsfonds** een goede oplossing zijn. Kent u dat concept al?

Niet echt. Wat houdt dat precies in?

Een beleggingsfonds is een gezamenlijke investering. Je voegt je geld samen met dat van andere beleggers. Het fonds wordt beheerd door professionele beheerders die ervoor zorgen dat het risico goed verdeeld wordt. Ze beleggen in een combinatie van aandelen, obligaties en andere beleggingen, afhankelijk van het type fonds.

Dat klinkt handig, maar wat zijn de voordelen voor mij?

U hoeft zelf geen onderzoek te doen of beslissingen te nemen over beleggingen. Fondsmanagers regelen dit voor u en zorgen voor een goede spreiding van risico's. Zo heeft u een gevarieerd portfolio en minder kans op grote verliezen door één enkele slechte investering.

Laten we samen meer te weten komen over beleggingsfondsen!

- a) Wat is een beleggingsfonds?

Een beleggingsfonds is een gezamenlijke investering waarbij je je geld samenvoegt met andere beleggers. Dit geld wordt beheerd door professionele fondsmanagers die investeren in een mix van aandelen, obligaties en andere financiële producten, afhankelijk van het type fonds.

- b) Voor wie is een beleggingsfonds interessant?

Beleggingsfondsen worden beheerd door professionele fondsmanagers die de marktanalyse en investeringsbeslissingen voor hun rekening nemen. Dit maakt het ideaal voor mensen die geen diepgaande kennis van de financiële markten hebben of geen tijd willen investeren in het zelf selecteren van beleggingen.

- c) Wat is het voordeel van beleggingsfondsen?

Je hoeft zelf geen onderzoek te doen of beslissingen te nemen over beleggingen. Fondsmanagers regelen dit voor jou en zorgen voor een goede spreiding van risico's. Zo heb je een gevarieerd portfolio en minder kans op grote verliezen door één enkele slechte investering.

HOE GA JE AAN DE SLAG?

1

Neem het schema op de volgende pagina's over de beleggingsvormen.
Denk eerst na over wat je al kunt invullen in het schema. Wat weet ik al over deze beleggingsvorm? Vul dit in met potlood.

2

Bespreek vervolgens met je buur wat jullie ontdekt hebben.

3

Luister daarna naar de fragmenten in het leerpad.

Met opmerkingen [HM112]: In dit onderdeel krijgen de leerlingen informatie over de beleggingsvorm: beleggingsfondsen. Bij dit onderdeel gebruik je de Think-Pair-Share methode, waarvan de uitleg te vinden is in de blauwe kader. De leerlingen bekijken een fragment in het leerpad om de kenniskaders in te vullen.

Deze kennis zal ook verwerkt worden in het Cornell-schema aan het einde van dit thema.

Individuele aanpak: De leerlingen passen deze methode toe binnen hun groepjes.

Klassikale aanpak: De leerlingen werken per twee voor dit onderdeel.

Beleggingsvormen

3

Beleggingsfondsen

Wat?

Het verzamelt geld van verschillende kleinere investeerders in één pot. Dit geld wordt geïnvesteerd in diverse financiële producten, zoals aandelen en obligaties.

Opgesteld door?

Financiële experts stellen het fonds samen en volgen ze op.

Voor wie aanbevolen?

Personen die zelf niet de nodige tijd en kennis hebben maar wel willen beleggen.

Rendement?

Het is lastig om precies te voorspellen hoeveel een beleggingsfonds zal opleveren. Dit hangt af van de risicoklasse: hoe hoger het risico, hoe groter de potentiële winst, maar ook het risico op verlies.

Risico?

Je spreidt het risico over verschillende aandelen en/of obligaties. Zo kan de winst van het ene het verlies van het andere compenseren

Kosten?

Je betaalt een instapkost, jaarlijkse beheerskosten, belastingen en soms uitstapkosten.

Voordelen?

- Risico's spreiden.
- Toegang tot producten die vaak niet bereikbaar zijn voor individuele beleggers.
- Mogelijkheid om persoonlijke voorkeuren in je portefeuille te leggen, bijvoorbeeld met thematische fondsen.
- Een fonds om je pensioen voor te bereiden

- 2 Triodos Bank staat bekend om haar focus op duurzaamheid. Scan de QR-code en scroll naar beneden tot je de Triodos-beleggingsfondsen bereikt, zoals te zien is in de onderstaande afbeelding. Kies een van de fondsen en lees de bijbehorende informatie

Met opmerkingen [HM113]: Om de leerlingen kennis te laten maken met beleggingsfondsen, gaan ze de website van Triodos verkennen. Hier zien ze hoe de informatie over beleggingsfondsen wordt weergegeven. Het is het beste om deze oefening klassikaal te doen, omdat het voor de leerlingen onduidelijk kan zijn welke informatie ze allemaal op de website kunnen vinden. Klassikaal kun je één voorbeeld bekijken en samen analyseren met de leerlingen.

Gebruikte link:

<https://www.triodos.be/nl/beleggen/beleggingsfondsen>

- a) Noteer kort wat je hebt teruggevonden over je gekozen beleggingsfonds.

- De belangrijkste gegevens - Wat je moet weten over dit fonds
- De risico's die je loopt
- De koers van het fonds
- De behaalde rendementen
- Kosten en taksen
- Ecologische voetafdruk
- Evolutie van dit fonds

ONTDEKT MEER!

Hoe kan je investeren in beleggingsfondsen en hoe wordt de aankoop- en verkoopwaarde bepaald? Waar vind je informatie over beleggingsfondsen?

Scan de QR-code om het filmpje te bekijken. Tijdens de video stopt het beeld op bepaalde momenten om je een vraag te stellen. Beantwoord deze vragen aandachtig en ontdek meer over hoe beleggingsfondsen werken.

Veel succes!

Met opmerkingen [HM114]: Om de leerlingen meer informatie en achtergrond over beleggingsfondsen te geven, moeten zij het filmpje via de QR-code bekijken. Alle leerlingen doen dit individueel, omdat het filmpje op bepaalde momenten zal stoppen om een vraag te stellen. Dit helpt controleren of de leerlingen de leerstof begrijpen.

Deze informatie is geen verplichte leerstof, maar biedt wel interessante achtergrondinformatie.

Gebruikte link:

<https://edpuzzle.com/assignments/674ca98da458ea19f26c4a15/watch> (duur: 04:05)

Bekijk bijlage 10 om de Edpuzzle te kunnen bewerken.

3 Lees voor welke beleggingsvorm Familie De Haan zal kiezen.

Goed, laten we eens kijken naar de drie opties die we hebben: aandelen, obligaties en beleggingsfondsen. Elk heeft zijn eigen kenmerken. Omdat jullie aangeven niet veel risico te willen nemen, richt ik me op de opties die relatief veilig zijn.

Dat klinkt goed. Wat is volgens u de beste optie voor ons, met onze wens voor veiligheid en toch wat meer rendement?

Als veiligheid belangrijk is, dan raad ik aandelen af. Hoewel ze op lange termijn vaak goed renderen, kunnen ze sterk schommelen, en dat brengt risico's met zich mee. Obligaties zijn een stuk stabiel. Ze bieden een vaste rente en zijn een veilige keuze.

Een andere interessante optie is een beleggingsfonds dat voornamelijk in obligaties belegt. Dit spreidt jullie investering over meerdere projecten, waardoor het risico verder wordt verlaagd.

Dat klinkt interessant. Dus met obligaties of een beleggingsfonds kunnen we ons risico beperken en toch wat meer verdienen dan op een spaarrekening?

Precies. Beide opties bieden een stabiel rendement en zijn geschikt voor mensen die geen grote risico's willen nemen. Het verschil zit in de spreiding: een fonds zorgt voor bredere spreiding en minder afhankelijkheid van één partij.

Ik denk dat een fonds voor ons wel interessant is. Zo hoeven we ons niet te verdiepen in individuele investeringen, toch?

Dat klopt helemaal. De fondsbeheerder neemt die taak op zich, zodat jullie je kunnen concentreren op jullie doelen.

Dan lijkt dat ons de beste optie. Dank je wel!

Graag gedaan!
Ontdek hieronder nog een andere beleggingsvorm!

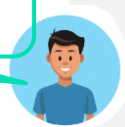

Met opmerkingen [HM115]: In deze dialoog ontdekken de leerlingen voor welke beleggingsvorm de familie De Haan uiteindelijk kiest.

2.3.4 Alternatieve beleggingsvormen

- 1 Lees het gesprek tussen de bankadviseur Femke en Jan en los de vragen op.

Goedemiddag, ik ben Jan. Ik ben op zoek naar manieren om mijn geld te laten groeien, maar ik wil niet alleen maar in aandelen of obligaties beleggen. Zijn er alternatieven die interessant kunnen zijn?

Goedemiddag! Dat is een uitstekende vraag. Veel mensen denken vooral aan aandelen en obligaties, maar er zijn inderdaad verschillende **alternatieve beleggingsvormen** die je kunt overwegen, afhankelijk van je risicobereidheid en doelen.

Kunt u me daar wat meer over vertellen? Wat zijn precies alternatieve beleggingsvormen?

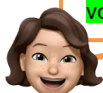
Zeker. **Alternatieve beleggingen zijn investeringen die niet in de gewone beleggingen zoals aandelen of obligaties vallen. Dit kunnen bijvoorbeeld beleggingen in vastgoed, grondstoffen of andere nieuwe manieren van beleggen zijn.**

Dat klinkt interessant! Wat is het voordeel van zulke alternatieven?

Het grote voordeel van alternatieve beleggingen is dat ze **minder afhankelijk zijn van de gewone markten**. Dit helpt je om je **beleggingen te verspreiden en het risico te verkleinen**. Ook kunnen sommige alternatieven **goede rendementen opleveren, vooral wanneer de aandelenmarkten onzeker zijn**.

Dat klinkt veelbelovend. Is het moeilijk om hierin te beleggen, of heb je er veel kennis voor nodig?

Het hangt een beetje af van de specifieke alternatieve beleggingsvorm, maar over het algemeen kan het soms complexer zijn dan traditionele beleggingen. Daarom is het belangrijk om goed advies te krijgen en te kijken welke alternatieven passen bij je doelen en risicoprofiel. Sommige alternatieven kunnen toegankelijker zijn dan je denkt, bijvoorbeeld via fondsen die in deze markten beleggen.

Met opmerkingen [HM116]: In dit onderdeel leren de leerlingen over alternatieve beleggingsvormen. Ze beginnen met het lezen van een gesprek tussen een bankadviseur en een particuliere klant (inductieve aanpak). Daarna beantwoorden ze enkele vragen op basis van het dialoog.

Dit klinkt als iets waar ik meer over wil leren. Kunnen we een keer verder praten over de verschillende opties?

Natuurlijk! Laten we eens een kijkje nemen naar enkele voorbeelden van deze alternatieve beleggingsvormen.

- Wat zijn alternatieve beleggingsvormen? Duid dit in het **geel** aan in het gesprek.
- Wat zijn mogelijke voordelen van beleggingsvormen? Duid dit in het **groen** aan in het gesprek.
- Kan je zelf nog enkele voorbeelden geven van alternatieve beleggingsvormen?
Eigen antwoord

- Kies één van de onderstaande krantenartikelen en beantwoord de vragen.

1

Beleggen in kunst? - Guy Janssens

Wie was Tina alweer? 'TINA' is een letterwoord dat staat voor 'There is no alternative'. Geen alternatief waarvoor? Waar je met je spaargeld naartoe moet. De beslissing van de ECB eerder van de week om de rente te verlagen was geen goed nieuws voor de houders van spaarboekjes. Die brengen nu al zo goed als niets meer op, dus waar kan je dan eventueel naartoe vluchten met je spaarcentjes?

Waarom kopen mensen kunst?

'Over 't algemeen kunnen we stellen dat mensen iets kopen omdat ze het graag zien' zegt Peter Bernaerts van het gelijknamige veilinghuis. 'Je kan kunstvoorwerpen zeker beschouwen als financiële activa, net zoals aandelen of obligaties. Maar tegelijk is het toch ook iets meer dan dat, omdat je er ook een esthetisch dividend bij hebt' zegt Luc Renneboog, hoogleraar financiën aan de Universiteit Tilburg.

Aandelen hebben een beter rendement dan kunst

'We hebben gekeken naar de evolutie van de prijzen van kunst over een periode van vijftig jaar' zegt Renneboog. En met kunst bedoelen we dan schilderijen en etsen op doek of op papier. We zien dat het rendement van een kunstportefeuille acht procent nominaal per jaar opbrengt. Gecorrigeerd voor inflatie is dat 4 procent'.

Ook veilinghuishouder Bernaerts krijgt regelmatig klanten over de vloer die vragen naar het rendement van beleggingen. 'Maar het is 'un jeu de 'l amour et du hasard' zegt Peter Bernaerts. 'Je moet er op de eerste plaats van kunnen genieten en vervolgens is er altijd toeval mee gemoeid'. Sommige kunstenaars die in de jaren zestig en zeventig 'hot' waren worden nu nauwelijks nog verkocht'.

'Het risico van beleggen in kunst is erg groot' zegt Renneboog. 'Veel groter dan bij aandelen. Je moet ook nog de transactiekosten meerekenen en die zijn gigantisch. Er blijft dus netto niet zo heel veel over'. 'Dat komt omdat bijvoorbeeld de verzekerings- en transportkosten erg hoog zijn' beaamt Bernaerts.

'De waarde van kunst schommelt enorm en hangt af van de smaak van 't moment' zegt Bernaerts. 'Op dit moment hebben antieke meubelen het bijvoorbeeld erg moeilijk. Sommige antieke stukken raak je aan de straatstenen niet kwijt. Design doet het daarentegen dan weer erg goed'.

Bron: VRT NWS. (2014, juni 7). *Beleggen in kunst? - Guy Janssens*. Vrtnws.be; VRT NWS: nieuws. https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2014/06/07/beleggen_in_kunst-guyjanssens-1-1990941/

Met opmerkingen [HM117]: In deze oefening verdiepen de leerlingen zich in een alternatieve beleggingsvorm door een van de twee krantenartikelen te kiezen op basis van hun interesse.

Individuele aanpak: De leerlingen maken de opdracht individueel en bespreken daarna hun antwoorden.

Klassikale aanpak: De leerlingen maken de opdracht individueel en bespreken vervolgens klassikaal hun antwoorden. Je zou bij deze oefening ook kunnen werken met expertengroepen.

Als alle leerlingen kiezen voor één tekst, dan overloop je de andere tekst klassikaal.

- a) Wat betekent de afkorting 'TINA' in de context van het artikel en waarom is dit relevant voor beleggers?
'TINA' staat voor 'There Is No Alternative'. Het verwijst naar de situatie waarin traditionele spaarrekeningen nauwelijks rendement opleveren, waardoor beleggers op zoek gaan naar alternatieve beleggingsvormen, zoals kunst, om hun spaargeld winstgevend te laten renderen.
- b) Wat zijn de voordelen van investeren in kunst ten opzichte van traditionele beleggingen?
Kunst kan een esthetisch dividend opleveren omdat je het kunt bewonderen en genieten van je investering. Het biedt een ander soort waarde dan aandelen, die puur financieel zijn. Kunst kan ook een manier zijn om je portefeuille te diversifiëren, hoewel het niet zonder risico's is.
- c) Welke factoren bepalen de waarde van kunstwerken, en hoe verschilt dit van de waarde van aandelen?
De waarde van kunstwerken wordt bepaald door factoren zoals de reputatie van de kunstenaar, de zeldzaamheid van het werk, de staat van het kunstwerk, en de huidige marktsmaak. In tegenstelling tot aandelen, die hun waarde voornamelijk baseren op bedrijfsresultaten en economische factoren, is de waarde van kunst veel subjectiever en afhankelijk van persoonlijke en culturele voorkeuren.
- d) Wat zijn de belangrijkste risico's van beleggen in kunst zoals genoemd in het artikel?
De belangrijkste risico's van kunstbeleggingen zijn de hoge transactiekosten, zoals verzekerings- en transportkosten, en de grote waardeschommelingen die kunnen afhangen van mode en smaak. Deze risico's maken kunstbeleggingen vaak risicovoller en minder voorspelbaar dan traditionele beleggingen zoals aandelen.
- e) Hoe verhouden de risico's en rendementen van beleggen in kunst zich tot die van traditionele beleggingen zoals aandelen en obligaties?
Beleggen in kunst brengt hogere risico's met zich mee dan traditionele beleggingen zoals aandelen en obligaties. De waarde van kunst kan sterk schommelen op basis van trends en persoonlijke smaak, en er zijn hoge transactiekosten verbonden aan kunstbeleggingen. Het rendement op kunst kan gemiddeld 4 tot 8 procent per jaar zijn, maar is vaak minder voorspelbaar dan aandelen, die doorgaans een hoger, maar ook risicovoller rendement bieden.

De koers van bitcoin blijft maar stijgen: wat is dat en hoe koop ik er zelf?

De koers van de bitcoin staat op 94.600 dollar en lijkt op weg naar 100.000 dollar. Wat is die bitcoin precies en hoe werkt een cryptomunt?

Wat is een bitcoin?

Het is een digitale (bit) munt (coin). Er zijn ondertussen 19,8 miljoen bitcoins beschikbaar en verhandelbaar. Zo'n munt bestaat alleen uit computercode in de blockchain, een digitaal register met alle bitcoin-transacties. Dat register is over tal van computers in de wereld verspreid. Het netwerk van computers controleert ook permanent de transacties in het register en regelt dat kopers en verkopers van bitcoin correct met elkaar verbonden worden.

Je kunt dus zelf bitcoins kopen of verkopen. Maar vooraleer een bitcoin in de handel komt, moet hij eerst 'gemined' worden. Net zoals goud moeten die bitcoins eerst 'opgedolven' worden, en dat kan via het oplossen van ingewikkelde computerberekeningen die heel wat rekenkracht en dus energie (elektriciteit) vergen.

Hoe ontstond bitcoin en wat is de filosofie achter de digitale munt?

De bitcoin werd op 9 januari 2009 gelanceerd. Het algoritme werd geschreven en bedacht door Satoshi Nakamoto. Tot op de dag van vandaag is niet geweten wie achter die fictieve naam schuilt. Let op de datum, begin 2009: enkele maanden ervoor had de wereld met de val van Lehman Brothers een van de grootste bankencrisissen ooit beleefd. Het financieel systeem daverde op zijn grondvesten en kon alleen rechtgehouden worden door massale interventies van de centrale banken.

Die pompten massaal geld in het systeem en drukten 'digitale' dollars bij. Het wantrouwen tegenover het klassieke systeem was groot, waardoor sommigen zoals Nakamoto het nodig vonden een parallel financieel systeem op te tuigen met een duidelijk begrensd aantal munten. Een systeem zonder bemoeienis van een overheid of centrale bank die zomaar kan beslissen om geld bij te drukken. Overheden ook kunnen niet controleren wie of wat bitcoins koopt. Daardoor werd bitcoin al snel gebruikt voor criminele activiteiten, zoals het betalen van drugs.

Een miner wordt schatrijk?

Bij de start van de blockchain werden de 'miners' ruim beloond met veel bitcoins. Wie toen veel ontgon en die bitcoins bijhield, is nu inderdaad schatrijk. Die beloning wordt wel schaarser, want het algoritme bepaalt dat de bitcoins niet allemaal tegelijkertijd op de markt komen. In de loop van de jaren worden steeds minder nieuwe bitcoins verkrijgbaar, want om de zoveel tijd wordt het aantal bitcoins dat gemined kan worden, gehalveerd. Op dit moment zijn er 19,8 miljoen bitcoins in omloop. De laatste bitcoin, de 21 miljoenste, zal in 2140 ontgonnen kunnen worden. De bedenkers van bitcoin rekenden erop dat één bitcoin steeds in prijs zou stijgen (wat het geval is), waardoor het nog altijd de moeite blijft om nieuwe bitcoins te ontginnen, ook al levert dat steeds minder bitcoins op.

Er zijn toch ook andere cryptomunten? Waarom steekt bitcoin erbovenuit?

Iedere goede programmeur kan zelf zijn eigen cryptomunt lanceren, gelijkaardig aan het algoritme van bitcoin. Er zijn al tal van concurrenten, zoals ethereum, dogecoin of litecoin. Maar er is het netwerkeffect. Vergelijk het met Facebook: een programmeur kan ook een gelijkaardig sociaal netwerk bouwen. De software is één ding, het overtuigen van 3 miljard mensen om jouw nieuw netwerk te gebruiken – zoals bij Facebook – is iets heel anders. Bitcoin is dus het netwerk met het grootste aantal 'believers'. De marktwaarde van alle bitcoins bedraagt nu rond de 1.900 miljard dollar.

Is bitcoin even veilig als het kopen als goud?

Nee, de risico's zijn toch een heel pak groter. Goud is een unieke grondstof die niet te kopiëren valt, er is geen edelmetaal beschikbaar dat dezelfde rol kan spelen. De wereldvoorraad goud is ook heel beperkt. Bij bitcoin blijf toch de dreiging dat ooit een andere cryptomunt bitcoin inhaalt. Voor particuliere beleggers blijven beleggingen in crypto toch heel risicovol.

Bron: Decock, S. (2024, november 22). *De koers van bitcoin blijft maar stijgen: wat is dat en hoe koop ik er zelf?* De Standaard; standaard.be. https://www.standaard.be/cnt/dmf20241122_95557531

- a) Wat is bitcoin?
Bitcoin is een digitale munt die bestaat uit een computercode en wordt verhandeld via een digitaal register, de blockchain.
- b) Waarom is bitcoin zo populair?
Bitcoin is populair geworden door het netwerkeffect: het is het grootste en meest gebruikte digitale valuta-netwerk, vergelijkbaar met hoe Facebook de grootste sociale netwerksite is.
- c) Wat zijn de risico's van bitcoin?
Bitcoin is risicovol omdat de prijs sterk kan fluctueren, er geen garanties zijn over de waarde, en er geen centrale instantie is die het toezicht houdt.
- d) Hoe is de bitcoin ontstaan?
Bitcoin werd op 9 januari 2009 gelanceerd door een onbekende persoon of groep onder de naam Satoshi Nakamoto. Het werd bedacht als reactie op de bankencrisis van 2008, waarbij er wantrouwen ontstond tegenover het traditionele financiële systeem. Het doel was om een parallel financieel systeem te creëren, zonder bemoeienis van een centrale bank of overheid, met een beperkt aantal munten die niet zomaar bijgedrukt konden worden.
- e) Wat zijn de verschillen tussen bitcoin en traditionele aandelen?
Bitcoin is een digitale munt die niet wordt gereguleerd door een centrale autoriteit, terwijl aandelen eigendom van een bedrijf vertegenwoordigen en doorgaans dividend of winstuitkeringen bieden. Aandelen zijn vaak minder volatiel dan bitcoin.
- f) Wat zijn de risico's van beleggen in bitcoin in vergelijking met traditionele beleggingsvormen?
Bitcoin brengt grotere risico's met zich mee dan traditionele beleggingen zoals aandelen of obligaties, omdat het geen fysieke waarde heeft en de prijs sterk kan fluctueren op basis van vraag en aanbod.

2.3.5 Duurzaam beleggen

Wanneer je overweegt om te beleggen, is het belangrijk niet alleen naar financiële rendementen te kijken, maar ook naar de impact die je keuzes hebben op de wereld om je heen. Traditionele beleggingen richten zich vaak enkel op winstmaximalisatie, maar er is een groeiende belangstelling voor een benadering die zowel financieel als **ethisch verantwoord** is.

- 1 Lees het onderstaande stuk uit een blog van Wikifin.

Hoe herken je een duurzame belegging?

Duurzaamheid speelt een grote rol in onze samenleving en steeds meer mensen maken bewust duurzame keuzes. Dat geldt voor wat we eten en hoe we leven, maar ook voor hoe we beleggen. We mijden activiteiten die schadelijk zijn voor mens, milieu of maatschappij en beleggen liever in een duurzaam project. Het is helaas niet altijd even duidelijk wat nu precies duurzaam is.

Daarom ontwikkelde Febelfin een minimale kwaliteitsnorm en een label voor duurzame financiële producten. Draagt een fonds zo'n duurzaam label, dan is het zeker dat je niet investeert in schadelijke activiteiten voor mens, dier, maatschappij of planeet.

Waarom is een duurzaam label nodig?

Duurzaam beleggen zit in de lift. Het was echter niet altijd duidelijk wat een "duurzame belegging" exact is. Elk fonds had een eigen definitie van duurzaamheid, wat voor verwarring en vele vragen zorgde. Zijn dit dan enkel nog beleggingen in fossielvrije activiteiten? Of betekent dit dat een bedrijf investeert in pakweg duurzame bosbouw? En is duurzaam altijd gelinkt aan het milieu?

Om op al die vragen een duidelijk antwoord te geven, heeft Febelfin — samen met stakeholders binnen en buiten de financiële sector — in het voorjaar van 2019 een minimale kwaliteitsnorm uitgewerkt.

Wat is het duurzame label?

Wanneer een fonds het Towards Sustainability-label heeft, voldoet het aan de minimale kwaliteitsnorm voor duurzaam beleggen. Zo kan je als belegger gerust zijn dat het financieel product wordt beheerd met duurzaamheid in gedachten.

Wie belegt in een financieel product dat dit label draagt, kan zeker zijn dat hij niet investeert in de wapen- of tabaksindustrie, zeer milieuvriendelijke activiteiten of bedrijven die de mensen- of arbeidsrechten schenden. De kwaliteitsnorm sluit schadelijke activiteiten uit, moedigt bedrijven aan om duurzaam te ondernemen en om hierover correct te rapporteren. En nee, de norm kijkt niet enkel naar het milieu. De beleggingen worden ook gescreend op prestaties rond sociaal beleid en goed bestuur. Op die manier verstrekt het label duidelijkere informatie over wat er nu wordt begrepen als duurzame belegging.

Bron: *Hoe herken je een duurzame belegging?* | Febelfin. (2023). Febelfin.
<https://febelfin.be/nl/themas/duurzaamheid/duurzaam-beleggen/hoe-herken-je-een-duurzame-belegging>

Met opmerkingen [HM118]: In dit onderdeel leren de leerlingen over duurzaam beleggen. Ze beginnen met het lezen van een van informatie over duurzaam beleggen.

Met opmerkingen [HM119]: De leerlingen lezen een stukje uit de blog van Wikifin waarin ze ontdekken wat duurzaam beleggen is. In de blog vinden ze ook informatie over het belang van een duurzaam label voor beleggingen. Het "Towards Sustainability" label wordt hier ook uitgelegd.
Individuele aanpak: De leerlingen maken de oefening individueel en bespreken daarna hun antwoorden.
Klassikale aanpak: De leerlingen maken de oefening individueel en bespreken daarna klassikaal hun antwoorden.

a) Wat betekent duurzaam beleggen?

Bij duurzaam beleggen beleg je in bedrijven die op een duurzame manier omgaan met de mens, de maatschappij en het milieu.

Duurzaam beleggen houdt dus niet alleen rekening met het financiële aspect, maar ook met de activiteiten van de onderneming & de gevolgen hiervan.

b) Waarom is het nodig om een duurzaam label voor beleggingen te hebben?

Er was verwarring over wat "duurzaam" precies betekent in de context van beleggen, omdat elk fonds een andere definitie hanteerde. Het label zorgt voor duidelijke normen en helpt beleggers te begrijpen welke activiteiten als duurzaam worden beschouwd.

c) Wat houdt het "Towards Sustainability" label in?

Het "Towards Sustainability"-label geeft aan dat een fonds voldoet aan een minimale kwaliteitsnorm voor duurzaam beleggen. Het zorgt ervoor dat beleggers geen geld investeren in schadelijke of onethische bedrijfsactiviteiten, en het stimuleert bedrijven om duurzaam te opereren en hierover transparant te rapporteren.

d) Kijk het label alleen naar de milieuaspecten?

Nee, het label kijkt niet alleen naar milieu, maar ook naar sociale en governance-aspecten, zoals respect voor mensenrechten, arbeidsrechten en goed bestuur.

Elk bedrijf kan maatregelen nemen om op een duurzame manier te werken, de zogenaamde **ESG** dienen hiervoor als een leidraad.

- 2 Zoek de betekenis van de criteria voor duurzaam beleggen op en vul deze in in de eerste kolom. Leg ook uit wat ze betekenen. (Je kan eventueel het filmpje raadplegen via de QR-code)

Criteria	Uitleg
E (Environmental)	Dit criterium richt zich op de impact van bedrijven op het milieu. Het omvat zaken zoals CO ₂ -uitstoot, energiegebruik, waterbeheer, afvalbeheer en bescherming van biodiversiteit. Het doel is om bedrijven te stimuleren milieuvriendelijke praktijken te hanteren.
S (Social)	Dit criterium gaat over de sociale impact van bedrijven. Het omvat thema's zoals arbeidsrechten, diversiteit en inclusie, mensenrechten, gezondheid en veiligheid van werknemers, en betrokkenheid bij lokale gemeenschappen. Het doel is om een positieve sociale invloed te bevorderen.
G (Governance)	Dit criterium kijkt naar de manier waarop een bedrijf wordt bestuurd. Het omvat zaken zoals transparantie, ethisch zakendoen, verantwoordelijk leiderschap, diversiteit in het bestuur, en bescherming van de belangen van aandeelhouders. Het doel is om goed en verantwoord bestuur te waarborgen.

Bron: <https://www.groenbalans.nl/esg-wat-houdt-dit-in/>

Met opmerkingen [HM120]: In deze oefening moeten de leerlingen de criteria voor duurzaam beleggen opzoeken of hierover een filmpje bekijken.

Individuele aanpak & klassikale aanpak: De leerlingen maken deze oefening eerst individueel en bespreken daarna de resultaten gezamenlijk.

Gebruikte link:
<https://www.youtube.com/watch?v=AkbGz3CYvqE>

ONTDEKT MEER!

Tip: Bekijk de checklist over beleggen!

EXTRA

RISICO'S BELEGGEN

Hieronder vind je een uitgebreid overzicht van de risicograad van de meest voorkomende beleggingsproducten. Dit overzicht helpt je om beter te begrijpen welke risico's verbonden zijn aan verschillende soorten investeringen, zodat je weloverwogen beslissingen kunt nemen.

	1	2	3	4	5	6	7
Spaarrekening	X						
Termijnrekening	X						
Kasbon	X						
Staatsbon	X						
Tak 21 levensverzekering	X						
Obligaties (hoogste kredietwaardigheid)		X					
Obligaties met een hoog rendement					X		
Aandelen						X	
Obligatiefondsen		X					
Obligatiefondsen met een hoog rendement						X	
Aandelenfondsen					X		
Gemengde fondsen (1/2 aandelen en 1/2 obligaties)			X				
Tak 23 levensverzekering (aandelen)					X		
Tak 23 levensverzekering (obligaties met hoge kredietwaardigheid)				X			
Tak 23 levensverzekering (gemengd: ½ aandelen en ½ obligaties)							X

Tabel : risicograad per product, van minder risico (1) naar meer risico (7)

Met opmerkingen [HM121]: Dit is een checklist die je kunt bekijken voordat je gaat beleggen. De checklist vertelt je waar je rekening mee moet houden tijdens het beleggen. Deze checklist kun je kort klassikaal bespreken, zodat de leerlingen deze als extra informatie beschikbaar hebben.

Link naar checklist:

https://www.canva.com/design/DAGQD8MNTLE/br0u3-brkNU2VGKqWxPccw/view?utm_content=DAGQD8MNTLE&utm_campaign=designshare&utm_medium=link&utm_source=editor

Met opmerkingen [HM122]: Extra

In deze tabel vinden de leerlingen een overzicht van de risicograad van de meest voorkomende beleggingsproducten. Het is aan te raden om deze tabel klassikaal door te nemen, aangezien het een handig en belangrijk schema is.

Duid de leerlingen erop dat de risico's voor iedereen verschillend kunnen zijn.

2.4 Oefeningen

- 1 **Plaats** de spaar- en beleggingsvormen in de juiste kolom(men) op basis van de opbrengst.

Spaarrekening – termijnrekening – aandeel – obligatie – beleggingsfonds

Dividend of coupon	Jaarlijkse rente
Aandeel Beleggingsfonds	Spaarrekening Termijnrekening Obligatie

- 2 **Duid** aan of je al dan niet zeker bent van de opbrengst, probeer een verklaring te geven voor je antwoord.

Spaar- en beleggingsvorm	Ja	Nee	Verklaring
Spaarrekening	X		De opbrengst is zeker, omdat je een vaste rente ontvangt. Er is geen risico op verlies van je spaargeld.
Termijnrekening	X		De opbrengst is zeker, omdat je een afgesproken rente krijgt zolang je het geld vastzet.
Aandeel		X	De opbrengst is onzeker, omdat de waarde van aandelen kan stijgen of dalen door marktschommelingen.
Obligatie	(X)		Meestal is de opbrengst zeker, omdat het een vaste rente biedt. Er is echter een klein risico als de uitgever failliet gaat.
Vastgoed		X	De opbrengst is onzeker, omdat de waarde van vastgoed kan fluctueren en huurinkomsten afhankelijk zijn van huurders.
Cryptomunt		X	De opbrengst is zeer onzeker, omdat cryptovaluta erg volatiel zijn en sterk in waarde kunnen schommelen.
Kunst		X	De opbrengst is onzeker, omdat de waarde van kunst afhangt van vraag, trends en de mening van kopers.

- 3 **Duid** aan hoe groot het risico is om (een deel van) het geïnvesteerde geld kwijt te geraken.

Spaar- en beleggingsvorm	Groot	Gemiddeld	Klein
Spaarrekening			X
Termijnrekening			X
Aandeel	X		
Obligatie		X	
Vastgoed		X	
Cryptomunt	X		
Goud		X	

Met opmerkingen [HM123]: Hieronder staan enkele oefeningen over de leerstof van het thema. Laat de leerlingen deze oefeningen individueel maken of eventueel in tweetallen. Vervolgens worden de antwoorden klassikaal besproken.

Met opmerkingen [HM124]: In deze oefening moeten de leerlingen de verschillende spaar- en beleggingsvormen indelen op basis van de opbrengst.

Met opmerkingen [HM125]: In deze oefening moeten de leerlingen aangeven of ze bij de spaar- en beleggingsvormen zeker zijn van de opbrengst.

Met opmerkingen [HM126]: In deze oefening moeten ze per spaar- en beleggingsvorm beoordelen hoe groot het risico is om een deel van het geïnvesteerde geld kwijt te geraken.

Bij Belgische banken is uw geld, op al uw zichtrekeningen, spaarrekeningen, termijnrekeningen en kasbons samen, gewaarborgd tot 100.000 euro per bank en per persoon (niet per rekening). Als u meer dan dat bedrag aan spaargeld hebt, kunt u dat het best over verschillende banken spreiden. Dit noemen ze de depositobeschermingsregeling.

4. Zijn de onderstaande uitspraken over spaar- en beleggingsvormen juist of fout? Zet een kruisje in de juiste kolom en verklaar indien fout.

Uitspraak	Juist	Fout
Als je geld voor het einde van de afgesproken looptijd opvraagt van een termijnrekening, worden er kosten aangerekend.	X	
Een obligatie geeft stemrecht op de algemene vergadering. Bij een obligatie wordt je geen mede-eigenaar van het bedrijf en heb je geen stemrecht.		X
Bij een faillissement van een onderneming waarvan je een aandeel hebt, verlies je je volledige investering.	X	
Een obligatie kan worden uitgegeven door de overheid.	X	
Beleggen met een beleggingsfonds is zonder risico. Het risico hangt af van de onderliggende aandelen en/of obligaties.		X

Met opmerkingen [HM127]: In deze oefening moeten de leerlingen nagaan of de uitspraken over de spaar- en beleggingsvormen juist of fout zijn.

5. Lees de volgende situaties en bepaal welke spaar- en/of beleggingsvorm het meest geschikt is. Geef aan welke vorm je wel of niet aanraadt en leg je keuze kort uit.

SITUATIE 1

Emma is 17 jaar en wil over drie jaar beginnen aan haar studie. Ze werkt bij een supermarkt en spaart elke maand een klein bedrag van haar salaris. Emma wil dat haar spaargeld veilig is en beschikbaar blijft voor onverwachte uitgaven.

Geschikte spaar- en/of beleggingsvorm

Emma zou het beste kiezen voor een **spaarrekening**. Deze is veilig (beschermd door een garantiestelsel) en ze kan haar geld altijd opnemen als dat nodig is.

Met opmerkingen [HM128]: De leerlingen moeten per situatie de meest geschikte spaar- en/of beleggingsvormen geven. Ze moeten ook verklaren waarom ze deze vorm aanraden.

Met opmerkingen [HM129R128]: Verdieping

- Deze vraag vraagt van leerlingen om hun kennis van verschillende spaar- en beleggingsvormen toe te passen op concrete situaties. Dit gaat verder dan alleen feitenkennis; het vereist inzicht en begrip.
- Leerlingen moeten de situaties analyseren, verschillende spaar- en beleggingsopties overwegen, en een weloverwogen beslissing nemen. Dit stimuleert kritisch denken en probleemoplossende vaardigheden.
- Het geven van een advies en het uitleggen van hun keuze dwingt leerlingen om hun redeneringen te onderbouwen met argumenten.

SITUATIE 2

Mark is 45 jaar en wil over 20 jaar met pensioen. Hij heeft een goed salaris en wil zijn spaargeld laten groeien om later comfortabel te kunnen leven. Mark vindt het niet erg om een beetje risico te nemen, zolang hij maar een kans heeft op een hoger rendement.

Geschikte spaar- en/of beleggingsvorm

Voor Mark is **beleggen in aandelen of beleggingsfondsen** geschikt. Op de lange termijn hebben deze vaak een hoger rendement dan sparen, maar ze brengen wel meer risico met zich mee. Omdat Mark tijd heeft, kan hij eventuele schommelingen uitzitten.

SITUATIE 3

Sophie is 65 jaar en heeft net haar spaargeld gekregen van een erfenis. Ze wil dit geld gebruiken om haar maandelijkse kosten de komende vijf jaar aan te vullen. Sophie wil geen risico's nemen en wil zeker weten dat haar geld beschermd is.

Geschikte spaar- en/of beleggingsvorm

Sophie zou kunnen kiezen voor een **termijnrekening of obligatie**. Deze opties bieden een vaste rente en zijn relatief veilig. Sophie weet precies hoeveel ze ontvangt, wat handig is voor haar maandelijkse uitgaven.

SITUATIE 4

Tom en Lisa willen over twee jaar een wereldreis maken. Ze hebben al wat geld gespaard, maar zoeken een manier om het bedrag in de tussentijd iets te laten groeien. Ze willen niet te veel risico nemen omdat ze het geld snel nodig hebben.

Geschikte spaar- en/of beleggingsvorm

Tom en Lisa kunnen het beste kiezen voor een **termijnrekening**. Dit is veiliger dan aandelen of beleggingsfondsen, en door hun korte termijn kunnen ze profiteren van een iets hogere rente dan bij een spaarrekening.

SITUATIE 5

Said is 25 en heeft een goedbetaalde baan. Hij wil een deel van zijn spaargeld investeren, omdat hij denkt dat hij op lange termijn een hoger rendement kan behalen. Hij vindt risico's niet erg, maar hij wil zijn geld wel verspreiden om verliezen te beperken.

Geschikte spaar- en/of beleggingsvorm

Said kan het beste kiezen voor een **beleggingsfonds**. Dit is een gespreide belegging die minder risicovol is dan individuele aandelen, maar nog steeds een goed rendement kan opleveren op de lange termijn.

- 6 Ga zelf op ontdekkingsstocht naar de koersen van aandelen op de beurs. Bekijk eerst de instructievideo via de tweede QR-code en scan daarna de eerste QR-code om aan de slag te gaan..

Onderneming	Wanneer opgezocht?	Huidige waarde	Waarde 1 jaar geleden	Is de koers gestegen, gedaald of gelijk gebleven in vergelijking met vorig jaar?
KBC Groep	03/03/2025	€ 83,70	€ 66,46	Gestegen

Met opmerkingen [HM130]: De leerlingen moeten nu zelf opzoek gaan naar aandelen en obligaties. Ze moeten hiervan de huidige waarde en de waarde 1 jaar geleden noteren in de tabel. Vervolgens moeten ze gaan kijken of de koers gestegen, gedaald of gelijk gebleven is.

Gebruikte link:

QR-code 1:

<https://www.youtube.com/watch?si=DAu7iMn6wDTdhEK3&v=DzFShAniTU&feature=youtu.be> (duur: 01:56)

QR-code 2: <https://www.tijd.be/markten-live/beleggen.html#indexes>

Met opmerkingen [HM131R130]: Verdieping

- Deze vraag moedigt leerlingen aan om zelfstandig onderzoek te doen en zelf informatie te vinden. Dit versterkt hun onderzoekende vaardigheden en autonomie.
- Door daadwerkelijk beurskoersen op te zoeken, verbinden leerlingen theoretische kennis met praktische situaties. Dit helpt hen om de relevantie van wat ze leren te zien.
- Leerlingen moeten de gevonden koersen analyseren en begrijpen wat de cijfers betekenen voor aandelen en obligaties. Dit bevordert hun vermogen om complexe financiële informatie te interpreteren.

EXTRA**WIL JE MEER INFORMATIE OVER SPAREN, AANDELEN OF OBLIGATIES?**

Heb je nog vragen over aandelen, obligaties of sparen? Dan kan je altijd eens een kijkje nemen op de onderstaande websites!

Aandelen

Obligaties

Beleggingsfondsen

Beleggen KBC

Podcast
Beleggen: hoe werkt dat?Podcast
Sparen: hoe doen mensen dat?**Met opmerkingen [HM132]: Extra:**

De leerlingen kunnen de volgende bronnen raadplegen voor extra informatie.

Gebruikte linken:

- <https://www.wikifin.be/nl/sparen-en-beleggen/beleggingsproducten/aandeel>
- <https://www.wikifin.be/nl/sparen-en-beleggen/beleggingsproducten/obligatie>
- <https://www.kbc.be/particulieren/nl/beleggen/bijleren.html>
- <https://www.wikifin.be/nl/sparen-en-beleggen/beleggingsproducten/beleggingsfondsen>
- <https://www.vrt.be/vrtmax/podcasts/vrt-max/m/money-time/1/beleggen--hoe-werkt-dat/>
- <https://www.vrt.be/vrtmax/podcasts/vrt-max/m/money-time/1/sparen--hoe-doen-mensen-dat/>

Haal je kennis uit de geziene thema's boven en los de vragen op.

Drie vrienden – Anna, Samir en Lisa – willen allemaal sparen of beleggen om hun financiële doelen te bereiken. Ze hebben elk een ander doel, budget en tijdsperiode. Jij gaat hen adviseren welke spaar- of beleggingsvorm het beste bij hun situatie past.

- Vraag 1: Bereken het maandelijkse bedrag dat elk van hen kan sparen of beleggen.
- Vraag2: Bepaal voor elk doel welke spaar- of beleggingsvorm het meest geschikt is

Anna's situatie:

- **Doel:** € 5 000,00 voor een wereldreis over 2 jaar.
- **Inkomen:** € 2 200,00 netto per maand.
- **Budgetplan:**
 - Vaste lasten: 55% van haar inkomen.
 - Vrij te besteden: 25% van haar inkomen.
 - Sparen en beleggen: 20% van haar inkomen.

Vraag 1: Maandelijks sparen/beleggen + totale spaarbedrag

Maandelijks sparen/beleggen:

- Sparen/beleggen: $€ 2\,200,00 \times 20\% = € 440,00$
- Totale spaarbedrag in 2 jaar zonder rente: $€ 440,00 \times 24 = € 10\,560,00$

Vraag 2: Spaar- of beleggingsvorm + verklaring

Advies:

Anna kan haar doel (€ 5 000,00) bereiken met een spaarrekening of een termijnrekening, omdat haar termijn kort is en ze geen risico kan nemen. Een spaarrekening is flexibeler, terwijl een termijnrekening iets meer oplevert.

Aanbevolen keuze: Spaarrekening (veilig en flexibel).

Samir's situatie:

- **Doel:** € 10 000,00 voor een eigen onderneming over 5 jaar.
- **Inkomen:** €1 800,00 netto per maand.
- **Budgetplan:**
 - Vaste lasten: 60% van zijn inkomen.
 - Vrij te besteden: 20% van zijn inkomen.
 - Sparen en beleggen: 20% van zijn inkomen.

Vraag 1: Maandelijks sparen/beleggen + totale spaarbedrag

Maandelijks sparen/beleggen:

- Sparen/beleggen: $€ 1\,800,00 \times 20\% = € 360,00$
- Totale spaarbedrag in 5 jaar zonder rente: $€ 360,00 \times 60 = € 21\,600,00$

Vraag 2: Spaar- of beleggingsvorm + verklaring

Advies:

Samir kan zijn doel (€ 10 000,00) halen. Omdat hij een termijn van 5 jaar heeft, kan hij een gematigd risico nemen. Obligaties of een beleggingsfonds zijn goede opties. Aandelen zijn riskant voor een termijn van 5 jaar.

Met opmerkingen [HM133]: Spaced practice

In deze oefening passen de leerlingen de kennis toe die ze hebben opgedaan in de eerder behandelde thema's. Ze zullen hun kennis over budgettering en verschillende spaar- en beleggingsvormen gebruiken.

	Aanbevolen keuze: Beleggingsfonds (grotere kans op rendement dan obligaties).
Lisa's situatie: • Doel: € 15 000,00 voor een huisrenovatie over 10 jaar. • Inkomen: € 2 500,00 netto per maand. • Budgetplan: ◦ Vaste lasten: 50% van haar inkomen. ◦ Vrij te besteden: 30% van haar inkomen. ◦ Sparen en beleggen: 20% van haar inkomen.	
Vraag 1: Maandelijks sparen/beleggen + totale spaarbedrag	Maandelijks sparen/beleggen: • Sparen/beleggen: $€ 2\,500,00 \times 20\% = € 500,00$ • Totale spaarbedrag in 10 jaar zonder rente: $€ 500,00 \times 120 = € 60\,000,00$
Vraag 2: Spaar- of beleggingsvorm + verklaring	Advies: Lisa heeft een lange termijn (10 jaar). Ze kan meer risico nemen en profiteren van hogere rendementen. Beleggingsfondsen of aandelen zijn geschikt. Aanbevolen keuze: Aandelen (hoog rendement over een lange termijn).

2.5 Cornell-schema

Nu je de leerstof van dit thema hebt bestudeerd, is het tijd om de belangrijkste punten en inzichten zelf samen te vatten in een Cornell-schema. Dit helpt je niet alleen om de leerstof beter te begrijpen, maar ook om het makkelijker te onthouden en toe te passen.

Maak gebruik van het sjabloon hieronder en bijlage 5.

Met opmerkingen [HM134]: De leerlingen moeten een Cornell-schema opstellen voor de behandelde leerstof. Het gebruik van een Cornell-schema is een effectieve methode omdat het hen helpt de leerstof beter te begrijpen, makkelijker toe te passen en langer te onthouden. Het schema stimuleert actief leren door leerlingen aan te zetten om verbanden te leggen en informatie overzichtelijk te structureren. In bijlage 5 vinden de leerlingen een duidelijke uitleg over hoe ze een dergelijk schema moeten opstellen. Het opstellen van het schema kan klassikaal gebeuren, maar je kunt ervoor kiezen om de leerlingen dit zelf te laten doen. Op deze manier verwerken ze de leerstof actief en ontwikkelen ze zelfstandige studievastigheden.

T2: Sparen en beleggen?

kernwoorden & kernvragen

Sparen:

Wat is sparen?

Waarom is sparen belangrijk?

Wat is een spaarrekening?

Wat is een termijnrekening?

Beleggen:

Wat is beleggen?

Wat is een beleggersprofiel?

Wat zijn obligaties?

Wat zijn aandelen?

Wat is een beleggingsfonds?

notities

Bewust geld opzijzetten voor toekomstige uitgaven (verwacht of onverwacht).

4 redenen:

1. Financiële zekerheid bij onverwachte gebeurtenissen.
2. Mogelijkheid om doelen zoals vakanties of grote aankopen te realiseren.
3. Geen schulden creëren bij onvoorziene kosten.
4. Een financiële buffer opbouwen voor stabiliteit op lange termijn.

Dit is een rekening bij een bank waarop je geld zet dat je niet meteen nodig hebt.

Dit is een specifieke bankrekening waarop je spaargeld voor een vooraf bepaalde periode vastgezet wordt.

- Geld plaatsen in financiële producten met als doel op de lange termijn rendement te behalen.
- Voorbeelden zijn aandelen, obligaties, en beleggingsfondsen.

Een analyse van jouw financiële situatie, ervaring en doelstellingen voordat je gaat beleggen. De bank maakt op basis van een vragenlijst jouw profiel aan. Dit profiel bepaalt welk soort beleggingen bij jou passen.

- Defensief: Laag risico, maar ook laag rendement.
- Neutraal: Gemiddeld risico en gemiddeld rendement.
- Dynamisch: Hoog risico met hoog rendement.

De koper van een obligatie leent geld uit aan een onderneming of de overheid. Dankzij deze uitgifte kan de onderneming/overheid investeren in gebouwen, machines, infrastructuur,...

Het is een bewijs dat je mede-eigenaar bent van een onderneming. Als aandeelhouder heb je niet alleen geïnvesteerd in het bedrijf, maar mag je ook meebeslissen tijdens de aandeelhoudersvergadering.

Het verzamelt geld van verschillende kleinere investeerders in één pot. Dit geld wordt geïnvesteerd in diverse financiële producten, zoals aandelen en obligaties.

samenvatting

Sparen is het bewust opzijzetten van geld voor onverwachte situaties of toekomstige doelen zoals een vakantie, opleiding, woning of financiële buffer. Dit kan gedaan worden via een spaarrekening of een termijnrekening. Beleggen houdt in dat je geld investeert in financiële producten zoals aandelen, obligaties en beleggingsfondsen met als doel rendement te behalen. Het risico hangt af van je beleggersprofiel en de gekozen producten. Obligaties zijn veiliger en hebben een vaste rente, terwijl aandelen een hoger risico hebben maar ook hogere rendementen kunnen opleveren. Beleggingsfondsen zijn een veilige optie voor beginners en tijdsbesparend, omdat experts de investeringen beheren en risico's spreiden. Duurzaam consumeren is een bewuste en ethische keuze waarbij niet alleen financiële, maar ook sociale en ecologische impact wordt meegenomen in de beslissing.

2.6 Test jezelf!

Om te controleren of je de leerstof goed hebt begrepen en kunt toepassen, is het tijd om jezelf te testen. Scan de QR-code om toegang te krijgen tot de Bookwidgets. Vul de vragen zorgvuldig in en kijk of je de leerstof en vaardigheden die we hebben behandeld goed kunt toepassen.

Test jezelf oplossing:

Vraag:

Welke van de volgende uitspraken is correct als we het hebben over sparen en beleggen?

- Sparen is altijd risicoloos, terwijl beleggen altijd een hoog risico met zich meebrengt.
- Sparen heeft weinig risico, maar het rendement is meestal lager dan bij beleggen.
- Beleggen heeft altijd een lager risico dan sparen.
- Sparen en beleggen brengen altijd hetzelfde risico met zich mee.

Modeloplossing:

Sparen heeft weinig risico, maar het rendement is meestal lager dan bij beleggen.

Uitleg: Sparen is meestal veilig, maar levert doorgaans minder op. Beleggen brengt meer risico met zich mee, maar kan op langere termijn een hoger rendement opleveren.

Vraag:

Wat wordt bedoeld met het rendement van een belegging?

- Het bedrag dat je maandelijks moet investeren.
- Het percentage winst of verlies dat je behaalt op een investering over een bepaalde periode.
- Het aantal jaren dat je een belegging houdt.
- De kosten die je moet betalen om te beleggen.

Modeloplossing:

Het percentage winst of verlies dat je behaalt op een investering over een bepaalde periode.

Uitleg: Het rendement is het resultaat van een belegging, uitgedrukt in een percentage. Dit kan positief (winst) of negatief (verlies) zijn.

Met opmerkingen [HM135]: Test jezelf!

De leerlingen toetsen formatief hun kennis met behulp van deze Bookwidgets. Spreek met de leerlingen een datum af waarop zij de Bookwidget ingevuld moeten hebben. Na deze datum plaatst de leerkracht de modeloplossing op Smartschool, zodat de leerlingen hun antwoorden kunnen vergelijken en verbeteren. Als leerlingen iets niet begrijpen, kunnen ze ervoor kiezen hun antwoorden alsnog door de leerkracht te laten nakijken.

Link naar Bookwidgets:

https://www.bookwidgets.com/play/u/NIRH6ao-IQAE05h5dgAAA/EF9T8EE/test-jezelf-the?teacher_id=5779968773062656

Bekijk bijlage 10 om de Bookwidgets te kunnen bewerken.

Met opmerkingen [IH136R135]: Oplossingen delen met de leerlingen

U kunt de code van thema 2, terug te vinden in bijlage 9 van dit werkboek, delen met uw leerlingen. Met deze code krijgen zij via de knop 'oplossingen' op de website toegang tot de correctiesleutel van dit thema.
(<https://finnext.weebly.com/thema-2.html>)

We raden aan dit zeker te doen wanneer leerlingen (een deel van) het thema zelfstandig verwerken. Voorzie nadien eventueel een kort vragenuurtje of klassikaal moment, zodat leerlingen met gerichte vragen of onduidelijkheden bij u terecht kunnen na het doornemen van de oplossingen.

Vraag:

Je hebt twee opties om je geld te investeren. Optie A is sparen bij een bank tegen 1% rente per jaar. Optie B is beleggen in aandelen, met een gemiddeld verwacht rendement van 5% per jaar, maar met meer risico. Wat is het grootste verschil tussen deze twee opties?

- Optie A heeft een lager rendement, maar is minder risicovol dan optie B.
- Optie B heeft een lager rendement, maar is minder risicovol dan optie A.
- Optie A heeft meer risico dan optie B, maar biedt een hoger rendement.
- Er is geen verschil, beide opties bieden hetzelfde rendement en risico.

Modeloplossing:

Optie A heeft een lager rendement, maar is minder risicovol dan optie B.

Uitleg: Sparen levert een laag rendement op, maar is veilig. Beleggen heeft een hoger rendement, maar het risico op verlies is ook groter.

Vraag:

Hieronder zie je verschillende woorden en omschrijvingen. Je moet telkens de 3 woorden bij de juiste titel plaatsen (slepen).

Modeloplossing:**Aandeelhouder**

mede-eigenaar

belegger

persoon die aandelen koopt

Obligatie

schuldbewijs

vragers overheid of onderneming

tot vervaldag

Aandeel

je krijgt een deel van de winst in ruil

mede-eigendomsbewijs

deel van het kapitaal

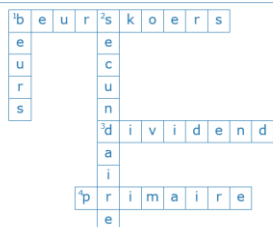
Vraag:

Vul het kruiswoordraadsel in met de correcte begrippen.

Modeloplossing:

Horizontaal: 1. De prijs waartegen een aandeel op een bepaald moment wordt verhandeld. - 3. Het deel van de winst dat een onderneming besluit (geheel of gedeeltelijk) uit te keren aan haar aandeelhouders. - 4. De markt waar nieuwe aandelen worden uitgegeven, is de ... markt.

Verticaal: 1. Het is een markt waar kopers en verkopers van aandelen elkaar vinden. - 2. De markt waar bestaande aandelen tussen beleggers worden verhandeld, is de ... markt.

Vraag:

Lees de volgende situaties en bepaal welke spaar- en/of beleggingsvorm het meest geschikt is (je kan soms 2 opties aanduiden).

Modeloplossing:

	Spaarrekening	Termijnrekening	Aandelen	Obligaties	Beleggingsfondsen
Emma heeft net een nieuwe job en wil graag een spaarpot opbouwen voor haar vakantie over 3 jaar. Ze heeft momenteel 5.000 euro en wil elke maand 100 euro sparen. Ze zoekt naar een veilige manier om haar geld te laten groeien, maar is bereid om een beetje meer rendement te behalen, mits ze het risico goed kan inschatten.	☒	☐	☐	☐	☐
Lucas is 25 jaar oud en heeft 10.000 euro die hij voor de lange termijn wil investeren, omdat hij plannen heeft om later een eigen huis te kopen. Hij is bereid om wat meer risico te nemen om zijn rendement te verhogen.	☐	☐	☒	☐	☒
Sophie heeft 50.000 euro en wil dit bedrag veilig en met weinig risico laten groeien, zodat ze in 10 jaar tijd een huis kan kopen. Ze is niet bereid om risico te nemen, omdat ze het geld op korte termijn nodig zou kunnen hebben. Ze zoekt een betrouwbare manier om het geld te parkeren, met een gegarandeerde rente.	☒	☒	☐	☐	☐

Toelichting:

- **Emma** heeft een relatief korte termijn (3 jaar) en wil haar geld veilig sparen, maar ook een beetje rendement behalen. Een **spaarrekening** biedt meestal een laag, maar veilig rendement. Ze kan ook overwegen om maandelijks een vast bedrag in te leggen. Beleggingsopties zoals aandelen brengen meer risico met zich mee, wat niet past bij haar korte termijn en behoefte aan zekerheid.
- **Lucas** heeft een lange termijn (10+ jaar) en is bereid risico te nemen voor een hoger rendement. **Aandelen** bieden hoge potentiële rendementen, maar met volatiliteit (schommelingen in waarde). **Beleggingsfondsen** kunnen een diversificatie bieden, wat het risico vermindert ten opzichte van individuele aandelen, maar ook een hoger rendement mogelijk maakt dan bijvoorbeeld obligaties.
- **Sophie** wil haar geld veilig en met weinig risico laten groeien. Een **spaarrekening** is een veilige keuze, maar als ze het geld voor langere tijd kan missen, kan ze ook kiezen voor een **termijnrekening** met een iets hogere rente, waarbij het geld voor een afgesproken periode vaststaat. Aandelen of beleggingsfondsen bieden te veel risico voor haar situatie.

Thema 3

Hoe werk ik met een arbeids-overeenkomst?

Dit ga je ontdekken:

In dit thema ontdek je alles wat je moet weten over werken en arbeidscontracten. Je leert onder andere:

- o wat de **termen** arbeidsovereenkomst, werknemer, werkgever, verplichtingen, rechten, contractbreuk en zwartwerk betekenen.
- o wat de **gevolgen** zijn van het **werken** met een **arbeidsovereenkomst**.
- o verschillende **soorten arbeidsovereenkomsten** herkennen
- o waar je **terecht** kunt als je de arbeidsmarkt wilt betreden, zoals bij de **VDAB, Actiris** of **Forem**.
- o hoe je de inhoud van een **loonbrief** kunt **begrijpen**.

Extra verdieping:

- o hoe je de inhoud van een **loonbrief** kunt **begrijpen**.

3 Hoe werk ik met een arbeidsovereenkomst?

3.1 Inleiding

Dag! Ik ben Quinten en ik werk bij de **VDAB** (Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding). Mijn taak is om mensen in Vlaanderen te helpen om werk te vinden en bedrijven te helpen om geschikte werknemers te vinden.

Laten we eens kijken wat je al weet over werknemers, werkgevers en de arbeidsovereenkomst! Scan de QR-code en vul de padlet in.

Noteer hieronder één woord uit de ingevulde padlet waar je zelf nog niet aan had gedacht of welk woord je nog niet kent.

Na het afronden van dit thema noteer je in je eigen woorden hieronder wat jouw gekozen woord betekent.

Met opmerkingen [IH137]: In dit thema wordt er gewerkt aan het volgende leerplandoel van de 3^e graad financieel en economisch bewust worden van KOV: MD 11.03: De leerlingen lichten gevolgen van het werken met een arbeidsovereenkomst en de toegang tot de arbeidsmarkt toe.

Met opmerkingen [IH138]: In deze inleiding wordt de voorkennis van de leerlingen over het onderwerp 'arbeidsovereenkomst' in kaart gebracht. De leerlingen vullen een padlet in waarin ze de volgende vragen beantwoorden:

- Wat doet een werknemer?
- Wat doet een werkgever?
- Wat is een arbeidsovereenkomst?

Deze activiteit biedt de leerkracht inzicht in de voorkennis van de leerlingen over het thema. Na het invullen van de Padlet kunnen de antwoorden klassikaal besproken worden. Dit biedt ruimte om bepaalde concepten verder uit te leggen en verduidelijkend te vragen bij wat de leerlingen hebben genoteerd. Daarnaast worden de leerlingen gevraagd om één woord of concept (uit de Padlet) te noteren dat ze nog niet kenden of waar ze niet aan dachten. Dit woord moeten ze aan het einde van het thema uitleggen, waardoor ze actief betrokken worden bij het leerproces.

De link naar de padlet:

https://padlet.com/ineke_hendrickx2004/werknemers-werkgevers-en-de-arbeidsovereenkomst-627mki8r7uuhhdlo

Bekijk bijlage 10 en lees hoe je contact met ons kan opnemen voor het bewerken van de padlet.

EXTRA

WIL JE MEER WETEN OVER WAT DE VDAB ALLEMAAL DOET?

Bekijk de site van VDAB en/of de video via de QR-codes. Zo kom je te weten waarbij de VDAB jou kan helpen, zelfs wanneer je nog aan het studeren bent.

website VDAB

video 'Wat kan VDAB voor mij doen?'

Noteer 3 momenten uit het leven van Lars waarbij de VDAB hem kon helpen.

- Lars is afgestudeerd en op zoek naar zijn eerste job.
- Lars is aan het werken maar heeft loopbaanadvies nodig om zich beter te voelen in zijn job.
- Lars is werkloos en is op zoek naar een nieuwe job.

ook mogelijk: Lars is zelfstandige en is op zoek naar de geschikte werknemer.

Met opmerkingen [IH139]: Extra

In deze oefening maken de leerlingen kennis met de Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding (VDAB). Hierbij kan de think-pair-share methode toegepast worden. De leerlingen denken eerst zelf na over de volgende vragen, bespreken deze daarna in tweetallen en tot slot klassikaal:

- Waarvoor staat VDAB?
- Wat doet de VDAB? (zie de video)
- Wie kende de VDAB al?

Na het bekijken van de video vullen de leerlingen drie momenten in uit het leven van Lars waarop de VDAB kon helpen. Deze worden klassikaal besproken. Dit herhaalt en concretiseert de verschillende diensten en ondersteuning die de VDAB biedt.

De linken:

- <https://www.vdab.be/>
- <https://www.youtube.com/watch?v=OMdrBUFV21E>

3.2 De arbeidsovereenkomst

- 1 Lees het verhaal van Sarah en beantwoord de onderstaande vragen.

Sarah is 16 jaar en heeft net een weekendbaantje gevonden bij een lokale bakkerij. Ze zal voornamelijk helpen met het bereiden van koffie en het afrekenen aan de kassa. Omdat het haar eerste werkervaring is, weet Sarah niet precies wat ze kan verwachten. De eigenaar van de bakkerij vraagt haar om een **arbeidsovereenkomst** te ondertekenen. Hij legt uit dat dit een contract is waarin haar uren, taken en het loon vastgelegd worden, evenals belangrijke afspraken over bijvoorbeeld veiligheid en ziektemeldingen. Door het ondertekenen van deze overeenkomst is Sarah als werknemer automatisch verzekerd tegen **arbeidsongevallen**.

Sarah begrijpt nu dat de arbeidsovereenkomst haar niet alleen zekerheid geeft over haar rechten, zoals eerlijk loon en redelijke werktijden, maar ook over de verantwoordelijkheden die ze zelf heeft. Bovendien beschermt het contract haar als er iets onverwachts gebeurt, zoals bijvoorbeeld een arbeidsongeval waarbij ze zich verbrandt aan de hete koffie. Zo wordt een arbeidsovereenkomst een essentieel document dat haar helpt om met vertrouwen en duidelijkheid aan de slag te gaan, terwijl de bakkerij ook zeker weet wat ze van haar kunnen verwachten.

- a) Leg in je eigen woorden uit wat een arbeidsovereenkomst is.
Een arbeidsovereenkomst is een contract tussen de werknemer en de werkgever waarin onder andere de werkuren, taken, en het loon vastgelegd worden, evenals belangrijke afspraken over bijvoorbeeld veiligheid en ziektemeldingen. In ruil voor de geleverde arbeid ontvangt de werknemer een loon.
- b) De eigenaar van de bakkerij legt aan Sarah uit dat ze automatisch verzekerd is tegen arbeidsongevallen zodra ze het contract ondertekent. Stel dat Sarah zich verbrandt aan de hete koffie, hoe komt deze verzekering haar dan te hulp?
Ze zal van de verzekering een vergoeding krijgen voor de medische kosten (bv. doktersbezoek, zalf...)
- c) Wat zijn de voordelen van een arbeidsovereenkomst?
 - Zekerheid over je rechten (eerlijk loon, werktijden, verantwoordelijkheden...).
 - Bescherming bij onverwachte gebeurtenissen zoals een arbeidsongeval.
 - Duidelijkheid over de afspraken in het bedrijf.
- d) Heb jij voor je studentenjob al eens een arbeidsovereenkomst moeten ondertekenen?
Eigen antwoord
- e) Welke informatie moet er volgens jou minimaal in een studentenarbeidsovereenkomst staan?
Eigen antwoord (mogelijke antwoorden: arbeidsduur, loon, functiebeschrijving...)

Met opmerkingen [IH140]: In dit onderdeel leren de leerlingen wat een arbeidsovereenkomst is en wat hier allemaal in vermeld staat. Dit wordt op een inductieve manier aangehaald vertrekkende vanuit realistische voorbeelden vanuit de leefwereld van de jongeren.

Met opmerkingen [IH141]: De leerlingen lezen zelfstandig de situatie van Sarah en vullen daarna individueel de vragen in. Vervolgens worden de antwoorden klassikaal besproken.

Bij de start van een samenwerking sluiten **de werkgever** en **de werknemer** een **arbeidsovereenkomst of arbeidscontract** af, waarin alle rechten en verplichtingen van beide partijen worden vastgelegd.

Het is aan te raden om deze overeenkomst schriftelijk op te stellen. Dit kan ook mondeling, maar het kan lastig zijn om een mondelinge overeenkomst te bewijzen wanneer er iets mis loopt.

In deze overeenkomst staan zowel **verplichtingen** van de werkgever als verplichtingen van de werknemer. Ook de **rechten** van de werkgever en werknemer staan hierin.

Met opmerkingen [IH142]: Kenniskader

In het kenniskader wordt kort herhaald wie een arbeidsovereenkomst afsluit en wat hierin vermeld staat. Deze informatie hebben de leerlingen al ontdekt in de inleidende oefening op de vorige pagina. Deze kennis zal ook verwerkt worden in het Cornell-schema aan het einde van dit thema.

3.2.1 De verplichtingen van de werkgever en werknemer

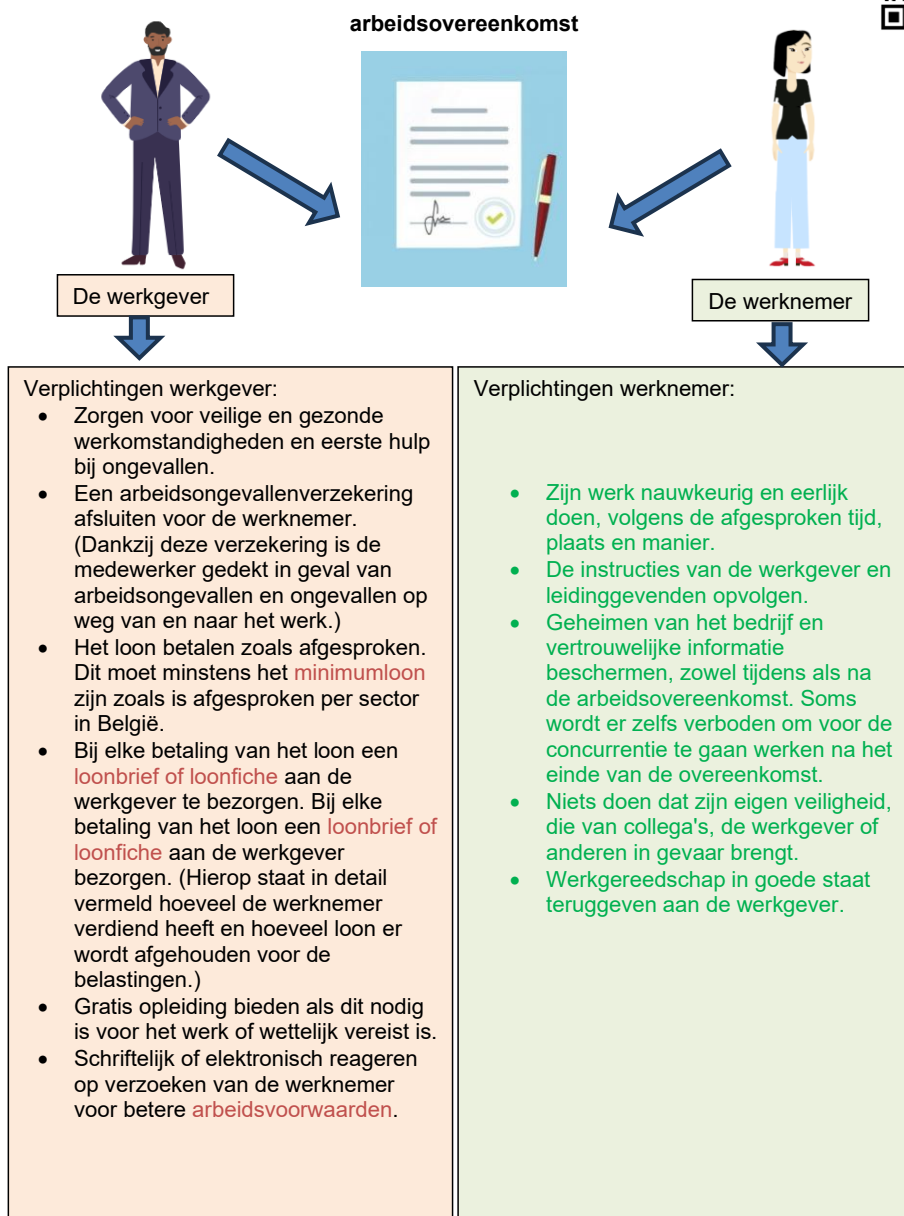
- 1 Lees in het onderstaand schema eerst de verplichtingen van de werkgever. Kijk vervolgens de video via de QR-code om de verplichtingen van de werknemer te ontdekken en vul het onderstaand schema aan.

Met opmerkingen [IH143]: In deze oefening ontdekken de leerlingen de verplichtingen van zowel de werknemer als de werkgever.

Werkvorm: **One-minute-paper:** De leerlingen starten met het lezen van de verplichtingen van de werkgever. Vervolgens ontvangen ze van de leerkracht een post-it. Hierop noteren ze in één minuut welke verplichtingen zij denken dat een werknemer kan hebben. Deze ideeën worden daarna klassikaal besproken. Vervolgens bekijken de leerlingen een video waarin enkele verplichtingen van de werknemer worden toegelicht. Ze noteren deze in het daarvoor voorziene kader.

Link:
https://www.youtube.com/watch?feature=shared&v=LcnLw_WZPR0 (duur 01:17)

- 2 Hieronder zie je de arbeidsovereenkomst van Anouk. Duid in het oranje de plichten van de werkgever aan en in het groen de plichten van de werknemer.

Arbeidsovereenkomst

Tussen de ondergetekende partijen:

- enerzijds Lotus Bakeries België,
met zetel te Gentstraat 52, 9971 Kaprijke, België,
vertegenwoordigd door Jan Boone,
hierna genoemd de werkgever,

en

- anderzijds Anouk Lafosse ,
wonende te Stationsstraat 45, 9000 Gent, België,
hierna genoemd de werknemer,

wordt overeengekomen wat volgt:

Artikel 1 ¹

De werkgever werft de werknemer aan in de hoedanigheid van **productiemedewerker**.
Haar taak zal voornamelijk bestaan in het bedienen van productiemachines,
kwaliteitscontrole van producten en onderhoud van apparatuur.
De functiecategorie van de werknemer is arbeider

Artikel 2

Deze overeenkomst is gesloten voor onbepaalde duur en neemt een aanvang op 1 juni 2024

Artikel 3

Het brutoloon van de werknemer is vastgesteld op 26,00 EUR per uur.

Het loon wordt uitbetaald:

- door overschrijving op een bank- of postchequerekening;

Er wordt uitdrukkelijk overeengekomen dat elke andere bezoldiging of gratificatie, die de werkgever bij uitzondering of periodiek aan de werknemer mocht toekennen, buiten het in hoger lid vermeld loon, en behoudens tegenstrijdige bepalingen, een gift zal uitmaken en derhalve nooit rechten kan doen ontstaan voor de toekomst.

¹ In sommige paritaire comités (bijvoorbeeld PC 302.00) zijn de functieomschrijving en/of de functiecategorie verplicht in te vullen rubrieken.

Met opmerkingen [IH144]: In de oefening wordt de eerder behandelde leerstof over de verplichtingen van de werknemer en werkgever concreter gemaakt. De leerlingen markeren de verplichtingen van de werknemer en werkgever in verschillende kleuren. Deze antwoorden worden daarna klassikaal besproken.

Op deze manier maken de leerlingen ook al kennis met de opbouw van een arbeidsovereenkomst.

Artikel 4

De uurregeling wordt als volgt vastgesteld:

maandag: van 08:00 u. tot 12:30 u. en van 13:00 u. tot 16:30 u.
 dinsdag: van 08:00 u. tot 12:30 u. en van 13:00 u. tot 16:30 u.
 woensdag: van 08:00 u. tot 12:30 u. en van 13:00 u. tot 16:30 u.
 donderdag: van 08:00 u. tot 12:30 u. en van 13:00 u. tot 16:30 u.
 vrijdag: van 08:00 u. tot 12:30 u. en van 13:00 u. tot 16:30 u.

Artikel 5

In geval van ziekte of ongeval is de werknemer verplicht de werkgever of zijn aangestelde onmiddellijk, en zo mogelijk telefonisch uiterlijk op het normale aanvangsuur van de prestaties, te verwittigen, en hem de duur van de ongeschiktheid mee te delen.

Daarenboven zal de werknemer het medisch attest versturen of afgeven binnen de twee werkdagen na aanvang van de ongeschiktheid. Dezelfde verplichtingen rusten op de werknemer in geval van verlenging van de ongeschiktheid.

Driemaal per kalenderjaar moet de werknemer geen medisch attest voorleggen voor de eerste dag van een arbeidsongeschiktheid.

Ondernemingen die minder dan 50 werknemers tewerkstellen op 1 januari van het kalenderjaar waarin de arbeidsongeschiktheid zich voordoet, kunnen afwijken via een collectieve arbeidsovereenkomst of het arbeidsreglement.

Artikel 6.1 Elektronische documenten – akkoord

Partijen komen uitdrukkelijk overeen dat de werknemer onderstaande documenten uitsluitend op elektronische wijze zal krijgen:

- De maandelijks loonbrieven
- Jaarlijkse belastingfiche
- Werkroosterwijzigingen

Artikel 6.2 Elektronische documenten – werkwijze

(toelichting omtrent werkwijze die de werknemer moet volgen om de documenten in art. 6.1 vermeld, elektronisch te ontvangen.)

Voorbeeld:

Om toegang tot de documenten in art. 6.1 vermeld te krijgen, moet de werknemer zijn identiteit bewijzen via het personeelsportaal van Lotus Bakeries.

De werknemer verbindt er zich toe om het systeem als een voorzichtig en redelijk persoon te gebruiken en alles in het werk te stellen om te voorkomen dat derden kennis kunnen nemen van de identificatieprocedure die strikt persoonlijk is. De verantwoordelijkheid voor het naleven van deze verbintenis en voor de schadelijke gevolgen van het misbruik van de identificatieprocedure ligt uitsluitend bij de werknemer.

Artikel 6.3 Elektronische documenten – overschakeling naar papieren documenten

Het akkoord over de elektronische documenten vermeld in art. 6.1 geldt minstens voor het kalenderjaar 2024. Na afloop van dit kalenderjaar kan elk van de partijen het akkoord opzeggen en vragen om de documenten op papier te bezorgen.

De partij die dat wenst richt hiertoe op een duidelijke en ondubbelzinnige wijze een verzoek aan de andere partij. De werknemer richt zijn verzoek tot de verantwoordelijke voor de personeelszaken bij de werkgever.

Het papierenkanaal gaat opnieuw van start de eerste dag van de tweede maand die volgt op de maand waarin de overschakeling werd verzocht.

Wat de individuele rekening betreft, dient het verzoek tot stopzetting van de elektronische wijze uiterlijk op de laatste werkdag van november te gebeuren. In dit geval gaat het papierenkanaal pas terug in op de eerste januari volgend op het verzoek en geldt minstens voor een volledig kalenderjaar.

Artikel 7

De werknemer verbindt er zich toe noch de bedrijfsgeheimen van de werkgever aan derden bekend te maken, noch enige daad van oneerlijke concurrentie te stellen of hieraan deel te nemen, noch de naam en de faam van de werkgever in het gedrang te brengen.

Artikel 8

De werknemer erkent hierbij een afschrift van het arbeidsreglement ontvangen te hebben. De werknemer erkent hierbij de noodzakelijke informatie over de belangrijkste aspecten van de arbeidsrelatie² ontvangen te hebben.

Artikel 9

Onderhavige overeenkomst is bovendien onderworpen aan de volgende bijzondere bepalingen:

- Proeftijd: De eerste drie maanden van de tewerkstelling gelden als proeftijd. Tijdens deze periode kan de overeenkomst door beide partijen zonder opzeggingstermijn of -vergoeding worden beëindigd.
- Veiligheidsvoorschriften: De werknemer is verplicht alle veiligheidsvoorschriften strikt na te leven. Bij herhaaldelijke overtredingen behoudt de werkgever zich het recht voor om disciplinaire maatregelen te nemen, inclusief ontslag.
- Werkgereedschap: Het gebruikte werkgereedschap moet in goede staat teruggegeven worden aan de werkgever.

² In toepassing van de wet van 7 oktober 2022 betreffende transparante en voorspelbare arbeidsvoorwaarden. Zie ook modeldocument 499 - Informatieverplichting voor werkgevers bij indiensttreding.

- Overuren: Overuren worden enkel toegestaan op uitdrukkelijk verzoek van de werkgever en worden vergoed conform de wettelijke bepalingen.

Artikel 10

Deze individuele arbeidsovereenkomst geldt onverminderd de bepalingen voorzien in de wet en in de algemeen verbindend verklaarde collectieve arbeidsovereenkomsten.

Artikel 11

Alleen de rechtbanken in het arrondissement van de plaats van tewerkstelling zijn bevoegd om uitspraak te doen over de geschillen in verband met onderhavige overeenkomst.

In dubbel opgemaakt te **Kaprijke** op **3 mei 2024**
waarvan ieder van de partijen erkent een exemplaar ontvangen te hebben.

De werknemer
Voor akkoord ³
Handtekening

Voor akkoord

De werkgever
Voor akkoord ⁴
Handtekening

Voor akkoord

³ De woorden "voor akkoord" moeten eigenhandig geschreven worden door de partij(en).

⁴ De woorden "voor akkoord" moeten eigenhandig geschreven worden door de partij(en).

Als werknemer heb je ook een aantal **rechten**. Zo heb je bijvoorbeeld recht op een bepaald aantal vakantiedagen als je voltijds werkt. Meer informatie over je rechten als werknemer kan je lezen via de QR-code.

Met opmerkingen [IH145]: De linken:

3Wikifin: <https://www.wikifin.be/nl/belasting-werk-en-inkomen/eerste-job/wat-zijn-je-rechten-als-werknemer>
4Europese commissie: https://employment-social-affairs.ec.europa.eu/policies-and-activities/rights-work_nl

3 Lees de opdracht en voer deze uit.

Wist je dat veel werknemers niet precies weten welke rechten ze hebben op de werkvloer? Jij krijgt de kans om hier verandering in te brengen!

Ontdek welke rechten belangrijk zijn voor werknemers via de bovenstaande QR-codes en zet ze op een overzichtelijke en aantrekkelijke poster. Deze poster wordt op de werkvloer opgehangen, zodat iedereen in één oogopslag weet waar ze recht op hebben.

Met opmerkingen [IH146]: De leerlingen zoeken zelfstandig de benodigde informatie op uit de opgegeven betrouwbare bronnen. Vervolgens verwerken ze deze informatie in een overzichtelijke poster die ze zelf maken met behulp van het programma Canva. Leerlingen die moeite hebben met het werken in Canva, kunnen de instructievideo bekijken die stap voor stap uitlegt hoe ze een poster kunnen maken in het programma.

In deze opdracht werken de leerlingen aan het volgende leerplandoel:
ICT-leerplan 3e graad: III-ICT_ddaa5 De leerlingen gebruiken doelgericht courante functionaliteiten van vergelijkbare toepassingen om digitale inhoud te creëren (2de & 3de graad).

Hoe breng je deze opdracht tot een goed einde?

- Verdiep je in de informatie op de websites via de QR-codes. Je mag ook het internet gebruiken voor extra informatie.
- Maak een poster in Canva met enkele belangrijke rechten voor werknemers op.
- Upload je poster in de uploadzone op Smartschool.
- Stel kort je poster voor aan de rest van de klas.

De volgende zaken moeten zeker in je poster staan:

- **een duidelijke titel**
- **minimum 3 rechten** voor werknemers
- **een duidelijke lay-out:** de tekst is op 1,5 meter afstand leesbaar en de achtergrondkleur is niet te donker of te licht in vergelijking met de tekst.

Extra hulp: bekijk via de QR-code de video over hoe je een poster kan maken in Canva.

Met opmerkingen [IH147]: De link:

<https://youtu.be/rfT2O8L1CSk?si=0i2fMuCXCYTSNEw7> (duur: 06:24)

3.2.2 Een contractbreuk

1. Beluister via de QR-code het verhaal van Pieter die te maken kreeg met een 'contractbreuk'. Beantwoord daarna de vragen.

Met opmerkingen [IH148]: De leerlingen luisteren naar het verhaal van Pieter, waarbij ze op een inductieve manier ontdekken wat contractbreuk inhoudt.

Vervolgens beantwoorden ze individueel de vragen over het verhaal. Ze krijgen opnieuw een arbeidsovereenkomst waarin ze moeten zoeken waar de relevante informatie vermeld staat. Op deze manier leren ze werken met een arbeidsovereenkomst.

De link:

<https://drive.google.com/file/d/1PFOomMCQ1FYn78C5Lui2BkyBSmV5Umi/view> (duur: 00:50)

- a) Wat betekent het woord 'contractbreuk'?
Dit is wanneer één van de partijen (werknemer of werkgever) de verplichtingen of afspraken in het contract niet nakomt.
- b) Bekijk op de volgende pagina's de arbeidsovereenkomst van Pieter en duid aan welke artikelen Pieter verbroken heeft.
- c) Welk gevolg heeft de contractbreuk voor Pieter?
Pieter vindt moeilijk een nieuw job door zijn slechte referenties van KBC.

- d) Kan je zelf nog een andere reden bedenken waardoor er een contractbreuk kan ontstaan?

Eigen antwoord

Mogelijke antwoorden:

- Foutieve of misleidende informatie: Als één van de contractpartijen opzettelijk onjuiste of onvolledige informatie verstrekt tijdens de contractonderhandelingen, kan dit leiden tot contractbreuk. Denk bijvoorbeeld aan een verhuurder die een pand aanbiedt zonder te melden dat er structurele gebreken zijn.
- Schending van vertrouwelijkheid: Sommige contracten bevatten clausules over geheimhouding. Als een partij gevoelige informatie deelt met derden, kan dit worden beschouwd als contractbreuk.
- Onwettigheid: Als blijkt dat het doel van het contract of de inhoud ervan in strijd is met de wet, kan dat resulteren in een contractbreuk. Bijvoorbeeld wanneer een contract betrekking heeft op activiteiten die later verboden worden.

Met opmerkingen [IH149]: Verdieping

Deze vraag is een verdiepvingsvraag omdat het de leerlingen uitnodigt om verder te denken dan de informatie die ze al hebben gekregen. In plaats van simpelweg bestaande kennis te reproduceren, moeten de leerlingen hun begrip van contractbreuk uitbreiden door zelf aanvullende redenen te bedenken.

Dit stimuleert kritisch denken, creativiteit en een dieper inzicht in het onderwerp.

Bovendien moedigt het hen aan om verbanden te leggen tussen verschillende aspecten van arbeidsovereenkomsten en de vele situaties die tot contractbreuk kunnen leiden.

Arbeidsovereenkomst

Tussen de ondergetekende partijen:

- enerzijds **KBC Bank België**,
met zetel te **Markt 4, 3540 Herk-de-Stad, België**,
vertegenwoordigd door **Johan Thijs**,
hierna genoemd de werkgever,
- en
- anderzijds **Pieter Plevoets**,
wonende te **Kermestraat 23, 3512 Hasselt, België**,
hierna genoemd de werknemer,

wordt overeengekomen wat volgt:

Artikel 1¹

De werkgever werft de werknemer aan in de hoedanigheid van **administratief bediende**. Zijn taak zal voornamelijk bestaan in **inboeken en verwerken van offertes, facturen en bankafschriften**.
De functiecategorie van de werknemer is **bediende**.

Artikel 2

Deze overeenkomst is gesloten voor onbepaalde duur en neemt een aanvang op **3 februari 2023**.

Artikel 3

Het brutoloon van de werknemer is vastgesteld op **2 100,00 EUR** per maand.

Het loon wordt uitbetaald door overschrijving op een bank- of postchequerekening;

Artikel 4

De uurregeling wordt als volgt vastgesteld:

maandag:	van 08:00 u. tot 12:30 u. en van 13:00 u. tot 16:30 u.
dinsdag:	van 08:00 u. tot 12:30 u. en van 13:00 u. tot 16:30 u.
woensdag:	van 08:00 u. tot 12:30 u. en van 13:00 u. tot 16:30 u.
donderdag:	van 08:00 u. tot 12:30 u. en van 13:00 u. tot 16:30 u.
vrijdag:	van 08:00 u. tot 12:30 u. en van 13:00 u. tot 16:30 u.

¹ In sommige paritaire comités (bijvoorbeeld PC 302.00) zijn de functieomschrijving en/of de functiecategorie verplicht in te vullen rubrieken.

Artikel 5

Partijen komen uitdrukkelijk overeen dat de werknemer onderstaande documenten uitsluitend op elektronische wijze zal krijgen:

- De maandelijkse loonbrieven
- Jaarlijkse belastingfiche
- Werkroosterwijzigingen

Artikel 6

De werknemer verbindt er zich toe noch de bedrijfsgeheimen van de werkgever aan derden bekend te maken, noch enige daad van oneerlijke concurrentie te stellen of hieraan deel te nemen, noch de naam en de faam van de werkgever in het gedrang te brengen.

Artikel 7

De werknemer erkent hierbij een afschrift van het arbeidsreglement ontvangen te hebben. De werknemer erkent hierbij de noodzakelijke informatie over de belangrijkste aspecten van de arbeidsrelatie ² ontvangen te hebben.

Artikel 8

Onderhavige overeenkomst is bovendien onderworpen aan de volgende bijzondere bepalingen:

- Proeftijd: De eerste drie maanden van de tewerkstelling gelden als proeftijd. Tijdens deze periode kan de overeenkomst door beide partijen zonder opzeggingstermijn of -vergoeding worden beëindigd.
- Overuren: Overuren worden enkel toegestaan op uitdrukkelijk verzoek van de werkgever en worden vergoed conform de wettelijke bepalingen.

Artikel 9

Deze individuele arbeidsovereenkomst geldt onverminderd de bepalingen voorzien in de wet en in de algemeen verbindend verklaarde collectieve arbeidsovereenkomsten.

Artikel 10

Alleen de rechtbanken in het arrondissement van de plaats van tewerkstelling zijn bevoegd om uitspraak te doen over de geschillen in verband met onderhavige overeenkomst.

² In toepassing van de wet van 7 oktober 2022 betreffende transparante en voorspelbare arbeidsvoorwaarden. Zie ook modeldocument 499 - Informatieverplichting voor werkgevers bij indiensttreding.

Artikel 11

De verbanddoos bevindt zich in de **EHBO-kast op het gelijkvloers**.
De verantwoordelijke voor de eerste hulp bij ongevallen is te bereiken op het telefoonnummer 5278.

In dubbel opgemaakt te **Herk-de-Stad** op **24 januari 2023**.
waarvan ieder van de partijen erkent een exemplaar ontvangen te hebben.

De werknemer
Voor akkoord ³
Handtekening

voor akkoord

De werkgever
Voor akkoord ⁴
Handtekening

voor akkoord

³ De woorden "voor akkoord" moeten eigenhandig geschreven worden door de partijen.
⁴ De woorden "voor akkoord" moeten eigenhandig geschreven worden door de partijen.

Beide partijen, de werknemer en de werkgever, horen de arbeidsovereenkomst te **ondertekenen**. Anders is dit contract niet geldig. Als één partij de verplichtingen of afspraken in het contract niet nakomt, spreken we van **contractbreuk**.

In een contract staat op voorhand vaak vermeld wat de gevolgen zijn van contractbreuk. Dit kan bijvoorbeeld een einde van het contract betekenen of een betaling van een schadevergoeding.

Met opmerkingen [IH150]: Kenniskader

In het kenniskader wordt herhaald wat contractbreuk is en wat mogelijke gevolgen kunnen zijn van contractbreuk. Deze informatie hebben de leerlingen al ontdekt in de oefening op de vorige pagina's.

Deze kennis zal ook verwerkt worden in het Cornell-schema aan het einde van dit thema.

3.2.3 Geen arbeidsovereenkomst, kan dat?

- 1 Lees onderstaand krantenartikel en beantwoord de vragen.

“Ik maak nooit studentencontracten”: zeventiger krijgt zware boete voor zwartwerk in zijn restaurant in Poperinge

Toen een 75-jarige restaurantuitbater de inspectie over de vloer kreeg in zijn Poperingse zaak, had hij een wel héél opmerkelijke uitleg voor de vier jobstudenten die er in het zwart aan de slag waren. Nu betaalt hij het gelag.

Op 20 mei vorig jaar viel de arbeidsinspectie binnen in het restaurant van O.M. (75) in Poperinge. Er waren vier jobstudenten in het zwart aan de slag. De uitbater, een man uit Westouter, kon ook geen studentencontracten voorleggen. In zijn verhoor enkele maanden later gaf hij onomwonden toe hoe dat kwam. “Ik maak nooit studentencontracten op”, verbaasde hij zijn ondervragers.

O.M. werd in het verleden al veroordeeld voor sociale inbreuken, vernielingen en verkeersovertredingen. Volgens de rechtbank wist hij dus maar al te goed dat hij met zijn werkwijze de wet overtrad. De beklaagde kreeg een geldboete van 32.000 euro opgelegd. Maar gezien zijn vergevorderde leeftijd, is die boete voor de helft met uitstel.

Bron: Redactie KW. (2024, maart 8). “Ik maak nooit studentencontracten”: zeventiger krijgt zware boete voor zwartwerk in zijn restaurant in Poperinge - KW.be. KW.be. <https://kw.be/nieuws/criminaliteit/fraude/ik-maak-nooit-studentencontracten-seventiger-krijgt-zware-boete-voor-zwartwerk-in-zijn-restaurant-in-poperinge/>

Met opmerkingen [IH151]: Actualiteit

De leerlingen lezen een recent krantenartikel waarin een mogelijk gevolg van zwartwerk wordt besproken. Vervolgens kan je klassikaal bespreken wat zwartwerk is, de voordelen en nadelen ervan, en welke gevolgen het kan hebben.

De link naar het artikel:

<https://kw.be/nieuws/criminaliteit/fraude/ik-maak-nooit-studentencontracten-seventiger-krijgt-zware-boete-voor-zwartwerk-in-zijn-restaurant-in-poperinge/>

- a) Leg kort in je eigen woorden uit waarover het artikel gaat.
Een 75-jarige restaurantuitbater uit Poperinge werd betrapt op in het zwart laten werken van vier jobstudenten en gaf toe nooit studentencontracten op te stellen. Hij had al eerdere veroordelingen, waardoor hij nu een geldboete van de rechtbank kreeg.
- b) Hoeveel moet de man betalen voor zijn overtreding van de wet?
32 000,00 euro

Werken zonder een arbeidsovereenkomst heet **zwartwerk**. Dit is niet wettelijk in België en wordt bestraft. Er zijn namelijk heel wat risico's aan verbonden:

- Je kan een boete krijgen.
- Je valt zonder inkomen bij ziekte.
- Je bent niet verzekerd bij een ongeval.
- Er is geen schriftelijk vastgelegd loon, dus je weet niet met zekerheid of je loon zult ontvangen.

Toch komt zwartwerk nog voor in België aangezien de werkgever en de werknemer dan geen belastingen en sociale zekerheidsbijdragen betalen. Dit is oneerlijk ten opzichte van de concurrentie die wel met een arbeidsovereenkomst werken en dus wel belastingen betalen.

Met opmerkingen [IH152]: Kenniskader

In het kenniskader wordt uitgelegd wat zwartwerk is en welke gevolgen het kan hebben. Als leerkracht is het raadzaam om de moeilijke begrippen zoals belastingen en sociale zekerheidsbijdragen toe te lichten. Hoewel deze begrippen later in het werkboek uitgebreid worden behandeld, is het nuttig om ze nu al kort uit te leggen.

3.2.4 Verschillende arbeidsovereenkomsten

Niet elke werknemer oefent dezelfde job uit en zo is dus ook niet elke arbeidsovereenkomst hetzelfde. **Je arbeidsovereenkomst kan verschillen naargelang 3 elementen.**

Voorbeeld: zo heeft een jobstudent in de horeca met onregelmatige uren een andere arbeidsovereenkomst dan een elektricien die voltijds werkt.

- 1 Zoek de 3 elementen op op de volgende website via de QR-code en noteer ze hieronder.

- De aard van de uitgevoerde arbeid
- De omvang (voltijds/deeltijds) van de arbeid
- De duur van de arbeid

Noteer de 3 elementen die je opzoekt ook op de juiste plaats in het onderstaande schema.

1. de aard	2. de omvang	3. de duur
ARBEIDER Voornamelijk handenarbeid Uurloon Bv. een magazijnmedewerker	VOLTIJDS	BEPAALD Bv. 3 weken
OF BEDIENDE Voornamelijk hoofdarbeid Maandloon Bv. een administratief medewerker	OF	OF
OF STUDENTENARBEID	DEELTIJDS	ONBEPAALD Bv. Tot één partij de samenwerking stopzet
OF FLEXI-JOB		
OF UITZENDARBEID		
OF DUIDELIJK OMSCHREVEN WERK		

Met opmerkingen [IH153]: De leerlingen onderzoeken in de oefening zelfstandig op basis van welke drie elementen een arbeidsovereenkomst kan verschillen en vullen vervolgens de tabel aan. Daarna wordt dit klassikaal besproken. Hierbij is het belangrijk om als leerkracht duidelijke voorbeelden aan te halen:

Een voorbeeld van een arbeider: een schilder

Een voorbeeld van een bediende: een administratief medewerker

Een voorbeeld van studentenarbeid: een studentenjob in de supermarkt in je dorp

Een voorbeeld van een flexi-job: iemand die 1/5 of voltijds werkt als leerkracht, maar in het weekend extra geld verdient als opdiener in een restaurant

Een voorbeeld van uitzendarbeid: een tijdelijk medewerker via een uitzendbureau die helpt bij piekdruk in een magazijn

Een voorbeeld van duidelijk omschreven werk: een projectmanager die wordt ingehuurd om een specifiek bouwproject te voltooien binnen een vastgestelde periode

De link: <https://www.liantis.be/nl/soorten-arbeidsovereenkomsten>

- 2 Beantwoord de volgende vragen. De antwoorden kan je vinden op de website uit oefening 1.

a) Vul de volgende zinnen aan.

“Een voltijdse werknemer werkt in de meeste sectoren 38 uren per week.”

“Bij een contract voor uitzendarbeid worden werknemers uitgeleend door een erkend uitzendbureau om tijdelijke arbeid te verrichten voor een klant.”

“Een arbeidsovereenkomst voor een duidelijk omschreven werk gebruik je wanneer je als werkgever een werknemer in dienst neemt om een welomschreven taak uit te voeren.”

Een voorbeeld: een schilder neemt een werknemer in dienst om specifiek een huis te schilderen. De taak is duidelijk omschreven: de werknemer moet het huis schilderen en heeft geen andere taken.

- b) Studentenarbeid heeft in België speciale regels en bepalingen. Welke vermeldingen mogen niet in een studentenovereenkomst ontbreken?

- Begin- en einddatum van de overeenkomst
- Plaats van de uitvoering van het contract
- Arbeidsduur per dag en per week
- Het uurloon van de jobstudent

- c) Bestudeer de studentenovereenkomst op pagina 110 en 111. Markeer in deze overeenkomst de vermeldingen die niet mogen ontbreken in een studentenovereenkomst (zie vraag B).

Met opmerkingen [IH154]: In deze oefening gaan de leerlingen zelfstandig op zoek naar de ontbrekende woorden door meer informatie op de website te zoeken, waardoor ze zich verder verdiepen in de arbeidsovereenkomst. Daarnaast moeten ze opnieuw informatie in een arbeidsovereenkomst vinden, wat hen helpt om het werken met een arbeidsovereenkomst te herhalen. Vervolgens worden de antwoorden klassikaal besproken.

3.3 De loonbrief

Wanneer je begint met werken, krijg je elke maand een loonbrief. Maar weet je eigenlijk hoe je loon berekend wordt? Waarom is het bedrag dat op je rekening komt vaak lager dan je brutoloon? En welke bijdragen worden er afgehouden?

Het begrijpen van je loonbrief is erg belangrijk. Zo weet je precies waar je loon vandaan komt, welke kosten worden ingehouden en wat je uiteindelijk netto overhoudt. Dit helpt je om betere financiële keuzes te maken en te controleren of je correct betaald wordt.

In dit thema leer je stap voor stap hoe een loonbrief is opgebouwd en welke factoren je loon beïnvloeden. Zo ben je goed voorbereid wanneer je zelf je eerste loon ontvangt!

- 1 Bekijk de video via de QR-code. En vul het onderstaande schema in.

De loonbrief	
brutoloon	
- RSZ-bijdrage	
= belastbaar loon	
- bedrijfsvoorheffing	
= nettoloon	

Met opmerkingen [IH155]: In dit onderdeel ontdekken de leerlingen de verschillende onderdelen van een loonbrief. Ze werken grotendeels zelfstandig en raadplegen video's en websites om de schema's aan te vullen of de oefeningen op te lossen.

Met opmerkingen [IH156]: In deze oefening vullen de leerlingen het schema aan op basis van een video waarin de verschillende onderdelen van een loonbrief duidelijk worden uitgelegd.

Vervolgens wordt het ingevulde schema klassikaal besproken.

Tip: Neem naar de klas een voorbeeld van een loonbrief mee om dit voor de leerlingen concreter te maken. Je kan ook het voorbeeld op de website van Wikifin gebruiken:

<https://www.wikifin.be/nl/loonbrief>

De link naar de video:

<https://www.youtube.com/watch?v=7Mnq88PmbFw> (duur: 02:01)

- 2 Ga naar de website via de QR-code en verbind de woorden met hun juiste betekenis.

Het brutoloon	Dit is het deel van je loon waarop belastingen worden berekend. Je krijgt dit bedrag door eerst je brutoloon te verminderen met de sociale zekerheidsbijdragen (RSZ).
De RSZ-bijdrage	Het is het totaal van je afgesproken loon plus het loon voor vakantiedagen, feestdagen, ziekte, en overuren. Extra betalingen zoals toeslagen voor overuren, premies of bonussen zitten ook in dat totaal.
Het belastbaar loon	Dit is een voorschot op de belastingen die je aan de overheid moet betalen. Het bedrag wordt berekend op basis van je totale belastbaar loon, maar ook je gezinssituatie speelt mee in de berekening.
De bedrijfsvoorheffing	Dit is het bedrag dat je op je bankrekening ontvangt.
Het nettoloon	Alle werknemers dragen automatisch bij tot de financiering van de sociale zekerheid. Deze bedraagt 13,07% van het loon voor volwassenen (studenten betalen een solidariteitsbijdrage van 2,07% van hun loon). De bijdragen worden ingehouden op je brutoloon. De Rijksdienst voor Sociale Zekerheid gebruikt deze bijdragen om verschillende takken van de sociale zekerheid te financieren, zoals werkloosheidsuitkeringen, pensioenen, ziektevergoedingen, kinderbijslagen ...

Met opmerkingen [IH157]: De leerlingen gebruiken de website en de kennis die ze hebben opgedaan uit de video bij de vorige oefening om deze begrippen met hun juiste betekenis te verbinden.

Daarna worden de antwoorden klassikaal besproken.

Tip: Laat de leerlingen op een voorbeeld van een loonbrief zoeken naar deze woorden. Zo leren ze een loonbrief te begrijpen.

De link naar de website: <https://www.wikifin.be/nl/loonbrief>

- 3 Gebruik de website achter de QR-code om het nettoloon te berekenen van de volgende personen. Vul hun nettoloon in.

Syra werkt als arbeider in de bouw. Ze is een ervaren metselaar en verdient bruto € 25,00 per uur. Ze is ongehuwd.

Haar nettoloon zal ongeveer € 2 592,63 zijn.

Kylian werkt als bediende op het kantoor van Het Mediahuis. Hij is administratief bediende en verdient bruto € 2 850,00 per maand. Hij is ongehuwd.

Zijn nettoloon zal ongeveer € 2 131,05 zijn.

Mira werkt als bediende in het gemeentehuis van Herk-de-Stad. Ze is boekhoudster en verdient bruto € 3 010,00 per maand. Ze is ongehuwd.

Haar nettoloon zal ongeveer € 2 173,56 zijn.

Met opmerkingen [IH158]: In deze oefening leren de leerlingen concreet wat het verschil is tussen een brutoloon en een nettoloon en welke factoren dit kunnen beïnvloeden. De leerlingen berekenen dit zelfstandig en daarna worden de antwoorden klassikaal besproken.

Tip: Laat de leerlingen nadenken over waarom een ongehuwd persoon meer of minder overhoudt van zijn of haar loon. Laat hen ook nadenken over de verschillen in uitbetaling tussen een bediende en een arbeider.

De link naar de website: <https://hrcalculations.securex.eu/gross>

Lees de situatie van Mira hieronder en beantwoord de vragen.

Mira werkt als boekhoudster in het gemeentehuis van Herk-de-Stad en verdient een brutoloon van € 3 010,00 per maand. Haar nettoloon bedraagt ongeveer € 2 173,56. Mira heeft deze maand de volgende kosten en uitgaven:

- huur € 750,00
- elektriciteit en water € 150,00.
- auto-afbetaling € 300,00 + brandstof € 100,00.
- boodschappen en levensonderhoud: € 450,00.
- verzekeringen: € 75,00.
- vrije tijd en hobby's: € 200,00.
- sparen: ze probeert elke maand 10% van haar nettoloon opzij te zetten.

- 1 Wat zou een variabele kost van Mira kunnen zijn?
Haar boodschappen en levensonderhoud (dit zal elke maand verschillen).

- 2 Bereken Mira's totale maandelijkse kosten.
 $€ 750,00 + € 150,00 + € 300,00 + € 100,00 + € 450,00 + € 75,00 + € 200,00 = € 2 025,00$

- 3 Hoeveel geld houdt Mira over na het betalen van alle uitgaven?
 $€ 2 173,56 - € 2 025,00 = € 148,56$

- 4 Kan ze deze maand 10% van haar nettoloon sparen?
 $10\% \times € 2 173,56 = € 217,36$.
Nee, ze kan deze maand niet 10% van haar nettoloon sparen.

Met opmerkingen [IH159]: Spaced practice
In deze oefening passen de leerlingen de kennis uit de eerder geziene thema's toe. Zo moeten ze opnieuw een budget analyseren en besluiten of deze persoon haar spaardoel kan behalen deze maand.

3.4 Oefeningen

- 1 **Beluister** het verhaal van de jobstudent via de QR-code. Geef tot slot een antwoord op de vragen onder het contract.

Studentenovereenkomst Dekra Belgium NV

Studentenovereenkomst

Tussen ondergetekenden:
DEKRA Belgium NV
 Met maatschappelijke zetel te Leuvensesteenweg 510 bus 4/30 1930 Zaventem
 vertegenwoordigd door **Kurt Fimmers**, in de hoedanigheid van Head of Expertise

Hierna de '**werkgever**' genoemd;
 en
Ine Hendrickx,
 Wonende te **Oude Heidelaan 21, 3550 Heusden-Zolder**, geboren op **16 april 2004** met INSZ
 nr **04.04.16-423-56**

Hierna de '**student**' genoemd;

Is volgende overeenkomst gesloten:

Artikel 1. Onderwerp van de overeenkomst

De werkgever neemt de student in dienst in hoedanigheid van bediende. Zijn functie bestaat uit **Student**

Artikel 2. Duur tijd

De overeenkomst vangt aan op **8 juli 2024** en eindigt op **1 augustus 2024**.

Artikel 3. Plaats van overeenkomst

De plaats van de uitvoering van de overeenkomst: **Steenweg 3, 3540 Herk-de-Stad**

Artikel 4. Wekelijkse arbeidsduur

De wekelijkse arbeidsduur wordt vastgesteld op **38,00 uur**, met een halfuur onbetaalde middagpauze.

Artikel 5. Loon

Het brutoloon van de student is vastgesteld op **12,26 EUR per uur**. Dit loon wordt pro rata berekend naar gelang de prestaties.
 De student ontvangt per gewerkte dag een maaltijdcheque ter waarde van **7,00 EUR**.

Artikel 6. Uitbetalen loon

Het loon wordt maandelijks uitbetaald bij de loonafsluit via overschrijving op het bankrekeningnummer **BE44 1234 5678 4321**

Artikel 7. Bescherming van het loon

De wet van 12 april 1965 betreffende de bescherming van het loon der werknemers is toepasselijk op huidig contract.

Met opmerkingen [IH160]: In deze oefening luisteren de leerlingen naar het verhaal van de persoon aan wie de arbeidsovereenkomst toebehoort. Dit maakt het voorbeeld realistischer en minder abstract. Vervolgens beantwoorden de leerlingen vragen om te toetsen of ze effectief kunnen omgaan met een arbeidsovereenkomst en of ze de belangrijkste elementen ervan begrijpen.

De oefening biedt een herhaling van verschillende aspecten die eerder in dit thema zijn behandeld.

De link naar het luisterfragment:
<https://drive.google.com/file/d/18H20sol9EDNBQFCbaMSf2UAVcRs9CiOQ/view> (duur: 02:17)

Artikel 8. Proefperiode

De eerste drie werkdagen worden als proeftijd beschouwd. Tot het verstrijken ervan kan elke partij de overeenkomst beëindigen, zonder opzegging noch vergoeding. Na afloop van de proeftijd bedraagt de opzeggingstermijn 3 dagen voor de werkgever en 1 dag voor de student, indien de duur van de overeenkomst één maand niet overschrijdt. Indien de duur van de overeenkomst één maand overschrijdt, bedraagt de opzeggingstermijn 7 dagen voor de werkgever en 3 dagen voor de student.

Artikel 9. Paritair Comité

De onderneming van de werkgever valt onder het Paritair Comité 200.

Artikel 10. Eerste hulp

De verbanddoos bevindt zich **Brandslangkast gelijkvloers**. De verantwoordelijke voor de eerste hulp bij ongevallen is te bereiken op het telefoonnummer 4213.

Artikel 11. Vakbondsafvaardiging en werknemersvertegenwoordigers

De namen van de leden van de vakbondsafvaardiging, van de werknemersvertegenwoordigers in het comité voor preventie en bescherming op het werk en in de ondernemingsraad en de respectieve contactmogelijkheden staan vermeld in het arbeidsreglement.

Artikel 12. Preventiedienst

Het adres en telefoonnummer van de preventiedienst belast met het medisch toezicht staan vermeld in het arbeidsreglement.

Artikel 13. Toezicht van de Sociale Wetten

Het adres en telefoonnummer van het Toezicht van de Sociale Wetten staan vermeld in het arbeidsreglement.

Artikel 14. Arbeidsreglement

De student erkent een exemplaar van deze overeenkomst en een kopie van het arbeidsreglement te hebben ontvangen. Hij verklaart er de bepalingen en voorwaarden van te aanvaarden.

Opgemaakt in tweevoud te Zaventem op **8 mei 2024**.

Voor akkoord¹

Voor akkoord¹

De werknemer

Kurt Fimmers

Ine Hendrickx

- a) Over welk soort overeenkomst gaat het hier? Omcirkel de juiste antwoorden.
- De aard: arbeider – **bediende** – **studentenarbeid** – flexi- job – uitzendarbeid
 - De omvang: **voltijds** – deeltijds
 - De duur: **bepaalde duur** – onbepaalde duur
- b) Hoeveel uren moet Ine per week werken?
- 38 uren.**

- c) Wat moest Ine elke dag doen om te laten zien hoeveel uren ze die dag had gewerkt?
Ine moest zich aan het begin van de dag altijd inloggen en op het einde van de dag altijd uitloggen. Zo kon haar werkgever zien hoeveel uren ze die dag had gewerkt.
- d) Uit welke twee onderdelen bestaat het loon van Ine?
Het loon van Ine bestaat uit maaltijdcheques en loon uitbetaald in geld.
- e) Hoeveel dagen heeft Ine de tijd om het contract stop te kunnen zetten zonder een vergoeding te moeten betalen of een opzegtermijn te moeten uitzitten?
3 dagen.
- f) Wie moet het contract ondertekenen alvorens het contract geldig is?
Zowel Ine (de werknemer of jobstudent) als de werkgever moeten het contract ondertekenen.

2. **Beluister** het verhaal van de werknemer via de QR-code. Geef tot slot een antwoord op de vragen onder het contract.

Arbeidsovereenkomst Haesevoets NV

Arbeidsovereenkomst

Tussen de ondergetekende partijen:

- enerzijds **Haesevoets NV**,
met zetel te **Brouwerijstraat 12, 3540 Herk-de-Stad, België**,
vertegenwoordigd door **Fabienne Haesevoets**,
hierna genoemd de werkgever,

en

- anderzijds **Ralf Lafosse**,
wonende te **Stationsstraat 45, 3290 Diest, België**,
hierna genoemd de werknemer,

wordt overeengekomen wat volgt:

Artikel 1 ¹

De werkgever werft de werknemer aan in de hoedanigheid van **productiemedewerker**. Zijn taak zal voornamelijk bestaan in **het bedienen van productiemachines, kwaliteitscontrole van producten en onderhoud van apparatuur**. De functiecategorie van de werknemer is **arbeider**.

Artikel 2

Deze overeenkomst is gesloten voor onbepaalde duur en neemt een aanvang op **1 juni 2024**.

Artikel 3

Het brutoloon van de werknemer is vastgesteld op **26,00 EUR** per uur.

Het loon wordt uitbetaald:

- door overschrijving op een bank- of postchequerekening;

Er wordt uitdrukkelijk overeengekomen dat elke andere bezoldiging of gratificatie, die de werkgever bij uitzondering of periodiek aan de werknemer mocht toekennen, buiten het in hoger lid vermeld loon, en behoudens tegenstrijdige bepalingen, een gift zal uitmaken en derhalve nooit rechten kan doen ontstaan voor de toekomst.

¹ In sommige paritaire comités (bijvoorbeeld PC 302.00) zijn de functieomschrijving en/of de functiecategorie verplicht in te vullen rubrieken.

Met opmerkingen [IH161]: In deze oefening luisteren de leerlingen naar het verhaal van de persoon aan wie de arbeidsovereenkomst toebehoort. Dit maakt het voorbeeld realistischer en minder abstract. Vervolgens beantwoorden de leerlingen vragen om te toetsen of ze effectief kunnen omgaan met een arbeidsovereenkomst en of ze de belangrijkste elementen ervan begrijpen.

De oefening biedt een herhaling van verschillende aspecten die eerder in dit thema zijn behandeld.

De link naar het luisterfragment:

https://drive.google.com/file/d/1S_V5NYGg_wK4VD0I_pg41M_qd4vPnDreA/view?usp=sharing (duur: 01:05)

Artikel 4

De uurregeling wordt als volgt vastgesteld:

maandag:	van 08:00 u. tot 12:30 u. en van 13:00 u. tot 16:30 u.
dinsdag:	van 08:00 u. tot 12:30 u. en van 13:00 u. tot 16:30 u.
woensdag:	van 08:00 u. tot 12:30 u. en van 13:00 u. tot 16:30 u.
donderdag:	van 08:00 u. tot 12:30 u. en van 13:00 u. tot 16:30 u.
vrijdag:	van 08:00 u. tot 12:30 u. en van 13:00 u. tot 16:30 u.

Artikel 5

In geval van ziekte of ongeval is de werknemer verplicht de werkgever of zijn aangestelde onmiddellijk, en zo mogelijk telefonisch uiterlijk op het normale aanvangsuur van de prestaties, te verwittigen, en hem de duur van de ongeschiktheid mee te delen.

Daarenboven zal de werknemer het medisch attest versturen of afgeven binnen de twee werkdagen na aanvang van de ongeschiktheid. Dezelfde verplichtingen rusten op de werknemer in geval van verlenging van de ongeschiktheid.

Driemaal per kalenderjaar moet de werknemer geen medisch attest voorleggen voor de eerste dag van een arbeidsongeschiktheid.

Ondernemingen die minder dan 50 werknemers tewerkstellen op 1 januari van het kalenderjaar waarin de arbeidsongeschiktheid zich voordoet, kunnen afwijken via een collectieve arbeidsovereenkomst of het arbeidsreglement.

Artikel 6.1 Elektronische documenten – akkoord

Partijen komen uitdrukkelijk overeen dat de werknemer onderstaande documenten uitsluitend op elektronische wijze zal krijgen:

- De maandelijks loonbrieven
- Jaarlijkse belastingfiche
- Werkroostervijzigingen

Artikel 6.2 Elektronische documenten – werkwijze

(toelichting omtrent werkwijze die de werknemer moet volgen om de documenten in art. 6.1 vermeld, elektronisch te ontvangen.)

Voorbeeld:

Om toegang tot de documenten in art. 6.1 vermeld te krijgen, moet de werknemer zijn identiteit bewijzen via het personeelsportaal van Haesevoets NV.

De werknemer verbindt er zich toe om het systeem als een voorzichtig en redelijk persoon te gebruiken en alles in het werk te stellen om te voorkomen dat derden kennis kunnen nemen van de identificatieprocedure die strikt persoonlijk is. De verantwoordelijkheid voor het naleven van deze verbintenis en voor de schadelijke gevolgen van het misbruik van de identificatieprocedure ligt uitsluitend bij de werknemer.

Artikel 6.3 Elektronische documenten – overschakeling naar papieren documenten

Het akkoord over de elektronische documenten vermeld in art. 6.1 geldt minstens voor het kalenderjaar 2024. Na afloop van dit kalenderjaar kan elk van de partijen het akkoord opzeggen en vragen om de documenten op papier te bezorgen.

De partij die dat wenst richt hiertoe op een duidelijke en ondubbelzinnige wijze een verzoek aan de andere partij. De werknemer richt zijn verzoek tot de verantwoordelijke voor de personeelszaken bij de werkgever.

Het papierenkanaal gaat opnieuw van start de eerste dag van de tweede maand die volgt op de maand waarin de overschakeling werd verzocht.

Wat de individuele rekening betreft, dient het verzoek tot stopzetting van de elektronische wijze uiterlijk op de laatste werkdag van november te gebeuren. In dit geval gaat het papierenkanaal pas terug in op de eerste januari volgend op het verzoek en geldt minstens voor een volledig kalenderjaar.

Artikel 7

De werknemer verbindt er zich toe noch de bedrijfsgeheimen van de werkgever aan derden bekend te maken, noch enige daad van oneerlijke concurrentie te stellen of hieraan deel te nemen, noch de naam en de faam van de werkgever in het gedrang te brengen.

Artikel 8

De werknemer erkent hierbij een afschrift van het arbeidsreglement ontvangen te hebben. De werknemer erkent hierbij de noodzakelijke informatie over de belangrijkste aspecten van de arbeidsrelatie² ontvangen te hebben.

Artikel 9

Onderhavige overeenkomst is bovendien onderworpen aan de volgende bijzondere bepalingen:

- Proeftijd: De eerste drie maanden van de tewerkstelling gelden als proeftijd. Tijdens deze periode kan de overeenkomst door beide partijen zonder opzeggingstermijn of -vergoeding worden beëindigd.
- Veiligheidsvoorschriften: De werknemer is verplicht alle veiligheidsvoorschriften strikt na te leven. Bij herhaaldelijke overtredingen behoudt de werkgever zich het recht voor om disciplinaire maatregelen te nemen, inclusief ontslag.
- Overuren: Overuren worden enkel toegestaan op uitdrukkelijk verzoek van de werkgever en worden vergoed conform de wettelijke bepalingen.

² In toepassing van de wet van 7 oktober 2022 betreffende transparante en voorspelbare arbeidsvoorwaarden. Zie ook modeldocument 499 - Informatieverplichting voor werkgevers bij indiensttreding.

Artikel 10

Deze individuele arbeidsovereenkomst geldt onverminderd de bepalingen voorzien in de wet en in de algemeen verbindend verklaarde collectieve arbeidsovereenkomsten.

Artikel 11

Alleen de rechtbanken in het arrondissement van de plaats van tewerkstelling zijn bevoegd om uitspraak te doen over de geschillen in verband met onderhavige overeenkomst.

In dubbel opgemaakt te **Herk-de-Stad** op **3 mei 2024**
 waarvan ieder van de partijen erkent een exemplaar ontvangen te hebben.

De werknemer
 Voor akkoord ³
 Handtekening

Voor akkoord

De werkgever
 Voor akkoord ⁴
 Handtekening

voor akkoord

³ De woorden "voor akkoord" moeten eigenhandig geschreven worden door de partijen.

⁴ De woorden "voor akkoord" moeten eigenhandig geschreven worden door de partijen.

- a) Over welk soort overeenkomst gaat het hier? Omcirkel de juiste antwoorden.
- De aard: **arbeider** – bediende – studentenarbeid – flexi- job – uitzendarbeid
 - De omvang: **voltijds** – deeltijds
 - De duur: bepaalde duur – **onbepaalde duur**

- b) Welke taken zal Ralf voornamelijk moeten uitvoeren?
Hij zal productiemachines moeten bedienen, kwaliteitscontrole doen van producten en onderhoud van apparatuur.
- c) Wat is het bruto-uurloon van Ralf?
26,00 euro per uur
- d) Is dit het bedrag dat Ralf ook op zijn rekening zal zien verschijnen? Zo nee, leg uit wat er nog gebeurt met dit bedrag.
Tip: Op de site van [Student@Work](#) vind je het antwoord.
Nee, dit is het brutoloon van Ralf. Hierop worden nog belastingen ingehouden. Ralf zal het nettoloon op zijn rekening ontvangen.
- e) Wat vindt Ralf zo leuk aan zijn job als productiemedewerker?
Wat hij erg waardeert aan zijn werk is dat hij zelfstandig kan werken en weinig interactie hoeft te hebben met anderen, omdat hij daar niet zo van houdt.

3 **Vergelijk** nu het studentencontract van Ine (a) met het arbeidscontract van Ralf (b).

- a) Wie verdient bruto het meeste?
Ralf
- b) Waarom zou Ine/~~Ralf~~ bruto minder verdienen? (doorstreep wat niet past)
Tip: Lees het onderdeel 'hoeveel sociale bijdrage moet ik betalen?' op [Student@Work](#).
Ine is nog maar een student en heeft hierdoor niet hetzelfde loon als een vaste werknemer. Ook moet je in België als student bijna niets van je brutoloon afgeven aan belastingen. Ze moet enkel een solidariteitsbijdrage betalen.

Met opmerkingen [IH162]: Verdieping

Deze vraag is een verdiepvingsvraag omdat het van de leerlingen vereist om niet alleen de oppervlakkige verschillen tussen de twee contracten te begrijpen, maar ook om dieper na te denken over de onderliggende redenen waarom er verschillen in brutoloon bestaan. Door te vragen waarom Ine of Ralf bruto minder verdient, stimuleert de vraag de leerlingen om:

Contextuele kennis toe te passen: Ze moeten kennis toepassen over verschillende loonstructuren, belastingvoordelen en sociale bijdragen die specifiek zijn voor studenten in vergelijking met vaste werknemers.

Gebruik van bronnen: Door de tip te volgen om het onderdeel 'hoeveel sociale bijdrage moet ik betalen?' op [Student@Work](#) te lezen, leren ze informatie opzoeken en gebruiken uit betrouwbare bronnen om hun antwoord te onderbouwen.

EXTRA

WIL JE MEER INFORMATIE OVER EEN STUDENTENJOB OF WERKEN?

Voor meer informatie of vragen over een studentenovereenkomst en welke rechten en plichten je hebt als student, kan je altijd terecht op de website van [Student@Work](https://www.studentatwork.be).

Stop je met studeren en wil je gaan werken maar weet je nog niet exact hoe, wat en waar? Dan kan je je inschrijven bij [VDAB](https://www.vdab.be) (in Vlaanderen), [Actiris](https://www.actiris.brussels.nl/burgers/) (in Brussel) of [Forem](https://www.leforem.be/) (in Wallonië). Zij geven je advies, tips en helpen jou bij je zoektocht naar een job die bij jou past.

Lees ook zeker het volgende [artikel](#) eens. Hierin staan alle zaken die je in orde moet brengen als je gaat werken.

Student@Work

VDAB

Actiris

Forem

het artikel

Bekijk nu de [video](#) via de QR-code en vul de onderstaande vraag in.

Wat is de **beroepsinschakelingstijd (BIT)**?

Als je de schoolbanken verlaat, heb je niet onmiddellijk recht op een uitkering. De BIT is de periode van ongeveer 1 jaar die je moet doorlopen voor je wél het recht krijgt op een uitkering.

Heb je werk, maar loopt het niet 100%? Weet dan dat je altijd terecht kunt voor hulp of bescherming bij [CAW](#), [OCMW](#) of een [vakbond](#).

Met opmerkingen [IH163]: Extra

Wanneer de leerlingen nog extra vragen hebben over hun arbeidsovereenkomst, kunnen ze altijd één van de volgende betrouwbare bronnen raadplegen. Naast de officiële website van VDAB vinden ze hier ook de websites van Actiris en Forem terug. Dit zijn de diensten waarbij je je moet inschrijven als je in Brussel of Wallonië zou wonen en willen werken.

De linken:

- <https://www.studentatwork.be/nl/index.html>
- <https://www.vdab.be/>
- <https://www.actiris.brussels.nl/burgers/>
- <https://www.leforem.be/>
- https://www.wikifin.be/nl/belasting-werk-en-inkomen/eerste-job/welke-zaken-moet-je-orde-brengen-als-je-stopt-met-studeren-en?qad_source=1&qclid=Cj0KCQjw2ou2BhCCARIsANAwM2GP1Y0YK5kjEBAsulEB5SibKqLKH0voijaXUKnENnyJh9pinb_rxFMZlaAmAQEALw_wcB

Verdieping

Deze vraag is een verdiepvraag omdat ze de leerlingen uitnodigt om hun kennis verder uit te breiden buiten de standaard leerstof. Hoewel het begrip "beroepsinschakelingstijd" niet expliciet in de leerplannen voorkomt, vraagt deze vraag de leerlingen om actief te leren door nieuwe informatie uit de video te halen en deze vervolgens zelf te verklaren. Het begrip 'beroepsinschakelingstijd' komt zeker aan bod wanneer mensen de arbeidsmarkt betreden.

De link naar de video:

<https://www.youtube.com/watch?v=hdY7f-In3Pw&t=1s> (01:00)

EXTRA**WELZIJN OP HET WERK**

Welzijn op het werk gaat over alle factoren die bijdragen aan een veilige, gezonde en aangename werkomgeving. Dit omvat onder meer arbeidsveiligheid, bescherming tegen gezondheidsrisico's, ergonomie en de mentale gezondheid van werknemers. Een goed welzijnsbeleid zorgt ervoor dat medewerkers zich gesteund voelen en optimaal kunnen presteren.

Via de onderstaande QR-codes is meer informatie beschikbaar over welzijn op het werk, waaronder specifieke richtlijnen en hulpmiddelen die werkgevers en werknemers kunnen ondersteunen.

Welzijn op het werk:
'helder, handig' (pdf)

Federale Overheidsdienst
Werkgelegenheid, Arbeid
en Sociaal Overleg

Waarom welzijn op het
werk? (video)

Federale Overheidsdienst
Werkgelegenheid, Arbeid
en Sociaal Overleg

Checklist: welzijn op het
werk

Federale Overheidsdienst
Werkgelegenheid, Arbeid
en Sociaal Overleg

Met opmerkingen [IH164]: Extra

Naast de verplichtingen en rechten van werknemers en werkgevers is er in de afgelopen jaren steeds meer aandacht voor welzijn op het werk.

De leerlingen kunnen de bronnen raadplegen om richtlijnen of hulpmiddelen te vinden die de werknemer of werkgever kunnen ondersteunen bij het realiseren van welzijn op het werk.

Tip: Zoek een actueel voorbeeld waarin het welzijn op het werk in gevaar kwam om dit onderdeel concreter te maken voor de leerlingen.

De linken:

- https://beswic.be/sites/default/files/content/download/files/NL/helder_handig/Helder%20handig%20updated.pdf
- <https://www.youtube.com/watch?v=fQdifiQZdys>
- https://beswic.be/sites/default/files/public/content/download/files/NL/helder_handig/checklist_nl_.pdf

3.5 Cornell-schema

Nu je de leerstof van dit thema hebt bestudeerd, is het tijd om de belangrijkste punten en inzichten zelf samen te vatten in een Cornell-schema. Dit helpt je niet alleen om de leerstof beter te begrijpen, maar ook om het makkelijker te onthouden en toe te passen.

Maak gebruik van het sjabloon hieronder en bijlage 5.

Met opmerkingen [HM165]: De leerlingen moeten een Cornell-schema opstellen voor de behandelde leerstof. Het gebruik van een Cornell-schema is een effectieve methode omdat het hen helpt de leerstof beter te begrijpen, makkelijker toe te passen en langer te onthouden. Het schema stimuleert actief leren door leerlingen aan te zetten om verbanden te leggen en informatie overzichtelijk te structureren. In bijlage 5 vinden de leerlingen een duidelijke uitleg over hoe ze een dergelijk schema moeten opstellen. Het opstellen van het schema kan klassikaal gebeuren, maar je kunt ervoor kiezen om de leerlingen dit zelf te laten doen. Op deze manier verwerken ze de leerstof actief en ontwikkelen ze zelfstandige studievastigheden.

T3: de arbeidsovereenkomst	
kernwoorden & kernvragen	notities
Wat is een arbeidsovereenkomst ?	Schriftelijke of mondelinge afspraak tussen werkgever en werknemer. Legt rechten en verplichtingen van beide partijen vast. → schriftelijk is aan te raden, want mondeling is moeilijk te bewijzen bij conflicten.
Wat is contractbreuk ?	Het niet naleven van afspraken. → kan leiden tot beëindiging van het contract of financiële sancties.
Wat is zwartwerk en waarom is het illegaal?	Illegale arbeid zonder overeenkomst. Risico's: geen loonzekerheid, geen sociale bescherming, boetes, geen verzekering. Oneerlijk tegenover legale bedrijven (geen belastingen).
Welke soorten arbeidsovereenkomsten bestaan er?	• Aard van het werk: arbeider, bediende, flexi-job, studentenarbeid, uitzendarbeid, duidelijk omschreven werk • Omvang: voltijds of deeltijds • Duur: bepaalde of onbepaalde tijd
Hoe wordt het loon berekend (loonbrief)?	• Brutoloon: afgesproken totaal inclusief overuren, premies. • RSZ-bijdrage: 13,07% (2,07% voor studenten) van brutoloon voor sociale zekerheid. • Belastbaar loon: brutoloon - RSZ-bijdrage • Bedrijfsvoorheffing: voorschot op belastingen, gebaseerd op belastbaar loon en gezinssituatie. • Nettoloon: het bedrag dat je ontvangt op je bankrekening na alle aftrekposten.

samenvatting

Een arbeidsovereenkomst is een contract waarin de rechten en plichten van werknemer en werkgever vermeld staan. Het is belangrijk om dit schriftelijk vast te leggen om problemen te voorkomen. Contractbreuk kan juridische gevolgen hebben. Zwartwerk is illegaal en brengt veel risico's mee, zoals geen loonzekerheid en sociale bescherming. Arbeidsovereenkomsten verschillen naargelang de aard van het werk, de omvang en de duur.

De loonbrief geeft inzicht in de berekening van het loon - van brutoloon tot nettoloon - waarbij RSZ-bijdragen en bedrijfsvoorheffingen (belastingen) worden ingehouden.

3.6 Test jezelf!

Om te controleren of je de leerstof goed hebt begrepen en kunt toepassen, is het tijd om jezelf te testen. Scan de QR-code om toegang te krijgen tot de Bookwidgets. Vul de vragen zorgvuldig in en kijk of je de leerstof en vaardigheden die we hebben behandeld goed kunt toepassen.

Met opmerkingen [IH166]: Test jezelf!

De leerlingen toetsen formatief hun kennis met behulp van deze Bookwidgets. Spreek met de leerlingen een datum af waarop zij de Bookwidget ingevuld moeten hebben. Na deze datum plaatst de leerkracht de modeloplossing op Smartschool, zodat de leerlingen hun antwoorden kunnen vergelijken en verbeteren. Als leerlingen iets niet begrijpen, kunnen ze ervoor kiezen hun antwoorden alsnog door de leerkracht te laten nakijken.

De link naar de Bookwidgets:

https://www.bookwidgets.com/play/knOIZ0cp-iQAEiVHrdqAAA/ZF9A8ZR/test-jezelf-the?teacher_id=6725932045303808

Bekijk bijlage 10 om de Bookwidgets te kunnen bewerken.

Met opmerkingen [IH167R166]: Oplossingen delen met de leerlingen

U kunt de code van thema 3, terug te vinden in bijlage 9 van dit werkboek, delen met uw leerlingen. Met deze code krijgen zij via de knop 'oplossingen' op de website toegang tot de correctiesleutel van dit thema.
(<https://finnext.weebly.com/thema-3.html>)

We raden aan dit zeker te doen wanneer leerlingen (een deel van) het thema zelfstandig verwerken. Voorzie nadien eventueel een kort vragenuurtje of klassikaal moment, zodat leerlingen met gerichte vragen of onduidelijkheden bij u terecht kunnen na het doornemen van de oplossingen.

Test jezelf oplossing:

Vraag:

Situatie: Lise is 17 jaar en wil in de zomervakantie werken in een ijssalon. De werkgever biedt haar een job aan en vraagt haar een document te ondertekenen: de arbeidsovereenkomst.

Leg eenvoudig aan Lise uit wat een arbeidsovereenkomst is.

Modeloplossing:

Een arbeidsovereenkomst is een schriftelijk document waarin afspraken staan tussen jou en je werkgever over je werk. Het bevat dingen zoals:

wat voor werk je gaat doen, hoeveel uren je werkt, hoeveel je verdient, wat jouw rechten zijn, zoals vakantie of verzekering als je iets overkomt tijdens het werk.

Het is belangrijk omdat het ervoor zorgt dat jij en je werkgever precies weten wat jullie van elkaar kunnen verwachten. Zo ben je beschermd als er iets misgaat, en weet je waar je aan toe bent.

Bijvoorbeeld: als je in een ijssalon werkt en je verstuipt je enkel tijdens het werken, zorgt de overeenkomst ervoor dat de verzekering van de werkgever je medische kosten dekt.

Vraag:

Welke vermeldingen moeten zeker in de arbeidsovereenkomst van een student (zoals Lise) staan?

Modeloplossing:

De volgende antwoorden zijn de juiste antwoorden die de leerlingen allemaal moeten aanduiden.

- Begin- en einddatum van de overeenkomst
- Plaats van de uitvoering van het contract
- Arbeidsduur per dag en per week
- Het uurloon van de jobstudent

Vraag:

Duid aan of de volgende uitspraken waar of niet waar zijn.

Modeloplossing:

	Waar	Niet waar
Een arbeidsovereenkomst is verplicht in België.	☒	☐
Wanneer je een arbeidsovereenkomst ondertekent, ben je verplicht je aan de verplichtingen die erin staan te houden.	☒	☐
Zwartwerkers hebben dezelfde rechten als werknemers met een arbeidsovereenkomst.	☐	☒
Een arbeidsovereenkomst beschermt zowel de werknemer als de werkgever.	☒	☐
Het brutoloon dat op je arbeidsovereenkomst staat, is ook het nettoloon dat je op je bankrekening ontvangt.	☐	☒

Vraag:

Bij welke dienst **in Vlaanderen** kan je je inschrijven als je de schoolbanken verlaat en op zoek gaat naar werk?

Modeloplossing:

- VDAB

Thema 4

Wat houdt verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid bij een schadegeval in?

Dit ga je ontdekken:

In dit thema ontdek je alles over verzekeringen en verantwoordelijkheid bij schade. Je leert onder andere:

- o wat de **termen** materiële schade, immateriële schade, verantwoordelijkheid, aansprakelijkheid, verzekering, verzekeringsovereenkomst, verzekeringsnemer, verzekeraar, verzekerde, begunstigde, premie en franchise betekenen.
- o wie **verantwoordelijk** en **aansprakelijk** is bij een schadegeval.
- o welke **verschillende** soorten **verzekeringen** er zijn.
- o wat een **autoverzekering burgerlijke aansprakelijkheid** inhoudt.
- o hoe je de **inhoud** van een **verzekeringsovereenkomst** kan begrijpen.

Extra verdieping:

- o de **taak** van een **verzekeringsmakelaar** toelichten.

4 Wat houdt verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid bij een schadegeval in?

4.1 Inleiding

Hallo! Ik ben Jana en ik ben (verzekerings)makelaar.
Wat mijn job exact inhoudt vertel ik je later nog.

Eerst wil ik ontdekken wat jullie al weten over schadegevallen en de begrippen verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid.
Scan de QR-code en vul de padlet in.

Noteer hieronder één woord uit de ingevulde padlet waar je zelf nog niet aan had gedacht of welk woord je nog niet kent.

Na het afronden van dit thema noteer je in je eigen woorden hieronder wat jouw gekozen woord betekent.

Met opmerkingen [IH168]: In dit thema wordt er gewerkt aan het volgende leerplandoel van de 3^e graad financieel en economisch bewust worden van KOV:
MD 11.04: De leerlingen lichten verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid bij een schadegeval toe.

Met opmerkingen [IH169]: In deze inleiding wordt de voorkennis van de leerlingen over het onderwerp 'verzekeringen' in kaart gebracht. De leerlingen vullen een Padlet in waarin ze de volgende vragen beantwoorden:

- Wat is een schadegeval?
- Wat is verantwoordelijkheid bij een schadegeval?
- Wat is aansprakelijkheid bij een schadegeval?

Deze activiteit biedt de leerkracht inzicht in de voorkennis van de leerlingen over het thema. Na het invullen van de padlet kunnen de antwoorden klassikaal besproken worden. Dit biedt ruimte om bepaalde concepten verder uit te leggen en verduidelijkend te vragen bij wat de leerlingen hebben genoteerd. Daarnaast worden de leerlingen gevraagd om één woord of concept (uit de Padlet) te noteren dat ze nog niet kenden of waar ze niet aan dachten. Dit woord moeten ze aan het einde van het thema uitleggen, waardoor ze actief betrokken worden bij het leerproces.

De link naar de Padlet:
https://padlet.com/ineke_hendrickx2004/wat-weet-je-al-over-schadegevallen-en-de-begrippen-verantwoor-hkz372qifp8u0fg

Bekijk bijlage 10 en lees hoe je contact met ons kan opnemen voor het bewerken van de padlet.

4.2 Materiële en immateriële schade

- 1 Lees de onderstaande artikels en beantwoord de bijhorende vragen.

Artikel 1

Dak van koeienstal komt deels naar beneden: brandweer brengt dieren in veiligheid

In Wingene is zaterdagochtend een stuk van het dak van een koeienstal ingestort. De brandweer was uren in de weer om de dieren in veiligheid te brengen.

Het incident vond plaats op een boerderij in de Ratelingestraat. In de stal stonden koeien, maar de dieren bleven ongedeerd. "Het bleef bij materiële schade", zegt burgemeester Lieven Huys (CD&V). De brandweer kwam ter plaatse om het getroffen deel van de stal te ontruimen. Het duurde een drietal uur voor alle koeien in veiligheid waren gebracht.

Bron: Smet, C. (2024, november 17). *Dak van koeienstal komt deels naar beneden: brandweer brengt dieren in veiligheid*. Het Nieuwsblad; nieuwsblad.be.
https://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20241117_94131102

Met opmerkingen [IH170]: In dit onderdeel leren de leerlingen wat een materiële en immateriële schade is. Dit wordt op een inductieve manier aangehaald vertrekkende vanuit realistische voorbeelden uit de actualiteit.

Met opmerkingen [IH171]: Actualiteit
De leerlingen lezen recente krantenartikelen over schadegevallen waarin de begrippen 'materiële schade' en 'immateriële schade' worden besproken. Ze beantwoorden de vragen individueel en daarna worden de antwoorden klassikaal besproken.

De link naar artikel 1:
https://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20241117_94131102

De link naar artikel 2:
<https://www.hln.be/scherpenheuvel-zichem-buren-merken-brand-tijdig-op-a48176e5/>

- a) Waarover gaat het artikel? Leg dit in je eigen woorden uit.
In Wingene is een deel van het dak van een koeienstal ingestort. Er raakten geen koeien gewond. De brandweer was ongeveer drie uur bezig om de dieren veilig uit de stal te halen. Volgens burgemeester Lieven Huys was er alleen materiële schade.
- b) De burgemeester spreekt over 'materiële schade'. Wat is **materiële schade**?
Dit betekent dat er schade is aan voorwerpen of gebouwen.
- c) Wat was de materiële schade in dit artikel?
In dit artikel was de materiële schade het dak van het gebouw dat beschadigd was.

Artikel 2

In Scherpenheuvel-Zichem brak donderdagmiddag brand uit in een tweewoonst. De bewoners waren op dat ogenblik niet thuis, maar alerte burens sloegen alarm.

Door stevige rookontwikkeling en de complexe structuur van de woning was het niet meteen duidelijk waar de brandhaard zich bevond. Al bij al kregen de brandweerlui de brand relatief snel onder controle. Nadien moesten beide woningen geventileerd worden, zodat alle rook kon wegtrekken. Niemand raakte gewond.

Brand kan naast materiële schade vooral emotionele schade aanrichten. Spullen zijn vervangbaar, maar dat betekent niet dat deze spullen geen emotionele waarde kunnen hebben. Van zodra de situatie het toeliet, hebben brandweerlui nog enkele zaken met emotionele waarde kunnen redden.

Bron: Bollen K. (2021, december 17). In Scherpenheuvel-Zichem brak donderdagmiddag brand uit in een tweewoonst. De bewoners waren op dat ogenblik niet thuis; maar alerte burens sloegen alarm. Het Laatste Nieuws. <https://www.hln.be/scherpenheuvel-zichem/buren-merken-brand-tijdig-op-a48176e5/>

- a) Waarover gaat het artikel? Leg dit in je eigen woorden uit.
In Scherpenheuvel-Zichem brak donderdagmiddag brand uit in een tweewoonst. Alerte burens waarschuwden de brandweer. De brand was snel onder controle en er raakte niemand gewond. De brandweer kon ook enkele waardevolle spullen redden ondanks de rook- en brandschade.
- b) In het artikel spreken ze over **emotionele schade**. Wat bedoelen ze hiermee?
Emotionele schade betekent dat mensen zich verdrietig voelen of gestrest door iets wat er is gebeurd, zoals een brand. Het gaat niet om de dingen die kapot zijn (=materiële schade), maar om hoe mensen zich voelen doordat ze dierbare herinneringen of speciale voorwerpen verliezen.

Soms gebeurt er iets in ons leven dat onverwachts zorgt voor schade, bijvoorbeeld een verkeersongeval met een bluts in je auto of een brand in je woning waardoor je meubels beschadigd zijn.

De schade die deze onverwachte gebeurtenissen veroorzaken noemen we **materiële schade** en wordt uitgedrukt in geld.

Daarnaast bestaat er **emotionele of immateriële schade**, zoals verdriet of psychisch lijden (Bijvoorbeeld het verdriet dat je voelt als je je kat verliest door een brand in je huis.) Deze schade kan niet zo eenvoudig worden uitgedrukt in geld.

- 2 Lees de volgende situaties en kruis aan of het om materiële schade of immateriële schade gaat. (Je kan dit ook doen via de Quizizz achter deze QR-code.)

De situatie	materiële schade	immateriële schade
Een brand vernielt het dak van een huis.	X	
Iemand voelt zich verdrietig door het verlies van oude familiefoto's bij een inbraak.		X
Een auto-ongeluk beschadigt de bumper van de auto.	X	
Een boom valt op een schuur en maakt een gat in het dak.	X	
Een persoon ervaart stress na een inbraak in zijn huis, ondanks dat er niets is gestolen.		X
Een huisdier gaat verloren bij een overstroming, wat zorgt voor veel verdriet bij de eigenaar.		X
Een glas water valt om en maakt een laptop kapot.	X	

Met opmerkingen [IH172]: Kenniskader

In het kenniskader wordt herhaald wat materiële en immateriële schade is. Deze informatie hebben de leerlingen al ontdekt in de inleidende oefening op de vorige pagina. Deze kennis zal ook verwerkt worden in het Cornell-schema aan het einde van dit thema.

Met opmerkingen [IH173]: In deze oefening bepalen de leerlingen of een voorbeeld betrekking heeft op materiële of immateriële schade, zodat ze de begrippen beter begrijpen.

Actieve werkvorm: De leerkracht toont de situaties op het bord via de Quizizz. De leerlingen kunnen deelnemen aan de Quizizz via de link:

https://quizizz.com/admin/assessment/680d0185de155c71625c44bd?source=lesson_share

Op deze manier creëer je interactie met de leerlingen en verschijnen de antwoorden onmiddellijk na het oplossen van de vraag.

Bekijk bijlage 10 om de Quizizz te kunnen bewerken.

4.3 Verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid

Wie is nu verantwoordelijk en wie is aansprakelijk bij een schadegeval? Ik leg het hieronder even eenvoudig uit.

Voorbeeld 1: als de bestuurder te hard heeft gereden en daardoor een auto-ongeluk heeft veroorzaakt, is hij/zij verantwoordelijk voor dat ongeval.

Voorbeeld 2: als de bewoner van een huis vergeten was om zijn/haar elektrische fiets uit te trekken en hierdoor een brand heeft veroorzaakt, is hij verantwoordelijk voor de brand.

Verantwoordelijkheid

Een persoon die verantwoordelijk is, neemt verantwoordelijkheid voor zijn eigen daden en heeft de plicht om bepaalde handelingen wel of juist niet te verrichten. Om te weten wie verantwoordelijk is, kan je de vraag **“Wie heeft de schade veroorzaakt?”** stellen.

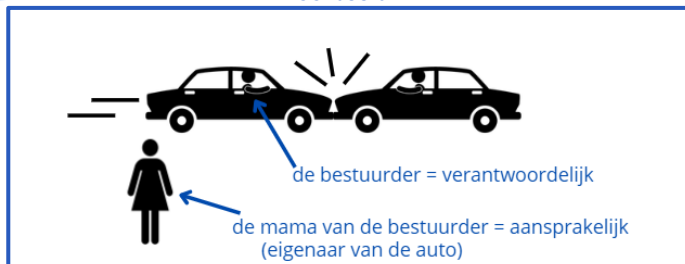
Voorbeeld 1: De auto van de bestuurder die te hard heeft gereden is van zijn/haar mama. Hierdoor zal volgens de wet de mama opdraaien voor de schade van het slachtoffer.

Voorbeeld 2: De bewoner van een huis die vergeten was zijn/haar elektrische fiets uit te trekken en hierdoor een brand heeft veroorzaakt, zal zelf aansprakelijk gesteld worden en zal dus zelf de schade moeten vergoeden (of zijn/haar verzekering).

Aansprakelijkheid

Een persoon die aansprakelijk is, kan worden vervolgd of beboet of moet de schade vergoeden aan het slachtoffer. Bij aansprakelijkheid moet men dus financieel instaan voor de schade die men veroorzaakt heeft, ongeacht of dit opzettelijk of per ongeluk was. Om te weten wie aansprakelijk is, kan je de vraag **“Wie moet de schade betalen?”** stellen.

Voorbeeld 1

Voorbeeld 2

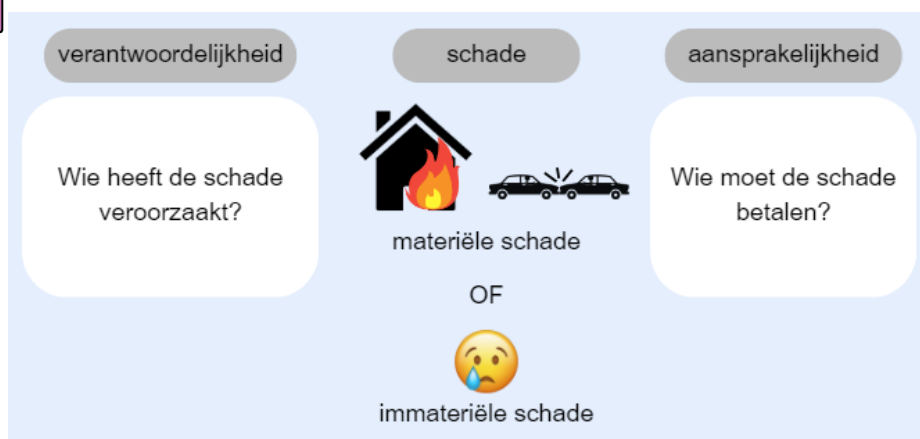
Met opmerkingen [IH174]: In dit onderdeel leren de leerlingen wat verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid bij een schadegeval inhouden. Dit wordt op een inductieve manier aangehaald vertrekkende vanuit realistische voorbeelden uit de leefwereld van jongeren.

Met opmerkingen [IH175]: Kenniskader
In het kenniskader ontdekken de leerlingen aan de hand van enkele voorbeelden wat verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid bij een schadegeval inhouden. Deze kennis zal ook verwerkt worden in het Cornell-schema aan het einde van dit thema.

Opgepast!**De persoon die verantwoordelijk is, is niet altijd aansprakelijk!**

Zo zie je in **voorbeeld 1** dat de bestuurder verantwoordelijk is, maar de mama aansprakelijk is omdat zij de eigenaar is van de auto.

Bovendien is er vaak **een uitzondering voor minderjarigen!** Minderjarigen zijn personen onder de 18 jaar. Bij minderjarigen worden vaak de ouders aansprakelijk gesteld.

Samengevat**Met opmerkingen [IH176]: Kenniskader**

In het kenniskader wordt de eerder besproken leerstof schematisch weergegeven. Dit dient als herhaling en maakt de informatie eenvoudiger te begrijpen voor visueel ingestelde leerlingen.

- 1 **Bekijk** de video via de QR-code en schrijf een antwoord op de vragen in het kader. Leg ook uit waarom je dat antwoord geeft.

a) Situatie 1: De botsing

Wie is er verantwoordelijk?

Zira is verantwoordelijk omdat ze het ongeluk heeft veroorzaakt.

Wie is er aansprakelijk?

Zira is ook aansprakelijk omdat het haar auto was.

Met opmerkingen [IH177]: In deze oefening bekijken de leerlingen de video's en noteren ze wie verantwoordelijk is en wie aansprakelijk is voor het schadegeval. Op deze manier oefenen ze de eerder behandelde begrippen. De leerlingen maken dit individueel en later worden de antwoorden klassikaal besproken.

De link naar de video situatie 1:
https://www.youtube.com/watch?v=1Y3_HauvKAQ (duur: 00:22)

De link naar de video situatie 2:
<https://www.youtube.com/watch?v=M2GeXxDx2Bw> (duur: 00:28)

b) Situatie 2: Het kapotte kledingstuk

Wie is er verantwoordelijk?

Xavier is verantwoordelijk omdat hij het kledingstuk kapot heeft gemaakt.

Wie is er aansprakelijk?

Zijn werkgever, Het Poetsbureau, is aansprakelijk aangezien Xavier hier werknemer is en verzekerd is.

2 Kies nog één van onderstaande situaties. Bekijk de video van je gekozen situatie en schrijf een antwoord op de vragen in het kader.

Keuze 1
De omgevallen vaas

Wie is er verantwoordelijk?

Tom is verantwoordelijk omdat hij ondanks de waarschuwing binnen speelde met de bal en de vaas heeft laten vallen.

Wie is er aansprakelijk?

De ouders (of mama) van Tom zijn (is) aansprakelijk.

Waarom geldt hier een andere regel dan bij de vorige situaties?

Omdat Tom nog minderjarig is.

Keuze 2
De bekladde muur

Wie is er verantwoordelijk?

Myra is verantwoordelijk omdat ze de 'schade' aan de muur heeft veroorzaakt.

Wie is er aansprakelijk?

Myra's ouders zijn aansprakelijk.

Waarom geldt hier een andere regel dan bij de vorige situaties?

Omdat Myra nog minderjarig is.

Met opmerkingen [IH178]: In deze oefening kiezen de leerlingen op basis van hun interesse één van de twee video's.

Werkvorm: think-pair-share: ze bekijken de video en noteren hun antwoorden op de vragen individueel. Vervolgens worden ze gekoppeld aan een klasgenoot die dezelfde video koos om kort samen hun antwoorden te bespreken. Tot slot worden de antwoorden van beide video's klassikaal herhaald.

De link naar de video van keuze 1:

<https://www.youtube.com/watch?v=pYHTiQv4kFE> (duur: 00:28)

De link naar de video van keuze 2:

<https://youtu.be/vkGTiQLV8M4> (duur: 00:27)

4.4 Een verzekering

- 1 Lees het onderstaande artikel en beantwoord de bijhorende vragen.

Fietser gewond bij verkeersongeval, auto blijkt niet verzekerd

In de buurt van het Oostendse Stadhuis gebeurde donderdagavond een verkeersongeval. De betrokken auto bleek echter niet verzekerd te zijn.

Een 21-jarige autobestuurder reed met zijn voertuig in de Kairostraat en wou de parking van het Stadhuis oprijden. Een 32-jarige fietser reed op dat moment in de Stockholmstraat richting de Buurtspoorwegstraat. Beide partijen hadden elkaar niet opgemerkt waardoor het tot een botsing kwam.

De fietser raakte daarbij gewond en werd naar het ziekenhuis gebracht voor verzorging. De auto werd vooraan licht beschadigd. De bestuurder van de wagen kon geen geldige verzekering voorleggen waardoor de politie het voertuig liet takelen. Er werd een proces-verbaal opgesteld. Beide partijen bliezen negatief bij een ademtest.

Doordat de auto niet verzekerd was, zal de bestuurder ook geen vergoeding krijgen van een verzekeringsmaatschappij voor de schade aan zijn wagen.

Bron: Roos, J. (2024-08-30). Het Nieuwsblad. https://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20240830_95186819

- Waarover gaat het artikel? Leg dit in je eigen woorden uit.
Donderdagavond botsten een auto en een fietser in Oostende. De fietser raakte gewond, de auto was onverzekerd en werd getakeld. Er werd een proces-verbaal opgesteld.
- Wat is een proces-verbaal? Zoek dit op het internet op.
Een proces-verbaal is een officieel verslag dat de politie maakt wanneer er iets belangrijks gebeurt, zoals een ongeluk of een misdrijf. Het beschrijft wat er is gebeurd, wie erbij betrokken waren, en wat de politie heeft gedaan. Het wordt gebruikt om alles nauwkeurig vast te leggen voor verdere onderzoeken.
- Wat gebeurde er met de auto omdat deze niet verzekerd was?
De auto werd getakeld door de politie.
- Wat is het gevolg voor de bestuurder aangezien zijn wagen niet verzekerd was?
Hij krijgt geen vergoeding van een verzekeringsmaatschappij voor de schade aan zijn wagen.

Met opmerkingen [IH179]: In dit onderdeel leren de leerlingen wat een verzekering is. Dit wordt op een inductieve manier aangehaald vertrekkende vanuit een realistische voorbeeld uit de actualiteit waarin al snel duidelijk wordt waarom je best een verzekering aangaat.

Met opmerkingen [IH180]: De leerlingen lezen het krantenartikel en beantwoorden vervolgens de vragen hierover individueel. Daarna worden de antwoorden klassikaal besproken. Op deze manier ontdekken de leerlingen wat een mogelijk gevolg kan zijn van het niet hebben van een verzekering.

Iedereen heeft wel eens gehoord van een **verzekering**, maar wat houdt het precies in?

Een verzekering is een afspraak tussen **twee partijen**: de **verzekeringsmaatschappij/verzekeraar** en de **verzekeringnemer**. Hierbij belooft de verzekeringsmaatschappij om onder bepaalde voorwaarden de verzekeringnemer financieel of door middel van dienstverlening te ondersteunen als zich een bepaalde situatie voordoet. Zo dek je je in tegen de aansprakelijkheid bij een schadegeval.

Voorbeeld: Stel je voor dat je een auto koopt. Je sluit een autoverzekering af bij een verzekeringsmaatschappij/de verzekeraar KBC. Dit betekent dat als je bijvoorbeeld een ongeluk krijgt en er schade aan je auto is, **de verzekeraar** KBC deze schade vergoedt volgens de voorwaarden van jullie overeenkomst. Jij, als **verzekeringnemer**, betaalt hiervoor regelmatig een bedrag, **de premie**, om verzekerd te blijven. Zo ben je beschermd tegen onverwachte hoge kosten als er iets met je auto gebeurt.

Met opmerkingen [IH181]: Kenniskader

In het kenniskader ontdekken de leerlingen aan de hand van een voorbeeld wat een verzekering is.

Opnieuw is er een schematisch weergave van de leerstof. Dit maakt de informatie eenvoudiger te begrijpen voor visueel ingestelde leerlingen.

Deze kennis zal ook verwerkt worden in het Cornell-schema aan het einde van dit thema.

Deze woorden worden later nog verder uitgelegd en toegepast in oefeningen.

4.4.1 De polis of verzekeringsovereenkomst

Om misverstanden te voorkomen, wordt alles wat je met een verzekeraar afsprekt vastgelegd in een **verzekeringsovereenkomst**, ook wel **polis** genoemd.

In het volgende onderdeel gaan we dieper in op de verzekeringsovereenkomst: welke elementen erin staan, waarom ze belangrijk zijn en hoe je dit document correct moet interpreteren. Zo leer je waar je op moet letten bij het afsluiten van een verzekering en kun je in de toekomst beter geïnformeerde keuzes maken!

De situatie

Kobe Pauwels werkt sinds enkele jaren als elektricien. Hij verdient dus al zijn eigen geld. Toch heeft hij nog niet genoeg geld om zijn eigen auto te kopen. Hij kreeg in juni 2024 de auto van zijn vader. Kobe moet dus een BA autoverzekering op zijn eigen naam laten afsluiten (aangezien dit verplicht is in België). Hij krijgt van de verzekeringsmaatschappij Baloise, waarbij hij de verzekering afsloot, een verzekeringsovereenkomst of ook wel een polis genoemd.

- 1 Bekijk de **verzekeringsovereenkomst** van Kobe Pauwels op de volgende pagina's en beantwoord de vragen waarmee Kobe zit.

Met opmerkingen [IH182]: In deze oefening krijgen de leerlingen een verzekeringsovereenkomst te zien, waarin enkele moeilijke termen staan die later zullen worden uitgelegd. Het doel van de oefening is dat ze de basisvragen over de verzekeringsovereenkomst kunnen beantwoorden door de antwoorden in het document op te zoeken.

Start klassikaal door de situatie voor te lezen en stel daarna de volgende vragen aan de leerlingen:

- Kun je in je eigen woorden uitleggen wat een polis is?
- Heeft iemand al eens een polis gezien (van bijvoorbeeld je ouders of familie)?
- Vind je een polis een belangrijk document? Waarom wel of niet?

Laat de leerlingen daarna in duo's de vragen van Kobe beantwoorden door de informatie op te zoeken in de polis. Leg uit dat er moeilijke woorden in staan, maar dat deze later verduidelijkt zullen worden. Ze mogen altijd vragen stellen als ze iets niet begrijpen.

Aan het einde bespreek je de antwoorden klassikaal en geef je aan waar de leerlingen de informatie in de polis van Kobe konden vinden.

Motorvoertuigen

Bijzondere Voorwaarden

Pagina 1/6

Datum opmaak 28/06/2024 23:02 Polisnummer 5V12345

Verzekeringnemer

Kobe Pauwels	Klantnummer	112233
Zandstraat 1	Geboortedatum	14/01/2001
3550 Hasselt		

Bemiddelaar

GARMYN INSURANCE	Bemiddelaarsnummer	28709
Kraaistraat 16	KBO-nummer	1000709507
3454 Rummen	Kenmerk	Kobe Pauwels
jana@garmyninsurance.be	Telefoon	0477 41 50 11

Duur

Aanvangsdatum polis	15/03/2025 00:00
Einddatum polis	15/03/2026 00:00
Hernieuwingsperiode	Jaarlijks
Hoofdvervaldag	15/03

Uw polis wordt na de einddatum telkens stilzwijgend verlengd voor een jaar tenzij u of wij de polis opzeggen mits naleving van een opzeggingstermijn van ten minste 3 maanden. Dat betekent dat u uw aangetekende brief ten laatste op 14/12 op de post moet afgeven, uw deurwaardersexploot ten laatste op dezelfde dag moet laten betekenen of uw opzeggingsbrief ten laatste op dezelfde dag voor ontvangst moet laten aftekenen door ons.

Bestuurder

Gebruikelijke bestuurder

Naam en adres	Idem verzekeringnemer
Geboortedatum	14/01/2001
Datum uitgifte definitief vereist rijbewijs	20/02/2019

Baloise Belgium nv | Verzekeringsonderneming met NBB-coder: 0206 | Baloise is de handelsnaam van Baloise Belgium nv
 Zink, Cij Link, Posthofbrug 16, 2600 Antwerpen, België | BTW BE 0420 548 883 | RPR Antwerpen, afdeling Antwerpen | Tel: +32 3 247 21 11
 Vasiloglu, Koning Albert II-laan 18, 1210 Brussel, België | Tel: +32 2 773 03 11 | IBAN: BE31 4100 0007 1155 | BIC: KREDBE33 | info@baloise.be | www.baloise.be

Datum opmaak 28/06/2024 23:02 Polisnummer 5V12345

Pagina 2/6

Risico-omschrijving

Voertuig

Type	Sportwagen
Gebruik	Privé
Aantal kilometers per jaar	10000
Kilometerstand op Datum kilometerstand	353000 op 27/06/2024

Kenmerken voertuig

Merk en model	MERCEDES SERIE SLK
kW	120
Brandstof	Benzine
Nummerplaat	VAZ235
Chassisnummer	WDB1714421F046186
Aantal plaatsen excl. bestuurder	1
Aantal veiligheidsopties	0
Datum 1e inschrijving	02/2005
Datum aankoop voertuig	05/02/2007
Cabrio	Ja
Jeep of 4x4	Neen

Periodiciteit van de premiebetaling Jaarlijks

Verzekeringen

Periode vanaf 15/03/2025

Sportwagen

Burgerrechtelijke Aansprakelijkheid

Bonus-malusgraad: -2

Rechtsbijstand

Supra All-risk

Datum opmaak 28/06/2024 23:02 Polisnummer 5V12345

Pagina 3/6

Jaarpremie

Sportwagen	Nettopremie	Brutopremie
Burgerrechtelijke Aansprakelijkheid	242,85	308,65
Rechtsbijstand	74,40	86,86
Totaal	317,25	395,51

Alle bedragen worden vermeld in euro. De brutopremie is inclusief wettelijke taksen en onder voorbehoud van tariefwijziging.

De geraamde, reeds in de nettopremie vervatte, acquisitie- en administratiekosten bedragen:

BA Motorrijtuigen: 55,82 EUR + 35,09 EUR

Andere verzekeringen: 21,82 EUR + 3,64 EUR

Merk op dat als u verschillende verzekeringsovereenkomsten gaat vergelijken, u niet enkel de geraamde kosten en lasten van de overeenkomsten met elkaar mag vergelijken, maar ook andere elementen in aanmerking moet nemen, zoals de reikwijdte van de waarborgen, het bedrag van eventuele franchises of de uitsluitingsclausules. De hierboven opgegeven ramingen geven een beter zicht op het premiegedeelte dat wordt aangewend voor de dekking van het risico dat door de verzekeringsovereenkomst wordt gedekt. Het saldo van de premie, na aftrek van de taksen en bijdragen alsook van de acquisitie- en administratiekosten, bestaat immers uit het gedeelte van de premie dat wordt aangewend om de contractueel vastgelegde prestaties te verrichten en uit de andere kosten dan hierboven vermeld (waaronder de samengevoegde en onderling gedeelde kosten van de schadegevallen en het beheer ervan). Deze ramingen zijn berekend op grond van de boekhoudkundige gegevens van het laatste boekjaar van de verzekeringsonderneming, als goedgekeurd door haar algemene vergadering.

Algemene Voorwaarden

De bovenvermelde verzekeringen worden verzekerd overeenkomstig de modaliteiten die u terugvindt in de Algemene Voorwaarden:

- 0096-8074A0000.06-01102023 - Administratieve Bepalingen
- 0096-B3310A0000.12-01022024 - Mobility Safe 1
- 0463-0953R0000.06-01022021 - Rechtsbijstand Supra All-Risk

U vindt de Algemene Voorwaarden op www.baloise.be/algemenevoorwaarden of u vraagt ernaar bij uw bemiddelaar.

Clausules

Gezinsplan met Safety Pack

Neemt u deze polis op in een Gezinsplan? Of verklaart u dat u deze polis zal opnemen in een Gezinsplan? En zijn alle voorwaarden rond de samenstelling van het Gezinsplan met Safety Pack voldaan? Dan krijgt u een premievoordeel voor de verzekering BA Motorrijtuigen en de verzekering Omnium Safe 1.

Uw bemiddelaar kan u hierover meer informatie geven.

Datum opmaak

28/06/2024 23:02

Polisnummer

5V12345

Pagina 4/6

Is deze polis niet meer opgenomen in een Gezinsplan of zijn de voorwaarden van het Safety Pack niet meer voldaan? Dan krijgt u dat voordeel niet meer. U verliest het voordeel dan vanaf de eerstvolgende hoofdvervaldag of vanaf de eerstvolgende wijziging aan deze polis.

Dit is geen wijziging van de premie noch van de voorwaarden van deze polis. Het verlies van een voordeel van het Safety Pack geeft u dus geen recht om deze polis op te zeggen.

U vindt de Algemene Voorwaarden van het Gezinsplan terug op www.baloise.be.

Beperkt aantal kilometers

U hebt ons laten weten:

- dat het omschreven voertuig maximaal 10.000 kilometers per jaar zal rijden;
- dat de kilometerstand van het omschreven voertuig 353000 bedraagt op 27/06/2024;
- dat u en de gebruikelijke bestuurders minstens 5 jaar rijervaring hebben.

Verandert dat? Laat het ons weten. Dan passen wij de polis en de premie aan vanaf de datum dat u ons dat laat weten.

Wij hebben het recht om op elk moment de kilometerstand te controleren. Wij kunnen hiervoor volgende documenten vragen:

- laatste keuringsbewijs
- foto van de kilometerteller
- expertiseverslag
- verklaring op eer

Reed u meer dan het maximale aantal kilometer per jaar, dan passen wij de polis en de premie aan vanaf de datum van de controle.

Wat als u zich niet houdt aan het maximale aantal kilometer dat hierboven staat en u hebt een schadegeval?

- Hebt u een verzekering BA Motorrijtuigen? En hebt u schade veroorzaakt waarvoor wij moeten betalen? Dan moet u een franchise betalen. Die franchise bedraagt 500,00 EUR per schadegeval. Dat deel komt bovenop andere afspraken die in de Bijzondere Voorwaarden staan. U moet die franchise aan ons betalen wanneer wij daar om vragen. Wij zullen nooit meer terugvragen dan wat wij betaald hebben. Is het schadebedrag lager dan de franchise, dan betaalt u enkel het schadebedrag terug. Betaalt u niet? Dan gaan wij naar de rechtbank. Wij zullen dan ook de kosten die wij maken aan u terugvragen.
- Hebt u ook een verzekering Omnium? En is er schade waarvoor wij moeten betalen? Dan verhogen wij de franchise altijd met 500,00 EUR. Wij doen dat dus ook als in de Bijzondere of Algemene Voorwaarden staat dat u zelf niets moet betalen.
- En passen wij de polis en de premie aan vanaf de datum van het schadegeval.

Baloise Assistance voor de verzekering BA Motorrijtuigen

Voor uw verzekering BA Motorrijtuigen geldt Baloise Assistance. In de Algemene Voorwaarden van de Services staat wat Baloise Assistance voor u doet.

Premium Plus of Service Plus

Voor de verzekeringen die u genomen hebt geldt Premium Plus of Service Plus. In de Algemene Voorwaarden Mobility Safe 1 staat in het deel Services wat Premium Plus en Service Plus voor u doen. Welke service u geniet is afhankelijk van de keuze van hersteller. U kan uw hersteller kiezen via www.vindeenhersteller.be of via uw bemiddelaar.

Verklaringen

Verzekeringnemer en gebruikelijke bestuurder(s)

• Werd een verzekering in de laatste 5 jaar geweigerd, nietig verklaard of opgezegd door een maatschappij?	Neen
• Werd er in de laatste 5 jaar een franchise, premieverhoging of iets gelijkaardigs opgelegd of voorgesteld?	Neen
• Werd in de laatste 5 jaar het recht tot sturen ontzegd?	Neen
• Waren er bij schadegevallen in de laatste 5 jaar ongunstige omstandigheden aanwezig zoals dronkenschap, alcoholintoxicatie, druggebruik, zware persoonlijke fout of iets dergelijks?	Neen

Datum opmaak 28/06/2024 23:02 Polisnummer 5V12345 Pagina 5/6

- Wordt het voertuig (zelfs sporadisch) bestuurd door personen die lijden aan enig lichamelijk gebrek of enige ziekte die het besturen kan beïnvloeden? Verwerking overeenkomstig artikel 61 van de Wet van 4 april 2014 betreffende de verzekeringen. Neen
- Oefenen de verzekeringnemer of de bestuurders een van volgende beroepen uit: autorenner, wielrenner, profvoetballer of beroepsboksers; diplomaat; handelaar in lopen of oude voorwerpen; veehandelaar of foorreiziger; uitbater of personeel van een speelhuis, privéclub, cabaret of variététheater of een persoon of personeel uit de showbizwereld.
- Zijn zij eerder verzekerd geweest voor een motorrijtuig, bij ons of bij een andere verzekeraar? Ja
- Zijn alle bestuurders in het bezit van een, volgens de Belgische wetgeving, vereist rijbewijs om het te verzekeren voertuig te besturen? Ja
- Wonen zij en zijn zij ingeschreven op een adres in België? Ja

Gebruik van het voertuig

- Speciale constructie zoals tuning, chiptuning, ...? Neen
- Wordt er deelgenomen aan wedstrijden of (sporadisch) op circuit gereden, zelfs zonder dat er sprake is van een tijdsopname of registratie van een eindstand? Neen
- De nummerplaat behoort niet tot de volgende categorieën: buitenlandse nummerplaat, CD-plaat, commerciële plaat of speciale kentekenplaat.

Schadeverleden gedurende de laatste 5 jaar

- Aantal schadegevallen voor de verzekering Burgerrechtelijke Aansprakelijkheid met aansprakelijkheid: 0
- Aantal schadegevallen voor de verzekering Burgerrechtelijke Aansprakelijkheid zonder aansprakelijkheid: 0
- Aantal schadegevallen voor het risico Diefstal: 0
- Aantal schadegevallen voor het risico Voertuigschade naast de vermelde schadegevallen in BA: 0

Verplichte mededelingen

In onderstaande tekst verstaan wij onder 'u' de verzekeringnemer.

Voor de verzekering Rechtsbijstand Supra All-risk is Euromex nv de verzekeraar die in alle onafhankelijkheid en voor eigen rekening de schadegevallen Rechtsbijstand beheert. Euromex nv is de commerciële benaming van de Europese Maatschappij voor Schaderegeling en Expertise nv, Generaal Lemanstraat 82-92, 2600 Antwerpen, België, verzekeringsonderneming toegelaten onder codenummer 0463, RPR Antwerpen afdeling Antwerpen BTW BE 0404.493.859. Tel.: +32 3 451 44 00 – info@euromex.be – www.euromex.be.

Euromex nv geeft Baloise toestemming om u, via uw bemiddelaar, deze verzekering aan te bieden, de polis met u af te sluiten, de polis te veranderen, tijdelijk te stoppen of helemaal te stoppen en de premie te innen.

- U verklaart dat de bonus-malusgraad overeenkomt met uw schadeverleden en dat van de gebruikelijke bestuurders. U kan dat aantonen met een attest schadeverleden. U krijgt dat attest van uw vorige verzekeraar.
Had u een voertuig van uw werkgever? Of was de leasingmaatschappij de eigenaar? Dan kunt u het schadeverleden aantonen met een verklaring/attest van uw werkgever of van de leasingmaatschappij. Die verklaring/dat attest moet uw naam, de periode waarin u gereden hebt en de eventuele schadegevallen met aansprakelijkheid vermelden.
- U verklaart dat u alle gegevens waarvan u redelijkerwijs kunt aannemen dat zij bij onze beoordeling van het risico nodig of nuttig kunnen zijn, nauwkeurig hebt vermeld op dit document. U verbindt zich ertoe ons onmiddellijk op de hoogte te stellen van eventuele wijzigingen aan die gegevens.
Door de premie te betalen, bevestigt u de juistheid van de verstrekte gegevens en aanvaardt u ook de Algemene en Bijzondere Voorwaarden evenals de Administratieve bepalingen van uw polis.

Datum opmaak

28/06/2024 23:02

Polisnummer

5V12345

Pagina 6/6

Verwerking persoonsgegevens**Waarvoor gebruiken wij uw persoonsgegevens?**

Als verzekeraar verwerken wij uw persoonsgegevens. Persoonsgegevens zijn gegevens over uw persoonlijke situatie bijv. uw leeftijd, adres, geboortedatum.

Zij zijn nodig om:

- het risico te beoordelen;
- uw polissen en schadegevallen te behandelen.

Wij verwerken die gegevens vooral daarvoor of omdat het moet volgens de wet. Indien nodig en enkel daarvoor kunnen we die gegevens ook delen met o.a. herverzekeraars, leden van de Baloise Group, uw bemiddelaar en andere partijen waarmee wij of u een overeenkomst hebben (experten, advocaten, raadgevende dokters).

Om verzekeringsfraude op te sporen en te bestrijden en risico's te analyseren, wisselen verzekeraars bepaalde persoonsgegevens uit.

Uw gezondheidsgegevens verwerken wij alleen als u ons daarvoor uitdrukkelijk toestemming geeft.

Persoonsgegevens van onze klanten kunnen wij ook gebruiken voor marketingdoeleinden, bijvoorbeeld om onze eigen producten en diensten in de kijker te zetten. Wenst u dat niet, laat het ons weten.

Uw wettelijke rechten

U kunt uw persoonsgegevens inzien en ze laten verbeteren, aanvullen, wijzigen of laten verwijderen wanneer daar een reden voor is. Sommige persoonsgegevens kunt u ook ontvangen op een draagbaar formaat.

Wij beschermen uw vertrouwelijke gegevens

Wij beveiligen uw persoonsgegevens met verregaande maatregelen.

Meer informatie

Dit is slechts een samenvatting van ons privacybeleid. Om goed te weten wat uw rechten zijn en voor meer informatie raadpleeg zeker ons volledig privacybeleid op onze website (www.baloise.be/privacy). Zo hebt u steeds toegang tot het actuele beleid. U kunt ook gewoon een papieren versie vragen.

Contactgegevens

Voor al uw vragen en informatie over privacy kunt u terecht bij onze Data Protection Officer (DPO):

BALOISE

Data Protection Officer

Posthofbrug 16

2600 Antwerpen

E-mail: privacy@baloise.be

Opgemaakt in 2 exemplaren in Hasselt op 28/06/2024

Voor akkoord

Verzekeringnemer

Kobe Pauwels

Christophe Hamal
CEO

De vragen van Kobe

- a) Wie is de verzekeringsnemer in deze overeenkomst?
Kobe Pauwels is de verzekeringsnemer in deze overeenkomst.
- b) Vanaf wanneer is deze polis geldig?
Vanaf 15 maart 2025.
- c) Tot wanneer is deze polis geldig?
Tot 15 maart 2026.
- d) Wat bedoelen ze met 'uw polis wordt na de einddatum telkens stilzwijgend verlengd voor een jaar'?
Met "uw polis wordt na de einddatum telkens stilzwijgend verlengd voor een jaar" wordt bedoeld dat uw verzekering automatisch met één jaar wordt verlengd zonder dat u hier iets voor hoeft te doen. Tenzij u zelf de verzekering opzegt, blijft deze gewoon doorlopen.
- e) Mag ik deze wagen ook voor mijn werk gebruiken met deze verzekering?
Nee, er staat duidelijk in de verzekeringsovereenkomst dat dit enkel voor privé gebruik is.
- f) Hoe vaak moet ik de premie van deze verzekering betalen? (=periodiciteit van de premiebetaling)
Jaarlijks
- g) Hoeveel betaal ik in het totaal (brutopremie) per jaar voor de burgerlijke aansprakelijkheid en de rechtsbijstand samen?
395,51 euro
- h) Hoeveel kilometers mag ik volgens deze verzekering met mijn wagen maximaal per jaar rijden?
10 000 kilometers

2. Duid in de verzekeringsovereenkomst 3 woorden aan die je niet begrijpt en noteer deze hieronder. Op het einde van dit deel ga je de betekenis van deze woorden noteren in de tweede kolom.

Het woord	De betekenis

Met opmerkingen [IH183]: In deze oefening markeren de leerlingen drie woorden in de polis die ze nog niet begrijpen. Vervolgens zoeken ze zelfstandig de betekenis van deze begrippen op. Op deze manier leren de leerlingen zelfstandig woorden opzoeken.

Tip: Gebruik bijlage 3.

In een **verzekeringsovereenkomst** of **verzekeringpolis** staan de afspraken tussen de verzekeringsmaatschappij en de verzekeringsnemer. Hierin staat ook vermeld tegen welke risico's en schadegevallen de verzekeringsnemer (en/of de verzekerde) gedekt is/zijn. In deze polis komen heel wat nieuwe woorden aan bod.

In de volgende oefening gaan jullie op zoek naar de betekenis van deze woorden, zodat jullie de polis beter kunnen begrijpen.

- 3 Zoek de betekenis van de volgende begrippen op op de volgende website [Verzekeringen woordenboek - Verzekeringen.be](#). Als je deze betekenis niet duidelijk vindt, mag je aan een chatbot (bv. ChatGPT) de betekenis vragen. Noteer de betekenis hieronder in de tabel (kolom 2). Vul ook telkens aan wie dit is bij Kobe zijn verzekeringsovereenkomst uit oefening 1 (kolom 3). Lege leerlingenversie:

Met opmerkingen [IH184]: Kenniskader
In het kenniskader wordt de definitie van een verzekeringsovereenkomst herhaald.

Deze kennis zal ook verwerkt worden in het Cornell-schema aan het einde van dit thema.

Met opmerkingen [IH185]: In de oefening zoeken de leerlingen de belangrijke begrippen die voorkomen in bijna elke polis op via de gegeven website. Begrijpen ze de uitleg op de website niet, dan mogen ze ook gebruik maken van AI zoals ChatGPT of Copilot om bijkomende informatie te vragen zodat de het begrip zeker begrijpen. De leerlingen mogen dit online in het lege bestand invullen zodat ze dit kunnen typen. Dit neemt minder tijd in beslag.

Het begrip/woord	De betekenis	In de polis van Kobe
De (verzekerings-) maatschappij	Mogelijk antwoord: De verzekeringsmaatschappij is het bedrijf dat jou bescherming biedt in ruil voor een maandelijks of jaarlijkse betaling (de premie). Als er iets gebeurt waarvoor je verzekerd bent, zoals een ongeluk of schade, dan betaalt de verzekeringsmaatschappij de kosten of een vergoeding volgens de afspraken in de verzekeringsovereenkomst. Een ander woord voor de maatschappij is de verzekeraar.	Baloise
De verzekeringsnemer	Mogelijk antwoord: De verzekeringsnemer is de persoon die de verzekering afsluit en ervoor betaalt. Dit is degene die de overeenkomst aangaat met de verzekeringsmaatschappij en verantwoordelijk is voor het betalen van de premie.	Kobe Pauwels
De/het verzekerde	Mogelijk antwoord: De verzekerde is de persoon of het voorwerp die/dat door de verzekering beschermd wordt. Als er iets gebeurt waarvoor de verzekering geldt, bijvoorbeeld een ongeluk of schade, dan zorgt de verzekering ervoor dat de verzekerde hulp of geld krijgt.	'derden' (bijvoorbeeld: de persoon tegen wie Kobe is aangereden) ENKEL als Kobe aansprakelijk is voor het ongeval

De begunstigde(n)	Mogelijk antwoord: De begunstigde is de persoon of partij die recht heeft op de uitkering van de verzekering in geval van een schadegeval of bij het overlijden van de verzekerde. Dit is degene die het geld ontvangt. Bijvoorbeeld, bij een levensverzekering kan de begunstigde een familielid zijn, zoals een echtgenoot of kind, die het verzekerde bedrag ontvangt bij overlijden van de verzekerde.	'derden' ENKEL als Kobe aansprakelijk is voor het ongeval
De polis of verzekerings-overeenkomst	Mogelijk antwoord: Een polis is een synoniem voor verzekeringscontract. Een getekende verklaring van de twee partijen van het contract met alle algemene en bijzondere voorwaarden die hier gelden. De ene partij is de verzekeringsmaatschappij, de andere is de verzekeringsnemer.	/
De premie	Mogelijk antwoord: De premie is het bedrag dat je betaalt aan de verzekeringsmaatschappij om verzekerd te zijn. Het is als het ware de prijs die je betaalt om de verzekering te hebben en bescherming te krijgen als er iets gebeurt.	€ 395,51
De vrijstelling of franchise	Mogelijk antwoord: In sommige contracten is een vrijstelling voorzien. Dat is het gedeelte van de schade dat je zelf dient te betalen. De maatschappij vergoedt je voor de schade die boven de vrijstelling ligt. Zonder een vrijstelling zou de verzekering duurder zijn en moet je jaarlijks meer betalen.	/

- 4 Beantwoord onderstaande vragen. Je mag gebruik maken van het internet of de website hierboven.

- a) Is de verzekerde altijd ook de begunstigde?

Nee, dit is niet altijd dezelfde persoon. Bijvoorbeeld, bij een levensverzekering kan de begunstigde een familielid zijn, zoals een echtgenoot of kind, die het verzekerde bedrag ontvangt bij overlijden van de verzekerde. Maar in sommige gevallen kan de verzekerde ook de begunstigde zijn, bijvoorbeeld bij een zorgverzekering, waar de verzekerde zelf de uitkeringen ontvangt voor medische kosten. Echter, in andere gevallen, zoals bij een levensverzekering, zijn de verzekerde en de begunstigde vaak verschillende personen.

- b) Som drie verzekeringsmaatschappijen op in België.

- AXA Verzekeringen
- Baloise
- AG Insurance

Ook mogelijk: Ethias, ING, Belfius, Allianz Insurance ...

Met opmerkingen [IH186]: Verdieping

Dit is een verdiepvingsvraag omdat deze vereist dat leerlingen dieper nadenken over de concepten van verzekeringen. Het verkennen van de verschillende rollen binnen een verzekering, namelijk de verzekerde en de begunstigde, gaat verder dan het basisbegrip van wat een verzekering is.

Deze vraag vereist inzicht in de nuances van verzekeringspolissen. Leerlingen moeten analyseren en redeneren over specifieke situaties waarin de verzekerde niet dezelfde persoon hoeft te zijn als de begunstigde, zoals bij levensverzekeringen of overlijdensrisicoverzekeringen.

De vraag dwingt leerlingen om hun kennis toe te passen op concrete voorbeelden en te laten zien dat ze begrijpen hoe verzekeringen in de praktijk werken.

Met opmerkingen [IH187]: In deze oefening gebruiken de leerlingen het internet om drie verzekeringsmaatschappijen in België op te zoeken. Op deze manier ontdekken ze welke verzekeringsmaatschappijen er allemaal zijn in België en kiezen ze er drie uit.

Laat de leerlingen dit zelfstandig opzoeken zodra ze klaar zijn met de vorige oefening. Bespreek de resultaten klassikaal wanneer alle leerlingen klaar zijn. Laat als leerkracht de logo's van deze verzekeringsmaatschappijen zien. Dat is herkenbaar voor de leerlingen.

Tijd om te controleren of je de woorden uit oefening 3 nu begrijpt!

- 5 Vul het formulier in via de QR-code en test of je alle woorden uit oefening 3 kent.

Vergeet niet om op het einde de begrippenlijst via de link te downloaden. Deze lijst kan nog handig zijn bij de oefeningen. De laatste kolom verbeter je samen met de leerkracht.

- 6 Probeer nu de woorden uit oefening 2 die je markeerde te verklaren. Je mag het internet gebruiken als deze woorden niet in de woordenlijst aan bod kwamen.
- 7 Vul in de laatste kolom bij oefening 3 in wie dit is in de verzekeringsovereenkomst van Kobe.
- 8 Bekijk de verzekeringsovereenkomst op de volgende pagina's en beantwoord de vragen.

Met opmerkingen [IH188]: De leerlingen testen zichzelf of ze de belangrijkste begrippen in een verzekeringsovereenkomst begrijpen door de test via Google Forms in te vullen. Ze kunnen pas naar het volgende begrip gaan als ze het juiste antwoord hebben gegeven. Aan het einde krijgen ze toegang tot een modeloplossing van de woordenlijst. Deze kunnen ze downloaden en eventueel afdrukken om te gebruiken bij oefeningen in dit thema.

Laat de leerlingen dit zelfstandig doen.

De link naar het formulier:
<https://forms.gle/Sp7GX1SCiSEDmhtt9>

Bekijk bijlage 10 en lees hoe je contact met ons kan opnemen voor het bewerken van de Google Forms. Hierbij vind je ook een vooraf ingevulde link.

Met opmerkingen [IH189]: In deze oefening zoeken de leerlingen zelfstandig de woorden op die ze nog niet begrepen. Dit wordt nu behandeld omdat het mogelijk is dat de leerlingen deze begrippen al in oefening 7 hebben verklaard.

Tip: Laat de leerlingen bijlage 3 gebruiken.

Met opmerkingen [IH190]: In deze oefening passen de leerlingen de eerder geleerde begrippen concreet toe op de situatie van Kobe.

Laat de leerlingen deze oefening in duo's oplossen. Bespreek daarna de antwoorden klassikaal.

Met opmerkingen [IH191]: In deze oefening passen de leerlingen eerder geziene leerstof toe. Ze zullen de benodigde informatie uit de polis moeten halen en ontdekken hierbij dat je een premie ook halfjaarlijks kunt betalen.

Laat de leerlingen de oefening zelfstandig oplossen. Bespreek daarna klassikaal de antwoorden.

OPTIMCO NV, verzekeringsonderneming toegelaten onder nr. 2393
 Sneeuwbeslaan 14 2610 Antwerpen-Wilrijk
 Tel 03.297.51.20 www.optimco.be
 RPR Antwerpen 0862.475.005
 IBAN: BE90 0682 4433 3832
 BIC: GKCCBEBB info@optimco.be

Pagina 1 van 3

INTERNE CODERINGEN:
 P4469026/001-ROL-V1-ACT B7052900 K372423
 Document: 103/3287/56536
 UW MAKELAAR: (FSMA 70529A) (PRODUCTENT 70529)
 Garmyn Insurance
 KRAAISTRAAT 16
 3454 RUMMEN
 Telefoon: Fax:
 jana@garmynins.
 Referte makelaar

Geadresseerde:

Mevrouw Ramah Bednarzyk
 Grote Baan 123
 3473 Waanrode

UW CONTACTPERSOON BIJ OPTIMCO:
 Wendy De Bock, productie
 Tel 03.297.51.20, wendy.debock@optimco.be

ONZE REFENTE: P.4469026

Exemplaar voor makelaar

**BIJZONDERE VOORWAARDEN
 VOERTUIGSCHADE**

Deze verzekeringsovereenkomst werd gesloten voor de duur van één jaar en wordt telkens stilzwijgend verlengd voor een periode van één jaar, tenzij één van de partijen minstens drie maanden voor de vervaldag de overeenkomst opzegt. De opzegging geschiedt bij deurwaardersexploot, per aangetekende zending of door afgifte van de opzeggingsbrief tegen ontvangstbewijs.

ALGEMENE INLICHTINGEN

Verzekeringstak (ROL/V1)	KLEINE OMNIUM	Polis 321321
Aanvangsdatum polis	25/02/2021 om 00:00 uur	
Einddatum polis	25/02/2025 om 00:00 uur	
Jaarlijkse vervaldag	25/02	
Periodieke vervaldagen	25/02 25/08	
Premiebetaling	halfjaarlijks	

BIJVOEGSEL

met ingang 08/02/2024 om 00:00

Bijvoegselnummer 1

Wijziging van verzekeringstussenpersoon

Met betrekking tot de thans geakteerde wijzigingen, vernietigt en vervangt huidig bijvoegsel de oorspronkelijke Bijzondere Voorwaarden van onderhavige polis en de gebeurlijke vroegere bijvoegsels daarvan, de niet gewijzigde vermeldingen blijven onverminderd in voege.

VERZEKERINGNEMER

Natuurlijk persoon

Mevrouw Ramah Bednarzyk
 Grote Baan 123
 3473 Waanrode

Geboortedatum

14/11/1966

GEBRUIKELIJKE BESTUURDER

Bestuurder 1

Mevrouw Ramah Bednarzyk
 Grote Baan 123
 3473 Waanrode

Geboortedatum

14/11/1966

RISICO 1 . voertuig

merk en model	CITROEN JUMPER
categorie	lichte vrachtwagen
gebruik	vervoer eigen rekening
kenteken	1.XVM.936
onderstelnummer	VF7YCCNFB12N44550
vermogen	121 kW
bouwjaar	2020, datum inverteringsstelling 8/06/2020

Vervolg op volgende bladzijde

Vervolg van Bijzondere Voorwaarden VOERTUIGSCHADE I

Pagina 2 van 3

antidiefstalbeveiliging	VV1/IM of orig dr constructeur geplaatst
status bij aankoop	nieuw <= 15 dagen geleden aangekocht
verzekerde som	35.492,50 EUR (cataloguswaarde)
<u>Aanhangwagen 1</u>	
- type en gebruik	aanhangwagen, aanhangwagen
- merk, model en type	
- MTM	2000 kg
- kenteken / onderstelnummer	-

WAARBORGEN, TARIEVEN, FORMULES

Risico 1

Waarborg vanaf 25/02/2021	KLEINE OMNIUM
- met inbegrip van de waarborg	brand
- met inbegrip van de waarborg	diefstal
- met inbegrip van de waarborg	glasbreuk
- met inbegrip van de waarborg	natuurrampen
- met inbegrip van de waarborg	aanrijding met dieren
- vergoedingsformule	aangenomen waarde
- vrijstelling diefstal	zonder vrijstelling

JAARLIJKE PREMIE (geldig vanaf)

Risico 1

	HANDELSPREMIE	TAKSEN	TOTAAL
- KLEINE OMNIUM	505,97	66,13	572,10
Totaal jaarlijkse premie	505,97	66,13	572,10
Totaal halfjaarlijkse premie			286,05

(in de handelspremie zijn de eventuele kosten voor gesplitste premiebetaling inbegrepen.)

Deze premie houdt nog geen rekening met een eventuele premieverhoging die kan plaatsvinden op de eerstkomende hoofdvervaldag.

POLISCLAUSULES

Algemene Voorwaarden (S65/2)

Op deze polis zijn de algemene voorwaarden "Voertuigschade" met referte 201904 VRS.009-V1 en de Algemene Voorwaarden met referte van toepassing.

Premiebetaling (S80/1)

Er wordt tussen de partijen overeengekomen dat de premiebetaling zal mogen geschieden in twee gelijke delen, namelijk op de twee periodieke vervaldagen aangeduid in de Bijzondere Voorwaarden, zulks geschiedt echter zonder afwijking van de algemene voorwaarden zodat de premie ondeelbaar is en in zijn geheel verschuldigd voor ieder begonnen verzekeringsjaar en eveneens in zijn geheel opelsbaar indien de verzekeringnemer zou nalaten de verschuldigde halfjaarlijkse premiebetaling te voldoen. De bijpremie bedraagt 3 %.

Wijziging van verzekeringstussenpersoon (S81/0)

De polis wordt onder beheer gebracht van de makelaar in dit bijvoegsel aangeduid.

Waarborg Rampenomnia (S101/0)

In onderhavige polis is de waarborg KLEINE OMNIUM verzekerd.

Aangenomen Waarde (S102/0)

In deze polis wordt de vergoeding bij totaal verlies vastgesteld op basis van de "Aangenomen Waarde".

Vervolg op volgende bladzijde

Vervolg van Bijzondere Voorwaarden VOERTUIGSCHADE (Polis 4469026)

Pagina 3 van 3

Plaatsing beveiligingssysteem (S112/0)

De waarborg Diefstal vervalt indien het vereiste beveiligingssysteem niet geïnstalleerd is binnen de dertig dagen na de ingangsdatum van deze polis. De waarborg is pas opnieuw verworven na plaatsing van het opgelegde beveiligingssysteem.

Bij diefstal of poging tot diefstal, dient verzekerde het bewijs te leveren dat het verzekerde voertuig was uitgerust met het vereiste beveiligingssysteem. Dit bewijs kan geleverd worden door het officiële Incert-certificaat of voor het op de assemblagelijng gemonteerde diefstalbeveiligingssysteem door het officiële montageattest van de constructeur of door de officiële aankoopfactuur.

Beveiligingssysteem (S114/0)

De waarborg Diefstal is enkel verworven indien het omschreven voertuig is uitgerust met een door Incert erkend systeem voor diefstalbeveiliging van het type VV1/IM of een door de constructeur op de assemblagelijng gemonteerd gelijkwaardig elektronisch antidiefstalsysteem.

De verzekeringnemer moet er over waken dat het systeem steeds goed functioneert en hij dient elke herstelling, die daartoe nodig mocht zijn, onmiddellijk en op eigen kosten te laten uitvoeren. Zodra het voertuig onbemand wordt achtergelaten op een andere plaats dan in een individuele slotvaste garage, verbindt de verzekerde er zich toe:

- het diefstalbeveiligingssysteem in te schakelen
- portieren en koffer af te sluiten
- ramen en dak dicht te doen

Verzekeringsvoorstel (S147/0)

De verzekeringnemer verklaart uitdrukkelijk te erkennen dat hij de gevraagde elementen in het verzekeringsvoorstel naar waarheid en volledig heeft beantwoord. Immers, het verzekeringsvoorstel is de grondslag van het verzekeringscontract.

Het opzettelijk verzwijgen of het opzettelijk onjuist meedelen van gegevens, maakt overeenkomstig artikel 59 van de Wet betreffende de verzekeringen van 4 april 2014 het verzekeringscontract nietig.

Verlaagd tarief (melior-korting) (S242/0)

Verzekeringnemer verklaart in eer en geweten dat hijzelf en de gebruikelijke bestuurders bij het indienen van het verzekeringsvoorstel reeds sedert 54 maanden aaneengesloten en daadwerkelijk verzekerd geweest zijn als verzekeringnemer of als gebruikelijke bestuurder voor het te verzekeren risico in Burgerlijke Aansprakelijkheid Motorrijtuigen. Gedurende de laatste 54 maanden mag er geen schadegeval zijn gebeurd dat vergoedbaar zou zijn in de waarborg Rampenonmium. (evenwel één glasbreuk noch één schadegeval natuurrampen telt mee).

VERKLARINGEN

Deze Bijzondere Voorwaarden, die werden opgesteld ingevolge de verklaringen van de verzekeringnemer, maken samen met de algemene voorwaarden en de gebeurlijke bijvoegsels het verzekeringscontract uit.

Aldus ter goeder trouw overeengekomen, ten bewijze waarvan huidige akte werd opgesteld in twee exemplaren, waarvan iedere partij er één heeft ontvangen.

Opgemaakt te Antwerpen (wilrijk), op 7/03/2024.

OPTIMCO NV

G. Decoster, voorzitter van het directie-comité.

De verzekeringnemer (handtekening)

- a) Welke autoverzekering heeft Ramah afgesloten? Omcirkel het juiste antwoord.
BA autoverzekering < kleine omnium > volledige omnium
- b) Bij welke verzekeringsmaatschappij sloot Ramah haar polis af?
Bij Optimco
- c) Hoeveel bedraagt de jaarlijkse premie van deze verzekering?
€ 572,10
- d) Hoe vaak per jaar betaalt Ramah haar premie?
Halfjaarlijks

4.4.2 Soorten verzekeringen

Er bestaan heel veel verschillende verzekeringen. Elke verzekering dekt andere schade.

- 1 Ga naar de volgende website <https://www.verzekeringen.be/wat-is-een-verzekering> en vul met de informatie van de website het onderstaande schema aan. Tip: zoek in de balk bovenaan de website welke soorten verzekeringen er allemaal bestaan.

soorten verzekeringen		
 vervoer • autoverzekering • motorverzekering • fietsverzekering • pechverhelping	 vakantie • reisverzekering • annulatieverzekering • bagageverzekering	 wonen • brandverzekering • schuldsaldoverzekering • inboedelverzekering
 gezondheid • hospitalisatieverzekering • ongevallenverzekering • tandzorg • aanvullende ziekteverzekering	 familie • familiale verzekering • pensioenspaarverzekering • uitvaartverzekering • hondenverzekering • kattenverzekering • rechtsbijstandsverzekering	 ondernemers • beroepsaansprakelijkheid • cyberverzekering • gewaarborgd inkomen

Met opmerkingen [IH192]: Tijdens deze oefening ontdekken de leerlingen verschillende soorten verzekeringen. Hoewel dit slechts de meest voorkomende zijn, zijn er nog veel meer soorten.

De leerlingen zoeken zelfstandig informatie op om een schema met verzekeringssoorten aan te vullen. Vervolgens wordt dit klassikaal besproken.

Tip: Begin de les met een interactieve inleiding: laat de leerlingen op een post-it noteren welke verzekeringen ze al kennen. Deze post-its worden op het bord geplakt en samen besproken. Op deze manier ontstaat het inzicht dat er een breed scala aan verzekeringen bestaat. Je kan dit ook doen via online whitebordjes of een Padlet.

Kenniskader

De kennis die de leerlingen verzameld hebben voor dit kenniskader, zal aan het einde van dit thema ook toegepast worden in het Cornell-schema.

2 Gebruik dezelfde website om een antwoord te geven op de volgende vragen.

- a) Ben je verplicht om in België een autoverzekering te hebben?
Je bent wettelijk verplicht minstens een BA autoverzekering af te sluiten.
- b) Wat is een burgerlijke aansprakelijkheid (BA) autoverzekering? (Hierover zien we later nog meer.) Vul de ontbrekende woorden in.

Deze verzekering dekt de schade die je met jouw wagen aan derden toebrengt. Dit is dus de schade die je met jouw voertuig aan personen en/of goederen toebrengt.

- c) Wat is een reisverzekering? Vul de ontbrekende woorden in.

Een reisverzekering of reisbijstandsverzekering sluit je af voor een korte of langdurige periode. Je bent dan tijdens jouw reis verzekerd in geval van annulatie, verloren bagage, pech, ongeval of ziekte.

- d) Wat is een schuldsaldoverzekering? Vul de ontbrekende woorden in.

Een schuldsaldoverzekering is een extra verzekering die je afsluit bij een hypothecaire lening. Stel je voor dat het ergste gebeurt: jij of je partner overlijdt terwijl je nog je huis aan het afbetalen bent. Dan dient deze verzekering als een waarborg (zowel voor de bank als voor je gezin) dat de rest van de lening nog afgelost kan worden. Het openstaande bedrag wordt dan volledig of gedeeltelijk kwijtgescholden. Noem het dus gerust een soort van levensverzekering bij je hypothecaire lening.

- e) Wat is een hospitalisatieverzekering? Vul de ontbrekende woorden in.

Een hospitalisatieverzekering is een aanvullende verzekering die jou en je gezin beschermt tegen de kosten van een (onverwachte) ziekenhuisopname. Dat kan gaan om daghospitalisatie of langdurige opname. Hoe dan ook voorkom je met een hospitalisatieverzekering onaangename financiële verrassingen achteraf.

- f) Wat dekt een familiale verzekering? Vul de ontbrekende woorden in.

Een familiale verzekering of BA familiale dekt de schade die jij, iemand uit jouw gezin of jouw huisdier toebrengt aan derden. Zowel de lichamelijke als materiële schade wordt in de familiale verzekering vergoed.

Met opmerkingen [IH193]: In deze oefening zoeken de leerlingen zelfstandig meer informatie over specifieke verzekeringen.

Werkvorm: De klas wordt opgedeeld in expertgroepen, waarbij elke groep één of twee vragen krijgt om uit te werken. Daarna worden de groepen opnieuw gemixt, en leggen de leerlingen elkaars antwoorden uit. Op deze manier beschikt iedereen uiteindelijk over alle antwoorden. Als afsluiting worden de resultaten kort klassikaal besproken.

3 Noteer bij de onderstaande voorbeelden om welke verzekering het gaat.

De situatie	De verzekering
Tijdens een koude winteravond laat Paula per ongeluk een kaars branden op de kast. Door de wind van een open raam valt de kaars om, en een deel van de woonkamer vat vuur. De meubels en gordijnen raken zwaar beschadigd, en er ontstaat ook roetschade aan de muren. Welke verzekering is bedoeld om de schade aan de woning en inboedel door het vuur te vergoeden?	brandverzekering
Tom rijdt op een regenachtige dag naar het werk. Bij het parkeren op een smalle straat raakt hij per ongeluk de spiegel van een geparkeerde auto. De eigenaar van de andere auto wil dat de schade wordt hersteld. Tom vraagt zich af of hij dit moet melden en hoe de kosten gedekt zullen worden. Welke verzekering kan Tom gebruiken om de kosten te dekken?	Autoverzekering (burgerlijke aansprakelijkheid)
Emma en haar familie zijn op vakantie in Spanje. Tijdens een bezoek aan het strand wordt Emma's handtas gestolen, inclusief haar smartphone, portemonnee en identiteitskaart. Ze moeten noodgedwongen nieuwe documenten aanvragen bij de ambassade en enkele kosten maken om alles in orde te krijgen. Welke verzekering kan Emma helpen om deze onverwachte kosten te dekken?	reisverzekering
Sophie heeft een vakantie geboekt naar Frankrijk voor volgende maand. Een week voor vertrek breekt ze haar enkel tijdens een sportwedstrijd, waardoor ze niet meer kan reizen. De reisorganisatie zegt dat ze geen terugbetaling kan krijgen zonder de juiste verzekering. Welke verzekering kan Sophie helpen om haar geld terug te krijgen?	annulatieverzekering
Tijdens een barbecue bij de burens gooit Tim, een jongen van 10 jaar, per ongeluk een voetbal tegen het raam van het huis. Het raam is gebarsten en moet vervangen worden. Welke verzekering helpt Tim om de kosten te dekken?	Familiale verzekering
Josh moet onverwacht geopereerd worden aan zijn knie na een sportblessure. Hij wordt opgenomen in het ziekenhuis en moet enkele dagen blijven. De factuur voor de operatie, ziekenhuisverblijf en nazorg blijkt erg hoog te zijn. Welke verzekering kan Josh helpen om deze hoge medische kosten te dekken?	Hospitalisatieverzekering
Sanne heeft een hond genaamd Max. Op een dag springt Max enthousiast naar de voordeur, maar glijdt uit en verwondt zijn poot. Sanne moet met Max naar de dierenarts voor een behandeling en krijgt een hoge rekening voor de medische zorg. Welke verzekering zou Sanne kunnen helpen met de medische	hondenverzekering

Met opmerkingen [IH194]: De leerlingen lezen individueel de situaties en noteren welke verzekering van toepassing is in elke situatie. Daarna worden de antwoorden klassikaal besproken.
Op deze manier leren ze de verschillende soorten verzekeringen te herkennen in diverse situaties.

kosten voor Max?	
Eva heeft onlangs een conflict met haar buurman over de plaatsing van een schutting op de grens van hun tuinen. Ze probeert er met hem uit te komen, maar het gesprek loopt vast. De buurman dreigt zelfs juridische stappen te ondernemen. Eva besluit uiteindelijk een advocaat in te schakelen om haar te helpen het geschil op te lossen. Welke verzekering kan Eva helpen om de kosten van de juridische bijstand te dekken?	Rechtsbijstands-verzekering

Tijd voor een spelletje over verzekeringen! Lees de spelregels via de QR-code en vraag de spelkaarten aan je leerkracht. Veel succes!

Leerkrachtenversie: https://drive.google.com/file/d/1p4oO5Iul8tCH9CsKxwOYb4l_eCGQngpl/view?usp=sharing

Met opmerkingen [IH195]: In dit leuke tussendoortje ontdekken de leerlingen dat je niet alleen je huis of auto kunt verzekeren, maar ook lichaamsdelen! Veel beroemdheden laten hun benen, handen of stem verzekeren voor miljoenen euro's.

Actieve werkvorm: Verdeel de klas in kleine groepjes van 2-3 leerlingen. Elk groepje krijgt 3 sets spelkaarten: één set met beroemdheden, één set met lichaamsdelen en één set met verzekeringsbedragen. Het is de taak van de groepjes om de juiste combinaties te maken.

Wil je weten hoe het precies werkt? Lees dan de spelregels voor alle details.

Voor meer informatie over bepaalde verzekeringen of om verzekeringen te vergelijken kan je altijd terecht op de website <https://www.verzekeringen.be/>.

- 4 Ga naar de website van de verzekeringsmaatschappij Yuzzu en vergelijk de autoverzekeringen die ze aanbieden. Kruis in de onderstaande tabel aan welke schade en diensten inbegrepen zijn in de verzekering. Daarna beantwoord je de vragen.

Met opmerkingen [IH196]: In deze oefening gaan de leerlingen zelfstandig via de website van Yuzzu de verschillende autoverzekeringen vergelijken. Ze ontdekken zo welke variaties er zijn in het aanbod van autoverzekeringen.

Laat de leerlingen eerst de benodigde informatie op de website zoeken en kruisjes noteren op de juiste plekken in de tabel. Daarna wordt de tabel klassikaal besproken en worden de vragen beantwoord aan de hand van een onderwijsleergesprek.

De link naar de website:

https://www.yuzzu.be/nl/autoverzekering?gad_source=1&qclid=CjwKCAiArva5BhBiEiwA-oTnXU3cE7SRTDd_EJGukpGYQnN7X5-7CmPkiltYbsB_jsMm1ASLZiRHBoCICMQAvD_BwE

De schade	BA verzekering	Mini omnium	Omnium Essentium	Volledige omnium
Lichamelijke schade aan anderen bij een ongeval waarin jij in fout was	X	X	X	X
Materiële schade aan anderen bij een ongeval waarin jij in fout was	X	X	X	X
Aansprakelijkheid bij gebruik van aanhangwagens	X	X	X	X
Takeling bij een ongeval in België waarna je wagen niet meer rijdt	X	X	X	X
Lichamelijke schade aan de bestuurder bij een ongeval waarin jij in fout was				
Materiële schade aan het eigen voertuig bij een ongeval waarin jij in fout was				X
Glasbreuk		X	X	X
Brandschade		X	X	X
Schade door hagel, stormwinden, overstroming en andere natuurrampen		X	X	X
Schade door contact met dieren		X	X	X
Schade door inbraak en diefstal (wanneer de auto correct vergrendeld werd)		X	X	X
Schade aan het eigen voertuig als gevolg van deelname aan wedstrijden of races				
Schade aan banden, velgen en voorwerpen die niet blijvend aan het voertuig zijn bevestigd				
Schade door foutief gebruik van de wagen				
Totaalverlies van wagen bij een ongeval in fout of zonder tegenpartij			X	X

- a) Welke verzekering dekt de meeste schadegevallen?
Volledige omnium
- b) Welke schade is bij geen enkele verzekering verzekerd?
Lichamelijke schade aan de bestuurder bij een ongeval waarin jij in fout was / schade aan het eigen voertuig als gevolg van deelname aan wedstrijden of races / schade aan banden, velgen en voorwerpen die niet blijvend aan het voertuig zijn bevestigd / schade door foutief gebruik van de wagen

- c) Bij welke verzekering zou de premie het hoogst zijn? En waarom?
Bij de volledige omnium aangezien deze verzekering de meeste schade dekt.

- d) Welke verzekering kan je extra toevoegen aan de autoverzekering om ook je eigen verwonding of je eigen lichamelijke schade ook te vergoeden in geval van een ongeval in fout? Tip: Ga op zoek naar het antwoord op de website van Yuzzu.

De bestuurdersverzekering

(https://www.yuzzu.be/nl/autoverzekering?_gl=1*ttnae0*_up*MQ..*_gs*MQ..&qclid=CiwKCAiArva5BhBiEiwA-oTnXU3cE7SRTDd_EJGukpGYQnN7X5-7CmPKiltYbsB_jsMm1ASLZIRHBoCICMQAvD_BwE)

- 5 Ga naar de website van Belfius Direct Verzekeringen en beantwoord de vragen.

- a) Welke autoverzekeringspakketten bieden zij aan?
- Burgerlijke aansprakelijkheid
 - Kleine omnium
 - Full omnium

Met opmerkingen [IH197]: Verdieping

Deze vraag is een verdiepingsvraag omdat ze de leerlingen uitdaagt om verder te denken dan de basiskennis over autoverzekeringen.

De meeste leerlingen zijn bekend met (of leerden zonet) de verplichte BA-autoverzekering, die schade aan derden dekt, maar vaak niet met de aanvullende verzekeringen die eigen schade dekken. De vraag vraagt hen specifiek om op zoek te gaan naar een verzekering die eigen lichamelijke schade vergoedt, wat hen helpt om te begrijpen dat een standaard autoverzekering niet altijd genoeg is in geval van een ongeval waarbij de bestuurder in fout is.

De bestuurdersverzekering is de extra verzekering die kan worden toegevoegd om de bestuurder te beschermen tegen eigen lichamelijke schade, zoals verwondingen die ontstaan bij een ongeluk waarbij de bestuurder zelf verantwoordelijk is. Het maakt leerlingen bewust van de meer complexe aspecten van verzekeringen en hoe ze zichzelf verder kunnen beschermen in verschillende scenario's

Met opmerkingen [IH198]: In deze oefening onderzoeken de leerlingen zelfstandig de verschillende autoverzekeringen die Belfius Direct Verzekeringen aanbiedt via hun website. Ze ontdekken dat verzekeringsmaatschappijen verschillende soorten autoverzekeringen kunnen aanbieden, die soms onder een andere naam vallen of variëren in dekking en voorwaarden.

Laat de leerlingen eerst op de website de informatie verzamelen en vervolgens kort klassikaal bespreken welke opties ze hebben gevonden en wat de verschillen zijn tussen de verschillende verzekeringsproducten.

De link naar de website:

https://www.belfiusdirect.be/nl/mobiliteit/auto/?&utm_source=google&utm_medium=cpc&utm_campaign=SEARCH_GOOGLE_PRODUCT_NRT_BENL_NB_AUTO_COMPETITORS&utm_content=KW_MUL_TIPLE&qad_source=1&qclid=CiwKCAiArva5BhBiEiwA-oTnXWksWN_GKU-yb2B0MDHZO5dBT7q3ypINkF5sNBrBjJLMOn2Eu1XF08BoCSaIQAvD_BwE&gclid=aw.ds

Met opmerkingen [IH199]: Verdieping

Deze vraag sluit aan bij de verdiepingsvraag uit oefening 4 (D). Lees bij oefening 4 waarom dit een verdiepingsvraag is.

Met opmerkingen [IH200]: Kenniskader

In het kenniskader wordt kort herhaald dat er verschillende autoverzekeringen bestaan.

Deze kennis zal ook verwerkt worden in het Cornell-schema aan het einde van dit thema.

Er bestaan verschillende soorten autoverzekeringen.

Een **burgerlijke aansprakelijkheid (BA) autoverzekering** is wettelijk verplicht en dekt de schade die je veroorzaakt aan anderen. Wil je net iets meer bescherming, dan is er vaak de **mini omnium of kleine omnium**, die je ook dekt voor brandschade, schade door diefstal of aanrijding met dieren en nog meer. De **full omnium of volledige omnium** biedt je een volledige dekking, dit is de enige verzekering die ook schade vergoedt die je zelf (per ongeluk, uiteraard) veroorzaakt aan je auto.

4.5 Een verzekeringsmakelaar of -agent

Zoals ik in het begin van dit thema vertelde, ging ik nog wat meer uitleg geven over mijn job als verzekeringsmakelaar. Ik heb deze uitleg samen met nog wat extra informatie opgenomen in een video.

- 6 **Bekijk** de video met extra informatie van de makelaar Jana via de QR-code. De video zal soms automatisch gepauzeerd worden. Dan moet je eerst de vraag juist beantwoorden alvorens je verder kan kijken.

- 7 **Noteer** hieronder 3 zaken die je hebt geleerd en zijn blijven 'plakken' uit de video van de makelaar Jana.

1 Eigen antwoord

2 Eigen antwoord

3 Eigen antwoord

EXTRA

HOE VERZEKER IK MIJ?

Benieuwd hoe je je kunt verzekeren? Scan dan de QR-code en bekijk de video, waarin je stap voor stap ontdekt hoe het werkt!

Met opmerkingen [IH201]: In dit onderdeel leren de leerlingen wat een verzekeringsmakelaar of -agent doet. Hoewel dit niet in de leerplandoelen vermeld staat, is het wel nuttige informatie voor de leerlingen, zodat ze beter voorbereid zijn wanneer ze later zelf een verzekering moeten aangaan.

Een verzekeringsmakelaar vertelt in een video wat haar werk inhoudt en geeft enkele nuttige tips.

Met opmerkingen [IH202]: Verdieping

Dit is een verdiepingso opdracht omdat het extra informatie bevat die de leerlingen niet moeten kennen volgens de leerplandoelen.

Leerlingen die zich verder willen verdiepen in verzekeringen of behoefte hebben aan meer uitdaging, kunnen deze opdracht individueel maken.

De leerlingen kijken naar een video die regelmatig pauzeert om een vraag te beantwoorden. Als de leerlingen de vraag correct beantwoorden, gaat de video verder. Zo niet, dan wordt het vorige deel van de video opnieuw afgespeeld.

De link naar de EdPuzzle:
<https://edpuzzle.com/media/673cecdaf78e2dfb18db562c> (duur: 08:03)

Bekijk bijlage 10 om de EdPuzzle te kunnen bewerken.

Met opmerkingen [IH203]: Verdieping

Deze verdiepingso opdracht bouwt voort op de vorige verdiepingsoefening.

Laat de leerlingen nadenken over wat ze hebben onthouden en geleerd uit de video, en dit samenvatten in 3 zinnen.

Met opmerkingen [HM204]: De link naar de video:
<https://www.youtube.com/watch?v=6ru3mWQQ6Y0> (duur: 01:39)

4.6 Cornell- schema

Nu je de leerstof van dit thema hebt bestudeerd, is het tijd om de belangrijkste punten en inzichten zelf samen te vatten in een Cornell-schema. Dit helpt je niet alleen om de leerstof beter te begrijpen, maar ook om het makkelijker te onthouden en toe te passen.

Maak gebruik van het sjabloon hieronder en bijlage 5.

Met opmerkingen [HM205]: De leerlingen moeten een Cornell-schema opstellen voor de behandelde leerstof. Het gebruik van een Cornell-schema is een effectieve methode omdat het hen helpt de leerstof beter te begrijpen, makkelijker toe te passen en langer te onthouden. Het schema stimuleert actief leren door leerlingen aan te zetten om verbanden te leggen en informatie overzichtelijk te structureren. In bijlage 5 vinden de leerlingen een duidelijke uitleg over hoe ze een dergelijk schema moeten opstellen. Het opstellen van het schema kan klassikaal gebeuren, maar je kunt ervoor kiezen om de leerlingen dit zelf te laten doen. Op deze manier verwerken ze de leerstof actief en ontwikkelen ze zelfstandige studievastigheden.

T4: verzekeringen

kernwoorden & kernvragen

Schade

- materiële schade
- immateriële schade

verantwoordelijkheid

aansprakelijkheid

verzekeringsovereenkomst

verzekeringsmaatschappij

verzekeringsnemer

verzekerde

begunstigde

polis

premie

vrijstelling/franchise

notities

- Schade aan voorwerpen, uitgedrukt in geld. (bv. Bluts in auto)
- Verdriet of psychisch lijden, niet in geld uit te drukken.

Plicht om eigen handelingen uit te voeren of te vermijden.

Vraag: "Wie heeft de schade veroorzaakt?"

Voorbeeld 1: Bestuurder die te hard reed, is verantwoordelijk.

Voorbeeld 2: Bewoner die fiets niet uitschakelde, veroorzaakt brand.

Financiële verplichting om schade te vergoeden.

Vraag: "Wie moet de schade betalen?"

Voorbeeld 1: Eigenaar van auto betaalt schade (bijv. de mama).

Voorbeeld 2: Bewoner die fiets niet uitschakelde, betaalt zelf.

Overeenkomst tussen verzekeringsnemer en verzekeraar.

Verzekeraar vergoedt schade; verzekeringsnemer betaalt premie. Meestal een document met afspraken en voorwaarden.

- bedrijf dat bescherming biedt.
- persoon die verzekering afsluit en premie betaalt.
- persoon die beschermd wordt door de verzekering.
- ontvanger van uitkering bij schade of overlijden.
- contract met voorwaarden van de verzekering.
- betaling voor de verzekering.
- eigen bijdrage aan schadebedrag.

samenvatting

Schade kan materieel of emotioneel zijn. Verantwoordelijkheid betekent dat je de oorzaak bent van schade, terwijl aansprakelijkheid inhoudt dat je financieel moet instaan voor de schade. Een verzekering beschermt tegen onverwachte kosten door schade en wordt geregeld in een verzekeringspolis. Verzekeringen zoals een autoverzekering bieden verschillende dekkingen, afhankelijk van het type contract. Belangrijke termen zoals verzekeringsnemer, verzekerde, en begunstigde beschrijven de partijen in een verzekeringsovereenkomst.

4.7 Test jezelf!

Om te controleren of je de leerstof goed hebt begrepen en kunt toepassen, is het tijd om jezelf te testen. Scan de QR-code om toegang te krijgen tot de Bookwidgets. Vul de vragen zorgvuldig in en kijk of je de leerstof en vaardigheden die we hebben behandeld goed kunt toepassen.

Met opmerkingen [IH206]: Test jezelf!

De leerlingen toetsen formatief hun kennis met behulp van deze Bookwidgets. Spreek met de leerlingen een datum af waarop zij de Bookwidget ingevuld moeten hebben. Na deze datum plaatst de leerkracht de modeloplossing op Smartschool, zodat de leerlingen hun antwoorden kunnen vergelijken en verbeteren. Als leerlingen iets niet begrijpen, kunnen ze ervoor kiezen hun antwoorden alsnog door de leerkracht te laten nakijken.

De link naar de Bookwidgets:

https://www.bookwidgets.com/play/cequuk3G-iQAEI0pdqAAA/QF9KQGS/test-jezelf-the?teacher_id=6725932045303808

Bekijk bijlage 10 om de Bookwidgets te kunnen bewerken.

Met opmerkingen [IH207R206]: Oplossingen delen met de leerlingen

U kunt de code van thema 4, terug te vinden in bijlage 9 van dit werkboek, delen met uw leerlingen. Met deze code krijgen zij via de knop 'oplossingen' op de website toegang tot de correctiesleutel van dit thema.
(<https://finnext.weebly.com/thema-4.html>)

We raden aan dit zeker te doen wanneer leerlingen (een deel van) het thema zelfstandig verwerken. Voorzie nadien eventueel een kort vragenuurtje of klassikaal moment, zodat leerlingen met gerichte vragen of onduidelijkheden bij u terecht kunnen na het doornemen van de oplossingen.

Test jezelf oplossing:

Vraag:

Lees de onderstaande situatie en duid aan wie 'verantwoordelijk' is en wie 'aansprakelijk' is.

De situatie: Tom, een 16-jarige jobstudent, werkt in een restaurant. Tijdens zijn shift struikelt hij over een tas van een klant die op de grond staat. Hierdoor laat hij een dienblad met glazen vallen, die kapotgaan.

Modeloplossing:

	verantwoordelijk	aansprakelijk
Tom	☒	☐
de eigenaar van het restaurant	☐	☒

Vraag:

Wie zal er bij dit schadegeval moeten opdraaien voor de kosten? Leg ook uit waarom het net die persoon is.

De situatie: Tom, een 16-jarige jobstudent, werkt in een restaurant. Tijdens zijn shift struikelt hij over een tas van een klant die op de grond staat. Hierdoor laat hij een dienblad met glazen vallen, die kapotgaan. De eigenaar van het restaurant vraagt zich af wie moet opdraaien voor de kosten van de gebroken glazen.

Modeloplossing:

De werkgever, het restaurant, is aansprakelijk omdat Tom dit ongeluk veroorzaakte tijdens zijn werk.

Vraag:

Lees het krantenartikel. Welke verzekering kan de kosten van deze schade dekken?

<https://www.hln.be/binnenland/brand-in-restaurant-van-luxehotel-le-sanglier-des-ardennes-in-durbuy-onder-controle-er-is-enorme-schade-but-we-will-be-back~a53f206d/>

Modeloplossing:

- Een brandverzekering

Vraag:

Lees het krantenartikel. Welke verzekering kan de kosten van deze schade dekken?

<https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2024/11/29/wagen-schiet-in-brand-bij-ongeluk-in-tunnel-ruisbroek/>

Modeloplossing:

- Een autoverzekering

Vraag:

Welke autoverzekering is verplicht in België?

Modeloplossing:

- Een autoverzekering burgerlijke aansprakelijkheid (BA)

Vraag:

Lees de onderstaande situatie. Duid aan wie de verzekeringsmaatschappij, de verzekeringsnemer en verzekerde zijn.

De situatie: Mevrouw Janssens is eigenaar van een kleine wagen en heeft een verplichte BA-autoverzekering afgesloten bij Ethias. Tijdens een drukke ochtend raakt ze per ongeluk een wagen bij het achteruitrijden. De eigenaar van de beschadigde wagen, meneer Hassani, dient een schadeclaim in. Ethias betaalt de schade aan meneer Hassani.

Modeloplossing:

	de verzekeringsmaatschappij	de verzekeringsnemer	de verzekerde
mevrouw Janssens	☐	☒	☐
meneer Hassani	☐	☐	☒
Ethias	☒	☐	☐

Vraag:

Leg uit wat de franchise of vrijstelling is bij een schadegeval.

Modeloplossing:

Een vrijstelling is het deel van de schade dat je zelf moet betalen bij een verzekering. De verzekeringsmaatschappij vergoedt alleen de schade die boven dit vrijstellingsbedrag uitkomt. Vrijstellingen helpen om de premie lager te houden; hoe hoger de vrijstelling, hoe lager de premie. In sommige gevallen kun je zelf de hoogte van de vrijstelling kiezen, bijvoorbeeld bij een omniumverzekering voor je auto.

Thema 5

Hoe beïnvloedt de overheid
de samenleving met
inkomsten en uitgaven en
probeert ze ongelijkheid te
verminderen?

Dit ga je ontdekken:

In dit thema ontdek je alles over de rol van de overheid en hoe het financiële systeem werkt. Je leert onder andere:

- o wat de verschillende **taken en diensten** van de overheid zijn.
- o wat de **begroting** van de overheid inhoudt.
- o waar de overheid haar **geld vandaan** haalt en waaraan het wordt **uitgegeven**.
- o wat de **personenbelasting** is en hoe deze werkt.
- o hoe het **getrapte belastingstelsel** in elkaar zit.
- o wat de **impact** van de **overheid** is op de **samenleving**.

Extra verdieping:

- o hoe je de **personenbelasting** invult in **Tax-on-web**.

5 Hoe beïnvloedt de overheid de samenleving met inkomsten en uitgaven en probeert ze ongelijkheid te verminderen?

5.1 Inleiding

Dag! Ik ben Zira en ik werk als administratief medewerker bij de Belgische overheid. Mijn taak is het beheren van dossiers, beantwoorden van e-mails en telefoontjes, en het bijhouden van gegevens.

Laten we eens kijken wat je al weet over wat de Belgische overheid allemaal doet. Scan de QR-code en vul de vragen van de padlet in.

Noteer hieronder één woord uit de ingevulde padlet waar je zelf nog niet aan had gedacht of welk woord je nog niet kent.

.....

Na het afronden van dit thema noteer je in je eigen woorden hieronder wat jouw gekozen woord betekent.

.....

Welkom in de wereld van de Belgische overheid! Heb je je ooit afgevraagd wie zorgt voor je gezondheid, wie ervoor zorgt dat je veilig kunt reizen of waar je terecht kunt voor een studiebeurs? In dit spel ga je het ontdekken!

Via een spannende Overheidsbingo duiken we samen in de verschillende taken en diensten die de overheid in België aanbiedt. Elke vraag brengt je dichterbij het begrijpen van hoe de overheid ons dagelijks ondersteunt. Van onderwijs tot gezondheidszorg, van pensioenen tot energievoorziening, je zult versteld staan van de vele manieren waarop de overheid het leven gemakkelijker maakt.

Samen bedenken we voorbeelden en beschrijven we situaties waarin de overheid haar taken uitvoert. En wie weet, misschien roep jij wel als eerste "Bingo!" en ontdek je zo alles over hoe de overheid écht werkt. Ben je klaar om de Belgische overheid op een leuke en interactieve manier te leren kennen? Laat het spel beginnen!

In **bijlage 6** vind je de uitleg en de bingokaarten!

Met opmerkingen [HM208]: In dit thema wordt er gewerkt aan het volgende leerplandoel van de 3e graad financieel en economisch bewust worden van KOV: MD11.05: De leerlingen lichten toe hoe de overheid via inkomsten en uitgaven een impact heeft op de samenleving en ongelijkheid tracht te beperken. (LPD 15)

Met opmerkingen [HM209]: In deze inleiding wordt de voorkennis van de leerlingen over het onderwerp 'verzekeringen' in kaart gebracht. De leerlingen vullen een Padlet in waarin ze de volgende vragen beantwoorden:

1. Welke inkomsten ontvangt de overheid?
2. Welke uitgaven heeft de overheid?
3. Waarvoor staat RSZ?
4. Hoe wil de overheid ongelijkheid in onze samenleving beperken?

Deze activiteit biedt de leerkracht inzicht in de voorkennis van de leerlingen over het thema. Na het invullen van de Padlet, kunnen de antwoorden klassikaal besproken worden. Dit biedt ruimte om bepaalde concepten verder uit te leggen en verduidelijking te vragen bij wat de leerlingen hebben genoteerd. Daarnaast wordt de leerlingen gevraagd om één woord of concept (uit de Padlet) te noteren dat ze nog niet kenden of waar ze niet aan dachten. Dit woord moeten ze aan het einde van het thema uitleggen, waardoor ze actief betrokken worden bij het leerproces.

Link naar de padlet:
https://padlet.com/ineke_hendrickx2004/wat-weet-je-al-over-de-belgische-overheid-6s5vvne9v3bjdqd0

Bekijk bijlage 10 en lees hoe je contact met ons kan opnemen voor het bewerken van de padlet.

Met opmerkingen [HM210]: In dit spel ontdekken de leerlingen op een leuke manier de verschillende taken en diensten van de overheid. De leerkracht vindt de uitleg, bingokaarten en modelantwoorden in bijlage 6. Het spel kan eenvoudig worden aangepast door andere diensten of taken van de overheid en nieuwe voorbeelden toe te voegen. De leerlingen kunnen in verschillende teams spelen. Bij het extra materiaal van deze cursus zitten 5 verschillende bingokaarten. Als dit niet voldoende blijkt, kunnen de kaarten naar wens worden aangepast.

Sjabloon:
https://www.canva.com/design/DAGbEyTeeXI/6nvtRhg62Z9zihoZFV/mZQ/edit?utm_content=DAGbEyTeeXI&utm_campaign=designshare&utm_medium=link2&utm_source=sharebutton

5.2 De begroting van de overheid

Elk jaar moet de overheid kijken naar wat ze ontvangt en uitgeeft. Dit doen ze door een schatting te maken van hun inkomsten en uitgaven. Zo krijgt de overheid een idee van hoeveel geld ze overhouden of tekortkomen. Op basis hiervan kan de overheid beslissen waar ze op kunnen besparen en waar ze meer geld aan kunnen uitgeven.

Met opmerkingen [HM211]: In dit onderdeel komen de leerlingen te weten wat de begroting van de overheid is. Dit wordt op een inductieve manier aangehaald, vertrekkende vanuit een artikel.

Het artikel

De podcast

- 1 Lees het onderstaande artikel en los de vragen op.

Extra: Via de eerste QR-code kan je het volledige artikel lezen en via de tweede QR-code kan je de podcast luisteren over de begroting (extra informatie).

Met opmerkingen [HM212]: De leerlingen lezen een artikel waarin ze informatie over de begroting moeten vinden. Na het lezen, noteren ze wat een begroting is en welke overheden in België een begroting moeten opstellen. Vervolgens ontdekken ze waarom het belangrijk is om te weten wat de begroting inhoudt. Daarna zoeken ze in het artikel naar enkele uitgaven en inkomsten van de overheid. Tot slot zoeken de leerlingen de grootte van de begroting in het artikel.

De link naar het artikel:

<https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2024/09/24/daarom-is-het-belangrijk-om-te-weten-wat-de-begroting-juist-is/>

De link naar de podcast:

<https://www.vrt.be/vrtmax/podcasts/vrt-max/m/money-time/1/ga-ik-de-besparingen-voelen-/> (duur: 18:00)

Daarom is het belangrijk om te weten wat de begroting juist is: "Het gaat over jouw portemonnee"

De Belgische overheid geeft meer uit dan ze binnenkrijgt. Dat betekent dat er op termijn bezuinigd moet worden op dingen die belangrijk zijn voor jouw toekomst, zoals onderwijs, zorg of infrastructuur. "Daarom is het belangrijk dat je weet wat de begroting is en wat de gevolgen zijn op jouw dagelijks leven", zegt financieel expert Chris Sugira. In de nieuwste aflevering van de podcast 'Money Time' legt hij uit wat die begroting inhoudt.

Europa en de wereld kijken mee

"Een begroting is een schatting van de inkomsten en uitgaven van de overheid voor het komende jaar of jaren. Het is de financiële vertaling van een politiek beleid." Elke overheid, zowel de federale als de regionale of lokale overheid, moet een begroting opmaken.

"Elke overheid moet inschatten hoeveel geld er binnenkomt en waaraan ze dat geld zullen uitgeven. Intussen kijken Europa en de rest van de wereld mee naar de begroting van 'NV België', dus de begroting van alle overheden samen", zegt Chris.

Daarvoor dienen die belastingen

De inkomstenzijde van de begroting bestaat onder meer uit belastingen. "Dat zijn bijvoorbeeld de personenbelastingen die van ons loon worden afgehouden, en de BTW die we betalen op producten en diensten. Maar ook belastingen zoals verkeersbelastingen en vennootschapsbelasting zorgen voor de inkomsten.

De overheid geeft dat geld onder andere uit aan de bouw van scholen, wegenonderhoud, lonen van ambtenaren, pensioenen en sociale zekerheid. De uitgaven voor sociale bescherming en gezondheid nemen meer dan de helft van dat budget in. "Dat zal in de toekomst nog meer stijgen door de vergrijzing. We worden alsmaar ouder en dat betekent dat de overheid langer pensioenen moet betalen en we ook langer gebruik maken van onze sociale zekerheid. Tegelijk daalt het aantal mensen binnen de groep beroepsactieve leeftijd (15-64 jaar), wat dus druk zet op onze economie."

Heel veel schulden

België zit in een lastige situatie. In 2023 hebben alle Belgische overheden samen 26 miljard euro meer uitgegeven dan er binnenkwam. De totale overheidsschuld is inmiddels ook al opgelopen tot maar liefst 615 miljard euro. "Dat klinkt enorm, en dat is het ook", zegt Chris. "Als je jaar na jaar meer uitgeeft dan je binnenkrijgt, bouw je een schuldenberg op die steeds moeilijker wordt om weg te werken."

België moet een grote inspanning doen, want de begroting voldoet niet meer aan de Maastrichtnorm. "Dat is een afspraak binnen de EU dat het begrotingstekort niet hoger mag zijn dan 3% van het bruto binnenlands product (BBP)." Vorig jaar zat België op 4,4%.

Bron: VRT NWS. (2024, September 25). *Daarom is het belangrijk om te weten wat de begroting juist is: "Het gaat over jouw portemonnee."* VRT NWS: nieuws.
<https://www.vrt.nws.nl/2024/09/24/daarom-is-het-belangrijk-om-te-weten-wat-de-begroting-juist-is/>

- a) Wat is de begroting?*
- Een begroting is een schatting van de inkomsten en uitgaven van de overheid voor het komende jaar of jaren.
- b) Waarom is het belangrijk om te weten wat de begroting inhoudt?
- Het is belangrijk, omdat de begroting invloed heeft op ieders dagelijks leven. Als de overheid meer uitgeeft dan ze binnenkrijgt, kan dat leiden tot bezuinigingen op zaken zoals onderwijs, zorg en infrastructuur, die belangrijk zijn voor de toekomst.
- c) Waaruit bestaan de inkomsten en uitgaven van de Belgische overheid? Zoek vier inkomsten en vijf uitgaven in het artikel.

Inkomsten Belgische overheid	Uitgaven Belgische overheid
personenbelasting	bouw van scholen
btw op producten en diensten	wegenonderhoud
verkeersbelasting	salarissen van ambtenaren
vennootschapsbelasting	pensioenen
...	sociale zekerheid
	...

- d) Hoe groot was het tekort in 2023 tussen de inkomsten en uitgaven van de Belgische overheid?
- In 2023 gaven de Belgische overheden samen 26 miljard euro meer uit dan er binnenkwam.
- e) Hoe groot is de totale overheidsschuld van België in 2023?
- De totale overheidsschuld van België is opgelopen tot 615 miljard euro.

Met opmerkingen [HM213]: Tip:

Leg de link uit tussen het begrotingstekort en de schuld van de overheid: de overheid een begrotingstekort heeft, gaat het geld lenen. Op deze manier wordt de schuld van de overheid groter (schuldopbouw).

Dit getal zegt je misschien niet zo veel. Laten we berekenen hoeveel de schuld per inwoner van België is in 2023.

€ 615 miljard / 11,8 miljoen inwoners van België = € 52 118, 64 / inwoner

- f) Wat is een belangrijke uitdaging voor België door de vergrijzing?
- Door de vergrijzing stijgen de kosten voor pensioenen en sociale zekerheid, terwijl het aantal werkende mensen (15-64 jaar) daalt, wat druk zet op de economie.

Met opmerkingen [HM214]: Verdieping

- Deze vraag vereist dat leerlingen nadenken over de impact van demografische veranderingen op de samenleving en economie.
- Door na te denken over een actueel probleem zoals vergrijzing, worden leerlingen zich bewuster van de wereld om hen heen en de uitdagingen waarmee landen zoals België te maken hebben. Dit verhoogt hun maatschappelijke betrokkenheid.

- 2 Noteer in het onderstaande kader in je eigen woorden wat de begroting van de Belgische overheid is. Tip: Lees het artikel hierboven nog eens na.

de begroting

= Dit is een schatting van de inkomsten en uitgaven van de overheid voor het komende jaar of jaren.

Er kan een begrotingstekort of een begrotingsoverschot zijn.

Meestal is er een begrotingstekort.

Met opmerkingen [HM215]: Kenniskader

In dit kader moeten de leerlingen in hun eigen woorden uitleggen wat de begroting van de Belgische overheid inhoudt. Ze kunnen het artikel opnieuw lezen om een definitie te formuleren. Deze activiteit kan je klassikaal uitvoeren met de leerlingen.

*Haal je kennis uit de geziene thema's boven en los de vragen op. (zie bijlage 4)

- Wat is het verschil tussen je eigen budget en de begroting van de overheid?
Je eigen budget maak je zelf op voor jezelf en hierbij baseer je je op je inkomsten en uitgaven van een bepaalde maand. Een begroting daarentegen wordt door de overheid opgesteld voor een heel land. Het is een voorspelling van de verwachte inkomsten en uitgaven van de overheid voor een komende periode.
- Lees de situatie. Stel nu zelf de begroting op voor Economica aan de hand van de tabel. Heeft het land een begrotingstekort (meer uitgaven dan inkomsten) of een begrotingsoverschot (meer inkomsten dan uitgaven)?
Indien het een begrotingstekort is, wat zou het land dan kunnen doen om aan genoeg geld te komen?

Situatie: Economica is een fictief land met ongeveer 300 000 inwoners en een jaarlijkse begroting. De overheid haalt haar inkomsten voornamelijk uit belastingen. De inkomsten en uitgaven worden gebruikt om de economie en het welzijn van de burgers te ondersteunen. In het land is de munteenheid de euro. De onderstaande cijfers zijn een schatting die de overheid maakte.

De inwoners van Economica betalen 20% belastingen op hun inkomen. Dit levert de overheid jaarlijks 600 miljoen euro op. Bedrijven betalen 25% belasting op hun winst, goed voor 650 miljoen euro.

Wel geeft de overheid van Economica jaarlijks 650 miljoen euro uit aan scholen, universiteiten en beroepsopleidingen om zo ervoor te zorgen dat hun bevolking goed in opgeleid om een job uit te oefenen. Ook geven ze jaarlijks 150 miljoen euro uit aan kunst en cultuur zoals musea.

De verkoop van producten en diensten waarop iedereen btw betaalt levert 300 miljoen euro op. Daarnaast zijn er ook de belastingen op alcohol, tabak en brandstoffen die de overheid 450 miljoen euro opleveren.

De aanleg van wegen, bruggen en het openbaar vervoer kost de overheid 900 miljoen euro. Ook het onderhoud van de ziekenhuizen kost de overheid 300 miljoen euro. De overheid van Economica wil hun inwoners ook kunnen beschermen tegen conflicten en besteedt daarom jaarlijks 120 miljoen euro aan het leger en de politie.

Inkomsten (in miljoenen)	Uitgaven (in miljoenen)
600	650
650	150
300	900
450	300
	120
Totaal inkomsten: 2 000	Totaal uitgaven: 2 120
Het totaal: 2 000 miljoen – 2 120 miljoen = - 120 miljoen	

Antwoord: Het land Economica heeft een begrotingstekort van 120 miljoen euro. Het land zou geld kunnen gaan lenen.

Met opmerkingen [HM216]: Spaced practice

In deze oefening passen de leerlingen de kennis uit de eerder geziene thema's toe. Ze analyseren het verschil tussen hun eigen budget en de begroting van de overheid. Vervolgens stellen ze de begroting van een fictief land op en bepalen of het land een begrotingstekort of een begrotingsoverschot heeft.

- 3 Vul het onderstaande schema in aan de hand van de informatie die je vindt via de QR-code. (oplossing zie Genially)

Met opmerkingen [IH217]: Kenniskader

In het kenniskader ontdekken de leerlingen aan de hand van een Genially wat de inkomsten en uitgaven zijn van de Belgische overheid.

Deze kennis zal ook verwerkt worden in het Cornell-schema aan het einde van dit thema.

De link naar de Genially:

<https://view.genially.com/6734773af147bc7f1022ce6d/interactive-content-inkomsten-and-uitgaven-overheid>

Bekijk bijlage 10 en lees hoe je contact met ons kan opnemen voor het bewerken van de Genially.

Tijd om jullie kennis te testen! Vul de vragen via de QR-code in.
Veel succes!

Met opmerkingen [IH218]: In de Bookwidgets passen de leerlingen de kennis uit het kenniskader toe. Ze krijgen realistische situaties voorgelegd en moeten aangeven over welke inkomst of uitgave het gaat.

De link naar de Bookwidgets:

https://www.bookwidgets.com/play/UPnj94OY-iQAFpclKdQAAA/HF78PHE/inkomsten-en-uitgaven-overheid?teacher_id=6725932045303808

Bekijk bijlage 10 om de Bookwidgets te kunnen bewerken.

4 Bedenk twee uitgaven waarop de overheid zou kunnen besparen.

5 Lees via de QR-code een artikel van Het Laatste Nieuws waarin wordt uitgelegd waarop de Vlaamse overheid wil besparen.

a) Noteer 5 zaken waarop de overheid wil besparen of waarmee ze meer inkomsten willen ontvangen.

- Ze willen een wegvignet invoeren voor buitenlanders om meer inkomsten te ontvangen.
- Elektrische wagen zullen wegenbelasting moeten betalen zodat de overheid meer inkomsten ontvangt.
- De dienstencheques worden duurder zodat de overheid meer inkomsten heeft.
- Ze schrappen de jobbonus om zo te besparen.
- In het GO! verdwijnen de afzonderlijke godsdienstvakkens om te besparen.

Met opmerkingen [IH219]: Actualiteit

De leerlingen lezen een recent krantenartikel en beantwoorden vervolgens een vraag hierover. Zo ontdekken ze dat ook de overheid haar budgetberekeningen moet aanpassen, bijvoorbeeld door op bepaalde zaken te besparen. Laat de leerlingen deze oefening zelfstandig maken en bespreek daarna klassikaal de antwoorden.

Tip: Leg de link met budgetkeuzes maken. Stel de leerlingen enkele vragen zoals:

- Kan de overheid sparen of moet ze gaan lenen?
- Wat doet de overheid nog naast geld lenen om haar uitgaven te laten dalen of inkomsten te doen stijgen?
- Is besparen altijd goed?

De link naar het artikel:

<https://www.hln.be/binnenland/duurdere-dienstencheques-en-geen-godsdienstvakkens-meer-maar-wel-meer-geld-voor-kinderopvang-vlaamse-regering-stelt-budgettaire-plannen-voor-br~a5d641ba/>

5.2.1 Directe belastingen: de personenbelasting

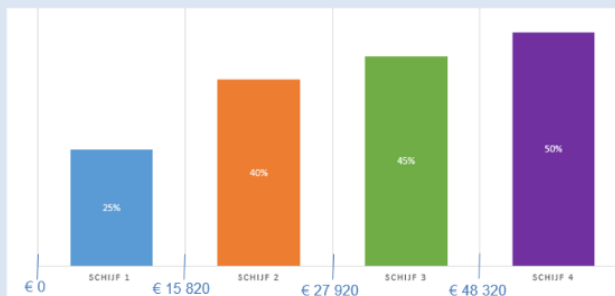
Eén van de belangrijkste lopende inkomsten van de overheid zijn de directe belastingen. Een onderdeel hiervan is de personenbelasting. In dit deel van het werkboek gaan we dieper in op wat de personenbelasting inhoudt en hoe deze wordt berekend.

- 1 Bekijk de video via de QR-code en vul het onderstaande schema aan.

de personenbelasting

= Dit is een belasting die elke persoon die in België woont of zijn geld hier bezit, betaalt op zijn of haar belastbaar inkomen.

het stelsel van progressieve belastingtarieven per schijf = het **getrapte** systeem

Dit geld wordt door de overheid gebruikt voor :

- A) de politie
B) de justitie
C) drinkbaar water
D) openbaar vervoer

Met opmerkingen [IH220]: Kenniskader

In het kenniskader kijken de leerlingen naar een educatieve video waarin wordt uitgelegd wat personenbelasting is en hoe deze berekend wordt via het stelsel van progressieve belastingtarieven per schijf.

De leerlingen moeten deze berekening niet zelf kunnen uitvoeren, maar moeten deze wel begrijpen.

Laat de leerlingen zelfstandig de video bekijken en de ontbrekende woorden in het kenniskader invullen. Bespreek daarna kort klassikaal de antwoorden.

De link naar de video:

<https://drive.google.com/file/d/1b2taRVZ0QVEWaLFuzzGp4MbXTPz8vKHp/view?usp=sharing> (duur: 06:42)

- 2 Open het Excelbestand via de QR-code. Dit bestand zal voor jou de berekening uitvoeren. Los met behulp van het Excelbestand de oefeningen op.

Oefening a: Jan is een alleenstaande man. Zijn belastbaar beroepsinkomen als boekhouder is € 36 000,00. Hoeveel personenbelasting moet hij betalen?
€ 9 788,50

Oefening b: Patrick zijn belastbaar beroepsinkomen als onderzoeker is € 120 000,00. Hij is een alleenstaande man. Hoeveel personenbelasting moet hij betalen?
€ 51 172,50

Met opmerkingen [IH221]: In deze oefening berekenen de leerlingen de personenbelasting voor verschillende personen met behulp van een Excelbestand dat de berekeningen voor hen uitvoert. De leerlingen moeten alleen de benodigde gegevens invoeren. Op deze manier ontdekken ze dat het bedrag van de personenbelasting aanzienlijk kan verschillen van persoon tot persoon, afhankelijk van het inkomen.

Laat de leerlingen zelfstandig de berekeningen uitvoeren in het Excelbestand en bespreek daarna klassikaal de antwoorden.

De link naar het Excelbestand:

<https://docs.google.com/spreadsheets/d/1BWhxTdqJ3f7-CVWxv8ftq5ivli5veXBP/edit?usp=sharing&ouid=112958902462340556810&rtopof=true&sd=true>

Oefening c: Karin haar belastbaar beroepsinkomen als leerkracht in het lager onderwijs is € 38 500,00. Ze is een alleenstaande vrouw. Hoeveel personenbelasting moet zij betalen?
 € 10 913,50

In de voorgaande oefeningen waren alle personen alleenstaand om de oefening eenvoudig te houden. Daarbij zagen jullie dat de belastingvrije som € 10.570,00 bedraagt.

Dit bedrag kan verhoogd worden als je bijvoorbeeld kinderen hebt waarvoor je moet zorgen. Men spreekt dan over '**kinderen ten laste**'. Hoe meer kinderen je ten laste hebt, hoe hoger je belastingvrije som zal zijn. Personen met een zeer laag inkomen hebben soms ook recht op een verhoogde belastingvrije som, zodat ze op het einde van de maand toch wat meer geld overhouden. Daarnaast zijn er nog verschillende situaties waarin je als persoon recht kan hebben op een verhoogde belastingvrije som.

Met opmerkingen [IH222]: Maak de leerlingen duidelijk dat er veel factoren zijn die invloed hebben op de berekening van de personenbelasting.

In België moeten burgers elk jaar hun aangifte voor de personenbelasting indienen. Dit kan op de volgende manieren:

- **Online via MyMinfin (Tax-on-web)**
Dit is de snelste en meest eenvoudige manier. Log in met je eID, itsme, of een andere toegestane methode. Je kunt je gegevens nakijken, aanvullen of corrigeren voordat je de aangifte indient.
- **Op papier**
Sommige mensen ontvangen nog een papieren aangifteformulier. Vul het in en stuur het op naar het opgegeven adres.
- **Hulp van een naaste of professional**
Je kunt iemand machtigen om je aangifte voor jou in te vullen. Dit kan een familielid zijn of een professionele boekhouder. Hiervoor moeten beide partijen een elektronisch document ondertekenen.

Je hoort je aangifte in te vullen voor een bepaalde deadline om boetes te vermijden. De overheid gebruikt je gegevens om te berekenen hoeveel belasting je moet betalen of terugkrijgt.

EXTRA**HOE VUL JE JE PERSONENBELASTING IN VIA TAX-ON-WEB?**

Veel mensen in België hebben nog moeite met zelf hun personenbelasting na te kijken en in te vullen via Tax-on-web. Terwijl dit eigenlijk een handige manier is.

Bekijk de volgende bronnen en stel zelf een stappenplan op hoe je je personenbelasting kan nakijken en invullen via Tax-on-web. Gebruik hiervoor Canva*.

FOD Financiën

Tax-on-web

federale
ombudsman

VRT Nieuws

*Ken je Canva niet? Geen probleem! Bekijk dan de video via de QR-code waarin wordt uitgelegd hoe je een poster kan maken in Canva.

Met opmerkingen [IH223]: Extra + Verdieping

Deze opdracht is een verdiepingsoopdracht om verschillende redenen. Ten eerste vereist het van de leerlingen dat ze informatie uit meerdere bronnen opzoeken en samenvoegen. Dit vraagt om onderzoeksvaardigheden, kritisch denken en het vermogen om informatie te verwerken en te presenteren op een begrijpelijke manier.

Daarnaast bevordert deze opdracht een diepere kennis van het onderwerp door de leerlingen te laten leren hoe ze hun personenbelasting via Tax-on-Web kunnen invullen (alternatief Tax-calc). Ze moeten de stappen begrijpen en in hun eigen woorden kunnen uitleggen, wat een hogere mate van begrip vereist dan simpelweg feitelijke informatie te onthouden.

Het maken van een poster als eindproduct stimuleert ook de creativiteit van de leerlingen en hun vermogen om complexe informatie helder en toegankelijk te presenteren voor anderen. Dit betekent dat ze niet alleen moeten begrijpen hoe het invullen van de belastingaangifte werkt, maar dat ze deze kennis ook effectief moeten kunnen communiceren.

De linken:

1. <https://financien.belgium.be/nl/E-services/Tax-on-web>
2. https://www.belgium.be/nl/belastingen/inkomstenbelasting/en/particulieren_en_zelfstandigen/aangifte/elektronisch
3. https://www.belgium.be/nl/belastingen/inkomstenbelasting/en/particulieren_en_zelfstandigen/aangifte/elektronisch
4. <https://www.federaalombudsman.be/nl/ho-kijk-ik-mijn-belastingaangifte-na>
5. <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2024/04/25/kwart-van-vooraf-ingeulde-belastingaangiften-bevat-fouten-zegt/>

Uitleg Canva:

<https://youtu.be/rT2O8L1CSk?si=D1nNnVTtmSQpgZU2>

5.3 De impact van de overheid op de samenleving

In dit hoofdstuk ga je zelfstandig aan de slag met het bestuderen van de leerstof. Aan de hand van een aantal video's en een schema doorloop je de belangrijkste onderwerpen. Volg zorgvuldig het onderstaande stappenplan om elk onderdeel volledig af te ronden en in het schema vast te leggen.

Stappenplan

Stap 1:

1. Scan de QR-code die je hieronder vindt om de eerste video te openen.
2. Bekijk de volledige video aandachtig.
3. Vul vervolgens het eerste deel van het schema in bij 'video 1'. Zorg ervoor dat je de informatie volledig en nauwkeurig weergeeft.

Stap 2:

1. Scan de volgende QR-code om de tweede video te starten.
2. Bekijk ook deze video zorgvuldig.
3. Werk nu het tweede gedeelte van het schema uit, onder de kolom 'video 2'.

Stap 3:

1. Ga verder met de laatste QR-code en bekijk de derde video.
2. Vul ten slotte het schema aan in het laatste vak, 'video 3'. Controleer of elk deel goed is ingevuld.

Als je alle stappen hebt doorlopen, controleer dan of het schema volledig is ingevuld en zorg ervoor dat je een goed overzicht hebt van de belangrijkste punten uit de video's.

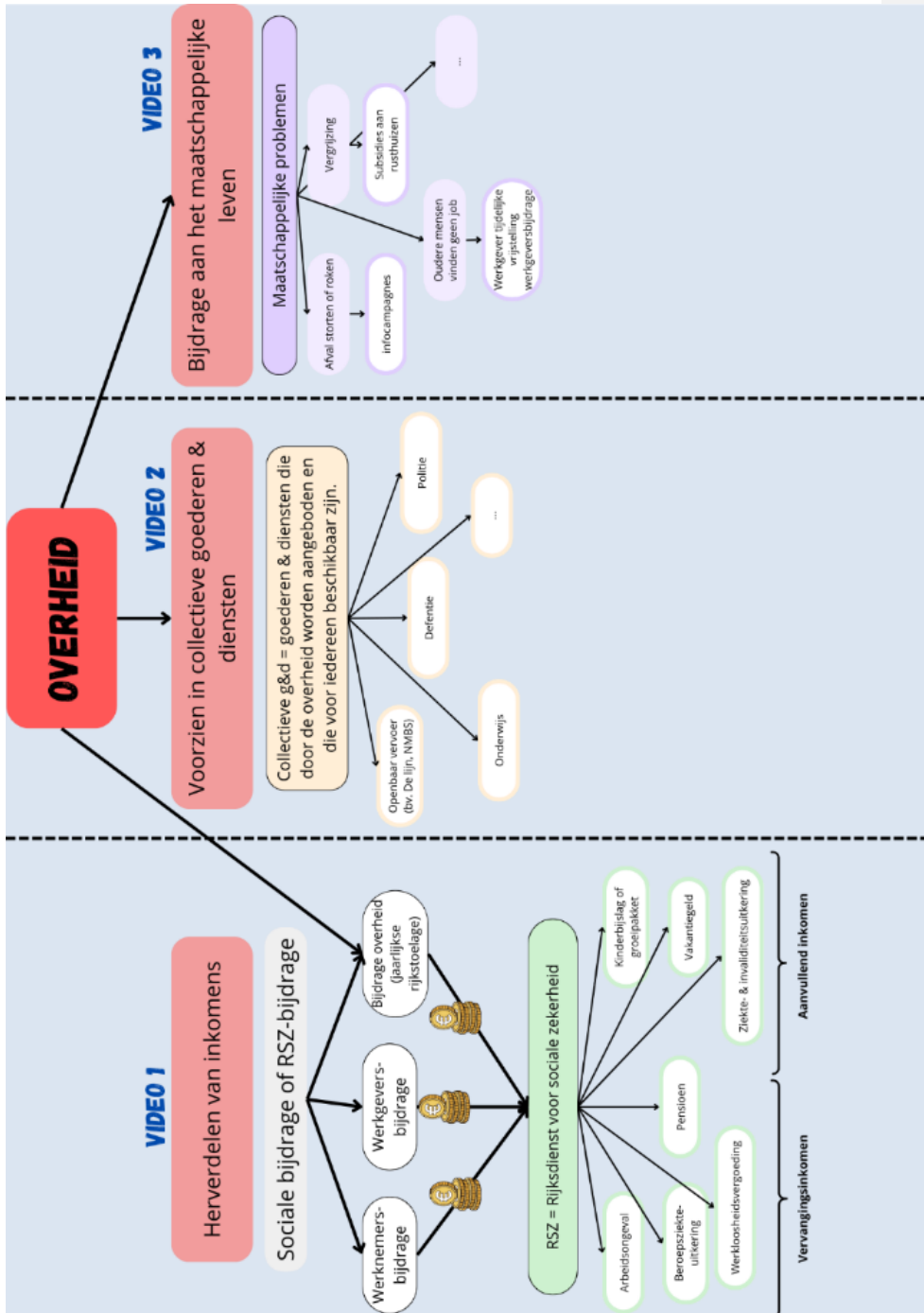
Met opmerkingen [IH224]: In deze oefening kijken de leerlingen naar verschillende educatieve video's. Met de informatie uit deze video's vullen ze het algemene schema van de overheid aan. Zo leren ze hoe de overheid probeert ongelijkheid in de samenleving te verminderen. Na deze oefening hebben de leerlingen een duidelijk visueel schema over belangrijke taken van de overheid.

Werkvorm: Think-Pair-Share

- Laat de leerlingen de video's zelfstandig bekijken en het schema individueel aanvullen.
- Laat de leerlingen hun schema kort bespreken met een klasgenoot om eventuele verbeteringen aan te brengen.
- Bespreek tot slot het schema klassikaal.

De linken:

- Stap 1: <https://www.youtube.com/watch?v=TL5iaPhCSCs&t=11s> (duur: 07:00)
- Stap 2: <https://www.powtoon.com/s/euwEWGDJqRA/1/m/s> (duur: 01:09)
- Stap 3: <https://www.powtoon.com/s/dSe2LST188U/1/m/s> (duur: 01:24)

5.4 Test jezelf!

Om te controleren of je de leerstof goed hebt begrepen en kunt toepassen, is het tijd om jezelf te testen. Scan de QR-code om toegang te krijgen tot de Bookwidget. Vul de vragen zorgvuldig in en kijk of je de leerstof en vaardigheden die we hebben behandeld, goed kunt toepassen.

Met opmerkingen [HM225]: Test jezelf!

De leerlingen toetsen formatief hun kennis met behulp van deze Bookwidget. Spreek met de leerlingen een datum af waarop zij de Bookwidget ingevuld moeten hebben. Na deze datum plaatst de leerkracht de modeloplossing op Smartschool, zodat de leerlingen hun antwoorden kunnen vergelijken en verbeteren. Als leerlingen iets niet begrijpen, kunnen ze ervoor kiezen hun antwoorden alsnog door de leerkracht te laten nakijken.

De link naar de BookWidgets:

https://www.bookwidgets.com/play/u_cd1get-iQAEoaPOdgAAA/GF9SFG4/test-jezelf-the?teacher_id=5779968773062656

Bekijk bijlage 10 om de Bookwidgets te kunnen bewerken.

Met opmerkingen [IH226R225]: Oplossingen delen met de leerlingen

U kunt de code van thema 5, terug te vinden in bijlage 9 van dit werkboek, delen met uw leerlingen. Met deze code krijgen zij via de knop 'oplossingen' op de website toegang tot de correctiesleutel van dit thema.
(<https://finnext.weebly.com/thema-5.html>)

We raden aan dit zeker te doen wanneer leerlingen (een deel van) het thema zelfstandig verwerken. Voorzie nadien eventueel een kort vragenuurtje of klassikaal moment, zodat leerlingen met gerichte vragen of onduidelijkheden bij u terecht kunnen na het doornemen van de oplossingen.

Test jezelf oplossing:

Vraag:

Lees de uitspraken en geef aan of deze stellingen juist of fout zijn.

Modeloplossing:

	Juist	Fout
De overheid haalt het grootste deel van haar inkomsten uit de verkoop van staatsobligaties, niet uit belastingen.	☐	☒
De belastinginkomsten van de overheid zorgen ervoor dat er genoeg geld is om publieke diensten zoals gezondheidszorg en onderwijs te financieren.	☒	☐
Een hogere belasting op de hoogste inkomens zorgt ervoor dat de rijkere mensen meer bijdragen aan het financieren van openbare diensten, waardoor de ongelijkheid in de samenleving afneemt.	☒	☐
De overheid gebruikt haar uitgaven om de economie te stimuleren, bijvoorbeeld door te investeren in infrastructuur en subsidies voor bedrijven.	☒	☐
Als de overheid meer geld uitgeeft dan zij ontvangt, moet zij lenen om het tekort te dekken, wat de toekomstige belastingen kan verhogen.	☒	☐
Door progressieve belastingen (waarbij hogere inkomens meer belasting betalen) kan de overheid ongelijkheid in de samenleving verminderen.	☒	☐
De overheid biedt sociale uitkeringen zoals werkloosheidsuitkeringen, pensioenen en gezondheidszorg om de sociale ongelijkheid te verkleinen en de levenskwaliteit van kwetsbare groepen in de samenleving te verbeteren.	☒	☐
De overheid heeft onbeperkt geld en hoeft zich geen zorgen te maken over haar begroting.	☐	☒
De overheid kan altijd haar begroting in evenwicht brengen door belastingtarieven te verhogen.	☐	☒

Vraag:

Het bedrijf van Sophie, een groot voedingsbedrijf, maakt winst en moet een deel daarvan als belasting aan de Belgische overheid betalen. Over welke inkomst van de Belgische overheid gaat het?

Modeloplossing:

- De vennootschapsbelasting

Vraag:

Joris koopt een fles wijn in de winkel. De overheid heft een belasting op deze alcoholische drank, die direct wordt doorgestort naar de Belgische overheid. Over welke inkomst van de Belgische overheid gaat het?

Modeloplossing:

- De accijnzen

Vraag:

In het kader van een nieuwe wetgeving betaalt John een belasting voor het gebruik van energie die niet volledig duurzaam is. Over welke inkomst van de Belgische overheid gaat het?

Modeloplossing:

- De milieutaksen

Vraag:

Ann is al enkele maanden werkloos en ontvangt elke maand een werkloosheidsvergoeding van de overheid. Over welke uitgave van de Belgische overheid gaat het hier?

Modeloplossing:

- Sociale uitkeringen

Vraag:

De Belgische overheid besluit een nieuw ziekenhuis te bouwen in een grote stad, wat kosten met zich meebrengt. Over welke uitgave van de Belgische overheid gaat het hier?

Modeloplossing:

- Kapitaaluitgaven: gebouwen

Vraag:

Benoem hoe de overheid impact heeft op de samenleving in het volgende voorbeeld:
Huisvuil: De nieuwe regel is dat huisvuil pas ten vroegste de avond voor ophaling vanaf 19.00 uur op straat mag staan. Alle zakken en dozen moeten volledig zijn afgesloten, anders blijven ze staan en moet je ze zelf naar het containerpark brengen. In sommige gemeenten krijg je zelfs een boete als het afval niet volledig is afgesloten of als het door de wind of de regen op de straat terecht komt.

Modeloplossing:

- Voorzien in collectieve behoeften

Toelichting: De overheid wil inspelen op de behoefte aan een propere omgeving. Ze vaardigen hiervoor regels uit.

Vraag:

Benoem hoe de overheid impact heeft op de samenleving in het volgende voorbeeld:
Debat rond groeipakket: De overheid buigt zich opnieuw over de discussie over de groeipakketten. Verschillende partijen geven aan het basisbedrag op te willen trekken. Andere partijen zijn voorstander om het basispakket gelijk te trekken voor alle Belgen.

Modeloplossing:

- Hervreiden van inkomens

Toelichting: De overheid streeft naar een rechtvaardige inkomstenverdeling door gezinnen met kinderen kindergeld te geven per kind.

Vraag:

Elke maand ontvangt Jana, die in haar tweede jaar geneeskunde studeert, een studietoelage van de overheid. Over welke uitgave van de Belgische overheid gaat het hier?

Modeloplossing:

- Onderwijs

Vraag:

Benoem hoe de overheid impact heeft op de samenleving in het volgende voorbeeld:
Geschiedenis in de kijker: West-Vlaanderen gaat aan de slag met subsidies om meer jongeren, vooral twintigers en dertigers, naar de Westhoek te lokken. Naast toerisme, zoals het strand en de zee, zet de overheid in op gratis tentoonstellingen en fietstochten in het teken van de Eerste wereldoorlog.

Modeloplossing:

- Bijdragen aan het maatschappelijke leven

Toelichting: De overheid wil jongeren informeren over de Eerste Wereldoorlog door toerisme te promoten, in dit geval door het goedkoper of gratis te maken.

6 Bijlagen

6.1 Bijlage 1: Tips bij het studeren

Bijlage I

Tips bij het studeren

1. Maak samenvattingen

- Schrijf de belangrijkste punten in je eigen woorden op.
- Gebruik diagrammen, mindmaps, of schema's om de leerstof te visualiseren.

2. Stel vragen

- Stel jezelf vragen over de leerstof: Wat is belangrijk? Hoe kan ik dit toepassen? Waarom is dit relevant?

3. Toets jezelf

- Maak oefenvragen of quizzen om te testen of je de leerstof beheerst zonder de hulp van je aantekeningen.

4. Werk in korte sessies

- Gebruik de Pomodoro-techniek: studeer 25 minuten geconcentreerd en neem dan 5 minuten pauze.

5. Actief herhalen

- Plan op vaste tijdstippen herhaalsessies in waarin je teruggaat naar eerder geleerde leerstof.

6. Probeer actief te lezen

- Lees niet gewoon door de tekst heen, maar stel tijdens het lezen vragen en probeer verbanden te leggen.
- Markeer niet te veel, maar alleen de kernpunten.

7. Pas de leerstof toe

- Zoek naar manieren om de stof in praktijk te brengen, bijvoorbeeld door oefeningen of casestudies.

Bron: bijleshuis & Universiteit Gent

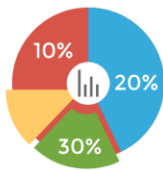
6.2 Bijlage 2: Hoe lees je een grafiek?

Bijlage 2

Hoe lees je een grafiek?

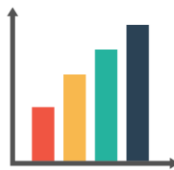
1. Bepaal het soort grafiek/diagram, zodat je weet wat het doel van de maker is.

Soorten grafieken/diagrammen:

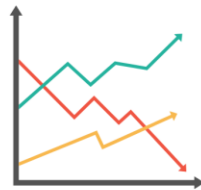
Cirkeldiagram

Deze maakt het mogelijk om in één oogopslag de verschillende sectoren t.o.v. elkaar en het geheel te vergelijken.

Kolomdiagram

De grootte van de staven of kolommen maakt het gemakkelijk om de onderlinge verhoudingen in te schatten.

Lijndiagram

Deze geeft de evolutie van een grootheid weer gedurende een bepaalde periode.

2. Lees de titel, zodat je weet wat de grafiek/diagram weergeeft.

3. Lees de legende, zodat je weet wat een onderdeel betekent.

Bijlage 2**Hoe lees je een grafiek?**

4. Bekijk de assen, zodat je weet of bedragen, jaartallen, gewichten,... worden weergegeven.

Let hierbij vooral op de gebruikte eenheid: indexcijfer, procent, euro of dollar, kilometer of ton, meter of kilometer,...

Om al te grote bedragen op de assen te vermijden gebeurt het vaak dat bedragen in miljoenen euro worden weergegeven of afstanden in duizenden kilometers,...

5. Bekijk aandachtig de gegevens, eerst globaal en ten slotte meer in detail.

Bron: Pelckmans

**Good
Luck!**

6.3 Bijlage 3: Wat als je een woord niet begrijpt?

Bijlage 3

Wat als je een woord niet begrijpt?

1. Lees de zin nog een keer

- Soms begrijp je het woord beter als je de hele zin nog een keer leest. Probeer uit de context (de woorden om het onbekende woord heen) af te leiden wat het woord kan betekenen.

2. Zoek de betekenis van het woord op

- Online woordenboek: typ het woord in op een website zoals Vandaag.nl of Woorden.org.
- Vraag aan ChatGPT of Copilot om het woord uit te leggen, maar controleer het antwoord altijd goed — ook AI kan fouten maken.
- Als je een economische term wilt opzoeken, kun je de woordenlijst van Wikifin raadplegen.

3. Vraag het aan een klasgenoot of de leerkracht.

Bron: Pelckmans

6.4 Bijlage 4: De grote bedragen, wat kan je ermee kopen?

Bijlage 4

De grote bedragen: wat kan je ermee kopen?

Stel je voor dat je een groot bedrag geld hebt en je wilt weten wat je er eigenlijk mee kunt doen. Hoeveel huizen, auto's of smartphones kun je ermee kopen? De onderstaande tabel laat precies dat zien!

We hebben verschillende bedragen van 10 000 tot 1 biljoen euro genomen en laten zien wat je allemaal kunt kopen met dat geld. Zo krijg je een beter beeld van hoe veel of weinig een bedrag eigenlijk waard is.

bedrag (in EUR)	huizen 	auto's 	elektrische fietsen
10 000 (tienduizend)	/	0,3	3,7
100 000 (honderdduizend)	0,2	3,3	37,0
1 000 000 (één miljoen)	2,4	33,3	370,4
1 000 000 000 (één miljard)	238	3 333	37 037
1 000 000 000 000 (één biljoen)	2 381	33 333	370 370

= € 419 900,00 = huis met 4 gevels (open bebouwing) in Vlaanderen in 2024
(bron: Statbel)

= € 30 000,00
(bron: Gocar.be)

= € 2 700,00
(bron: Gazellebikes.com)

6.5 Bijlage 5: Een Cornell-schema maken

Bijlage 5

Een Cornell-schema maken

Stap 1

Voorbereiding

Verdeel een vel papier in 3 vakken.

- Maak een **linkerkolom** van ongeveer 6 cm breed.
- De **rechterkolom** vormt de rest van de pagina.
- **Onderaan** hou je ongeveer 5 cm over, over de volle breedte.

Stap 2

Notities maken (rechterkolom)

In de brede rechterkolom maak je notities van het les- of cursusonderdeel.

- Gebruik korte zinnen, steekwoorden en symbolen.
- Schrijf belangrijke feiten, concepten en voorbeelden op.
- Laat ruimte tussen de verschillende punten om later aantekeningen toe te voegen.

Stap 3

Belangrijke punten markeren (linkerkolom)*

Herlees je notities en schrijf in de linkerkolom sleutelwoorden, vragen of ideeën die je helpen de belangrijkste punten te onthouden.

- Deze termen en vragen dienen als geheugensteuntjes voor de informatie in de rechterkolom.

Stap 4

Samenvatting schrijven (onderste gedeelte)

Schrijf een beknopte samenvatting van de belangrijkste punten uit je notities in het onderste gedeelte van de pagina.

- Vat de inhoud samen in je eigen woorden.
- Probeer de kern van de informatie kort en bondig weer te geven.

ONDERWERP VAN DE LES

KERNWOORDEN
KERNVRAGEN
BEGRIPPEN
VRAGEN
NAMEN
DATUMS

NOTITIES
Hier noteer je alle belangrijke informatie bij de kernbegrippen links.

- Noteer naast elk kernwoord de belangrijke punten.
- Gebruik korte kernachtige zinnen.
- Maak tekeningen / schema's en schrijf hier de belangrijke info bij.
- Laat voldoende ruimte tussen de tekeningen of zinnen (overzicht).
- Gebruik opsommingen indien mogelijk.
- Bewaar de structuur van de les.

Deze samenvatting studeren? Druk het rechterdeel af en probeer je zo veel mogelijk te herinneren. Check naaien je antwoorden en vul aan.

SAMENVATTING
Noteer hier in één of twee zinnen waarover deze les gaat. Gebruik de kernwoorden en/of belangrijkste begrippen.

* Je kan stap 2 en 3 ook omdraaien en bijvoorbeeld beginnen met de sleutelbegrippen in de linkerkolom om ze daarna toe te lichten in de rechterkolom, zoals in de video.

Bron: <https://www.klasse.be/724272/laat-je-lessen-beter-plakken-met-cornell-samenvatting/>

6.6 Bijlage 6: Overheidsbingo!

OVERHEID

Bingo

UITLEG:

Doel van het spel:
Het doel van Overheidsbingo is om meer te leren over de verschillende taken en diensten die de Belgische overheid uitvoert. De leerkracht leest een voorstel voor, en jullie moeten het vakje vinden dat bij de taak of dienst van de overheid hoort. Wie als eerste een volle rij heeft, roept "Bingo!" en mag de ingevulde vakjes met de groep bespreken.

Speelwijze:

1. De leerkracht leest een situatie voor.
2. Jullie zoeken het vakje op je bingokaart dat bij de taak of dienst van de overheid hoort.
3. Kruis het vakje af als het overeenkomt met de situatie.

Winst:

- De speler die als eerste een volle rij heeft (horizontaal of verticaal), roept "Bingo!".
- De speler legt vervolgens uit welke vakjes hij of zij heeft afgevinkt en geeft voorbeelden van de overheidsdiensten die bij die vakjes horen.

Discussie:

- Na een "Bingo" bespreekt de leerkracht samen met jullie de antwoorden.
- Dit is een moment om te verduidelijken welke overheidstaken en -diensten er precies bij de situaties passen, zodat iedereen begrijpt hoe de Belgische overheid werkt.

Tips voor de leerkracht

- Variatie: Laat de leerlingen zelf enkele situaties bedenken die passen bij een van de overheidsdiensten en geef deze aan de groep om de uitdaging verder te vergroten.
- Groepsbespreking: Wanneer iemand 'Bingo!' roept, kan de leerling zijn keuzes uitleggen en toelichten waarom de gekozen diensten passen bij de vraag.
- Extra verdieping: Vraag de leerlingen na elke vraag kort wat de specifieke functie van de betrokken overheidsdienst is. Dit kan hen helpen om meer te leren over het functioneren van de overheid.

KAART 1

OVERHEID

Bingo

Milieubeheer	Werk- gelegenheid	Cultuur en sport	Energie- voorziening
Financiën en belastingen	Pensioenen	Afvalbeheer	Politie
Gezondheids- zorg	Onderwijs	Sociale Zekerheid	Kind en Gezin
Studie- financiering	Openbaar Vervoer	Verkeers- veiligheid	Douane
Natuurbeheer	Toerisme	Ondernemings- loket	Armoede- bestrijding

KAART 2

OVERHEID

Bingo

Milieubeheer	Ondernemingsloket	Cultuur en sport	Studiefinanciering
Verkeersveiligheid	Pensioenen	Afvalbeheer	Politie
Toerisme	Onderwijs	Financiën en belastingen	Kind en Gezin
Douane	Openbaar Vervoer	Energievoorziening	Werkgelegenheid
Natuurbeheer	Gezondheidszorg	Sociale Zekerheid	Armoedebestrijding

KAART 3

OVERHEID

Bingo

Milieubeheer	Werk- gelegenheid	Kind en Gezin	Energie- voorziening
Financiën en belastingen	Verkeers- veiligheid	Afvalbeheer	Studie- financiering
Armoede- bestrijding	Sociale Zekerheid	Natuurbeheer	Toerisme
Pensioenen	Openbaar Vervoer	Politie	Douane
Gezondheids- zorg	Onderwijs	Ondernemings- loket	Cultuur en sport

KAART 4

OVERHEID

Bingo

Douane	Werk- gelegenheid	Cultuur en sport	Armoede- bestrijding
Natuurbeheer	Pensioenen	Sociale Zekerheid	Politie
Energie- voorziening	Onderwijs	Financiën en belastingen	Kind en Gezin
Studie- financiering	Gezondheids- zorg	Verkeers- veiligheid	Afvalbeheer
Openbaar Vervoer	Toerisme	Ondernemings- loket	Milieubeheer

KAART 5

OVERHEID

Bingo

Milieubeheer	Studie-financiering	Cultuur en sport	Douane
Financiën en belastingen	Gezondheids-zorg	Armoede-bestrijding	Kind en Gezin
Toerisme	Onderwijs	Sociale Zekerheid	Energie-voorziening
Afvalbeheer	Werk-gelegenheid	Verkeers-veiligheid	Pensioenen
Natuurbeheer	Openbaar Vervoer	Ondernemings-loket	Politie

OVERHEID- LLK

Bingo

VOORBEELDVRAGEN EN ANTWOORDEN:

"Er wordt een wet ingevoerd die de uitstoot van schadelijke stoffen door fabrieken streng limiteert om de luchtkwaliteit te verbeteren."	"Je ontvangt hulp van de overheid bij het vinden van een nieuwe baan of opleiding."	"Er worden subsidies gegeven voor het organiseren van culturele evenementen en sportactiviteiten."	"De overheid zorgt voor de opwekking van hernieuwbare energie en ondersteunt het energieverbruik in huishoudens."
Milieubeheer	Werkgelegenheid	Cultuur en sport	Energievoorziening
"Je moet je belastingaangifte indienen via een online platform."	Een gepensioneerde ontvangt maandelijks een uitkering van de overheid."	Je kunt je afval sorteren in verschillende containerparken die door de gemeente worden beheerd."	"Er wordt een politieactie gehouden om de veiligheid op de weg te verbeteren."
Financiën en belastingen	Pensioenen	Afvalbeheer	Politie
"De overheid vergoedt een deel van je medische kosten via een mutualiteit."	"Een lokale school krijgt financiële ondersteuning van de overheid voor een vernieuwend onderwijsproject."	Je kunt financiële steun krijgen als je tijdelijk werkloos bent of ziek bent."	"Je ontvangt kindergeld van de overheid om de kosten van het opvoeden van je kinderen te ondersteunen."
Gezondheidszorg	Onderwijs	Sociale zekerheid	Kind & gezin
"De overheid biedt leningen en beurzen aan studenten om hun opleiding te bekostigen."	"Er is een openbaar vervoersbedrijf dat bussen en trams beheert om mensen van A naar B te brengen."	"De overheid voert campagne voor verkeersveiligheid en controleert de snelheid op snelwegen."	Douaniers controleren de invoer van goederen en belastingen op producten die het land binnenkomen."
Studiefinanciering	Openbaar vervoer	Verkeersveiligheid	Douane
"De overheid promoot België als toeristische bestemming en ondersteunt toeristische bedrijven."	"Als ondernemer kun je je inschrijven bij een loket om je bedrijf officieel te registreren."	"Je hebt toegang tot een verzekering die medische kosten vergoedt en andere gezondheidszorg-ondersteuning biedt."	"Er zijn programma's van de overheid die gericht zijn op het verminderen van armoede in België."
Toerisme	Ondernemingsloket	Mutualiteiten	Armoedebestrijding

6.7 Bijlage 7: Exit tickets - leerkrachtenmateriaal

naam: _____
datum: _____

VERGELIJK TWEE ONDERWERPEN

GEMEENSCHAPPELIJKE
DINGEN

naam: _____
datum: _____

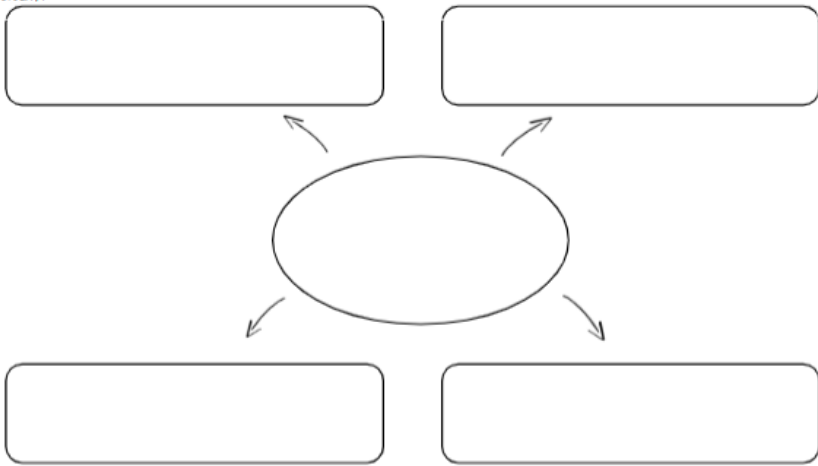
VERGELIJK DRIE ONDERWERPEN

Gemeenschappelijke dingen

Met opmerkingen [IH227]: Extra leerkrachtenmateriaal
In dit onderdeel vind je leuke voorbeelden van exit tickets die je kan gebruiken in je lessen van juffrouw Femke.

Bron: juffrouwfemke. (2020, August 11). *Exit Tickets: 68*
formats. Juffrouw
Femke. <https://juffrouwfemke.com/2020/08/11/exit-tickets-68-formats/>

naam: **BRAINSTORM**
datum:

A diagram for brainstorming. It features a central oval with four arrows pointing outwards to four rectangular boxes, one in each quadrant (top-left, top-right, bottom-left, bottom-right).

naam: **SPEURNEUS**
datum:

Beschrijf wat je hebt ontdekt of is opgevallen.

A simple line drawing of a magnifying glass with a circular lens and a handle.

PLAKKERIG

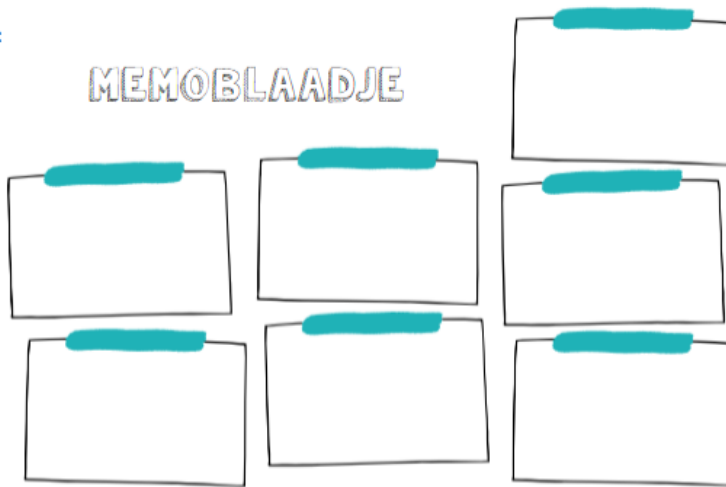
Noem iets wat je vandaag hebt geleerd en is blijven plakken.

naam:
datum:

naam:
datum:

MEMOBLAADJE

HOOFDGEDACHTEN

Wat is de hoofdgedachten van de tekst/les?

naam:
datum:

VERBINDING MAKEN

Welke achtergrond informatie kan je verbinden met de informatie uit de les?

naam:
datum:

DIEPER GRAVEN

Wat weet jij nog meer van het onderwerp?
Denk terug aan eerdere lessen.

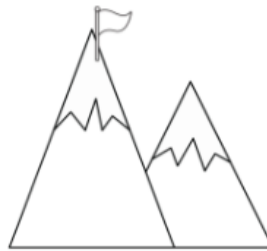
naam:
datum:

HOOGTEPUNT

Welke uitdaging(en) ben je tegengekomen?

naam:
datum:

A-HA!

naam:

datum:

Noem iets wat je voor de les nog niet goed begreep/wist, maar nu wel!
Leg uit.

GROEIEN

naam:

datum:

Ik vind het nog lastig.
Ik heb nog hul nodig.

Ik snap het bijna!
Soms heb ik nog hulp nodig.

Ik heb het door!
Soms maak ik nog wel een foutje.

Ik heb het helemaal door!
Ik kan het zelf uitleggen!

VERBETEREN

naam: _____
datum: _____

Dit vond ik moeilijk: _____

Wat voor soort fouten heb ik gemaakt?: _____

Hoe ga ik het verbeteren: _____

Ik ga dit verbeteren: _____

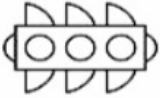
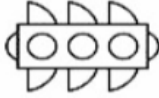
Heb ik hulp nodig?
☐ ja ☐ nee

Van wie heb ik hulp nodig?

STOP, SLOW OR READY TO GO?

In hoeverre begrijp je het?
Moet je stoppen en opnieuw beginnen? (rood)
Lukt het, maar heb je nog wat meer tijd nodig? (oranje)
Ben je klaar om naar een ander doel te gaan? (groen)
Leg je keuze uit.

naam: _____
datum: _____

STOPLIGHT		
naam: datum:	Rood: wat snap je nog niets zo goed? 	oranje: welke vraag heb je nog steeds?
		Groen: wat heb je vandaag geleerd?

EXIT TICKET	
naam: datum:	Vandaag heb ik geleerd: Dit is belangrijk in het dagelijks leven omdat:

naam: **EXIT IN 3, 2, 1...**
datum:

NOEM 3 DINGEN DIE JE VANDAAG HEBT GELEERD.

3

BEDENK 2 DINGEN WAAR JE MEER OVER WIL WETEN.

2

1 **STEL 1 VRAAG OVER DE LES.**

Bron: juffrouwemke. (2020, August 11). *Exit Tickets: 68 formats*. Juffrouw Femke.
<https://juffrouwemke.com/2020/08/11/exit-tickets-68-formats/>

6.8 Bijlage 8: spreid-en-test-rooster – leerkrachtenmateriaal

spreid-en-test-rooster		naam: datum:
leerstof van de vorige les	leerstof van vorige week	basiskennis
vraag 1:	vraag 1:	vraag 1:
vraag 2:	vraag 2:	vraag 2:
vraag 3:	vraag 3:	vraag 3:

☐ Je beheerst de leerstof van de vorige les goed! Bouw hierop verder door deze kennis regelmatig te herhalen.
☐ Je kent de basis goed, maar let op de details. Bekijk nog eens de uitleg over ...
☐ Je maakte een fout bij vraag ... Herhaal de theorie over ... en probeer de oefening opnieuw.

☐ Goed gedaan! Je onthoudt de leerstof van vorige week duidelijk nog goed.
☐ Je hebt hier enkele slordigheidfouten gemaakt. Kijk vooral naar ... en verbeter deze vragen.
☐ De leerstof van vorige week lijkt wat weggezakt. Neem je notities erbij en oefen extra op ...

☐ Je basiskennis zit goed! Dat vormt een stevige basis voor de nieuwe leerstof.
☐ Je hebt hier enkele belangrijke basiswoorden door elkaar gehaald. Maak een schema om het overzicht te bewaren.
☐ Dit onderdeel vraagt nog wat extra aandacht. Oefen nog eens met de basisoefeningen over ...

Met opmerkingen [IH228]: Extra leerkrachtenmateriaal
 Het spreid-en-test-rooster is een krachtig hulpmiddel om de leerstof gespreid te herhalen en leerlingen te stimuleren om actief na te denken over eerder geziene leerinhouden. Het rooster bestaat uit drie kolommen:

- Vorige les:** Laat je leerlingen drie vragen beantwoorden over de leerstof van de vorige les. Dit helpt om recente leerstof nogmaals op te frissen.
- Vorige week:** Hier beantwoorden ze drie vragen over de leerstof van de week ervoor. Dit zorgt voor een bredere herhaling en versterkt de verbanden in het lange termijngeheugen.
- Basiskennis:** In deze kolom stel je drie vragen over fundamentele concepten die telkens terugkomen. Zo zorg je ervoor dat de kernbegrippen stevig verankerd blijven.

Verzamel na afloop de roosters en verbeter ze. Onderaan het rooster staan in het groen enkele voorbeeldzinnen van feedforward die je kan gebruiken om de leerlingen gerichte feedback te geven. **t**

6.9 Bijlage 9: codes oplossingen Bookwidgets

FINNEXT

CODES OPLOSSINGEN BOOKWIDGETS

STAP 1: Ga naar <https://www.bookwidgets.com/play>.

STAP 2: Voer de korte code in.

Korte code invoerer

thema	code
thema 1 - Hoe beheer ik mijn eigen (gezins)budget?	7GV4T7B
thema 2 - Hoe kan ik sparen en beleggen?	FGV2FF9
thema 3 - Hoe werk ik met een arbeidsovereenkomst?	WGXFHWS
thema 4 - Wat houdt verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid bij een schadegeval in?	HGV9GHV
thema 5 - Hoe beïnvloedt de overheid de samenleving met inkomsten en uitgaven en probeert ze ongelijkheid te verminderen?	YGVRYXX

6.10 Bijlage 10: leerkrachtenlinken educatief materiaal

Thema 1: Hoe beheer ik mijn eigen (gezins)budget?

educatief materiaal	de link
Padlet	Indien u interesse heeft in de bewerkingslink, kunt u contact met ons opnemen via het contactformulier op onze website: https://finnext.weebly.com/contact.html .
Genially – gezinsinkomsten	Indien u interesse heeft in de bewerkingslink, kunt u contact met ons opnemen via het contactformulier op onze website: https://finnext.weebly.com/contact.html .
Bookwidgets – test jezelf	https://www.bookwidgets.com/play/t:4GAemMX6vZiZi7-Re0k3Npiayur7r79jvtH0rdGchlRjIQVEiN

Thema 2: Hoe kan ik sparen en beleggen?

educatief materiaal	de link
Padlet	Indien u interesse heeft in de bewerkingslink, kunt u contact met ons opnemen via het contactformulier op onze website: https://finnext.weebly.com/contact.html .
Genially - leerpad	Indien u interesse heeft in de bewerkingslink, kunt u contact met ons opnemen via het contactformulier op onze website: https://finnext.weebly.com/contact.html .
Edpuzzle – obligaties	https://edpuzzle.com/media/674c92feae6a6a009ec4eed3
Edpuzzle – aandelen	https://edpuzzle.com/media/674c929ef8d83294afba2d8f
Edpuzzle – beleggingsfondsen	https://edpuzzle.com/media/674c932d58edd9322a489153
Bookwidgets – test jezelf	https://www.bookwidgets.com/play/t:rCMq23Rt4cdnqWqK7iV8PP58RzqTDi5ssXG6brTcNFRjUOEVF

Thema 3: Hoe werk ik met een arbeidsovereenkomst?

educatief materiaal	de link
Padlet	Indien u interesse heeft in de bewerkingslink, kunt u contact met ons opnemen via het contactformulier op onze website: https://finnext.weebly.com/contact.html .
Bookwidgets – test jezelf	https://www.bookwidgets.com/play/t:8dRj7rS7OPllgHaRXN73y_KVcV3D3g50UQaN79qGxhaRjIBOFpS

Thema 4: Wat houdt verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid bij een schadegeval in?

educatief materiaal	de link
Padlet	Indien u interesse heeft in de bewerkingslink, kunt u contact met ons opnemen via het contactformulier op onze website: https://finnext.weebly.com/contact.html .
Quizizz – (im)materiële schade	https://quizizz.com/admin/assessment/680d0185de155c71625c44bd?source=lesson_share
Google Forms – begrippen verzekeringen	https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSf-XzvG9ERz42LqfMsPCMdwyVTLgG-sbcmqaGi2XmDFcXxDA/formResponse Indien u interesse heeft in de bewerkingslink, kunt u contact met ons opnemen via het contactformulier op onze website: https://finnext.weebly.com/contact.html .

Edpuzzle – verzekerings-makelaar	https://edpuzzle.com/media/673cecdaf78e2dfb18db562c
Bookwidgets – test jezelf	https://www.bookwidgets.com/play/t:hwkMi9DnS_MOU98XeUdhiq_6DgAiltu0sQuilUpOQC8RRJLR1FT

Thema 5: Hoe beïnvloedt de overheid de samenleving met inkomsten en uitgaven en probeert ze ongelijkheid te verminderen?

educatief materiaal	de link
Padlet	Indien u interesse heeft in de bewerkingslink, kunt u contact met ons opnemen via het contactformulier op onze website: https://finnext.weebly.com/contact.html .
Genially – inkomsten & uitgaven van de overheid	Indien u interesse heeft in de bewerkingslink, kunt u contact met ons opnemen via het contactformulier op onze website: https://finnext.weebly.com/contact.html .
Bookwidgets – test je kennis	https://www.bookwidgets.com/play/t:RTYwvW6A4phnTy0-lc8A2Cus57Cs98f9oJVREytUexIRjc4UEhF
Bookwidgets – test jezelf	https://www.bookwidgets.com/play/t:cUmTNwFWn3r1AkxBLzF2wZ_2f5d3EBTP0EPNySgnJrxHRjITRkc0

7 Woordenlijst

Het woord	De betekenis
(spaar)Buffer	Reservepotje, bedoeld om onvoorziene uitgaven op te vangen.
(verzekerings)Premie	De premie is het bedrag dat je betaalt aan een verzekeringsmaatschappij om verzekerd te zijn. Het is de prijs voor je verzekering en geeft je recht op bescherming volgens de voorwaarden van je verzekeringsovereenkomst. De premie kan per jaar (jaarpremie), voor een bepaalde termijn (termijnpremie), of als een eenmalige betaling (koopsom) worden betaald. De premie staat tegenover de dekking van één of meerdere waarborgen, zoals brand- of stormschade, die je verzekering biedt.
Aandeelhouder	Iemand die een of meer aandelen bezit van een onderneming.
Aandelen	Een deel van het kapitaal van een onderneming.
Aansprakelijkheid	Een persoon die aansprakelijk is, kan worden vervolgd of beboet of moet de schade vergoeden aan het slachtoffer. Bij aansprakelijkheid moet men dus financieel instaan voor de schade die men veroorzaakt heeft, ongeacht of dit opzettelijk of per ongeluk was. Om te weten wie aansprakelijk is, kan je de vraag "Wie moet de schade betalen?" stellen.
Aanvullend inkomen	Aanvullend inkomen is extra geld dat je krijgt naast je gewone salaris of uitkering. Het is bedoeld om je inkomen aan te vullen, bijvoorbeeld als je niet genoeg verdient om van te leven. Dit kan komen van verschillende bronnen, zoals een toeslag van de overheid of extra werk dat je doet. Het helpt je om beter rond te komen.
Aflossingstabel	Een tabel die voor elke maand of jaar de te betalen bedragen (kapitaal + interesten + kosten) weergeeft om een lening af te lossen.
Alternatieve beleggingsvormen	Investeren in andere dingen dan gewone aandelen of obligaties, zoals kunst, goud of crypto.
Analyseren	Iets goed onderzoeken om het beter te begrijpen of er conclusies uit te trekken.
Arbeider	Iemand die vooral fysieke of handmatige arbeid doet, zoals in een fabriek of op een bouwterrein.
Arbeidsomstandigheden	De werkomgeving en voorwaarden waarin mensen werken, zoals veiligheid, werktijden en loon.
Arbeidsongevallen	Ongelukken die gebeuren tijdens het werk, bijvoorbeeld door machines of een fout in de werkomgeving.
Arbeidsovereenkomst	Contract of overeenkomst tussen werkgever en werknemer waarin afspraken over o.a. de functie, het loon en de arbeidsduur worden vastgelegd.
Arbeidsvoorwaarden	De afspraken over je werk, zoals loon, werktijden en vakantiedagen.
BA autoverzekering	Autoverzekering Burgerlijke Aansprakelijkheid. Verzekering die de materiële en lichamelijke schade dekt die jij bij een ongeval met je wagen veroorzaakt aan derden. Deze verzekering is verplicht.
Bank	Financiële instelling die onder andere de spaargelden van klanten bewaart en beheert, hun betaalmiddelen beheert en

	leningen toekent.
Bankadviseur	Iemand die je helpt met financiële vragen, zoals sparen, lenen of investeren.
Bediende	Iemand die vooral administratief of denkwerk doet, zoals op een kantoor.
Begroting	Dit is een schatting van de inkomsten en uitgaven van de overheid voor het komende jaar of jaren. Zowel de federale, regionale als lokale overheden in België moeten een begroting opstellen.
Begunstigde(n)	De begunstigde is de persoon of partij die bij een schadegeval of bij het einde van een verzekeringscontract recht heeft op de uitkering van de verzekering. Dit kan iemand anders zijn dan de verzekeringsnemer en de verzekerde. Bij een schuldsaldoverzekering bijvoorbeeld kan het kind of de echtgenoot de begunstigde zijn. Zij ontvangen het verzekerde bedrag bij het overlijden van de verzekerde.
Beleggen	Geld investeren voor kortere of langere termijn met als doel in de toekomst financieel voordeel te behalen.
Beleggersprofiel	Je beleggersprofiel bepaalt de beleggingsstrategie die de bank voor jou moet volgen. Het houdt rekening met je beleggingsdoelstellingen en risicobereidheid, je beleggingshorizon, je duurzaamheidsvoorkeuren, financiële situatie en kennis en ervaring.
Belegging	Geld dat je investeert in iets, zoals aandelen, vastgoed of een fonds, met de hoop dat het meer waard wordt.
Beleggingsfonds	Financieel product, een soort mandje waarin het geld van een groot aantal beleggers verzameld wordt en volgens een vooraf afgesproken beleggingsbeleid gespreid wordt belegd.
Betaaldatum	De dag waarop een betaling moet worden gedaan of waarop je geld ontvangt, bijvoorbeeld je salaris of een rekening.
Beurs	Digitale markt waar aandelen en andere beleggingsproducten worden verhandeld.
Budget	Overzicht van de inkomsten en uitgaven van een persoon of organisatie, gedurende een bepaalde periode.
Budgethulp	Ondersteuning om je inkomsten en uitgaven beter te beheren, bijvoorbeeld door advies of begeleiding bij het maken van een budget.
CAW	Centrum Algemeen Welzijnswerk: Een organisatie in België die hulp biedt bij persoonlijke, familiale en sociale problemen, zoals schulden, relatieproblemen of dakloosheid.
Checklist	Een lijst met dingen die je moet doen of controleren, zodat je niets vergeet.
Consumentenkrediet	Krediet dat je gebruikt om iets anders dan onroerend goed te financieren. (Onroerend goed = Goederen die “vast” staan, die niet verplaatst kunnen worden, bijvoorbeeld een woning of grond.)
Contractbreuk	Wanneer iemand zich niet houdt aan wat er in een contract is afgesproken.
Databank	Een verzameling van gegevens of informatie die op een centrale plek is opgeslagen, bijvoorbeeld gegevens over leningen of klanten.

Dividend of coupon	Het deel van de winst dat een onderneming kan uitkeren aan haar aandeelhouders.
Duurzaam beleggen	Beleggingsvormen die rekening houden met de positieve of negatieve invloed van de gefinancierde activiteiten op mens, milieu en maatschappij.
Duurzame consumptie	Consumptie waarbij de consument bewust rekening houdt met milieu-, sociale en economische aspecten van producten en diensten.
Erfenis	Geld, eigendommen of andere bezittingen die je ontvangt na het overlijden van een familielid of iemand anders die je dit nalaat.
ESG	Staat voor <i>Environmental, Social, Governance</i> , een manier om te kijken of een bedrijf milieuvriendelijk, sociaal verantwoordelijk en goed geleid is.
Ethisch verantwoord	Iets doen op een manier die goed is voor mensen, dieren en het milieu.
Extra legale voordelen	Extra tegemoetkomingen bovenop het loon van de medewerker. De bekendste voorbeelden zijn een bedrijfswagen, een smartphone, een laptop en een aanvullend pensioen.
Factuur	Document dat de verkoper of leverancier opstelt met een overzicht van de geleverde diensten of goederen en het bedrag dat de klant hiervoor moet betalen.
Faillissement	Een juridische situatie waarin een persoon of bedrijf niet meer in staat is om zijn schulden te betalen. Een rechtbank verklaart het faillissement officieel, waarna de bezittingen van de schuldenaar vaak verkocht worden om de schuldeisers te betalen. Meestal betekent dit dat een bedrijf zijn activiteiten moet stopzetten.
Financieel	Alles wat met geld te maken heeft, zoals inkomsten, uitgaven, sparen of investeren.
Financiële producten	Diensten van een bank of verzekeraar, zoals een lening, spaarrekening of verzekering.
Flexibiliteit	Het vermogen om je aan te passen aan veranderingen, bijvoorbeeld in je werk, uitgaven of persoonlijke omstandigheden.
Flexi-job	Systeem bedoeld voor mensen die een centje willen bijverdienen naast hun job of pensioen. Iemand die minstens een 4/5de-contract heeft bij een andere werkgever, kan met een flexi-job onbeperkt bijverdienen in bepaalde sectoren. De inkomsten worden niet belast.
FSMA	Financial Services and Markets Authority (= Autoriteit voor Financiële Diensten en Markten). Toezichthouder op de Belgische financiële sector.
Garantiebewijs	Een document dat bewijst dat je recht hebt op gratis reparatie of vervanging als een product binnen een bepaalde tijd kapotgaat.
Gezinsbudget	Het totale bedrag dat een gezin heeft om alle gezinsuitgaven te dekken, zoals boodschappen, rekeningen en ontspanning.
Groeipakket	Financiële tussenkomst van de Vlaamse overheid voor ouders van kinderen die jonger zijn dan 26 jaar en niet werken. Vroeger beter bekend als 'kindergeld'.
Handenarbeid	Werk waarbij je vooral je handen gebruikt, zoals in de bouw of landbouw.

Hoofdarbeid	Werk waarbij je vooral je hersenen gebruikt, zoals bij kantoorbanen of onderwijs.
Hypothecair krediet	Een krediet om de aankoop van een onroerend goed te financieren. Specifiek aan een hypothecair krediet is de waarborg die je geeft als garantie voor de terugbetaling, namelijk de hypotheek. Die hypotheek bestaat meestal uit het onroerend goed dat je koopt.
Immateriële of emotionele schade	Schade die niet zichtbaar is, zoals verdriet, pijn of stress na een ongeval.
Inflatie	Een algemene stijging van de prijzen van goederen en diensten.
Inkomsten	Het geld dat je ontvangt, bijvoorbeeld via een salaris, uitkering of andere bronnen zoals verhuur of investeringen.
Intrestvoet	Percentage van een geleend bedrag dat weergeeft hoeveel intrest te betalen is bij een lening.
Je eigen financiën	Het geld dat je zelf beheert, zoals je spaargeld, inkomen en uitgaven.
JKP	Jaarlijks KostenPercentage. Percentage dat weergeeft hoeveel kosten (= rente, dossierkosten, beheerskosten, eventueel kosten voor verplichte verzekering) er aan een krediet verbonden zijn. Aan de hand van het JKP kan je gemakkelijk de kosten van kredieten met dezelfde voorwaarden vergelijken.
Koers	De prijs waaraan een bepaald aandeel of een ander beleggingsproduct op een bepaald moment noteert op de beurs.
Krediet	= een lening
Kredietgever	(= kredietverstrekker) Persoon of instelling die het krediet verstrekt, die het geld uitleent.
Kredietvorm	Het type lening dat je kunt krijgen, bijvoorbeeld een persoonlijke lening, een hypotheek of een kredietkaart.
Lenen	Een som geld ter beschikking krijgen, met de verplichting het terug te betalen, in principe met een zekere intrest.
Lening	= een krediet Bepaald bedrag dat je ontvangt en in een of meerdere keren terugbetaalt, inclusief eventuele interesten.
Levensbehoeften	De dingen die je nodig hebt om te leven, zoals voedsel, water, onderdak en kleding.
Loon	= salaris Bedrag dat je ontvangt als vergoeding voor werk dat je verricht in het kader van een arbeidsovereenkomst – een contract tussen een werkgever en een werknemer.
Loonbrief of het loonfiche	Document waarop de gedetailleerde berekening staat van het maandloon van een werknemer, met vermelding van onder andere het brutoloon, de sociale bijdragen, de bedrijfsvoorheffing, diverse voordelen en het nettoloon.
Looptijd	De periode waarin je een lening moet terugbetalen of waarin een contract geldig is.
Materiële schade	Schade aan spullen of eigendommen, zoals een kapotte auto of beschadigd huis.
Minimumloon	Het laagste salaris dat je wettelijk moet krijgen als je werkt.
Obligatie	Een lening die je voor een bepaalde tijd toekent aan een overheid, een internationale instelling of een bedrijf, in ruil

	voor een bepaalde intrest.
OCMW	Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn: Een overheidsinstantie in België die mensen helpt die financieel of sociaal in moeilijkheden zitten, bijvoorbeeld door hulp bij betalingen of begeleiding.
Omniumverzekering	Autoverzekering die de schade aan je eigen wagen dekt, ook als je zelf aansprakelijk bent.
Onafhankelijkheid	Het vermogen om zelf beslissingen te nemen en voor jezelf te zorgen, zonder afhankelijk te zijn van anderen.
Onroerend goed	Goederen die "vast" staan, die niet verplaatst kunnen worden, bijvoorbeeld een woning of grond.
Ontwikkelingslanden	Landen waar veel mensen in armoede leven en waar de economie en infrastructuur nog volop in ontwikkeling zijn.
Opzegtermijn	De periode waarin je nog moet werken nadat jij of je werkgever het contract heeft beëindigd.
Pensioensparen	Vorm van langetermijnsparen die je toelaat om bovenop het wettelijk pensioen een aanvullend pensioen op te bouwen en, onder bepaalde voorwaarden, een belastingvoordeel te krijgen.
Pensioenuitkering	Het geld dat je ontvangt als je met pensioen gaat, vaak afkomstig van de overheid of een pensioenfonds.
Personenbelasting	Dit is een belasting die elke persoon die in België woont of zijn geld hier bezit, betaalt op zijn of haar belastbaar inkomen.
Persoonlijk budget	Het geld dat je specifiek voor jezelf hebt om te besteden, na het betalen van vaste kosten zoals huur en rekeningen.
Prioriteiten	De dingen die je het belangrijkste vindt en waar je eerst aandacht of geld aan wilt besteden.
Professionele fondsmanagers	Mensen die voor anderen geld beheren en investeren, zoals in aandelen of obligaties.
Rating	Score om de kwaliteit van een beleggingsproduct in te schatten. Deze ratings worden toegekend aan instellingen door gespecialiseerde bedrijven zoals Moody's en Standard & Poors.
Reflecteren	Nadenken over wat je hebt gedaan of meegemaakt en wat je ervan kunt leren.
Rendement	De opbrengst van een bepaalde belegging je oplevert. Rendement kan zowel positief als negatief zijn.
Rente	Intrest = interest = rente Vergoeding die je krijgt wanneer je geld uitleent, dus ook de vergoeding die je moet betalen als jij geld leent.
Schadegeval	Een situatie waarin iets kapotgaat of iemand letsel oploopt, bijvoorbeeld bij een ongeluk.
Schenking	Geld of een waardevol goed dat iemand je cadeau geeft, zonder dat je ervoor hoeft te betalen.
Schuldeiser	Iedere persoon, bedrijf of organisatie aan wie je een dienst of betaling verschuldigd bent.
Schulden	Geldbedragen die je verschuldigd bent.
Schuldenaar	Iedere persoon, bedrijf of organisatie die een dienst of betaling verschuldigd is aan iemand anders.
Sectoren	Verschillende groepen van beroepen of bedrijven, zoals de zorgsector, bouwsector of technologiesector.
Simulatie	Een test of nabootsing van een situatie, bijvoorbeeld een berekening van hoeveel je maandlasten zouden zijn bij een

	lening.
Sociale zekerheid	De Belgische sociale zekerheid is een systeem dat elke inwoner verzekert op momenten wanneer er iets verandert in het leven en/of het even wat tegen valt, er een sociaal en financieel vangnet is (bv. als je werkloos wordt of op pensioen gaat).
Spaardoelen	De doelen waarvoor je geld opzij zet, zoals een vakantie, een auto of je pensioen.
Spaarrekening	Rekening bij een bank waarop je geld zet dat je niet meteen nodig hebt. In ruil voor de bewaring van je spaargeld betaalt de bank je een vergoeding: de intrest. Je kan ten alle tijden aan je geld, maar als je geld afhaalt, kan je wel een deel van je opgebouwde intrest verliezen.
Sparen	Geld aan de kant zetten voor later.
Staatsbon	Staatsobligatie, een lening die je voor een bepaalde tijd toekent aan de staat aan een vooraf gekende rentevoet.
Termijnrekening	Specifiek spaarproduct waar je je geld voor een bepaalde periode – van enkele dagen tot diverse jaren – vastzet tegen een vooraf bepaalde intrest.
Uitgaven	Het geld dat je uitgeeft aan zaken zoals huur, eten, kleding, hobby's of vervoer.
Uitzendarbeid	Tijdelijk werk via een uitzendbureau, waarbij je voor een korte periode bij een bedrijf werkt.
Uitzendbureau	Een organisatie die mensen helpt tijdelijk werk te vinden bij bedrijven.
Vakantiegeld	Er zijn twee soorten vakantiegeld. Het eenvoudige vakantiegeld zorgt voor het behoud van je loon op je verlofdagen. Het dubbele vakantiegeld is een premie oorspronkelijk bedoeld om je vakantie-uitgaven te dekken.
Vaste jaarlijkse debetrente	Het percentage rente dat je jaarlijks betaalt op een lening en dat gedurende de hele looptijd hetzelfde blijft.
VDAB	Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding, helpt mensen in Vlaanderen met werk zoeken en opleidingen volgen.
Verantwoordelijkheid	Een persoon die verantwoordelijk is, neemt verantwoordelijkheid voor zijn eigen daden en heeft de plicht om bepaalde handelingen wel of juist niet te verrichten. Om te weten wie verantwoordelijk is, kan je de vraag "Wie heeft de schade veroorzaakt?" stellen.
Vergrijzing	Vergrijzing betekent dat het aandeel ouderen in de bevolking toeneemt. Dit gebeurt doordat mensen langer leven en doordat er minder kinderen geboren worden. Als gevolg hiervan groeit het aantal oudere mensen ten opzichte van jongeren mensen.
Vergunning	Een officiële toestemming om iets te doen, zoals een bedrijf starten of een evenement organiseren.
Vervangingsinkomen	Geld dat je krijgt als je niet kunt werken, bijvoorbeeld door ziekte, werkloosheid of pensioen. Het vervangt je normale loon.
Verzekerde	De verzekerde is de persoon die door de verzekering beschermd wordt en voordeel heeft van de dekking van de verzekering. Dit kan de verzekeringsnemer zijn, maar ook iemand anders,

	zoals een kind bij een familiale verzekering of een andere bestuurder die jouw auto leent. Als er iets gebeurt waarvoor de verzekering geldt, krijgt de verzekerde hulp of een vergoeding.
Verzekering	Contract waarbij de verzekeraar aan de verzekerde een vooraf bepaalde vergoeding betaalt wanneer een vooraf duidelijk omschreven risico zich voordoet, op voorwaarde dat de verzekerde de verschuldigde premies betaald heeft.
Verzekeringsmaatschappij	Een verzekeringsmaatschappij, ook wel verzekeraar genoemd, is een bedrijf dat verzekeringen aanbiedt aan klanten. In ruil voor een maandelijkse of jaarlijkse premie biedt de verzekeringsmaatschappij financiële bescherming tegen bepaalde risico's, zoals ongevallen of schade. Als zo'n risico zich voordoet, vergoedt de verzekeringsmaatschappij de kosten volgens de afspraken in de verzekeringsovereenkomst. Verzekeringsmaatschappijen kunnen direct met klanten werken (direct sellers) of via tussenpersonen zoals makelaars die advies geven en ondersteuning bieden bij het afsluiten van een verzekering.
Verzekeringsmakelaar	Een zelfstandig adviseur, die niet verbonden is aan een bepaalde verzekeringsonderneming. Biedt contracten aan van meerdere verzekeringsmaatschappijen.
Verzekeringnemer	De verzekeringnemer is de persoon die een verzekering afsluit bij een maatschappij en zorgt voor de betaling van de verzekering (de premie). De verzekeringnemer hoeft zelf geen belang te hebben bij de verzekering en kan een ander persoon laten verzekeren of iemand anders als begunstigde aanwijzen.
Verzekeringsovereenkomst of polis	Een polis is een verzekeringscontract dat de afspraken tussen de verzekeringsmaatschappij en de verzekeringnemer vastlegt. Het is een schriftelijk document waarin alle algemene en bijzondere voorwaarden van de verzekering staan.
Vraag en aanbod van een aandeel	Het aanbod komt voor in de vorm van beleggers en ondernemingen die aandelen aanbieden, terwijl de vraag voortkomt uit beleggers die aandelen willen kopen.
Vraag en aanbod van een obligatie	Het aanbod komt van overheden en bedrijven die obligaties uitgeven, terwijl de vraag komt van beleggers die obligaties willen kopen.
Vrijstelling of franchise	Een vrijstelling is het deel van de schade dat je zelf moet betalen bij een verzekering. De verzekeringsmaatschappij vergoedt alleen de schade die boven dit vrijstellingsbedrag uitkomt. Vrijstellingen helpen om de premie lager te houden; hoe hoger de vrijstelling, hoe lager de premie. In sommige gevallen kun je zelf de hoogte van de vrijstelling kiezen, bijvoorbeeld bij een omniumverzekering voor je auto.
Welzijn	Hoe goed mensen zich voelen, zowel lichamelijk als geestelijk en of ze gelukkig en tevreden zijn met hun leven.
Werkgever	Een werknemer werkt in opdracht van de werkgever. De werkgever is niet noodzakelijk een natuurlijke persoon maar

	vaak een organisatie, een onderneming of een overheid.
Werknemer (p.19)	Iemand die werkt voor een werkgever en in ruil daarvoor een loon krijgt.
Winst	Het bedrag dat overblijft nadat alle kosten van je inkomsten of omzet zijn afgetrokken.
Zelfstandige	Een zelfstandige oefent een beroepsactiviteit uit zonder daarbij aan een werkgever te zijn verbonden met een arbeidsovereenkomst. De zelfstandige is dus in zekere mate zijn eigen 'baas'.
Zwartwerk	Niet-aangegeven arbeid. Als iemand in het zwart werkt, betaalt noch hij, noch zijn werkgever belastingen of sociale zekerheidsbijdragen. Het is een vorm van sociale en fiscale fraude en dus verboden. Bovendien is er voor de werkende geen enkele sociale bescherming.

Bron: *Woordenlijst*. (2024, September 25). Wikifin. <https://www.wikifin.be/nl/woordenlijst>.

8 Bronnen

Aangifte in de personenbelasting. (2025). Vlaanderen.be. <https://www.vlaanderen.be/belastingen-en-begroting/federale-belastingen-en-begroting/aangifte-in-de-personenbelasting>.

Aansprakelijkheid, wat is daar nu juist de betekenis van? (2023). Huysman Verzekeringen. <https://www.huysman.be/nieuws/wat-betekent-aansprakelijkheid/>.

Accijnzen. (2015, oktober 16). FOD Financiën. <https://financien.belgium.be/nl/ondernemingen/accijnzen>.

Acerta. (2025). *Acerta ontzorgt starters, zelfstandigen en werkgevers.* Acerta. <https://www.acerta.be/nl>.

ACLVB. (2020, januari 20). *Ik ben gestopt met studeren of afgestudeerd. Wat nu?* [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=hdY7f-In3Pw>.

Advo-Recht.be. (2020, april 10). *Aansprakelijkheid van de ouders voor hun kinderen* | Advo-Recht.be. <https://advo-recht.be/kennisbank/burgerlijke-aansprakelijkheid/algemeen-burgerlijke-aansprakelijkheid/aansprakelijkheid-van-de-ouders-voor-hun-kinderen/>.

Alles over de btw voor starters. (2025). Xerius. <https://www.xerius.be/nl-be/zelfstandig-worden/je-voorbereiding/btw-uitgelegd>.

Alles over Groeipakket, toeslagen en uitbetalingen in Vlaanderen - Parentia. (2025). Parentia. https://www.parentia.be/nl/vlaanderen/groeipakket?qad_source=1&qclid=Cj0KCQjwwae1BhC_ARIsAK4Jfrz-O-sT_vkGKoCMvU-6byAMbmafchHcU6Epgsl7mkh-318aIXrcqA4aAsdPEALw_wcB.

Autoverzekering. (2025). Assuralia. <https://www.assuralia.be/nl/thema/mobiliteit/autoverzekering>.

Autoverzekeringen | Yuzzu. (2024). Yuzzu.be. <https://www.yuzzu.be/nl/autoverzekering>.

Belastingaangifte 2025. (2025). FOD Financiën. <https://fin.belgium.be/nl/particulieren/belastingaangifte/indienen/belastingaangifte>.

Belastingtarieven. (2023). FOD Financiën. <https://fin.belgium.be/nl/particulieren/belastingaangifte/inkomsten/belastingtarieven#q1>.

Beleggen | Triodos Impact Portfolio | Triodos Bank. (2025). Triodos.be. <https://www.triodos.be/nl/vermogensbeheer/triodos-impact-portfolio>.

Beleggingsfondsen Triodos | Triodos Bank. (2025). Triodos.be. <https://www.triodos.be/nl/beleggen/beleggingsfondsen>.

België, een federale staat | Belgium.be. (2025). Belgium.be. https://www.belgium.be/nl/over_belgie/overheid/federale_staat.

Berber Verpoest. (2024, October). *Laat je lessen beter plakken met Cornell.* Klasse. <https://www.klasse.be/724272/laat-je-lessen-beter-plakken-met-cornell-samenvatting/>.

Betaling van het loon | Federale Overheidsdienst Werkgelegenheid - Arbeid en Sociaal Overleg. (2020). Belgie.be. <https://werk.belgie.be/nl/themas/internationaal/detachering/arbeidsvoorwaarden/loon/betaling-van-het-loon>.

BijlesHuis. (2023, april 7). *Hoe studeer je het best? 7 tips om efficiënt te studeren.* BijlesHuis - Individueel Leren. <https://blog.bijleshuis.be/hoe-studeer-je-het-best>

- BIZ West-Vlaanderen. (2022, september 7). *Verzekeren DIY* [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=6ru3mWQQ6Y0>
- Bollen, K. (2021, december 17). *Buren merken brand tijdig op*. Hln.be. <https://www.hln.be/scherpenheuvel-zichem/buren-merken-brand-tijdig-op~a48176e5/>.
- btw | Belgium.be. (2025). Belgium.be. <https://www.belgium.be/nl/belastingen/btw>.
- Budget, betalen, lenen en verzekeren. (2024, april 30). Wikifin. <https://www.wikifin.be/nl/budget-betalen-lenen-en-verzekeren#paragraph-0>.
- Burgers. (2025). Actiris.brussels. <https://www.actiris.brussels/nl/burgers/>.
- CAW. (2025). CAW. <https://www.caw.be/>.
- ChatGPT (2025). Spellingscontrole en verbeteren teksten. Laatst geraadpleegd op 5 mei 2025, van <https://chatgpt.com/?oai-dm=1>.
- Citoyens. (2025). Le Forem. <https://www.leforem.be/index.html>.
- Claes, N. et al. (2023). *Financiële en economische vorming, derde graad*. Kalmthout: Pelckmans.
- collectieve goederen | uitleg door Economie Academy. (2025). Economie-Academy.nl. <https://www.economie-academy.nl/economie-begrippen/collectieve-goederen#:~:text=Dit%20zijn%20goederen%20die%20door%20Cwe%20aan%20de%20overheid%20betalen>.
- Copilot (2025). Spellingscontrole en verbeteren teksten. Geraadpleegd op 20 april 2025, van <https://copilot.microsoft.com/chats/ULuhQN7PIPIodD3I2zPuQ>.
- De bevoegdheden van de federale overheid | Belgium.be. (2025). Belgium.be. https://www.belgium.be/nl/over_belgie/overheid/federale_overheid/bevoegdheden_federale_overheid.
- De sociale zekerheid in België | socialezekerheid.be. (2016). Socialsecurity.be. <https://www.socialsecurity.be/citizen/nl/over-de-sociale-zekerheid/de-sociale-zekerheid-in-belgie>.
- Decock, S. (2024, november 22). *De koers van bitcoin blijft maar stijgen: wat is dat en hoe koop ik er zelf?* De Standaard; standaard.be. https://www.standaard.be/cnt/dmf20241122_95557531.
- Definitie van een begroting | BOSA. (2025). BOSA. <https://bosa.belgium.be/nl/themas/begroting-en-boek-houding/federale-begroting/enkele-basisbegrippen/definitie-van-een>.
- DEKRA - On the safe side. (2024). Dekra.be. <https://www.dekra.be/nl/home/>.
- Depositobeschermingsregeling. (2025). Vlaanderen.be. <https://www.vlaanderen.be/consumentenzaken/depositobeschermingsregeling>.
- Dienstverlening van de Openbare Centra voor Maatschappelijk Welzijn (2022). Vlaanderen.be. <https://www.vlaanderen.be/gezondheid-en-welzijn/gezondheid/zorg-vinden/dienstverlening-van-de-openbare-centra-voor-maatschappelijk-welzijn-ocmw>.
- Durfdenken.be - Universiteit Gent. (2023). Professor geeft 14 tips om succesvol de blok door te komen. <https://www.durfdenken.be/nl/studentenleven/professor-geeft-14-tips-om-succesvol-de-blok-door-te-komen>
- Een auto kopen: dit zijn de “verborgen” kosten. (2021). Gocar.be. <https://gocar.be/nl/autonieuws/praktisch/een-auto-kopen-dit-zijn-de-verborgen-kosten>.

Ferda van Benthem. (2022, juli 31). *Wat is aansprakelijkheid?* AK Advocaten; AK-Advocaten. <https://ak-advocaten.eu/wat-is-aansprakelijkheid/#:~:text=Aansprakelijkheid%20betekent%20dat%20een%20ander%20Cdragen%20voor%20zijn%20eigen%20schade>.

Fontys Blended Learning. (2020, 30 november). *Canva | Tutorials | Het maken van een poster* [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=rFT2O8L1CSk>.

Gemeentebelasting. (2025). FOD Financiën. <https://fin.belgium.be/nl/particulieren/belastingaangifte/aanslagbiljet/gemeentebelasting>.

Haesevoets. (2016). Haesevoets. <https://www.haesevoets.com/>.

Het gezinsbudget beheren | Gids voor Gezinnen. (2024). Gidsvoorgezinnen.be. <https://www.gidsvoorgezinnen.be/werken-en-geld/gezinnen-die-het-financieel-moeilijk-hebben/het-gezinsbudget-beheren-2>.

Hoe herken je een duurzame belegging? | Febelfin. (2023). Febelfin. <https://febelfin.be/nl/themas/duurzaamheid/duurzaam-beleggen/hoe-herken-je-een-duurzame-belegging>.

Hoe investeren in een beleggingsfonds? (2024, augustus 14). Wikifin. <https://www.wikifin.be/nl/sparen-en-beleggen/beleggingsproducten/beleggingsfonds/hoe-investeren-een-beleggingsfonds>.

Hoe kijk ik mijn belastingaangifte na? (2025). Federaalombudsman.be. <https://www.federaalombudsman.be/nl/hoe-kijk-ik-mijn-belastingaangifte-na>.

Hoe koop en verkoop je een aandeel? (2024, december 3). Wikifin. <https://www.wikifin.be/nl/sparen-en-beleggen/beleggingsproducten/aandeel/hoe-koop-en-verkoop-je-een-aandeel>.

Hoe obligaties kopen en verkopen? (2024, december 3). Wikifin. <https://www.wikifin.be/nl/sparen-en-beleggen/beleggingsproducten/obligatie/hoe-obligaties-kopen-en-verkopen>.

Hoe weet je dat je een kwaliteitsvolle obligatie koopt? (2024, december 3). Wikifin. <https://www.wikifin.be/nl/sparen-en-beleggen/beleggingsproducten/obligatie/hoe-weet-je-dat-je-een-kwaliteitsvolle-obligatie>.

Hoeveel kost een krediet: het JKP. (2025, januari 7). Wikifin. <https://www.wikifin.be/nl/budget-betalen-lenen-en-verzekeren/lening-en-krediet/hoe-sluit-je-een-lening-af-praktische-3>.

Huishoudbudget | Statbel. (2023, september 26). Fgov.be. <https://statbel.fgov.be/nl/themas/huishoudens/huishoudbudget>.

Hulp zoeken bij financiële problemen. (2024). Vlaanderen.be. <https://www.vlaanderen.be/hulp-zoeken-bij-financiele-problemen>.

Ik ga alleen wonen, krijg ik dan nog het Groeipakket of kinderbijslag? - Parentia. (2019). Parentia. <https://www.parentia.be/nl/gezinsadministratie/ik-ga-alleen-wonen-krijg-ik-dan-nog-groeipakket-of-kinderbijslag>.

Inkomsten. (2025). FOD Financiën. <https://fin.belgium.be/nl/particulieren/belastingaangifte/inkomsten>. *Inkomstenbelasting | Belgium.be.* (2025). Belgium.be. <https://www.belgium.be/nl/belastingen/inkomstenbelastingen>.

Je bent student. (2025, juni 3). Wikifin. https://www.wikifin.be/nl/belasting-werk-en-inkomen/belastingaangifte/je-beroepsinkomen/je-bent-student?_gl=1*1oznzt*up*MQ.&qclid=CjwKCAjwNt0BhA1EiwAWZaANLri3cjmiLcdniCivRCSQqp_93jPKm1IFxb_l6bRXeN2gWEYKEWxlRoCPvMQAvD_BwE.

Je loon als zelfstandige. (2025). VLAIO. <https://www.vlaio.be/nl/begeleiding-advies/start/verplichtingen-na-de-start/je-loon-als-zelfstandige>.

Je loon en voordelen | Student At Work. (2024). Student at Work. <https://www.studentatwork.be/nl/je-loon-en-voordelen.html>.

Je loonbrief begrijpen. (2025, juni 4). Wikifin. https://www.wikifin.be/nl/belasting-werk-en-inkomen/inkomen-en-loon/je-loonbrief-begrijpen?_gl=1*dkhbry*_up*MQ..&qclid=CjwKCAjwTni0BhA1EiwAWZaANLri3cjmiLcdniClvRCSQqp_93jPKm1IFxb_l6bRXeN2qWEYKEWxIRoCPvMQAvD_BwE.

Journalistiek Arteveldehogeschool. (2022, mei 24). *Wat is de personenbelasting?* [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=WxrsGtUxVbo>.

juffrouwemke. (2020, August 11). *Exit Tickets: 68 formats*. Juffrouw Femke. <https://juffrouwemke.com/2020/08/11/exit-tickets-68-formats/>

Kilometerverzekering voor auto. (2025). Belfius Direct. https://www.belfiusdirect.be/nl/mobiliteit/auto/?&utm_source=google&utm_medium=cpc&utm_campaign=SEARCH_GOOGLE_PRODUCT_NRT_BENL_NB_AUTO_COMPETITORS&utm_content=KW_MU_LTIPL&qad_source=1&qclid=CjwKCAiArva5BhBiEiwA-oTnXWksWN_GKU-yb2B0MDHZO5dB7q3ypINkF5sNBBrBiJ.

KlasCement info@klascement.net. (2023, februari 1). *WAKOSTA?!-app: Lessuggesties*. KlasCement. <https://www.klascement.net/downloadbaar-lesmateriaal/169651/wakostaapp-lessuggesties/?previous>.

Loonbescherming | Federale Overheidsdienst Werkgelegenheid - Arbeid en Sociaal Overleg. (2015). Belgie.be. <https://werk.belgie.be/nl/themas/verloning/loonbescherming>.

Loonbrief. (2025). Wikifin. <https://www.wikifin.be/nl/loonbrief>.

Loor, B. D. (2024, maart 6). *Wat zijn sociale bijdragen en waarom moet je ze als zelfstandige betalen?* Liantis.be; Liantis. <https://blog.liantis.be/nl/zelfstandig-worden/sociale-bijdragen>.

Milieuheffing. (2025). Centraal Bureau Voor de Statistiek. <https://www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/methoden/begrippen/milieuheffing>.

OCMW | Belgium.be. (2017). Belgium.be. https://www.belgium.be/nl/familie/sociale_steun/ocmw.

Organisatie en bevoegdheden van de federale overheid van België. (2024). Vlaanderen.be. <https://www.vlaanderen.be/organisatie-en-bevoegdheden-van-de-federale-overheid-van-belgie>.

Overzicht van de bedragen. (2019). Groeipakket.be. <https://www.groeipakket.be/bedragen>.

Paris C7+ | Gazelle. (2025). Koninklijke Gazelle. <https://www.gazellebikes.com/nl-be/elektrische-fietsen/paris-c7plus?color=color-thyme-green&frame=frame-low>.

Pensioensparen. (2025). FOD Financiën. <https://fin.belgium.be/nl/particulieren/belastingvoordelen/pensioensparen#q1>.

Pensioensparen. (2025). *Pensioensparen: betaal minder belastingen - KBC Bank & Verzekering*. KBC. <https://www.kbc.be/particulieren/nl/pensioensparen.html>.

Quiz Beleggen. (2025). Wikifin. <https://www.wikifin.be/nl/quiz-beleggen>.

Quiz Kredieten. (2025). Wikifin. <https://www.wikifin.be/nl/quiz-kredieten>.

Redactie KW. (2024, maart 8). *"Ik maak nooit studentencontracten": zeventiger krijgt zware boete voor zwartwerk in zijn restaurant in Poperinge* - KW.be. KW.be. <https://kw.be/nieuws/criminaliteit/fraude/ik-maak-nooit-studentencontracten-zeventiger-krijgt-zware-boete-voor-zwartwerk-in-zijn-restaurant-in-poperinge/>.

Redactie. (2024, september 30). *Duurdere dienstencheques en geen godsdienstvaken meer, maar wel meer geld voor kinderopvang: Vlaamse regering stelt budgettaire plannen voor*. Hln.be. <https://www.hln.be/binnenland/duurdere-dienstencheques-en-geen-godsdienstvaken-meer-maar-wel-meer-geld-voor-kinderopvang-vlaamse-regering-stelt-budgettaire-plannen-voor~a5d641ba/>.

Renteopdevoet.be | Aflossing berekenen hypotheaire lening. (2025). Rodv.be. <https://www.rodv.be/berekenen/BerekenAflossing.aspx#aflossingstabel>.

Roos, J. (2024, augustus 30). Het Nieuwsblad. https://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20240830_95186819.

Rop, P. D. (2020, juni 26). *Hoe verloopt de schaderegeling bij de autoverzekering?* Verzekeringen.be. <https://www.verzekeringen.be/autoverzekering-hoe-verloopt-de-schaderegeling-en-de-vergoeding#:~:text=Je%20bent%20gedeeltelijk%20aansprakelijk%20voor%20een%20deel%20van%20de%20schade>.

Rop, P. D. (2020, juni 26). *Woordenboek*. Verzekeringen.be. <https://www.verzekeringen.be/verzekeringen-woordenboek>.

Scholenpakket verzekeringen. (2025). Assuralia. <https://www.assuralia.be/nl/scholen>.

Selectra. (2022, november 24). CallMePower. <https://callmepower.be/nl/verzekering/verzekeraar>.

Simuleer je lening - KBC Bank & Verzekering. (2015). KBC. <https://www.kbc.be/particulieren/nl/proces/simuleer-je-lening.html?loa-credit-purpose-code=30096&dashboard-code=&third-party=&merchantId=&merchantName=&prefilledDataToken=&entry=&extRef=#/loa/simulation-input>.

Smet, C. (2024, november 17). *Dak van koeienstal komt deels naar beneden: brandweer brengt dieren in veiligheid*. Het Nieuwsblad; nieuwsblad.be. https://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20241117_94131102#:~:text=In%20Wingene%20is%20zaterdagochtend%20een%20Cdieren%20in%20veiligheid%20te%20brengen.&text=Het%20incident%20vond%20plaats%20op%20Cmaar%20de%20dieren%20bleven%20ongedeerd.

Statistieken | RIZIV. (2025). Fgov.be. <https://www.inami.fgov.be/nl/statistieken>.

Tax-on-web. (2015, oktober 16). FOD Financiën. <https://financien.belgium.be/nl/E-services/Tax-on-web>.

Van Emelen, F. (2020). Lift 2 B, economie & organisatie, B stroom, KathOndVla. Wommelgem: Van In

Vastgoedprijzen | Statbel. (2025, april 30). Fgov.be. <https://statbel.fgov.be/nl/themas/bouwen-wonen/vastgoedprijzen>.

Vdab. (2025). Vdab.be. <https://www.vdab.be/>.

Veilig werken: wie is verantwoordelijk en wie is aansprakelijk? - 112bvh.nl. (2024, februari 27). 112bvh.nl. <https://www.112bvh.nl/nieuws/veilig-werken-wie-is-verantwoordelijk-en-wie-is-aansprakelijk#:~:text=Voor%20de%20duidelijkheid%20er%20is%20de%20verplichting%20niet%20wordt%20nageleefd>.

Vennootschapsbelasting. (2024). UNIZO. <https://www.unizo.be/ondernemersgids/financieel/fiscaliteit/vennootschapsbelasting-0>.

verantwoordelijk / aansprakelijk. (2023). Vlaanderen.be. <https://www.vlaanderen.be/team-taaladvies/taaladviezen/verantwoordelijk-aansprakelijk>.

Verkeersbelasting | Belgium.be. (2024). Belgium.be. https://www.belgium.be/nl/mobiliteit/Voertuigen/verkeersbelasting_en_verzekering/verkeersbelasting.

Verplichte Arbeidsongevallenverzekering. (2025). Securex; This is Securex. <https://www.securex.be/nl/zelfstandig-zijn/verzekeringen/uw-medewerkers-beschermen/verplichte-arbeidsongevallenverzekering#:~:text=Als%20werkgever%20ben%20je%20verplicht%2Cvan%20en%20naar%20het%20werk>.

Verplichtingen van de werkgever en de werknemer | Federale Overheidsdienst Werkgelegenheid - Arbeid en Sociaal Overleg. (2025). Belgie.be. <https://werk.belgie.be/nl/themas/arbeidsovereenkomsten/uitvoering-van-de-arbeidsovereenkomst/verplichtingen-van-de-werkgever>.

Verzekeringen - veelgestelde-vragen - Autoverzekering - Wat is het verschil tussen een BA, mini en full omnium? (z.d.). Aanbieders.be. <https://www.aanbieders.be/verzekeringen/veelgestelde-vragen/autoverzekering/wat-is-het-verschil-tussen-een-ba-mini-en-full-omnium>.

Voor iedere behoefte een ander krediet. (2025, januari 7). Wikifin. <https://www.wikifin.be/nl/budget-betalen-lenen-en-verzekeren/lening-en-krediet/een-lening-een-krediet/voor-iedere-behoefte>.

VRT MAX. (2025). Www.vrt.be. <https://www.vrt.be/vrtmax/podcasts/vrt-max/m/money-time/1/ga-ik-de-besparingen-voelen-/>.

VRT NWS. (2014, juni 7). *Beleggen in kunst? - Guy Janssens.* Vrtnews.be; VRT NWS: nieuws. https://www.vrt.be/vrtnews/nl/2014/06/07/beleggen_in_kunst-guyjanssens-1-1990941/.

VRT NWS. (2024, april 25). *Kwart van vooraf ingevulde belastingaangiften bevat fouten, zegt ACV | VRT NWS: nieuws.* VRTNWS; VRT NWS. <https://www.vrt.be/vrtnews/nl/2024/04/25/kwart-van-vooraf-ingevulde-belastingaangiften-bevat-fouten-zegt/>.

VRT NWS. (2024, januari 26). *Meer dan 51.000 Belgische huishoudens maken gebruik van schuldhelpverlening: "Dit is het topje van de ijsberg" | VRT NWS: nieuws.* VRTNWS; VRT NWS. <https://www.vrt.be/vrtnews/nl/2024/01/26/schulden-schuldhelpverlening-netwerk-tegen-armoede-steunpunt-men/>.

VRT NWS. (2024, november 19). *Duizenden euro's leefloon met verzonnen verhaal: Pano legt chaos bloot bij OCMW van Anderlecht | VRT NWS: nieuws.* VRTNWS; VRT NWS. <https://www.vrt.be/vrtnews/nl/2024/11/18/pano-ocmw-brussel-leefloon-zonder-recht/>.

VRT NWS. (2024, september 25). *Daarom is het belangrijk om te weten wat de begroting juist is: "Het gaat over jouw portemonnee" | VRT NWS: nieuws.* VRTNWS; VRT NWS. <https://www.vrt.be/vrtnews/nl/2024/09/24/daarom-is-het-belangrijk-om-te-weten-wat-de-begroting-juist-is/>.

Waar aandelen kopen? (2024, december 9). Wikifin. <https://www.wikifin.be/nl/sparen-en-beleggen/beleggingsproducten/aandeel/waar-aandelen-kopen>.

Waar vind je informatie over beleggingsfondsen? (2024, juli 15). Wikifin. <https://www.wikifin.be/nl/sparen-en-beleggen/beleggingsproducten/beleggingsfondsen/waar-vind-je-informatie-over>.

Waarvoor kan ik terecht bij een vakbond? | WAT WAT. (2025). Watwat.be. <https://www.watwat.be/werk/waarvoor-kan-ik-terecht-bij-een-vakbond>.

Wanneer is iemand burgerlijk aansprakelijk? (2023, augustus 23). Assuralia. <https://www.assuralia.be/nl/artikel/wanneer-is-iemand-burgerlijk-aansprakelijk>.

Wat doet een OCMW? | socialezekerheid.be. (2025). Socialsecurity.be.
<https://www.socialsecurity.be/citizen/nl/sociale-bijstand-en-ocmw/wat-doet-een-ocmw>.

Wat is de bedrijfsvoorheffing? (2025). Securex; This is Securex.
<https://www.securex.be/nl/lex4you/werkgever/themas/verlonen/fiscale-loonlasten-bedrijfsvoorheffing/wat-is-de-bedrijfsvoorheffing>

Wat is een pensioenspaarverzekering? (2024, december 2). Wikifin.
<https://www.wikifin.be/nl/pensioen-en-pensioenvoorbereiding/pensioensparen/wat-een-pensioenspaarverzekering>.

Wat is ESG en waarom is het belangrijk? - Altares. (2025, februari 24). Altares.
<https://www.altares.be/learn/esg/>.

Wat is het Groeipakket en hoe vraag je het aan? (2025, mei 28). Groeipakket.be.
<https://www.groeipakket.be/>.

Wat zijn de inkomsten van een studentenjob? (2025, juni 4). Wikifin.
https://www.wikifin.be/nl/belasting-werk-en-inkomen/inkomen-en-loon/wat-zijn-de-inkomsten-van-een-studentenjob?_gl=1*dkhbry*_up*MQ..&gclid=CjwKCAjwNi0BhA1EiwAWZaANLri3cjmiLcdniClvRCSQqp_93jPKm1IFxb_I6bRXeN2gWEYKEWxlRoCPvMQAvD_BwE.

Wat zijn je rechten als werknemer? (2025, mei 5). Wikifin. <https://www.wikifin.be/nl/belasting-werk-en-inkomen/eerste-job/wat-zijn-je-rechten-als-werknemer>.

Wat zijn je rechten als werknemer? (2025, mei 5). Wikifin. https://www.wikifin.be/nl/belasting-werk-en-inkomen/eerste-job/wat-zijn-je-rechten-als-werknemer?_gl=1*dkhbry*_up*MQ..&gclid=CjwKCAjwNi0BhA1EiwAWZaANLri3cjmiLcdniClvRCSQqp_93jPKm1IFxb_I6bRXeN2gWEYKEWxlRoCPvMQAvD_BwE.

Welke zaken moet je in orde brengen als je stopt met studeren en gaat werken? (2025, mei 5). Wikifin. https://www.wikifin.be/nl/belasting-werk-en-inkomen/eerste-job/welke-zaken-moet-je-orde-brengen-als-je-stopt-met-studeren-en?gad_source=1&gclid=Cj0KCQjw2ou2BhCCARIsANAwM2GP1Y0YK5kjEBAAsulEBSibKqLKH0voijaXUKnENnyJh9pjbNbrxFMZlaAmAQEALw_wcB.

Welkom | Securex. (2019). Securex; This is Securex. <https://www.securex.be/nl>.

Werkgevers en de RSZ - Welke soorten bijdragen bestaan er? (2025). Socialsecurity.be.
https://www.socialsecurity.be/site_nl/employer/infos/employers_nssso/which-contributions.htm#:~:text=De%20bijzondere%20bijdragen-%2CGewone%20socialezekerheidsbijdragen%2Cvoor%20de%20private%20profitsector%2025%25.

Wikifin. (2015, september 25). *WikiFin@School: Lenen* [Video]. YouTube.
<https://www.youtube.com/watch?v=mdqVoS6-1PU>.

Wikifin. (2021, mei 6). *Obligaties, coupons en ratingbureaus* [Video]. YouTube.
<https://www.youtube.com/watch?v=2-pcg9ajxEk>.

Wikifin. (2021, mei 6). *Wat is een aandeel?* [Video]. YouTube.
<https://www.youtube.com/watch?v=95wJbKPI9pg>.

Wikifin. (2021, mei 6). *Wat is een beleggingsfonds?* [Video]. YouTube.
<https://www.youtube.com/watch?v=7AMCLmfGkQE>.

Wikifin. (2021, mei 6). *Welke soort spaarrekening kiezen?* [Video]. YouTube.
<https://www.youtube.com/watch?v=IDeeP51wBxE>.

Woordenlijst. (2024, September 25). Wikifin. <https://www.wikifin.be/nl/woordenlijst>.